

**DOĞAL, TARİHSEL VE ARKEOLOJİK ALANLARIN TURİZM
POTANSİYELİNİN BELİRLENMESİ: GÖLLER BÖLGESİ ÖRNEĞİ**

DOKTORA TEZİ
Y. Şehir Plancısı Ali TÜRK
(502960802012)

100842

Tezin Enstitüye Verildiği Tarih: 27 Ocak 2000
Tezin Savunulduğu Tarih: 30 Mayıs 2000

Tez Danışmanı: Prof. Dr. Mesture AYSAN

Diğer Jüri Üyeleri Prof. Dr. Vedia DÖKMECİ (İ.T.Ü)

Prof. Dr. M. Ilgar KIRZIOĞLU (S.D.Ü)

Prof. Dr. Aykut KARAMAN (M.S.Ü.)

Doç. Dr. Nilgün ERGUN (İ.T.Ü)

Mayıs 2000

ÖNSÖZ

Günümüzde turizm olgusu giderek farklı bir boyut ve anlam kazanmaya başlamıştır. Dolayısıyla birçok dünya ülkesi, kendilerine her yönden kazanımlar sağlayan ve giderek önemli hale gelen turizm olgusunu, olumlu bir şekilde değerlendirebilmek için farklı yaklaşımlara yönelmeye başlamışlardır. Bu yaklaşımların, bütün ülkeler için ortak ve en önemli olanı, kendilerine özgü doğal, tarihsel, arkeolojik ve kültürel değerlerini her geçen gün artarak devam eden ilgi karşısında kaçınılmaz olarak değerlendirmeleridir.

Doğal, tarihsel ve kültürel ağırlıklı turizm faaliyetlerinin giderek daha da önem kazandığı günümüzde doğal, tarihsel, kültürel ve arkeolojik değerlere sayı, nitelik ve çekicilikler bakımından oldukça yüksek bir potansiyele sahip olan Göller Bölgesi'nin turizm açısından önemini ortaya koymak, ülkeye ve bölgeye sağlayacağı ekonomik katkıları belirlemek, bu değerlerin özelliklerini ve çekiciliklerini tanımlayarak, en uygun şekilde korunarak ve sürdürülerek değerlendirilebilmelerini sağlamak çalışmamızın çıkış noktasını oluşturmaktadır.

Bu çalışmanın, bundan sonra bu yönde yapılacak yeni çalışmalara ve geliştirilecek yeni yaklaşımlara yardımcı olması beklenmektedir.

Öncelikle, bu çalışma süresi boyunca beni her yönden destekleyen ve değerli katkılarıyla çalışmayı yönlendiren danışman hocam Sayın Prof. Dr. Mesture AYSAN'a sonsuz teşekkürlerimi sunuyorum.

Çalışmaya, önemli katkıları, değerli fikirleri ve uyarıları ile büyük destek veren Sayın Prof. Dr. M. Ilgar KIRZIOĞLU'na, çalışma kapsamında, bölgede bulunan yerleşmelerde gerçekleştirilen anket çalışmalarında görev alan, Süleyman Demirel Üniversitesi Mühendislik-Mimarlık Fakültesi Mimarlık Bölümü öğrencilerine, araştırmalarım sırasında gösterdikleri yakın ilgi ve kolaylıklar nedeniyle tüm yetkililere ve çalışmamın belirli aşamalarında katkıları nedeniyle değerli çalışma arkadaşlarıma teşekkürlerimi sunuyorum.

Nihayet, hangi koşullarda olursa olsun, desteklerini hiçbir zaman esirgemeyen aileme, kayınpederime ve özellikle de her türlü katkısı ve anlayışı ile sevgili eşime sonsuz teşekkürlerimi sunuyorum.

İstanbul 2000

Ali TÜRK

İÇİNDEKİLER

TABLO LİSTESİ	VI
ŞEKİL LİSTESİ	VIII
SEMBOL LİSTESİ	VII
ÖZET	XII
SUMMARY	XVI
1. GİRİŞ	1
1.1. Çalışmanın Amacı, Kapsamı, Çalışmada İzlenen Yol ve Yöntem	4
2. GENEL TANIMLAR	11
2.1. Tarihsel Alan, Arkeolojik Alan, Doğal Kaynaklar, Tarihi Eser, Anıt, Turizm, Turistik Tarihsel Alan ve Tarihsel Turizm Kavramlarının Tanımları	11
3. GENEL OLARAK TURİZM, DÜNYADA VE TÜRKİYE'DE TURİZM HAREKETLERİ, TURİZM EĞİLİMLERİ VE TURİZM POLİTİKALARI	
GENEL TANIMLAR	15
3.1. Genel Olarak Turizm	15
3.2. Dünyada ve Türkiye'de Turizm Hareketleri, Turizm Eğilimleri ve Turizm Politikaları	17
3.3. Bölüm Sonucu	27
4. DOĞAL, TARİHSEL VE ARKEOLOJİK ALANLARIN TURİZM AMAÇLI KULLANIMLARI	30
4.1. Doğal, Tarihsel ve Arkeolojik Alanların Turizm Açısından Önemi, Turizm Amaçlı Kullanılması Gerekliliğinin Nedenleri ve Turizme Katkıları	30
4.1.1. Doğal, Tarihsel ve Arkeolojik Alanların Turizm Açısından Önemi	30
4.1.2. Doğal, Tarihsel ve Arkeolojik Alanların Turizm Amaçlı Kullanılması Gerekliliğinin Nedenleri	32
4.1.3. Doğal, Tarihsel ve Arkeolojik Alanların Turizme Katkıları	37
4.2. Dünyada Ve Türkiye'de Doğal, Tarihsel ve Arkeolojik Alanların Turizm Amaçlı Kullanımları ve Çeşitli Uygulama Örnekleri	39
4.2.1. Dünyada Doğal, Tarihsel ve Arkeolojik Alanların Turizm Amaçlı Kullanımları ve Çeşitli Uygulama Örnekleri	39
4.2.2. Türkiye'de Doğal, Tarihsel ve Arkeolojik Alanların Turizm Amaçlı Kullanımları ve Çeşitli Uygulama Örnekleri	43
4.3. Doğal, Tarihsel ve Arkeolojik Alanların Turizm Amaçlı Kullanım Modeli ve Turizm Amaçlı Kullanım Türleri	46
4.3.1. Doğal, Tarihsel ve Arkeolojik Alanların Turizm Amaçlı Kullanım Modeli	46
4.3.2. Doğal, Tarihsel ve Arkeolojik Alanların Turizm Amaçlı Kullanım Türleri	48
4.4. Doğal, Tarihsel ve Arkeolojik Alanlarda Turizm Planlaması	56
4.5. Bölüm Sonucu	60

5. GÖLLER BÖLGESİ'NİN TARİHSEL, COĞRAFİ KONUMUNA VE SOSYO DEMOGRAFİK, EKONOMİK YAPISINA İLİŞKİN GENEL ARAŞTIRMA ve İNCELEMELER	65
5.1. Göller Bölgesi'nin Bütününe İlişkin Araştırma ve İncelemeler	65
5.1.1. Göller Bölgesi'nin Tanımlanması	65
5.1.2. Coğrafi Konumu	65
5.1.3. Tarihsel Gelişimi	67
5.1.4. Doğal Yapı, İklim, Bitki Örtüsü, Göller ve Akarsular	68
5.1.5. Ulaşım	72
5.1.6. Nüfus	73
5.1.7. Ekonomik ve Sosyal Yapı	73
5.2. Göller Bölgesi Sınırları İçinde Kalan İl ve İlçelere İlişkin Araştırma ve İncelemeler	74
5.2.1. Isparta Kenti ve İlçelerine İlişkin Araştırma ve İncelemeler	74
5.2.2. Burdur Kenti ve İlçelerine İlişkin Araştırma ve İncelemeler	89
5.2.3. Konya İli Beyşehir İlçesine İlişkin Araştırma ve İncelemeler	96
5.2.4. Denizli İli Çardak İlçesine İlişkin Araştırma ve İncelemeler	97
5.2.5. Afyon İli Dazkırı İlçesine İlişkin Araştırma ve İncelemeler	98
5.3. Bölüm Sonucu	99
6. GÖLLER BÖLGESİ'NDE DOĞAL, TARİHSEL VE ARKEOLOJİK ALANLARIN TURİZM POTANSİYELİNİN BELİRLENMESİ VE TURİZM AMAÇLI KULLANIMLARI	101
6.1. Turizmin Bölgesel Kalkınmaya Etkisi ve Turizm Olgusu İçinde Göller Bölgesi'nin Yeri	101
6.1.1. Turizmin Bölgesel Kalkınmaya Etkisi	101
6.1.2. Turizm Olgusu İçinde Göller Bölgesi'nin Yeri	103
6.2. Göller Bölgesi'nin Turizm Potansiyelini Oluşturan Değerler	106
6.2.1. Doğal Değerler	107
6.2.2. Folklorik Değerler, Gelenek ve Görenekler	114
6.2.3. Tarihsel, Arkeolojik ve Kültürel Değerler	114
6.2.3.1. Antik Kentler	114
6.2.3.2. Dinsel Mimarlık Örnekleri	119
6.2.3.3. Sivil Mimarlık Örnekleri	121
6.3. Göller Bölgesi'nde Bulunan Önemli Doğal, Tarihsel, Arkeolojik Alanlara İlişkin Araştırma ve İncelemeler ve Bu Alanların Turizm Potansiyelleri	131
6.3.1. Isparta Yalvaç-Psidia-Antiocheia Antik Kenti	132
6.3.2. Burdur Ağlasun-Sagalassos Antik Kenti	139
6.3.3. Isparta Sütçüler-Adada Antik Kenti	142
6.3.4. Burdur Bucak-Kremna Antik Kenti	145
6.3.5. Isparta Eğirdir-Doğal ve Tarihsel Çevre	146
6.3.6. Konya Beyşehir-Doğal ve Tarihsel Çevre	150
6.3.7. Isparta Merkez-Doğal ve Tarihsel Çevre	151
6.3.8. Burdur .Merkez-Doğal ve Tarihsel Çevre	154
6.4. Göller Bölgesi'nde Doğal, Tarihsel ve Arkeolojik Alanların Turizm Potansiyelinin Belirlenmesi ve Turizm Amaçlı Kullanımına Yönelik Yapılan Anket Çalışmalarının Sonuçları ve Değerlendirilmesi	156
6.4.1. Araştırmanın Amacı	156
6.4.2. Anket Çalışmalarının Hedefleri	156
6.4.3. Anket Çalışmalarının Kapsamı ve Yöntemi	158

6.4.4. Anket Çalışmalarının Sonuçları ve Değerlendirilmesi	162
6.4.4.1. Yerel Halk Anketinin Sonuçları ve Değerlendirilmesi	162
6.4.4.2. Yerli ve Yabancı Turist Anketlerinin Sonuçları ve Değerlendirilmesi	169
6.4.4.3. Konaklama-Dinlenme Tesisleri Anketlerinin Sonuçları ve Değerlendirilmesi	192
6.5. Göller Bölgesi'nde Doğal, Tarihsel ve Arkeolojik Alanların Turizm Amaçlı Kullanım Modeli Uygulaması ve Bu Alanların Turizm Amaçlı Kullanım Türleri	201
6.5.1. Göller Bölgesi'nde Doğal, Tarihsel ve Arkeolojik Alanların Turizm Amaçlı Kullanım Modeli Uygulaması	201
6.5.2. Göller Bölgesi'nde Doğal, Tarihsel ve Arkeolojik Alanların Turizm Amaçlı Kullanım Türleri	207
6.6. Bölüm Sonucu	213
7. SONUÇLAR VE ÖNERİLER	222
7.1. Sonuçlar	222
7.2. Öneriler	234
KAYNAKLAR	242
EKLER	249
EK-A (Fotoğraflar)	249
EK-B (Anket Formları)	259
EK-C (Arkeoloji Sözlüğü)	266
EK-D (Gazete Yazıları)	268
ÖZGEÇMİŞ	275

TABLO LİSTESİ

	<u>Sayfa No</u>
Tablo 3.1. 1995-2020 yılları arasında uluslararası turizm hareketlerinin tahmini	17
Tablo 3.2. Türk turizminin dünya ve Avrupa içindeki payı	18
Tablo 3.3. Türkiye'de turizm gelirlerinin değişimi	19
Tablo 3.4. Türkiye'de turizm hareketleri	20
Tablo 3.5. Türkiye'de turistik tesis ve yatak sayısının yıllara göre artışı ..	20
Tablo 3.6. Avrupa'nın Akdeniz ülkelerinde turist varışları ve dünyadaki payları	20
Tablo 3.7. Turizm sektöründeki gelişmeler (gerçekleşme-tahmin)	27
Tablo 4.1. Tur operatörleri açısından Türkiye'deki tatil programlarının ana özellikleri	43
Tablo 5.1. Göller Bölgesi'ndeki başlıca göllerin genizden yükseklikleri ve yüzölçümleri	71
Tablo 6.1. Göller Bölgesi'nin turizm potansiyelini oluşturan doğal, tarihsel ve arkeolojik değerler	130
Tablo 6.2. Isparta ilinde konaklama tesisleri	153
Tablo 6.3. Burdur ilinde konaklama tesisleri	155
Tablo 6.4. Yerel halkın bölgede yaşama süresi ile bölgeyi turizm açısından değerlendirmeleri arasındaki ilişki	167
Tablo 6.5. Yerel halkın yaş durumları ile bölgenin turizm olanaklarından yararlanma durumları arasındaki ilişki	167
Tablo 6.6. Yerel halkın gelir durumları ile bölgedeki turistik yerlere ne kadar sıklıkta gittikleri arasındaki ilişki	168
Tablo 6.7. Yerel halkın eğitim düzeyleri bölgede hangi turizm türlerinden yararlandıkları arasındaki ilişki.....	168
Tablo 6.8. Yerli turistlerin yaş durumları ile bölgede nereleri gezip gördükleri arasındaki ilişki	177
Tablo 6.9. Yerli turistlerin gelir durumları ile bölgede nerede kaldıkları arasındaki ilişki	178
Tablo 6.10. Yerli turistlerin bölgeye şekilleri ile bölgede nereleri gezip gördükleri arasındaki ilişki	178
Tablo 6.11. Yerli turistlerin bölgeye şekilleri ile bölgenin turizm potansiyelini (konaklama olanakları) değerlendirmeleri arasındaki ilişki	179
Tablo 6.12. Yerli turistlerin bölgeye şekilleri ile bölgenin turizm potansiyelini (turizm aktivitelerinin çeşitliliği) değerlendirmeleri arasındaki ilişki	179
Tablo 6.13. Yerli turistlere göre çeşitli kriterlerinin değerlendirilmesi	180
Tablo 6.14. Yabancı turistlerin yaş durumları ile bölgede nereleri gezip gördükleri arasındaki ilişki	188

Tablo 6.15.	Yabancı turistlerin yaş durumları ile bölgeyi turizm açısından değerlendirmeleri arasındaki ilişki	188
Tablo 6.16.	Yabancı turistlerin eğitim düzeyleri ile bölgede nereleri gezip gördükleri arasındaki ilişki	189
Tablo 6.17.	Yabancı turistlerin bölgede kalış süreleri ile, bölgedeki turistik değerleri bölgenin turizm gelişimi için yeterli görüp görmedikleri arasındaki ilişki	189
Tablo 6.18.	Yabancı turistlerin bölgede kalış süreleri ile bölgenin turizm potansiyelini (konaklama olanakları) değerlendirmeleri arasındaki ilişki	190
Tablo 6.19.	Yabancı turistlerin bölgede kalış süreleri ile bölgenin turizm potansiyelini (turizm aktivitelerinin çeşitliliği) değerlendirmeleri arasındaki ilişki	190
Tablo 6.20.	Yabancı turistlere göre çeşitli kriterlerinin değerlendirilmesi	191
Tablo 6.21.	Tesis türü ile tesis sahibinin kökeni arasındaki ilişki	197
Tablo 6.22.	Tesis türü ile tesislerde çalışan sayısı arasındaki ilişki	198
Tablo 6.23.	Tesis türü ile tesislerde çalışanların eğitim düzeyleri arasındaki ilişki	198
Tablo 6.24.	Tesis türü ile bölgede yer alan tesislere göre yatırım için uygun koşulların bulunup bulunmadığının değerlendirilmesi arasındaki ilişki	199
Tablo 6.25.	Tesis türü ile bölgenin turizm potansiyelinin (aktivitelerinin çeşitliliği) değerlendirilmesi arasındaki ilişki	199
Tablo 6.26.	Konaklama-Dinlenme Tesisleri İşletmecilerine göre çeşitli kriterlerin değerlendirilmesi	200
Tablo 6.27.	Yerli turistlere göre Göller Bölgesi'nin turizm kaynakları ve çevresel kaynaklar açısından önemi	202
Tablo 6.28.	Yabancı turistlere göre Göller Bölgesi'nin turizm kaynakları ve çevresel kaynaklar açısından önemi	203
Tablo 6.29.	Konaklama-Dinlenme Tesisleri işletmecilerine göre Göller Bölgesi'nin turizm kaynakları ve çevresel kaynaklar açısından önemi	204
Tablo 6.30.	Göller Bölgesi'nde turizm kaynaklarının değerlendirilmesi ...	206
Tablo 6.31.	Göller Bölgesi'nde çevresel özelliklerin değerlendirilmesi	206

ŞEKİL LİSTESİ

	<u>Sayfa No</u>
Şekil 1.1 : Çalışmanın kapsamı, çalışmada izlenen yöntemin akış şeması ..	10
Şekil 5.1 : Göller Bölgesi ve Türkiye'deki yeri	66
Şekil 6.1 : Yerel halkın doğum yerleri	165
Şekil 6.2 : Yerel halkın yaş durumları	165
Şekil 6.3 : Yerel halkın eğitim düzeyleri	165
Şekil 6.4 : Yerel halkın meslekleri	165
Şekil 6.5 : Yerel halkın gelir düzeyi	165
Şekil 6.6 : Yerel halkın ikamet süreleri	165
Şekil 6.7 : Yerel halkın turistik yerlere gitme sıklıkları	165
Şekil 6.8 : Yerel halkın turizm olanaklarından yararlanma durumları	165
Şekil 6.9 : Yerel halkın Göller Bölgesi'nin turistik özelliği ile ilgili Görüşleri	166
Şekil 6.10 : Yerel halkın bulundukları kentte nereleri gezip gördükleri.....	166
Şekil 6.11 : Yerel halka göre bölgenin turizm açısından en önemli tarihsel değeri	166
Şekil 6.12 : Yerel halka göre bölgenin turizm açısından en önemli doğal değerleri	166
Şekil 6.13 : Yerel halka göre bölgedeki doğal ve tarihsel değerlerin bölgede turizmin gelişmesi için yeterli olup olmadığı	166
Şekil 6.14 : Yerel halka göre Göller Bölgesi'nin turizm arzını geliştirmek için öncelik sırasına göre hangi turizm türüne yatırım Yapılması gerekmektedir	166
Şekil 6.15 : Yerli turistlerin nerelerden geldikleri	171
Şekil 6.16 : Yerli turistlerin bölgeye geliş nedenleri	171
Şekil 6.17 : Yerli turistlerin yaş durumları	171
Şekil 6.18 : Yerli turistlerin eğitim düzeyleri	171
Şekil 6.19 : Yerli turistlerin meslekleri	171
Şekil 6.20 : Yerli turistlerin gelir durumları	171
Şekil 6.21 : Yerli turistlerin nerelerde kaldıkları	172
Şekil 6.22 : Yerli turistlerin yeme içme gereksinimlerini nerelerden Karşıladıkları	172
Şekil 6.23 : Yerli turistlerin kentte nereleri gezip gördükleri	172
Şekil 6.24 : Yerli turistlerin bölgeye geliş şekilleri	172
Şekil 6.25 : Yerli turistlerin bölgeye hangi ulaştırma aracı ile geldikleri	172
Şekil 6.26 : Yerli turistlerin Göller Bölgesi'nde nereleri gezip gördükleri	175
Şekil 6.27 : Yerli turistlere göre bölgenin en önemli tarihsel değeri	175
Şekil 6.28 : Yerli turistlere göre bölgenin en önemli doğal değeri	175
Şekil 6.29 : Yerli turistlere göre bölgedeki doğal ve tarihsel değerlerin bölgede turizmin gelişmesi için yeterli olup olmadığı	175

Şekil 6.30	: Yerli turistlerin bölgede turizm açısından aradıklarını bulup Bulamadıkları	175
Şekil 6.31	: Yerli turistlerin bölgede kaç gün süre ile kalacakları	176
Şekil 6.32	: Yerli turistlere göre Göller Bölgesi'nde mevcut turizm altyapısı dışında diğer turizm türlerinden hangisinin geliştirilmesi bu bölgeyi daha çekici kılmaktadır	176
Şekil 6.33	: Yerli turistlere göre turizmin Göller Bölgesi'nde bulunan yerleşmelerin ekonomisi için olası faydaları nelerdir	176
Şekil 6.34	: Yabancı turistlerin nerelerden geldikleri	185
Şekil 6.35	: Yabancı turistlerin yaş durumları	185
Şekil 6.36	: Yabancı turistlerin meslekleri	185
Şekil 6.37	: Yabancı turistlerin eğitim düzeyleri	185
Şekil 6.38	: Yabancı turistlerin bölgeyi daha önce görüp görmedikleri	185
Şekil 6.39	: Yabancı turistlerin nerelerde kaldıkları	185
Şekil 6.40	: Yabancı turistlerin bölgeye hangi ulaştırma aracı ile geldikleri ..	185
Şekil 6.41	: Yabancı turistlerin bölgede kaç gün kalacakları	185
Şekil 6.42	: Yabancı turistlerin kentte nereleri gezip gördükleri	186
Şekil 6.43	: Yabancı turistlerin bölgeyi nasıl öğrendikleri	186
Şekil 6.44	: Yabancı turistlerin Göller Bölgesi'nde nereleri gezip gördükleri	186
Şekil 6.45	: Yabancı turistlere göre Göller Bölgesi'nin en önemli tarihsel değeri	186
Şekil 6.46	: Yabancı turistlere göre Göller Bölgesi'nin en önemli doğal değeri	187
Şekil 6.47	: Yabancı turistlere göre bölgedeki doğal ve tarihsel değerlerin bölgede turizmin gelişmesi için yeterli olup olmadığı	187
Şekil 6.48	: Yabancı turistlere göre Göller Bölgesi'nde mevcut turizm altyapısı dışında diğer turizm türlerinden hangisinin geliştirilmesi bu bölgeyi daha çekici kılmaktadır	187
Şekil 6.49	: Yabancı turistlere göre Göller Bölgesi sınırları içindeki mevcut ve kullanılabilir durumda olan turizm arzına gerekli talebi oluşturmak için neler yapılmalıdır	187
Şekil 6.50	: Konaklama-dinlenme tesisleri türleri	195
Şekil 6.51	: Konaklama-dinlenme tesisleri sahipleri	195
Şekil 6.52	: Konaklama-dinlenme tesislerinde çalışan sayısı	195
Şekil 6.53	: Tesislerde çalışanların nerelerden geldikleri	195
Şekil 6.54	: Tesislerde çalışanların eğitim durumları	195
Şekil 6.55	: Tesislerin yıl boyu ne kadar süre hizmet verdikleri	195
Şekil 6.56	: Tesis yöneticilerine göre bölgenin turizm yatırımı için uygun koşullara sahip olup olmadığı	195
Şekil 6.57	: Tesis yöneticilerine göre bölgede hangi turizm türü hakimdir ...	195
Şekil 6.58	: Tur programlarına Göller Bölgesi'nin de dahil edilip edilmediği	196
Şekil 6.59	: Tesis yöneticilerine göre, tesislerde konaklayanların bölgede daha çok nereleri gezip gördükleri	196
Şekil 6.60	: Tesis yöneticilerine göre Göller Bölgesi, hangi turizm türlerinin gelişmesine daha uygundur	196
Şekil A.1	: Göller Bölgesi (Psidia)-Tarihsel ve Arkeolojik Alanlar (Harita)	249
Şekil A.2	: Isparta-Yalvaç Psidia Antiocheia Antik Kenti (Vaziyet Planı) ...	249
Şekil A.3	: Psidia Antiocheia Antik Kenti-Batı Kapısı	250
Şekil A.4	: Psidia Antiocheia Antik Kenti-Augustus Tapınağı	250
Şekil A.5	: Augustus Tapınağı (Güneyden Görünüş)	250

Şekil A.6	: Augustus Tapınağı (Üstten Görünüş)	250
Şekil A.7	: Psidia Antiocheia Antik Kenti-Anıtsal Giriş (Propylon)	250
Şekil A.8	: Psidia Antiocheia Antik Kenti-Tiberius Alanı	250
Şekil A.9	: Psidia Antiocheia Antik Kenti-Sütunlu Cadde	250
Şekil A.10	: Psidia Antiocheia Antik Kenti-Antik Tiyatro	250
Şekil A.11	: Psidia Antiocheia Antik Kenti-Roma Hamamı	251
Şekil A.12	: Psidia Antiocheia Antik Kenti-Su Kemerleri	251
Şekil A.13	: Psidia Antiocheia Antik Kenti-St. Paul Kilisesi	251
Şekil A.14	: Men Kutsal Alanı ve Men Tapınağı (Güneybatıdan Görünüş) ...	251
Şekil A.15	: Psidia Antiocheia Antik Kenti-St. Paul Kilisesi (Plan)	251
Şekil A.16	: Men Tapınağı (Plan)	251
Şekil A.17	: Burdur-Ağlasun Sagalassos Antik Kenti (Vaziyet Planı)	252
Şekil A.18	: Sagalassos Antik Kenti-Giriş Bölümü	252
Şekil A.19	: Sagalassos Antik Kenti-Tiyatro Kapısı	252
Şekil A.20	: Sagalassos Antik Kenti-Çeşme Yapısı	252
Şekil A.21	: Sagalassos Antik Kenti-Kaya Mezarları	252
Şekil A.22	: Sagalassos Antik Kenti-Yukarı Agora	252
Şekil A.23	: Sagalassos Antik Kenti-Kazı çalışmalarından görüntüler	252
Şekil A.24	: Isparta-Sütçüler Adada Antik Kenti (Vaziyet Planı)	253
Şekil A.25	: Adada Antik Kenti-Roma Forumu ve Bazilikası	253
Şekil A.26	: Adada Antik Kenti-Çarşı Binası ve Yönetici Sarayı	253
Şekil A.27	: Adada Antik Kenti-İmparator Traianus Tapınağı	253
Şekil A.28	: Adada Antik Kenti-Antik Tiyatro (Kuzeyden Görünüş)	253
Şekil A.29	: Adada Antik Kenti-İmparatorlar Tapınağı	253
Şekil A.30	: Adada Antik Kenti-Mezar Anıtı	253
Şekil A.31	: Burdur-Bucak Kremna Antik Kenti (Vaziyet Planı)	254
Şekil A.32	: Kremna Antik Kenti-Antik Tiyatro	254
Şekil A.33	: Kremna Antik Kenti-Odeon	254
Şekil A.34	: Kremna Antik Kenti-Kütüphane Yapısı	254
Şekil A.35	: Kremna Antik Kenti-Sunak	254
Şekil A.36	: Isparta-Eğirdir İlçesi-İlçe Merkezi ve Yeşil Ada	255
Şekil A.37	: Eğirdir-Tarihi Eğirdir Kalesi	255
Şekil A.38	: Eğirdir-Barla'da Hagios Georgios Kilisesi kalıntıları	255
Şekil A.39	: Eğirdir-Zindan Mağarası	255
Şekil A.40	: Eğirdir-Yazılı Kanyon	255
Şekil A.41	: Eğirdir-Tarihi Roma Köprüsü	255
Şekil A.42	: Eğirdir-Tarihi Hızırbey Camisi ve Minaresi	255
Şekil A.43	: Eğirdir-Eğirdir ve Kovada Gölünden görüntüler	255
Şekil A.44	: Eğirdir-Dündar Bey Medresesi Portal Kapısı	255
Şekil A.45	: Konya-Beyşehir İlçesi-Tarihi Beyşehir Köprüsü.	256
Şekil A.46	: Beyşehir-Eşrefoğlu Camisi ve Külliyesi	256
Şekil A.47	: Beyşehir-Eflatun Pınarı Anıtı	256
Şekil A.48	: Beyşehir-Göl içinde Kız Kalesi	256
Şekil A.49	: Beyşehir- Hacı Akif Milli Parkı-Mağaralar	256
Şekil A.50	: Beyşehir-Lükyanus Anıtı	256
Şekil A.51	: Beyşehir-Fasıllar (Kurt Beşiği) Anıtı	256
Şekil A.52	: Beyşehir-Beyşehir Gölü Milli Parkı	256
Şekil A.53	: Isparta Merkez-Kentten genel görünüş	257
Şekil A.54	: Isparta-Gölcük Krater Gölü	257
Şekil A.55	: Isparta-Tipik Tarihi Isparta Evi	257

Şekil A.56	: Isparta-Aya Yorgi Kilisesi	257
Şekil A.57	: Isparta-Ayazmana Mesireliği	257
Şekil A.58	: Isparta-Atabey Ertokuş Medresesi Portal Kapısı	257
Şekil A.59	: Isparta-Kayak tesislerinin yapılmakta olduğu Davraz Dağı	257
Şekil A.60	: Isparta-Şarkikaraağaç Kızıldağ Milli Parkı ve Mesireliği	257
Şekil A.61	: Burdur Merkez-Burdur Gölü ve Dikkuyruk Kuşları	258
Şekil A.62	: Burdur-Tarihi Mısırlılar Evi	258
Şekil A.63	: Burdur-Salda Gölü	258
Şekil A.64	: Burdur-Tarihi Çelikbaşlar Konağı	258
Şekil A.65	: Burdur-İncirhan	258
Şekil A.66	: Burdur-Susuz Han	258
Şekil A.67	: Burdur-İnsuyu Mağarası-Sarkıtlar	258
Şekil A.68	: Burdur-Taşoda (Tipik Tarihi Burdur Evi)	258

DOĞAL, TARİHSEL VE ARKEOLOJİK ALANLARIN TURİZM POTANSİYELİNİN BELİRLENMESİ: GÖLLER BÖLGESİ ÖRNEĞİ

ÖZET

Günümüzün en önemli varlıklarını oluşturan doğal, tarihsel ve arkeolojik alanlar; mimari, doğal, tarihsel, kültürel mirası, sanatsal ve estetik değerleri yaşatmak yoluyla, geçmiş ile gelecek arasında sürekli bir kültür bağı oluşturmaktadır. Geçmişten günümüze kalan, kendi hallerine terk edilmiş, kaybolmaya yüz tutmuş, ekonomik nedenlerle ortaya çıkarılamamış, fakat ülkemizin en önemli varlıklarını oluşturan doğal, tarihsel ve arkeolojik alanları değerlendirmek, korumak, iyileştirmek ve çağdaş işlevler vererek dünü bugünle bütünleştirmek hem turizm, hem de uygarlık tarihi bakımından yerine getirilmesi gereken zorunlu bir görevdir.

Hızla değişen ve gelişen dünyada, yitirilen kaynaklar ve doğal dengenin bozulması tehlikesiyle gündeme gelen koruma olgusu, ekolojik dengenin korunması boyutu dışında, günümüzde doğal, tarihsel, arkeolojik, kültürel ve mimari değerlerin hızla yok olması karşısında, geçmiş uygarlıklar mirasının ve onların ortaya koyduğu tarihsel ve kültürel değerlerin korunmasını da içermelidir. Bu nedenle, hükümetler üstü görülmesi gereken koruma politikalarının tarihsel, kültürel ve belgesel niteliği olan varlıkların, insanlığın ortak malı olduğu ve korumanın evrenselliği bilinci üzerine kurulması gereği vardır.

Bunun yanında turizmin, bölgesel kalkınmaya olan etkisi, turizm faaliyetlerinin yer seçimi ile bölgeler arası farklılaşmaların ve turizmin yoğunlaştığı alanlarda ortaya çıkan sosyo-kültürel-çevresel sorunların yoğunluğu bilinen bir gerçektir. Bu sorunların çözümünü sağlamak ve turizmi farklı bölgelere yayarak, özellikle az gelişmiş bölgelerin kalkınmasını sağlamak amacıyla alternatif bir turizm anlayışı getirme gereği gün geçtikçe daha da artmaktadır.

Dünyanın gelişmiş ülkelerinde doğal, tarihsel ve arkeolojik alanların korunarak yeni kullanımlara açılması süratle yaygınlaşmaktadır. Bu yeni kullanım şekillerinin önemli bir kısmı ise doğrudan ve dolaylı olarak turizm amaçlı olmaktadır. 19. yüzyılda Avrupa turizm etkinliğinde temel amaç, değişik yörelerin doğal güzellikleri ve tarihsel zenginliklerini görmek, değişik kültürleri yerinde yaşamının zevkini ve heyecanını tatmaktır. Gelişen teknoloji sonucunda bu amacın gerçekleştirilme olanağı bulunmuştur. İnsanların diğer kültürlerle olan ilgilerinin odak noktası, ülkelerin tarihsel süreç içindeki kültür ve sanat ürünleri olarak ortaya çıkmaktadır. Sonuçta “kültürel miras”, turizm endüstrisinin önemli bir aracı ve arzı olmuştur.

Türkiye, coğrafi konumu ve köklü tarihinden gelen, dünyanın hiçbir ülkesinde görülmeyen zenginlikte ve yoğunlukta evrensel önemde bir kültür mirasına sahiptir. Anadolu’nun bağrında taşıdığı zengin doğal ve kültürel mirası, arkeolojik değerleri, dil, din, gelenek, mimari çevre, müzik, oyun, giyim, beslenme gibi farklı alanlardaki

kültür zenginliğinin yeterince ortaya çıkarılmadan, arındırma ve yeniden üretim sürecine aktarılmadan yok olma süreci ile karşı karşıya olduğu ve bu yok oluşun bütün insanlığın geleceği açısından uluslararası öneme sahip olduğu gerçeği hiçbir zaman unutulmamalıdır.

Gereksinimlerin ve beklentilerin hızla değiştiği uluslararası turizm piyasasından, sahip olduğu rekabet gücü nedeniyle giderek daha büyük pay alma çabası içinde bulunan ülkemizin, bu dinamizmini en azından koruması açısından turizm faaliyetlerini ve turizm türlerini çeşitlendirmesi ve turistik gelişme kutupları yaratması gerekmektedir. İşte, Göller Bölgesi'nin böyle bir turistik gelişme kutbu olma özelliği ve potansiyeli taşıdığı, yaptığımız araştırmalar ve değerlendirmeler sonucu açıkça ortaya çıkmaktadır.

Bu bağlamda örnek alan (bölge) olarak üzerinde çalıştığımız Göller Bölgesi, tarihsel ve arkeolojik alanların, bunun yanında doğal güzelliklerin de oldukça yoğun olduğu bir bölgedir. Bu çalışmada, bölgede bulunan doğal, tarihsel ve arkeolojik alanların, çok yoğun olan kıyı turizmine alternatif turizm alanları olarak kullanılması gerekliliği düşünülmüş ve bölgede son yıllarda giderek gelişmekte olan turizm potansiyelinin planlı ve sağlıklı bir şekilde değerlendirilerek, turizmin bölge ekonomisine katkısının artırılması amaçlanmıştır.

Turizm gelişimi, dünyada, özellikle sosyo-ekonomik yönden geri kalmış ve problemlili alanlar için bölgesel gelişme politikaları içinde temel araçlardan biri olarak ele alınmaktadır. Ancak, özellikle turizm gelişimi sürecine erken girmiş olan gelişmiş ülkelerde kitle turizminden kaynaklanan çevre sorunları gündeme gelmiştir. Diğer bir deyişle, uzun yıllar sadece ekonomik katkısı ile değerlendirilerek, ne pahasına olursa olsun gelir elde etmeye yönelik olarak geliştirilen turizm sektörünün artık doğal, yapısal ve sosyal çevre üzerindeki etkileri de tartışmalı olmuştur.

Turizmin ulusal ekonomilere olan katkısı, doğal, tarihsel ve sosyo-kültürel çevre üzerindeki etkilerinin göz ardı edilmesini getirmemelidir. Nitekim son yıllarda küresel ölçekte çevre sorunlarına duyarlılığın artması, daha ayrıntıda turistlerin ziyaret ettikleri ülkelerin çevre sorunlarına, özellikle turizm ile çevre koruma arasındaki ilişkinin niteliğine karşı duyarlılıklarının artması, bu gerçeği desteklemektedir. Çünkü turizm sektörünün ekonomik katkısının sürekliliği, sektöre kaynak oluşturan doğal tarihsel ve sosyo-kültürel çevrenin korunmasına sıkı sıkıya bağlıdır.

Türkiye'de turizm sektörünün desteklenmeye başladığı ve önemli teşviklerin açıldığı 1980'li yılların başında, sektör ülkenin yıllardır yaşadığı döviz sıkıntısını çözmenin, kısa zamanda en çok dövizin ülkeye getirilmesinin bir aracı olarak görülmüş, buna göre de teşviklerde öncelik yatak kapasitesinin artırılmasına verilmiş, devlet tarafından sağlanan altyapı yanında, orman arazileri ve nitelikli tarım alanları turizme açılmış bulunmaktadır. Sağlanan teşvikler sonucu, sahil yörelerinde gözlenen yoğun yapılaşmanın ortaya çıkardığı çevre tahribatı dikkate alınmadığı gibi, özellikle turizm gibi duyarlı bir sektöre terk edilen orman arazileri ve tarım alanlarının uzun vadede ülke ekonomisine yapacağı olumsuz etkiler de göz ardı edilmiş bulunmaktadır.

İşte bu noktada, bir yandan kitle turizminin yarattığı çevresel problemleri önlemek için çevreye karşı duyarlı turizm türlerini geliştirmek, diğer yandan da turizm türlerinin keşfi ile turizmin belli alanlarda yoğunlaşmasını önlemek ve ülke sathına

yayma düşüncesi gündeme gelmektedir. Her şeyden önce, kitle turizminin, taşıma kapasitelerini aşacak şekilde belli bölgelerde-özellikle kıyı bölgelerinde ve belirli zamanlarda yoğunlaşması, ekonomik yararların ötesinde doğal, tarihsel ve kültürel çevre üzerinde olumsuz etkiler yaratacaktır. Bu ve buna benzer faktörler göz önüne alınarak, Turizm Bakanlığı kıyılarda ve de belirli zamanlarda yoğunlaşan turizm faaliyetlerini, dünya turizminde son yıllarda değişen anlayışa paralel olarak ülke sathına ve tüm yıla yaymak için çalışmalar başlatmıştır.

Bu noktadan hareketle Turizm Bakanlığı son yıllarda Türk turizminin yeni hedefini, deniz-kum-güneş turizmini aşmak, bu etkinliği "dört mevsime ve tüm ülke sathına yaymak" olarak belirlemiştir. Gerek turizmin çeşitlendirilmesi, gerekse tüm ülkeye yaygınlaştırılması politikasından hareketle, Türkiye'nin tüm yörelerinde var olan doğal, tarihsel, arkeolojik, kültürel değerlerin araştırılması ve turizme kazandırılması çalışmaları devam etmektedir.

Turizm sektöründen optimum düzeyde yararlanabilmek için öncelikle gerek ulusal, gerekse yerel bir planlamanın yapılması şarttır. Bu şekilde kontrolsüz ve plansız gelişecek turizmin, kendi kaynaklarını yok etmesi önlenmiş olacaktır. Böyle bir planlamanın yapılabilmesi için öncelikle turizm amaçlı kullanılması düşünülen alanların genel turizm potansiyeli açısından değerlendirilmesi gerekmektedir. İşte, turizm amaçlı kullanım değerlendirme modelleri bu noktada gündeme gelmektedir.

Doğal, tarihsel ve arkeolojik alanların turizm-çevre kaynaklarının değerlendirilmesi aşamasında, Dowling'in "Bölgesel Turizm Gelişimi İçin Çevreye Duyarlı Planlama Modeli (EBT Modeli)"inden tezin amaçları doğrultusunda yararlanılmıştır. EBT Modelinin temel amacı, sürdürülebilir kalkınma yaklaşımında, turizm amaçlı kullanımı düşünülen alanlarda çevre koruma, toplum refahı, turistlerin hoşnutluğu, ekonomik katkı sağlanması ve turizm-çevre uyumluluğuna ulaşmaktır. Sözünü ettiğimiz bu modelin uygulanması ile, turizmle ilgili mevcut durum, beklentiler ve gelişmelerin yönü belirlenerek, seçilen alanda doğaya, tarihsel ve mimari değerlere uygun, yörenin özgün sosyal yaşamını bozmayan turizm tür veya türlerine karar vermek mümkün olabilmektedir. Yeni turizm türleri oluşturma yaklaşımları, bir yandan kitle turizminin yarattığı çevresel problemleri önlemek amacıyla, çevreye karşı duyarlı turizm türlerini geliştirmek, bir yandan da yeni turizm çekicilikleri yaratarak turizmi ülke çapında yaymak, özellikle az gelişmiş bölgeler için iyi bir gelişme aracı olarak kullanılabilme amacıyla geliştirilmiştir.

Bu çalışma 7 bölümden oluşmaktadır.

•Birinci Bölüm: Doğal, tarihsel ve arkeolojik alanların turizm potansiyelinin belirlenmesi ve turizm amaçlı kullanımları konusunda genel açıklamaların bulunduğu giriş bölümüdür.

•İkinci Bölüm: "Genel Tanımlar" başlığı altında olup bu bölümde, tarihsel alan, arkeolojik alan, turizm, turistik tarihsel alan, tarihsel turizm, doğal kaynaklar, tarihi eser ve anıt kavramları gibi konuya ışık tutacak tanımlara yer verilmiştir.

•Üçüncü Bölüm: Bu bölüm, "Genel Olarak Turizm, Turizm Hareketleri ve Turizm Eğilimleri, Dünyada ve Türkiye'de Turizm Politikaları" başlığı altında olup, konu ile ilgili genel bilgileri içermektedir.

•Dördüncü Bölüm: “Doğal, Tarihsel ve Arkeolojik Alanların Turizm Amaçlı Kullanımları” başlıklı bu bölümde, doğal, tarihsel ve arkeolojik alanların turizm açısından önemi, turizm amaçlı kullanılması gerekliliğinin nedenleri ve turizme katkıları, dünyada ve Türkiye’de bu alanların turizm amaçlı kullanımları ve çeşitli uygulama örnekleri, doğal, tarihsel ve arkeolojik alanların turizm amaçlı kullanım modeli ve turizm amaçlı kullanım türleri ve bu alanlarda yapılacak turizm planlaması konuları üzerinde durulmuş ve anlatılmıştır.

•Beşinci Bölüm: Bu bölümde konuyla ilgili örnek alan (bölge) olarak ele alınan “Göller Bölgesi”ne İlişkin Genel Araştırma ve İncelemeler” başlığı altında bölgenin tanımlanması, coğrafi konumu, tarihsel gelişimi, doğal yapısı, iklimi, bitki örtüsü, göller ve akarsuları, ulaşımı, nüfusu, ekonomik ve toplumsal yapısı incelenmiş, bölge sınırları içinde kalan il ve ilçelere ilişkin araştırma ve incelemeler üzerinde durulmuştur.

•Altıncı Bölüm: “Göller Bölgesi’nde Doğal, Tarihsel ve Arkeolojik Alanların Turizm Amaçlı Kullanımları” başlıklı bu bölümde bölgesel kalkınmanın turizme etkileri, turizm olgusu içinde Göller Bölgesi’nin yeri, bölgenin turizm potansiyelini oluşturan değerler, bölgede bulunan önemli tarihsel ve arkeolojik alanlara ilişkin araştırma ve incelemeler, bu alanların turizm potansiyelleri, bu alanların turizm amaçlı kullanımı hakkında yapılan anketin sonuçları ve değerlendirilmesi, bu alanlar için turizm modeli uygulaması ve turizm amaçlı kullanım türleri gibi konular geniş ve kapsamlı bir şekilde ele alınmıştır.

•Yedinci Bölüm: Bu bölümde, daha önceki bölümlerde belirtilen konular dikkate alınarak elde edilen sonuçlar doğrultusunda doğal, tarihsel ve arkeolojik alanların turizm potansiyelinin belirlenmesi ve turizm amaçlı kullanımları konusunda, daha etkin ve daha yoğun öneriler getirilmiş, gerek ülke ölçeğinde, gerekse bölge ölçeğinde konunun önemine dikkat çekilmiş ve konu ile ilgili yapılması gerekenlerin neler olabileceği üzerinde durulmuş ve tartışılmıştır.

Doğal, tarihsel ve arkeolojik alanların turizm potansiyelinin belirlenmesi ve turizm amaçlı kullanımına ilişkin genel bilgiler, ayrıntılı bir literatür taraması, mevzuat ve prosedürlere ilişkin bilgiler, ilgili kurum ve kuruluşların yayınlarına dayanılarak verilmiştir. Diğer ülkelere ait bilgiler, yine bu ülkelerde yapılan araştırma ve konu ile ilgili çeşitli yayınların incelenmesi sonucu derlenmiştir. Örnek alan (bölge) ile ilgili bilgiler ise yerinde yapılan gözlemler, incelemeler, araştırmalar, alanların rekreasyonel olanakları, ziyaretçilerin eğilimlerinin saptanması, bölgede yaşayan halkın araştırma alanlarıyla ilişkileri, ziyaretçiler ve halkla görüşmeler yoluyla ortaya konmaya çalışılmıştır. Ayrıca, alanların tarihçesi, arkeolojik özellikleri, sosyo-kültürel yapısı ve alanlarda bulunan anıtsal yapıların mimari özellikleri için daha önce yapılmış çalışmalardan yararlanılmış, çeşitli kamu kuruluşları ve Müze Müdürlükleri verileri kullanılmıştır.

Ayrıca, konu ile ilgili bölge yerel halkı, bölgeye gelen yerli-yabancı turistler ve bölgedeki konaklama dinlenme tesisleri sahipleri ile geniş ve kapsamlı bir anket çalışması yapılmıştır. Aralarında anlamsal ilişkiler bulunan anket sorularının değerlendirilebilmesi, özellikle anket sonuçlarında kümeleme ve ikili ilişkilerin kurulabilmesi için "SPSS Anket Programı" ile veri girişleri ve değerlendirmeleri yapılmıştır. Sonuçlar, tablolar halinde elde edilmiş ve değerlendirilmiştir.

THE DETERMINATION OF NATURAL, HISTORICAL AND ARCHAEOLOGICAL SITES FOR TOURISM POTENTIAL: THE CASE OF LAKES DISTRICT

SUMMARY

Natural, historical, and archaeological sites which rank as the most important values in today's world function as a cultural link between the past and future by preserving architectural, natural, historical and cultural heritage, artistic and aesthetic values. To make good use of historical and archaeological sites to preserve and to improve and to create a tie between the past and present rendering them functional; all these must be a duty to be implemented from the point of tourism and the history of civilizations, which we inherited from the past, which have been neglected for years therefore about to disappear, which haven't been excavated so far owing to economic reasons and which still constitute the most important values of this land.

The concept of preservation, which came on the platforms with the loss of natural sources and the destruction of natural balance in the fast changing and developing world, should include the preservation of historical and cultural values given us by the past civilizations other than the preservation of ecological balance. Therefore, preservation policies, which should be seen over governmental, are to be based on the fact that historical and cultural values are among mankind's common possessions and on the universal consciousness of preservation.

However, besides its contribution to a region, tourism may also create socio-cultural and environmental problems. Therefore, tourism industry is to be spread evenly across a country in order to prevent regional differences. To help provide solutions to such problems and to spread tourism throughout the country, so that poorer areas can catch up with richer ones, the necessity of establishing alternative tourism trances is increasing day by day.

In the developed countries of the world, preserving natural, historical and archaeological sites and preparing them for new purposes and uses are becoming more and more widespread. A considerable percentage of these new purposes are aimed at tourism either directly or indirectly.

In the 19th century, the basic aim of the tourism industry was to visit the natural and historical beauties of different regions, and tasting the pleasure and excitement of experiencing different cultures in their own land.

In the result of developments of technology, the possibility of implementing these purposes was obtained. The focus of people's interests in other cultures is the cultural

and artistic products, which have accumulated throughout the history. Finally, "cultural heritage" is an important means and supply of tourism industry.

Turkey, due to its geographical location and deep historical background, has so rich and dense cultural heritage which is not seen any other country in the world. It must never be forgotten that, which has an international importance for the future of the whole mankind, facing of the disappearance by not having reproduction process and purifying of valuable, natural and cultural heritage and archaeological values, there must be enough presentation for consideration of areas of language, religion, custom, architectural, environment, music, playing, dressing and feeding types, which present in Anatolia.

Turkey, which expects to get bigger and bigger shores from the international market of tourism, where expectations and necessities change fast, should create new areas and branches of tourism in order to keep its present dynamism at least. As a result of the survey we have done, it has been found out that the Lakes District (Göller Bölgesi) has the potential to become an alternative area of tourism. The Lakes District, into which we have carried out a survey, is a region, besides historical and archaeological sites, is rich in natural beauties too.

In this research, we have reminded the importance of making use of the historical, natural and archaeological sites in the coastal tourism and the aim is to increase the contribution of tourism to the area's economy by exploiting the area's tourism potential in a planned and efficient way.

The development in tourism, especially for the areas, which are poor socio-economic wise, is considered one of the basic means among the regional development policies. However, especially in the developed countries, which entered into the tourism process relatively earlier, environmental problems, which are a result of mass tourism, have occurred. In other words, for years only the economic aspects of tourism have been mentioned and discussed. The purpose has always been to obtain income at all costs, but it is a well known fact that today we must start discussing the negative effects of tourism industry on the environment.

The contribution of tourism to a nation's economy should not lead to the ignorance of its negative effects on the environment, that is the natural, historical and socio-cultural environment. Thus, recently, a global scale increase in the sensitivity towards environmental problems, and also the fact that tourists have started to bear a sensitivity towards the environmental problems of the countries they visit support this fact. Because, the continuity of the economic contribution of tourism is very much dependent on the preservation natural, historical and socio-cultural environment, which constitute the sources of tourism sector.

In the early 1980's, when the government started encouraging and supporting tourism sector, it was regarded as a means of gaining foreign currency problems that the country had long been suffering, so the priority was a quick increase in the bed capacity. In addition to this, the government built the infrastructure and forests and agricultural areas were allocated for the fast growing industry.

As a result of the economic supports, the environmental pollution and destruction, which were caused by the unplanned building of hotels, pensions etc. were not

noticed. In addition to this, the long-term negative effects of the fact that agricultural areas and forests were opened to tourism have so far ignored.

Therefore, while developing sensitive tourism branches to the environment in order to prevent the environmental problems caused by mass tourism, these new branches of tourism should be spread to other areas, which are poor tourism wise, so it becomes possible to prevent the sector from being concentrated around certain areas. Above all, if the sector is heavily concentrated on the coastal regions in such a way as to exceed the capacities, it is sure to lead to negative effects on natural, historical and cultural values and this will be more damaging than repairing.

Taking such factors into consideration, the Ministry of Tourism has started projects in order to spread the sector across the country and to help continuing all the year round. Thus, the concentration of tourism on certain areas and at certain times can be stopped. Recently, the Ministry has made a decision to take its targets beyond the classical tourism concept of sea-sand-sun and is planning to extend tourism industry all the year long. Both to find alternatives and to spread tourism across the country, the projects to bring the natural, historical, archaeological and cultural values to appear and to make them of touristic value are going on.

To make optimum use of tourism sector, first of all, both national and local plannings must be made. These will stop uncontrolled and unplanned tourism and will help conserving the sources of tourism. Of course, to be able to make such a planning, the areas allocated for tourism purposes must, first of all, be assessed from the point of general tourism potential.

At the assessment stage of natural, historical and archaeological sites in the light of touristic importance, we have benefited from Dowling's thesis "Environmentally-Based Planning Model for Regional Tourism Development (The EBT Model)". The purpose of the EBT Model is to achieve environmental protection, social welfare tourist satisfaction, economic contribution and a harmony between the environment and tourism. With the application of the above mentioned model, it is possible to determine a route and decide on the types of tourism and to pick areas, so the least harm will be done to the area's environment its traditional architecture and social life. The approaches for developing new tourism fields have been put forward both to eliminate the environmental problems caused by mass tourism and also to find environmentally sensitive tourism types. Other purposes are to create new touristic areas and to help for developing relatively poor areas.

This paper consists of seven parts:

-The 1st Part: The introduction part, where there is general information concerning tourism wise usage of natural, historical and archaeological sites.

-The 2nd Part: The part is entitled "The General Definitions" and in this part concept such as historical site, archaeological site, tourism, touristic-historical site, historical tourism, natural source etc. are defined in order to clarify the meaning of these concepts.

-The 3rd Part: This part is entitled "Tourism Generally, Movements of Tourism and Trends in Tourism, Tourism Policies in the World and Turkey".

-The 4th Part: "The Use of Natural, Historical and Archaeological Sites in Tourism". In this part, the importance of natural, historical and archaeological sites in tourism industry, the necessities to make use of them in tourism area discussed.

The use of such sites for the purpose of tourism and different practices in the sector both in the world and Turkey are mentioned. Lastly, the planning process that is required for this purpose is explained.

-The 5th Part: In this part, under the title of "General Studies on the Lakes District", the Lakes District is described in the light of geographical location, historical process, nature, climate, the structure of flora, transport, population, economy and finally structure.

-The 6th Part: This part is entitled "The Use of Natural, Historical and Archaeological Sites for Tourism Purposes in the Lakes District". In this part, the positive effects of regional development to tourism industry, the position of the district in the sector, the values that make up the tourism potential of the district, ideal tourism models for the district are discussed.

-The 7th Part: In this part, taking into consideration the previously explained subject, and according to the obtained results, more effective proposals have been made, on an either nation wide scale or region wide scale, and what should be done in the future has been discussed.

The information on the use of natural, historical and archaeological sites has been taken from reliable sources. Also, the information about other countries has been collected after a study on the documents published in those countries.

The information on the sample areas has been collected after observations, studies on the spot. The people living there have been studied and questioned. In addition to these, the history of the sites archaeological characteristics of them, the socia-cultural structure, the traditional architecture has been studied and previously published documents have been used. Besides, history of the areas, an archaeological characteristics, socio-cultural structure of the heritage buildings and givens of the official foundation and Directorship Museums were used.

A detailed and extensive interview study was carried on in the study area with local people, and local and foreign tourists, and with the owners of the touristic foundations in the region. For establishing the dual relationship and for heaping up the interview results, input and evaluating of data was made by "SPSS Interview Programme". The results were obtained in table forms and were evaluated.

1. GİRİŞ

Ülkelerin en önemli varlıklarını oluşturan doğal, tarihsel ve arkeolojik alanlar, mimari, doğal, tarihsel, kültürel mirası, sanatsal ve estetik değerleri yaşatmak yoluyla, geçmiş ile gelecek arasında sürekli bir kültür bağı oluşturmaktadır. Geçmiş i özümlmek, geleceğe gururla bakmak, geçmişten günümüze kalan doğal, tarihsel ve arkeolojik alanları değerlendirmek, korumak, iyileştirmek ve çağdaş işlevler vererek dünü bugünle bütünleştirmek hem turizm, hem de uygarlık tarihi bakımından yerine getirilmesi gereken bir görev olarak kabul edilmelidir.

Kültür ve tarih, her zaman turizm hareketlerini oluşturan en önemli faktörlerin arasında yer almaktadır. Yalnızca tatil yapma, eğlenme ve dinlenme amaçlı seyahatlerin yanı sıra kongre, iş, ticaret vb. amaçlı seyahatlerde dahi doğal, tarihsel zenginlikler ve kültürel değerleri görme ve tanıma güdüleri her zaman etkili olmaktadır.

Tarihsel ve arkeolojik alanların, tarihsel değerleri yanında ayrıca kültürel yönlerinin de olması, bugün yok olmuş olan eski dönemlere ait kültürlerle, günümüzde farklılaşmış olan yakın çağ kültürlerini de tanımamıza olanak vermektedir. Dolayısıyla doğal, tarihsel ve arkeolojik alanların turistler için bugün daha da çekici oldukları söylenebilir. Bu nedenle, turizm hareketlerinin oluşmasında önemli bir etken olan doğal, tarih ve kültür faktörünü daha da ön plana çıkaracak bir yaklaşım gerekli olmakta ve bu alanların modern, çağdaş kullanım amacı ile değerlendirilip, turizm endüstrisine kazandırılması çok büyük bir önem taşımaktadır.

Hızla değişen ve gelişen dünyada, yitirilen kaynaklar ve doğal dengenin bozulması tehlikesiyle gündeme gelen koruma olgusu, ekolojik dengenin korunması boyutu dışında, günümüzde doğal, tarihsel, arkeolojik, kültürel ve mimari değerlerin hızla yok olması karşısında, geçmiş uygarlıklar mirasının ve onların ortaya koyduğu tarihsel ve kültürel değerlerin korunmasını da içermelidir.

Bu nedenle, hükümetler üstü görülmesi gereken koruma politikalarının tarihsel, kültürel ve bölgesel niteliği olan varlıkların, insanlığın ortak malı olduğu ve korumanın evrenselliği bilinci üzerine kurulması gereği vardır. Ayrıca, koruma yaklaşımlarında, doğal ve tarihsel dokunun korunması yanında, korunacak alanlara doğal ve tarihsel dokunun özelliğini bozmayacak, yöresel ya da bölgesel ekonomik aktiviteleri yaşatacak bir fonksiyon verilmesi, koruma yaklaşımlarında daima karşımıza çıkan parasal sorunların çözümünde yardımcı olacaktır.

Bununla birlikte, turizmin bölgesel kalkınmaya olan etkisi, turizm faaliyetlerinin yer seçimi ile bölgeler arası farklılaşmaların ve turizmin yoğunlaştığı alanlarda ortaya çıkan sosyo-kültürel-çevresel sorunların yoğunluğu bilinen bir gerçektir. Bu sorunların çözümünü sağlamak ve turizmi farklı bölgelere yayarak, özellikle az gelişmiş bölgelerin kalkınmasını sağlamak amacıyla alternatif bir turizm anlayışı getirme gereği gün geçtikçe daha da artmaktadır.

Tarihsel ve arkeolojik alanları gezen ziyaretçilerde, tarihsel ve arkeolojik eserlerin sadece müzeler ve ören yerlerinde sergilenen bir eser veya anıt olarak sunulmaları soğuk ve durağan bir etki yaratmaktadır. Bu durum her ne kadar tarihsel ve arkeolojik alanların, bugüne kadar hiç vazgeçilemeyen klasik bir tanıtma yolu olarak bilinse de günümüzde artık bu optimal bir çözüm değildir. Dolayısıyla doğal, tarihsel ve arkeolojik alanlardan daha değişik ve daha geniş bir biçimde yararlanma yoluna gidilmeli ve bu alanlara getirilecek değişik turizm türleri ve aktiviteleri ile bu alanların sürekli yaşayan yerler olarak değerlendirilmesi gerekmektedir.

Dünyanın gelişmiş ülkelerinde doğal, tarihsel ve arkeolojik alanların korunarak yeni kullanımlara açılması süratle yaygınlaşmaktadır. Bu yeni kullanım şekillerinin önemli bir kısmı ise doğrudan ve dolaylı olarak turizm amaçlı olmaktadır. 19. yüzyıl Avrupa turizm etkinliğinde temel amaç, değişik yerlerin doğal güzellikleri ve tarihsel zenginliklerini görmek, değişik kültürleri yerinde yaşamamanın zevkini ve heyecanını tatmaktır. Gelişen teknoloji sonucunda, insanlar bu amacı gerçekleştirme olanağı bulmuşlardır. İnsanların diğer kültürlerle olan ilgilerinin odak noktası, ilgi duyulan ülkelerin tarihsel süreç içindeki kültür ve sanat ürünleri olarak ortaya çıkmaktadır. Sonuçta “kültürel miras”, turizm endüstrisinin önemli bir aracı ve arzı olmuştur.

Türkiye, coğrafi konumu ve köklü tarihinden gelen, dünyanın hiçbir ülkesinde görülmeyen zenginlikte ve yoğunlukta evrensel önemde bir kültür mirasına sahiptir. Gerek zaman içinde art arda, gerek mekan içinde yan yana var olan bu zengin kültür birikimi ve taşıdığı potansiyel, yaşamın her alanında yeni yatırımların verimli kaynağı olarak değerlendirilemediği gibi, büyük bir tahrip ve yok olma sürecini yaşamakta, adeta kalkınmanın önünde bir engel olarak görülmekte ve yıkıma uğratılmaktadır.

Anadolu'nun bağrında taşıdığı zengin doğal ve kültürel mirası, arkeolojik değerleri, dil, din, gelenek, mimari çevre, müzik, oyun, giyim, beslenme gibi kültür çeşitliliğinin yeterince ortaya çıkarılamadan, arındırma ve yeniden üretim sürecine aktarılmadan yok olma süreci ile karşı karşıya olduğu ve bu yok oluşun bütün insanlığın geleceği açısından uluslararası öneme sahip olduğu gerçeği hiçbir zaman unutulmamalıdır.

Bir ülkenin kültürel yönden çekiciliğe sahip olması, diğer ülkelerden farklı olan değerlerini, çeşitli şekillerde çarpıcı ve cazip hale getirip sunması ile ortaya çıkmaktadır. Günümüz dünyasında globalleşme ve bunun sonucu ortaya çıkan tek düze yaşamın başladığı ülkelerde, doğal, tarih ve kültür değerlerinin cömertçe ve cesurca vurgulanması turizm açısından çekicilik yaratmaktadır.

Gereksinimlerin ve beklentilerin hızla değiştiği uluslararası turizm piyasasından, sahip olduğu rekabet gücü nedeniyle giderek daha büyük pay alma çabası içinde bulunan ülkemizin, bu dinamizmini en azından koruması açısından turizm faaliyetlerini ve turizm türlerini çeşitlendirmesi ve turistik gelişme kutupları yaratması gerekmektedir. İşte Göller Bölgesi'nin böyle bir turistik gelişme kutbu olma özelliği ve potansiyeli taşıdığı, yapılan araştırmalar ve değerlendirmeler sonucu ortaya çıkmaktadır.

Bu bağlamda örnek alan (bölge) olarak üzerinde çalıştığımız Göller Bölgesi, tarihsel ve arkeolojik alanların, bunun yanında doğal güzelliklerin de oldukça yoğun olduğu bir bölgedir. Bu çalışmada, bölgede bulunan doğal, tarihsel ve arkeolojik alanların, çok yoğun olan kıyı turizmine alternatif turizm alanları olarak kullanılması gerekliliği düşünülmüş ve bölgede son yıllarda giderek gelişmekte olan turizm

potansiyelinin planlı ve sağlıklı bir şekilde artmasının ve turizmin bölge ekonomisine katkısının sağlanması amaçlanmıştır.

Bölgede bulunan doğal, tarihsel ve arkeolojik alanların korunması, değerlendirilmesi ve turizmin sürdürülebilirliği için Ross Dowling'in "Bölgesel Turizm Gelişimi İçin Çevresel Temelli Planlama Modeli"nden çalışmanın amaçları doğrultusunda yararlanılmıştır.

Ayrıca, konu ile ilgili bölge yerel halkı, bölgeye gelen yerli-yabancı turistler ve bölgedeki konaklama dinlenme tesisleri sahipleri ile geniş ve kapsamlı bir anket çalışması yapılmıştır.

Anket sonuçlarının daha sistematik bir şekilde ele alınabilmesi ve aralarında anlamsal ilişkiler bulunan anket sorularının değerlendirilebilmesi, özellikle anket sonuçlarında kümeleme ve ikili ilişkilerin kurulabilmesi için, İstatistik çalışmalarında yoğun olarak kullanılan "SPSS Anket Programı" ile veri girişleri ve değerlendirmeleri yapılmıştır. Sonuçlar, tablolar halinde elde edilmiş ve değerlendirilmiştir.

1.1. Çalışmanın Amacı, Kapsamı ve Çalışmada İzlenen Yol

-Çalışmanın Amacı

Turizm olgusunun, gün geçtikçe artan önemi, ekonomik gelişmeye olan etkisi ile birlikte, kültürler arası ilişkilerdeki olumlu katkıları ve doğal, tarihsel, kültürel değerlere olan gereksinimi nedeniyle geniş kapsamlı bir boyutta ele alınması gerekmektedir.

Bu çalışmanın temel amacı, kendi hallerine terk edilmiş, kaybolmaya yüz tutmuş, ekonomik nedenlerle ortaya çıkarılamamış, fakat günümüzün en önemli kültür varlıklarını oluşturan, geçmiş ile gelecek arasında bir kültür bağı olan doğal, tarihsel ve arkeolojik alanların, modern, çağdaş kullanım amacı ile değerlendirilip turizm endüstrisine kazandırmak ve örnek alan/bölge olarak ele alınan Göller Bölgesi'nin, mevcut turizm potansiyelini ortaya koymak ve mevcut potansiyeli harekete geçirmek üzere politikalar üretmek ve öneriler oluşturmaktır.

Çalışmada ulaşılmak istenen hedefler ise şunlardır:

- Bazı gelişmiş ülkelerde doğal, tarihsel ve arkeolojik alanların ve tarihsel eserlerin kullanımı konusundaki uygulamaları belirleyerek ülkemiz için bir karşılaştırma yapmak ve *hedef belirlemek*,
- Ülkemizde de her tür turizm için potansiyelin varlığını işaret etmek ve bu *potansiyeli ortaya koymak*,
- Turizmin, bölgesel kalkınmaya olan etkisi, turizm faaliyetlerinin yer seçimi ile bölgeler arası farklılaşmaların ve turizmin yoğunlaştığı alanlarda ortaya çıkan sosyo-kültürel-çevresel sorunların çözümünü sağlamak ve turizmi farklı bölgelere yayarak, özellikle az gelişmiş bölgelerin kalkınmasını sağlamak amacıyla *alternatif bir turizm anlayışı getirmek*,
- Ülke iç ve dış turizm açısından büyük önem taşıyan *turizm ve rekreasyon kaynaklarının planlı bir biçimde kullanıma açılmasını sağlamak*,
- Ülkemizde giderek yoğunlaşan ve doygunluk aşamasına gelen kıyı turizmine alternatif olarak, Göller Bölgesi'nde turizm potansiyelinin planlı ve düzenli bir şekilde artmasını sağlamak ve daha çok Güneybatı kıyılarımıza yönelmiş olan *turizm baskısını hafifletmek*,
- Doğal, tarihsel ve arkeolojik alanların turizm amaçlı kullanımlarına ilişkin sağlanacak *yarar ve sakıncaları incelemek*,
- Anadolu kültür mirasının, ülkenin toplumsal gelişmesi ve mutluluğu, insanlığın ortak geleceğine katkısı açısından öneminin, kalkınmanın ana eksenlerinden biri olarak nasıl değerlendirilebileceğini irdelemek,
- Yedinci Beş Yıllık Kalkınma Planı'nda da benimsenen politikalar çerçevesinde turizm sektöründe dağ, kış, av, su sporları, festival, gençlik, sağlık, kongre, termal, mağara, dinsel, tarihsel, kültürel ve 3. yaş turizmi gibi turizm çeşitliliği olanaklarının geliştirilmesini sağlamaya yönelik olarak *Göller Bölgesi'nde var olan potansiyeli belirlemek*,

- Ülke ölçeğinde önem arz eden doğal, tarihsel, arkeolojik ve kentsel sit alanlarını *korumak*,
- Turizm sektörünü destekleyici ve mevcut talebi yönlendirici kararlar üretmek*,
- İnsanlığın tarih, kültür ve doğal mirası durumundaki değerlerinin *etkin şekilde korunması*,
- Çalışma alanı (Göller Bölgesi) içindeki doğal, kültürel, tarihsel ve arkeolojik kaynakların saptanması, geliştirilmesi ve bu amaçla *koruma-kullanma dengesinin sağlanmasına yönelik öneriler geliştirmek*,
- Çalışma alanının iç ve dış turizm olgusu içerisindeki yerini belirlemek ve üstleneceği *işlevleri tanımlamak*,
- Bölgesel geliri arttırmak ve yerel girişimcilere olanaklar sağlamak,
- Turizm potansiyeli arz eden mevcut yerleşmeler (Yalvaç, Eğirdir, Beyşehir vb. gibi) ve yörelerde *sağlıklı ve planlı gelişmeleri yönlendirici planlama önerileri getirmek*,
- 2000 yılı gündeminde olan İnanç Turizmine yönelik olarak başlatılan çalışmalara destek olmak üzere, yörede çok sayıda bulunan, bir kısmı eskimeye yüz tutmuş, bir kısmı farklı amaçlarla kullanılan *İnanç Turizmine yönelik potansiyelin gün ışığına çıkarılmasını ve etkin kullanımını sağlamak*,
- Mevcut bölgesel karakterin korunması ve devamının sağlanması ile, *bölgenin mimari değerleri ve doğal karakterinin yozlaşmasının önlenmesi*,
- Mevcut turizm tesislerinde doluluk oranlarını arttırıcı, faaliyet mevsimini uzatıcı ve niteliklerini yükseltici önlemlerin alınması,
- Turizm alt ve üst yapısının nitelik ve niceliğinin yükseltilmesine önem verilmesini sağlamak,
- Turistik tesis işletmeciliğinin geliştirilmesi, küçük kapasiteli tesisler ve aile işletmeciliğinin teşvikine yönelik *politikalar önermek*,
- Turist profilini belirleyerek, yapılacak yatırımlar ve işletme türüne ilişkin politikalar üretmek.

-Çalışmanın Kapsamı

Bu çalışma 7 ana bölümden oluşmaktadır.

•Birinci Bölüm, doğal, tarihsel ve arkeolojik alanların turizm potansiyelinin belirlenmesi ve turizm amaçlı kullanımları konusunda açıklamaların bulunduğu giriş bölümü olup, bu bölümde çalışmanın amacı, çalışmanın kapsamı ve çalışmada izlenen yol ve yöntem ele alınmıştır.

•İkinci Bölüm, “Genel Tanımlar” başlığı altında olup, tarihsel alan, arkeolojik alan, turizm, turistik tarihsel alan, tarihsel turizm, doğal kaynaklar, tarihi eser ve anıt kavramları gibi konuya ışık tutacak tanımlara yer verilmiştir.

•Üçüncü Bölüm, “Genel Olarak Turizm, Turizm Hareketleri ve Turizm Eğilimleri, Dünyada ve Türkiye’de Turizm Politikaları” başlığı altında olup, konu ile ilgili genel bilgileri içermektedir.

•Dördüncü Bölüm, “Doğal, Tarihsel ve Arkeolojik Alanların Turizm Amaçlı Kullanımları” başlıklı bu bölümde, doğal, tarihsel ve arkeolojik alanların turizm açısından önemi, turizm amaçlı kullanılması gerekliliğinin nedenleri ve turizme katkıları, dünyada ve Türkiye’de bu alanların turizm amaçlı kullanımları ve çeşitli uygulama örnekleri, doğal, tarihsel ve arkeolojik alanların turizm amaçlı kullanım modeli ve turizm amaçlı kullanım türleri ve bu alanlarda yapılacak turizm planlaması konularına yer verilmiştir.

•Beşinci Bölüm, konuyla ilgili örnek alan (bölge) olarak ele alınan “Göller Bölgesi’nin Tarihsel, Coğrafi Konumuna ve Sosyo-Demografik Yapısına İlişkin Genel Araştırma ve İncelemeler” başlığı altında bölgenin tanımlanması, coğrafi konumu, tarihsel gelişimi, doğal yapısı, iklimi, bitki örtüsü, göller ve akarsuları, ulaşımı, nüfusu, ekonomik ve toplumsal yapısı incelenmiş, bölge sınırları içinde kalan il ve ilçelere ilişkin araştırma ve incelemeler üzerinde geniş ve kapsamlı bir şekilde durulmuştur.

•Altıncı Bölüm, “Göller Bölgesi’nde Doğal, Tarihsel ve Arkeolojik Alanların Turizm Potansiyelinin Belirlenmesi ve Turizm Amaçlı Kullanımları” başlıklı bu bölümde, turizmin bölgesel kalkınmaya etkisi, turizm olgusu içinde Göller Bölgesi’nin yeri,

bölgenin turizm potansiyelini oluşturan değerler, bölgede bulunan önemli tarihsel ve arkeolojik alanlara ilişkin araştırma ve incelemeler, bu alanların turizm potansiyelleri, bu alanların turizm potansiyelinin belirlenmesi ve turizm amaçlı kullanımı hakkında yapılan anket çalışmalarının sonuçları ve değerlendirilmesi, bu alanlar için turizm modeli uygulaması ve turizm amaçlı kullanım türleri gibi konular geniş ve kapsamlı bir şekilde ele alınmıştır.

•Yedinci ve son bölümde, daha önceki bölümlerde belirtilen konular dikkate alınarak ve anket sonuçlarından yararlanılarak elde edilen sonuçlar doğrultusunda doğal, tarihsel ve arkeolojik alanların turizm potansiyelinin belirlenmesi ve turizm amaçlı kullanımları konusunda uygulanabilir ve daha yöreye özgün öneriler getirilmiş, gerek ülke ölçeğinde, gerekse bölge ölçeğinde konunun önemine dikkat çekilmiş ve konu ile ilgili yapılması gerekenlerin neler olabileceği üzerinde durulmuş ve tartışılmıştır.

-Çalışmada İzlenen Yol ve Yöntem

Doğal, tarihsel ve arkeolojik alanların turizm potansiyelinin belirlenmesine ilişkin genel bilgiler, ayrıntılı bir literatür taraması, mevzuat ve prosedürlere ilişkin bilgiler, ilgili kurum ve kuruluşların yayınlarına dayanılarak verilmiştir. Diğer ülkelere ait bilgiler, yine bu ülkelerde yapılan araştırma ve konu ile ilgili çeşitli yayınların incelenmesi sonucu derlenmiştir.

Örnek alan (bölge) ile ilgili bilgiler ise, yerinde yapılan gözlemler, incelemeler, araştırmalar, alanların rekreasyonel olanakları, ziyaretçilerin eğilimlerinin saptanması, bölgede yaşayan halkın araştırma alanlarıyla ilişkileri, ziyaretçiler ve halkla görüşmeler yoluyla ortaya konmaya çalışılmıştır.

Ayrıca alanların tarihçesi, arkeolojik özellikleri, sosyo-kültürel yapısı ve alanlarda bulunan anıtsal yapıların mimari özellikleri için daha önce yapılmış çalışmalardan yararlanılmış, çeşitli kamu kuruluşları ve Müze Müdürlükleri verileri kullanılmıştır.

Doğal, tarihsel ve arkeolojik alanların turizm amaçlı kullanımı konusu sadece ülkemizde değil, tüm dünyada uzun yıllardır tartışılan ve konuşulan bir konudur. Buna rağmen uygulama örnekleri oldukça sınırlıdır. Konu ile ilgili uygulama örnekleri ülkemizde ancak son yıllarda yoğunluk kazanmaya başlamıştır.

Ayrıca üzerinde çalıştığımız Göller Bölgesi'nde doğal, tarihsel ve arkeolojik alanların turizm amaçlı kullanımı konusu çok önem arz etmesine rağmen, son birkaç yıl hariç hemen hemen hiç üzerinde durulmamış ve gündeme gelmemiştir.

Çalışmanın kapsamı ve çalışmada izlenen yöntem ile ilgili olarak bir akış şeması şekil 1.1'de verilmiştir.

DOĞAL, TARİHSEL VE ARKEOLOJİK ALANLARIN TURİZM POTANSİYELİNİN BELİRLENMESİ: GÖLLER BÖLGESİ

Şekil 1.1- Çalışmanın Kapsamı ve Çalışmada İzlenen Yöntemin Akış Şeması

2. GENEL TANIMLAR

2.1. Tarihsel Alan, Arkeolojik Alan, Doğal Kaynaklar, Tarihi Eser, Anıt, Turizm, Turistik Tarihsel Alan ve Tarihsel Turizm Kavramlarının Tanımları

-Tarihsel Alan:

Tarihsel alan kavramı, 2683 Sayılı Kültür ve Tabiat Varlıklarını Koruma Kanunu ve ilgili yönetmeliklerinde “Tarihsel Kent” olarak; Tarihsel, mimari, arkeolojik ve sanatsal değerleri ile bir bütünlük gösteren kent kavramı olarak tanımlanmıştır. Tarihsel alan, eski kent, tarihsel kent kavramlarının temelinde “eski” olma faktörü vardır.

“Eski” sözlük anlamı ile bulunduğu zamana göre özellikle bir zaman aşımını tanımlamaktadır. Bu süreçte görece bir eskime, yıpranma yada yaşlanma söz konusudur. Başka bir deyişle, “eski”; bir objenin ele alındığı zaman kesitinde belli bir süreci yaşamasından dolayı, o zaman kesitine göre gösterdiği farklılık olarak da tanımlanabilir.

Bu yaklaşımla, insanlığın evrimine paralel bir değişim gösteren kentler, eski kent olma özelliğinin yanında, insanlığın evriminden ve geçmişinden bir parçayı geleceğe aktarmakla da “tarihsel” olma niteliği kazanmaktadır [1].

Bu durumda “eski kent” ya da güncel deyişle “geleneksel kent” deyimi;

- Günümüz toplumsal, ekonomik ve kültürel yaşam koşullarına uymayan,
- Köhneleşmiş sağlıklı mekanlar içeren,
- Toplumsal sistem ile mekansal organizasyonun bütünleşmediği alanlar için kullanılmaktadır.

Bu kent yada kent parçaları;

- Eski fonksiyonlarını günümüze kadar koruyan,
- İlk amaçlarından başka amaçlar için kullanılan ,
- Günün koşullarında kullanılmayan terk edilmiş alanlar olarak karşımıza çıkmaktadırlar.

İnsan hayatının bütün eylemlerini içine alan mekanda, değişen nesillerle birlikte yeni kültürleri de birleştiren kent, eski olduğu ölçüde insanlık tarihinin değişik kültür kuşaklarını simgeleyen öge yada ögeler grubunu içermek durumundadır. O halde “eski kent” ya da tarihsel alan, değişik zamanların kültürünü günümüze kadar aktaran ögeleri ile de, “tarihi kent” kavramı ile örtüşmektedir [2].

-Arkeolojik Alan:

Arkeolojik sit ya da ören yeri olarak da adlandırılan arkeolojik alan; antik bir yerleşmenin ya da eski bir medeniyetin, insan etkinliklerinin maddi kalıntılarının bulunduğu veya su altında olduğu bilinen alanlar olarak tanımlanmıştır [3].

-Doğal Kaynaklar

İklim, bitki örtüsü, ormanlar, su kaynakları, coğrafi yapı, toprak, manzara, yaban hayatı vb. faktörler bütünüdür.

-Tarihi Eser:

2683 Sayılı Kültür ve Tabiat Varlıklarını Koruma Kanunu’nda tarihi eserler genel olarak “kültür varlıkları” olarak tanımlanmaktadır. “Tarih öncesi ve tarihi devirlere ait bilim, kültür, din ve güzel sanatlarla ilgili bulunan, yer üstünde, yer altında veya su altındaki bütün taşınır ve taşınmaz varlıklar” kültür varlıkları olarak tanımlanmıştır [4].

Tarihi eserin ansiklopedik tanımı ise, eski eser kavramı altında olup; “eski kavimlerin güzel sanat, bilim, edebiyat, din ve sanatına ait her türlü kalıntıya verilen ad” olarak belirtilmiştir [5].

-Anıt:

Anıt; sanat, tarih ya da genel olarak kültür tarihi açısından kamu için olduğu kadar bir ülke, ulus, belirli bir bölge, bir kent için önem taşıyan nesnelerdir. Bunlar, ülkelerin ve ulusların tarih, kültür ve sanat alanındaki başarılarının somut belgeleri niteliğindedir. Bu yüzden bakım ve onarımları ulusal olduğu kadar uluslararası da önem taşımaktadır.

Toplumsal hayatta çeşitli nedenlerden dolayı, kavram ve eşyaların sembol haline dönüşmesi, kültürel oluşumun temel unsurlarından biri olmuştur. İnsanlık tarihi içinde ortaya çıkan sayısız semboller dizisi arasında, sayısal değeri sınırlı ancak, kültürleşme sürecinin açıklanmasında nitelik olarak önemli bir yer tutan sembollerin başında anıtlar gelir [1].

Tarih içinde anıt, insanların hatırlama ve hatırlatma isteğinden doğmuş ve günümüze kadar da bu anlamıyla süregelmiştir. Bu çerçevede anıt;

- Toplumların hatırlamak istedikleri olay ya da kişiler için yaptıkları eserler,
- Geçmiş kültürlerin karakteristiklerini yansıtan yapı ya da sanat türü,
- Geçmişe ait her türlü maddi ürün olarak tanımlanabilir. Bu tanım anıt kavramına zaman boyutunu kazandırarak, sınırlarını oldukça genişletmiştir.

19. yüzyıldan sonra ölü bir kentin tümü, anıt niteliğini kazandığı gibi bir halı veya kilim, bir kazan, bir seramik parçası da anıt niteliğini kazanmıştır. Böylece anıtların;

- Geçmiş kültürlere ait tarihi anıtlar,
- Günümüz kültürlerini yansıtan anıtlar olarak sınıflandırmak mümkün olmaktadır. Fakat biz çalışmamızda daha çok birinci sınıfa giren anıtları ele alacağız.

-Turizm:

İnsanların devamlı ikamet ettikleri, çalıştıkları ve her zaman doğal gereksinimlerini karşıladıkları yerlerin dışına seyahatleri ve buralardaki genellikle turizm işletmelerinin ürettikleri mal ve hizmetleri talep ederek, geçici konaklamalarından doğan olaylar ve ilişkiler bütünüdür [6].

-Turistik Tarihsel Alan:

Diğer bir ifadeyle turistik tarihsel yerleşim kavramı, genel olarak “tarihi” ve “turistik” yerleşmeleri aynı anda bünyesinde taşıyan alan olarak tanımlanabilir. Bu alanlarda, tarihi eserlerin turizm için aktif olarak kullanılması söz konusudur [7].

-Tarihsel Turizm:

Tarihsel alanlar, birinci derecede tarihi çekiciliğe sahip ekonomik tarihi değerler olup turistik ürün olarak kabul edilmektedir. Günümüzde ülkeler var olan tarihi değerlerinden çeşitli çekicilikler yaratarak onları turizm pazarına sokmak için birbirleriyle adeta yarışmaktadırlar.

Tarihsel turizm; tarihi kaynakları korumak, turizm pazarına sokmak, başka bir deyişle turizmin tarihe adapte olması olarak da tanımlanabilir.

3. GENEL OLARAK TURİZM, DÜNYADA VE TÜRKİYE'DE TURİZM HAREKETLERİ, TURİZM EĞİLİMLERİ VE TURİZM POLİTİKALARI

3.1. Genel Olarak Turizm

Turizm, genel olarak devamlı yaşanan yer dışında tüketici olarak, tatil-dinlenme-eğlenme gibi gereksinimlerin giderilmesi amacı ile yapılan seyahat ve geçici konaklama eylemidir.

Geniş anlamda turizm, tarihi seyahatlerin tarihçesine sıkı bir şekilde bağlıdır. Büyük tarihsel seyahatler ise, coğrafi keşifler ve dünyanın tanınması ile başlamıştır. İlkçağlarda sadece yeni yeni ülkeler keşfetmek ve sahip olmak amacıyla yer değiştiren kabilelerin ve toplulukların bu hareketlerinin ne dereceye kadar bugün anladığımız anlamda turizmle ilgili oldukları belirsizdir. Bununla birlikte, ilk çağların bu tür yer değiştirme olayları, insanda ilk defa seyahat, yenilik, değişiklik zevkinin ve düşüncesinin doğmasına yol açmıştır.

Diğer taraftan, ilk çağların Mısır, Yunan ve Roma medeniyetleri gibi üstün uygarlıklarda da zevk için seyahat etmenin mevcut olduğu, bugün bilinen ve kabul edilen bir gerçektir. Romalıların mükemmel bir yol şebekesine sahip bulunmaları ve ana yolların özellikle medeniyet eserlerinin ve görünmeye değer doğal güzelliklerinin veya şifalı suların, kaynakların bulundukları merkezlerden geçmesi eski Roma'da turizmin çeşitli şekillerde var olduğunu kanıtlamaktadır.

Orta Çağın karanlıklarını aydınlatan Rönesans, seyahatlere de yeni bir hava getirmiş, estetik anlayışına yönelmiş, dünya nimetlerinden yararlanma arzusu taşıyan Rönesans insanı, seyahat etme, görme ve tanıma zevklerini tatmin etmek için yeni bir turizm anlayışı ile harekete geçmiştir.

İlk turizm yüzyılı olarak kabul edilen 19. yüzyılda, edebiyat ve diğer güzel sanatların yanında teknik ve ekonomik ilerleme, modern turizmin doğmasını sağlamıştır.

Bireysel olan turizm artık yavaş yavaş kolektif bir karakter kazanmaya başlamıştır. Bu bünye değişikliği yanında, sosyal turizm ve kitle turizmi de 20. yüzyıl turizmini karakterize etmektedir. Bugünün turizmi ise, bütün ülkeleri, bütün halk tabakalarını ve sosyal sınıfları kapsayan, yakından ilgilendiren bir sosyal-ekonomik olay durumuna gelmiştir.

Her yıl milyonlarca insanı kapsayan, geçici olarak oturdukları yerler dışında seyahat ve konaklama yapmalarına yol açan turizm olayını doğuran, ortaya çıkaran bir çok neden ve faktörler vardır. Bu nedenler, yüzyıllar boyunca değişmemiştir. İnsan psikolojisine, sosyal yaşantısına, bütün psiko-sosyal ve ekonomik görüş, davranış ve tutumuna bağlı olarak ortaya çıkan turizm hareketlerinin çıkış nedenlerinin temelinde yatan faktörler aynı kalmakla beraber, bu faktörlere etki eden diğer nedenler ekonomik, kültürel ve sosyal gelişmelere paralel olarak bir şekilde değişmektedir [8].

Bu faktörlerin ve gelişmelerin ışığı altında, turizm olayının ortaya çıkış nedenlerinin başlıcaları şunlardır;

- Dinlenme ve sağlık nedenleri,
- Eğlenme ihtiyacı,
- Sportif faaliyetlerde bulunma,
- Araştırma, merak, macera,
- Kültür, eğitim, öğrenme,
- Doğa sevgisi,
- Sosyal nedenler,
- İklimsel nedenler,
- Dinsel nedenler,
- Ticari nedenler.

3.2. Dünyada ve Türkiye'de Turizm Hareketleri, Turizm Eğilimleri ve Turizm Politikaları

Dünyada 1950'li yıllarda başlayan turizm hareketleri sonrasında turizm, bugün 613 milyon kişinin hareketi ve 443 milyar dolar harcama ile dünya ekonomisini etkileyen ve günümüzün en hızlı gelişen sektörlerinden birisi haline gelmiştir.

Dünya Turizm Örgütünün 2020 yılına yönelik yaptığı projeksiyonlarda, turist sayısının 2000 yılında 673 milyon, 2010 yılında 1 milyar, 2020 yılında 1.6 milyar kişiye, turizm gelirlerinin ise 2 trilyon dolara ulaşacağı tahmin edilmektedir [9] (Tablo 3.1).

Tablo 3.1. 1995-2020 Yılları Arasında Uluslararası Turizm Hareketlerinin Tahmini

Bölgeler	Turizm Gelirleri (Milyon \$)			
	1995	2000	2010	2020
Avrupa	335	390	527	717
Doğu Asya-Pasifik	80	116	231	438
Amerika	111	134	195	285
Afrika	20	27	46	74
Orta Doğu	14	19	37	69
Güney Asya	4	6	11	19

Büyük insan kitlelerinin kısa zamanda ve ucuz biçimde seyahat edebilmelerinin olanaklı olmasıyla turizm, çağımızın üzerinde çok durulan en önemli toplumsal olgularından ve süreçlerinden birisi durumundadır. Gerek ülkeler içinde, gerek ülkeler arasında, büyük insan kitleleri, dinlenmek, yeni bir yer görmek ya da yeni bir deneyim kazanmak ereği ile seyahat etmekte ve bu olay toplumsal, ekonomik, ekolojik yaşamda önemli sonuçlara ve değişmelere yol açmaktadır. Turizmin bireysel turizmden, toplu turizme dönüşmesinin yanısıra, turistlerin istek ve gereksinimleri sürekli bir değişim ve artış içindedir. Sunulan her hizmet yeni bir gereksinim doğurmakta, karşılanan her istek, önce beklenti-özlem veya lüks iken, kısa zamanda standart bir konfor düzeyi oluşturmaktadır [10].

Dünyadaki bu gelişmeye paralel olarak ülkemizde ilk defa turizm 1960'lı yıllarda bir sektör olarak ülkenin kalkınma programına girmiş, turizmin bir politika çerçevesinde geliştirilmesi esas alınmıştır. Turizmin kamu yönetimi içinde Bakanlık olarak

örgütlenmesi ise, 1963 yılında gerçekleştirilmiştir. Bu tarihten itibaren alt yapının yetersizliği nedeniyle devlet turizmle ilgili alanlarda sorumluluğu üstlenmiştir.

Türkiye'de turizmde izlenecek politikaların belirlenmesi, alt ve üst yapıların harekete geçirilmesi planlı dönemde başlamıştır. Bilindiği üzere Beş Yıllık Kalkınma Planları, temel olarak kaynakların sektörel dağılımını içeren ekonomik planlardır. Turizm ve turizm politikalarının temel kurallarının da içinde yer aldığı Beş Yıllık Kalkınma Planlarında öncelikli olarak gelişmekte olan ve özellikle de gelişmemiş bölgelerde yatırımı cesaretlendirecek politikalara yer verilmeye çalışılmıştır.

1970'li yıllarda Türkiye, turizm sektöründe beklenen yükselişi gösterememiştir. 1970 yılında Türkiye'nin dünya turizm gelirleri içindeki payı %0.2 iken Avrupa içindeki payı %0.4 ve ülke gayri safi milli hasılası içinde turizmin payı %0.5 olmuştur [11].

1981 ve 1990 yılları arasında ülkeye gelen turist sayısı ve turist gelirleri açısından Türkiye'nin gösterdiği performans dünya ortalamasını üzerinde olmuştur. 1980'lerin başında, Türkiye yeni bir ekonomik döneme girmiş ve serbest piyasa ekonomisini benimsemiştir.

1982 yılında çıkarılan 2634 sayılı Turizmi Teşvik Kanununa dayanarak, turizm yatırımlarında dikkate değer artışlar olmuştur [12]. Bu dönemde tüm dünyada seyahat eden turist sayısı yıllık olarak %3.2 artarken, gelirler %5.9'luk bir ivme kazanmıştır. Türkiye'de turist sayısı ve turizm gelirleri payı hem dünya, hem de Avrupa içinde çok önemli artışlar göstermiş ve Türkiye'de bu oranlar %12.7 ve %37.7 olarak belirlenmiştir [13] (Tablo 3.2).

Tablo 3.2. Türk Turizminin Dünya ve Avrupa içindeki Payı (WTO)

Yıllar	Turist Sayısı (%)		Turizm Geliri (%)	
	Dünya	Avrupa	Dünya	Avrupa
1970	0.4	0.6	0.2	0.4
1975	0.6	0.9	0.4	0.7
1980	0.4	0.6	0.3	0.5
1985	0.7	1.2	1.2	2.4
1990	1.1	1.8	1.3	2.4
1991	1.2	2.0	1.0	1.9
1992	1.4	2.4	1.3	2.4
1993	1.2	1.9	1.3	2.6
1994	1.1	1.9	1.3	2.6

1990 ve 1991 yılları arasında, Körfez Savaşı'nın etkisiyle Türkiye'de turist sayısı ve turizm gelirlerinde az bir düşüş olmuş, fakat daha sonraları turizm gelirleri payı sürekli olarak artmıştır [14]. Diğer taraftan turizm gelirleri, ulusal gelir içinde çeşitli dalgalanmalar göstermiş ve en yüksek değere 1994 ve 1995 yılında ulaşmıştır (Tablo 3.3).

Tablo 3.3. Türkiye'de Turizm Gelirlerinin Değişimi

Yıllar	Yıllık Artış Hızı (%)	Turizm Geliri /GSMH (%)
1980	16.36	0.60
1981	16.72	0.80
1982	-2.07	0.70
1983	11.10	0.80
1984	104.40	1.70
1985	76.50	2.80
1986	-18.00	2.10
1987	41.60	2.00
1988	36.80	2.60
1989	8.50	2.30
1990	29.40	2.10
1991	-19.80	1.80
1992	37.11	2.40
1993	8.79	2.20
1994	9.14	3.30
1995	14.72	3.30

1995 yılında Türkiye'ye gelen turist sayısı 7.277.000 kişi iken bu sayı 1996 yılında %11.5 artarak 8.614.000 kişiye, 1997 yılında ise %12.5 artışla 9.689.000 kişiye ulaşmıştır. Yurtdışına çıkış yapan vatandaş sayısı ise, 1997 yılında %8.7 artışla 4.633.000 kişi olmuştur [15].

1998 yılının Ağustos ayı sonunda önceki yılın aynı dönemine göre gelen turist sayısı %2.3 artışla 6.636.000'e ulaşırken, yurtdışına çıkan vatandaş sayısı %3.5 azalışla 2.976.000 olmuştur (Tabla 3.4).

1996 yılında Turizm İşletmesi Belgeli tesis sayısı 1866, bu işletmelerdeki toplam yatak sayısı 301.524 iken, 1997 yılında belgeli tesis sayısı %3.6 artışla 1933'e, yatak sayısı da %3.9 artışla 313.296'ya yükselmiştir. 1998 yılı Haziran ayı sonunda ise, belgeli tesis sayısı 1973'e, yatak sayısı da 315.716'ya yükselmiş bulunmaktadır (Tablo3.5).

Tablo 3.4 Türkiye'de Turizm Hareketleri

Aylar	Gelen Turist Say. (Bin Kişi)				Çıkan Vatandaş Say. (Bin Kişi)			
	1995	1996	1997	1998	1995	1996	1997	1998
Ocak	275	284	301	346	289	314	352	311
Şubat	302	325	314	372	177	212	268	250
Mart	368	537	555	477	220	227	298	309
Nisan	535	556	640	642	269	318	342	338
Mayıs	732	875	1.021	986	264	276	331	284
Haziran	810	902	1.046	1.063	264	265	286	275
Temmuz	1.009	1.106	1.206	1.288	391	373	418	405
Ağustos	1.070	1.154	1.405	1462	745	809	788	803
Eylül	1.055	1.117	1.297	-	512	509	577	-
Ekim	836	909	947	-	325	372	375	-
Kasım	393	452	538	-	257	297	291	-
Aralık	340	396	418	-	267	289	307	-
TOPLAM	7.727	8.614	9.689	6.636	3.981	4.261	4.633	2.976

Tablo 3.5. Türkiye'de Turistik Tesis ve Yatak Sayılarının Yıllara Göre Artışı

	1995	1996	1997	1998
Tesis Sayısı	1.793	1.866	1.933	1.973
Yatak Sayısı	280.463	301.524	313.296	315.716

Türkiye'de, özellikle 1980 sonrasında gerek turist sayısı, gerekse turizm gelirlerindeki artışın hızlı olmasına rağmen bu artışın diğer Avrupa ülkelerine oranla henüz yeterli düzeyde olmadığı da bir gerçektir [14]. Diğer bir deyişle görece olarak yüksek büyüme oranına rağmen, Türkiye dünya turist varışları açısından diğer Akdeniz ülkeleri ile karşılaştırıldığında hala küçük bir paya sahip olduğu görülmektedir (Tablo3.6).

Tablo 3.6. Avrupa'nın Akdeniz Ülkelerinde Turist Varışları ve Dünyadaki Payları

Ülkeler	Ortalama Yıllık Artış (%)	Turist Varışlarının Dünyadaki Payı	
	1980-1994	1980	1994
Fransa	6.76	10.46	11.28
İspanya	5.65	8.13	8.05
İtalya	1.63	7.68	5.11
Portekiz	15.53	0.95	1.70
Yunanistan	7.33	1.67	1.87
Türkiye	37.01	0.32	1.12

Turizm gelişimi, özellikle sosyo-ekonomik yönden geri kalmış ve problemli alanlar için bölgesel gelişme politikaları içinde temel araçlardan biri olarak ele alınmaktadır. Ancak, özellikle turizm gelişimi sürecine erken girmiş olan gelişmiş ülkelerde kitle

turizminden kaynaklanan çevre sorunları gündeme gelmiştir. Diğer bir deyişle, uzun yıllar sadece ekonomik katkısı ile değerlendirilerek, ne pahasına olursa olsun gelir elde etmeye yönelik olarak geliştirilen turizm sektörünün, artık doğal, yapısal ve sosyal çevre üzerindeki etkileri de tartışmalı olmuştur [16].

Turizmin ulusal ekonomilere olan katkısı, doğal, tarihsel ve sosyo-kültürel çevre üzerindeki etkilerinin göz ardı edilmesini getirmemelidir. Nitekim, son yıllarda küresel ölçekte çevre sorunlarına duyarlılığın artması, daha ayrıntıda turistlerin ziyaret ettikleri ülkelerin çevre sorunlarına, özellikle turizm ile çevre koruma arasındaki ilişkinin niteliğine karşı duyarlılıklarının artması, bu gerçeği desteklemektedir. Çünkü, turizm sektörünün ekonomik katkısının sürekliliği, sektöre kaynak oluşturan doğal tarihsel ve sosyo-kültürel çevrenin sürekliliğine sıkı sıkıya bağlıdır [17].

Türkiye'de turizm sektörünün desteklenmeye başladığı ve önemli teşviklerin açıldığı 1980'li yılların başında sektör, ülkenin yıllardır yaşadığı döviz sıkıntısını çözmenin, kısa zamanda en çok dövizin ülkeye getirilmesinin bir aracı olarak görülmüş, buna göre de teşviklerde öncelik yatak kapasitesinin arttırılmasına verilmiş, devlet tarafından sağlanan altyapı yanında, orman arazileri ve nitelikli tarım alanları turizme açılmış bulunmaktadır. Sağlanan teşvikler sonucu, sahil yörelerinde yaşanan yoğun yapılaşmanın ortaya çıkardığı çevre tahribatı dikkate alınmadığı gibi, özellikle turizm gibi duyarlı bir sektöre terk edilen orman arazileri ve tarım alanlarının uzun vadede ülke ekonomisine yapacağı olumsuz etkiler de göz ardı edilmiş bulunmaktadır.

İşte bu noktada, bir yandan kitle turizminin yarattığı çevresel problemleri önlemek için çevreye karşı duyarlı turizm türlerini geliştirmek, diğer yandan da turizm türlerinin keşfi ile turizmin belli alanlarda yoğunlaşmasını önlemek ve ülke sathına yaymak düşüncesi gündeme gelmektedir. Her şeyden önce, kitle turizminin, taşıma kapasitelerini aşacak şekilde belli bölgelerde-özellikle kıyı bölgelerinde ve aynı zamanlarda yoğunlaşması, ekonomik yararların ötesinde doğal, tarihsel ve kültürel çevre üzerinde olumsuz etkiler yaratacaktır. Bu ve buna benzer faktörler göz önüne alınarak, Turizm Bakanlığı kıyılarda ve de belirli zamanlarda yoğunlaşan turizm faaliyetlerini, dünya turizminde son yıllarda değişen anlayışa paralel olarak ülke sathına ve tüm yıla yaymak için çalışmalar başlatmıştır.

Bu noktadan hareketle Turizm Bakanlığı son yıllarda Türk turizminin yeni hedefini, deniz-kum-güneş turizmini aşmak, bu etkinliği "dört mevsime ve yedi bölgeye yaymak" olarak belirlemiştir [18].

Gerek turizmin çeşitlendirilmesi, gerekse tüm ülkeye yaygınlaştırılması politikasından hareketle, Türkiye'nin tüm yörelerinde var olan doğal, tarihsel, arkeolojik, kültürel değerlerin araştırılması ve turizme kazandırılması çalışmaları devam etmektedir. Bu çalışmalar kapsamında öncelikle "İl Turizm Envanterleri ve Turizm geliştirme Planları" hazırlanmaktadır. Turizmi çeşitlendirme çerçevesinde geliştirilen alternatif turizm türlerinden bazıları şunlardır; Dağ ve Kış Turizmi, Yayla Turizmi, Termal Turizm, Yat Turizmi, Golf Turizmi, İpek Yolu Turizmi, İnanç turizmi, Mağara Turizmi, Göl Turizmi, Rafting Turizmi vb.

Genel olarak ulusal kalkınma planları incelendiğinde, Türkiye'de izlenen bölgesel kalkınma politikalarında ve yaklaşımlarında bugüne kadar doğru ve tutarlı hedefler saptanmasına rağmen, bu politikaların genelde uygulamaya geçirilemediği görülmektedir. Bunun yanında Türkiye'nin, planlı döneme geçişinden bu yana, ülke kalkınma planlarında bölgeler arası dengesizliğin azaltılması önemli bir hedef olmuş ve bu hedefe ulaşmak için de çeşitli politikalar izlenmiştir. Ülke bütününde kentsel nüfus büyüklüklerinin dağılımı ve sosyo-ekonomik gelişmişlik faktörlerinin bölgelere göre dağılımı incelendiğinde, birbirlerini tamamlar şekilde bölgesel farklılıkları ortaya koydukları görülmektedir. Aynı şekilde, turizmin ülke coğrafi mekanındaki dağılımı da bölgesel farklılıklar göstermektedir. Bazı bölgelerin sahip oldukları özellikler (coğrafi özellikler, iklim, ulaşım olanakları vb. gibi) nedeniyle başlangıçta avantajlı oldukları bilinen bir gerçek ise de, her bölgenin sahip olduğu değerlerin aynı oranda geliştirilmemesi de bu farklılıklar da önemli bir rol oynamaktadır [18 s.453]. Yani, Türkiye bütününde nüfus dağılımı ve gelişmişlik farklılıklarında görülen dengesizlikler, turizm yönünden de benzerlik göstermekte, özellikle batı ve kıyı bölgelerinde turizmin yoğunlaştığı görülmektedir.

Türkiye'de diğer sektörlerde olduğu gibi, turizm sektörüyle ilgili hedef ve politikalarda da ülke bütününde kalkınma planları çerçevesinde belirlenmektedir. Temelde, kaynakların mekansal organizasyonu ve dağılımından çok, sektörel tahsisleri içeren ekonomik planlar şeklindeki Beş Yıllık Kalkınma Planlarında, turizm sektörünün hedeflerinde önemli değişiklikler olmamakla birlikte, ilkelerde

belirli değişmeler olmuştur. Bununla birlikte, planlı dönemin bazı aşamalarında mekana yönelik fiziksel planlama çalışmaları da yapılmıştır.

Türkiye'deki turizm politikalarındaki değişimleri özet bir biçimde burada incelemek gerekirse;

-1949 yılında toplanan Turizm Danışma Kurulunun oluşturduğu "Turizm Ana Programı", ulusal turizm politikasının temeli olarak kabul edilmiştir.

-1950 yılında çıkarılan 5647 sayılı "Turizm Müesseselerini Teşvik Kanunu", Türkiye'de turizm konusunda ilk yasal düzenleme olmuştur.

-1953 yılında turizm konusunda 6086 sayılı "Turizm Endüstrisini Teşvik Kanunu" yürürlüğe girmiştir.

-1954 yılında çıkarılan 6224 sayılı "Yabancı Sermayeyi Teşvik Kanunu", turizm konusunda yerli ve yabancı yatırımcıları teşvik eden önemli bir başlangıç olarak değerlendirilmektedir.

-1955 yılında "Turizm Bankası" kurularak turizm faaliyetlerinin finansmanını sağlayacak kredi kurumu oluşturulmuştur.

-12.07.1963 tarih ve 265 sayılı kanunla "Turizm ve Tanıtma Bakanlığı Kanunu" çerçevesinde, Bakanlığa turizm ve tanıtma alanlarında görev ve sorumluluklar verilmiştir.

-1963-1967 yıllarını kapsayan I. Beş Yıllık Kalkınma Planında, ödemeler dengesi açığının kapatılmasında turizmden büyük ölçüde yararlanmak zorunluluğu öngörülmüştür. Yine bu dönemde, turizmin ekonomik kalkınmadaki hızlandırıcı niteliğini ortaya çıkaracak araştırmalara önem verilmesi vurgulanmıştır [19]. Ayrıca yine bu dönemde, turizm sektöründe, mekansal anlamda bölgesel öncelik belirlenmesine yönelik çalışmalar yapılmıştır.

-1968-1972 yıllarını kapsayan II. Beş Yıllık Kalkınma Planında, turizmin yalnızca ekonomik boyutundan değil, sosyo-kültürel özelliklerinden de yararlanılması amaçlanmıştır. Turizm yatırımlarının yine turizm potansiyeli yüksek bölgeler içinde yoğunlaştırılması öngörüldürken, kitle turizminin geliştirilmesine yönelik konaklama

ve ulaşım olanaklarının sağlanması ve bunu bir Fiziksel Plana göre gerçekleştirilmesi yöntem olarak ileri sürülmüştür. Öte yandan çevre ile ilgili olarak, *doğal, tarihsel ve arkeolojik değerlerin, anıt ve eserlerin korunması, değerlendirilmesi* çalışmalarında planda öngörülen bölgelere ve turistik konaklama tesislerinin yoğunlaştığı yerlere öncelik tanınacağı turizm politikası içinde yer almıştır [20].

-1973-1977 yıllarını kapsayan III. Beş Yıllık Kalkınma Planında, yine kitle turizmine ve turizm gelişiminin belirli bölgelerde gelişmesi konusuna ağırlık verilmiştir. Bu dönemde, sosyal turizmin geliştirilmesi ve iç turizmin ulusal bütünlüğe katkısının sağlanması için desteklenmesi önemli bir hedef olarak belirlenmiştir. Diğer taraftan, kıyıların ve milli park niteliğindeki alanların toplum yararına kullanılması ve korunması önemli bir diğer hedef olmuştur [21].

-1978 yılında hazırlanan ve 1979 yılında yürürlüğe konan Geçiş Dönemi Politikası'nda 3 ana hedef belirlenmiştir.

1-Turizm kaynaklarını, özellikle döviz gelirlerini en az maliyetle arttıracak bir şekilde değerlendirmek,

2-Turizm olanaklarını, toplumun çalışan kesimlerinin dinlenme gereksinimlerini karşılayacak şekilde yaygınlaştırmak,

3-Yeniden üretilmez bir miras olan *doğal ve tarihsel kaynakların gelecek kuşaklara devredilmesini sağlayacak bir koruma/kullanma dengesini geliştirmek* [22].

-1979-1984 yıllarını kapsayan IV. Beş Yıllık Kalkınma Planında, yine kitle turizmine ağırlık verilirken fiziksel planlama yoluyla "Organize Turizm Bölgeleri"nin geliştirilmesi hedeflenmiştir. Bu dönemde, 12 Mart 1982 yılında yürürlüğe giren 2634 sayılı "Turizmi Teşvik Kanunu" ile turizm amaçlı yatırımlarda önemli artışlar görülmüştür. Bu kanunun amacı, turizm sektörünü düzenleyecek, geliştirecek, dinamik bir yapı ve işleyişe kavuşturacak tertip ve tedbirlerin alınmasını sağlamak olmuştur. Yine bu kanunla, devletin hüküm ve tasarrufu altındaki arazilerin, turizm amaçlı yatırım yapmak isteyen yerli ve yabancı şirketlere uzun süreli kiralamar yoluyla verilmesine başlanmıştır.

-1985-1989 yıllarını kapsayan V. Beş Yıllık Kalkınma Planında, turizm sektörü açısından çevresel boyutun önemi vurgulanmıştır. Bu dönemde, *Türkiye'nin doğal, tarihsel, arkeolojik ve kültürel varlıkları, kış, av ve su sporları, festival, sağlık ve gençlik turizmi ile mevcut diğer turizm potansiyelinin, ekolojik dengeyi koruma, çevreyi güzelleştirme ilkeleri doğrultusunda değerlendirilmesi* gündeme gelmiştir [23].

-1990-1994 yıllarını kapsayan VI. Beş Yıllık Kalkınma Planında, *kıyıya yönelik kitle turizmine alternatif yeni turizm türlerinin geliştirilmesinin gündeme gelmesi* en önemli hedef olmuştur. Turizm alt ve üstyapısının nitelik ve niceliğinin yükseltilmesine önem verilerek, turizm mevsimini uzatacak önlemler alınması ise diğer önemli bir hedef olmuştur. Özellikle kış, av ve su sporları ile festival, sağlık, gençlik, kongre, termal, golf ve 3. yaş turizmini daha çekici getirecek teşvik politikalarının uygulanması öngörülmüştür.

Bu dönemde, Turizm Bakanlığı'nın turizme yönelik yatırımlarda ve etkinliklerde, çevre duyarlılığı, toplumsal yarar ve verimlilik gibi üç ögeyi temel aldığı görülmektedir. Turizm Bakanlığı'nca 1989 yılında yürürlüğe konan "Akdeniz-Ege Turizm Altyapısı Kıyı Yönetimi Projesi (ATAK)" bu anlayışa paralel olarak, Ege ve Akdeniz kıyılarında yer alan turizm yoğunluklu yerleşmelerin, içme suyu, kanalizasyon, atık su arıtma ve katı atık imha tesisleri gibi çevre koruma amaçlı altyapı sistemlerinin gerçekleştirilmesini hedeflemektedir [24].

-1996-2000 yıllarını kapsayan VII. Beş Yıllık Kalkınma Planında, turizm sektörünün öncelikli hedeflerinin başında; rekabet gücü yüksek ve verimli bir turizm ekonomisinin geliştirilmesi, *yerel halkın ve turistlerin turizmden beklentilerinin karşılanması, doğal ve kültürel değerlerin zenginleştirilerek sürekliliğinin sağlanması* olmuştur. Turizmde talep yapısındaki değişiklik ve yeni eğilimler göz önüne alınarak *yeni alternatif turizm türlerinin geliştirilmesi ve potansiyel alanların yaratılması, böylelikle turizmin mevsimsel ve coğrafi dağılımının iyileştirilmesi amaçlanmıştır*. Buna paralel olarak, turizm sektörünün uzun vadeli ve sağlıklı gelişimini sağlamak amacına yönelik dinamik ve stratejik Turizm Sektör Master Planı (TUSAP)'ın , uygulamaya konulması amaçlanmıştır.

Bununla birlikte bu dönemde, turizm konusu ile ilgili ulaşılmak istenen diğer hedeflerden bazıları ise şunlardır [25]:

-Turizm hareketlerinin yoğunlaştığı bölgelerde *yerel yönetimlerin ve halkın turizm ile ilgili kararlara katılımı sağlanacaktır.*

-Sektörde fiziki planların amaçlarına yönelik olarak uygulanmasına özen gösterilecektir.

-Talep yapısındaki yeni eğilimlere bağlı olarak sektörde küçük ölçekli işletmelerin gelişmesine öncelik verilecektir.

-Yerli tur operatörlüğünün yaygınlaştırılmasına çalışılacak, tanıtma ve pazarlama faaliyetlerinin geliştirilmesi ve uygulanması için yeni finansman kaynaklarının oluşturulmasına kamu kesiminin yanısıra, özel sektörün katılımı da sağlanacaktır.

-Turizm üst yapısının yeterli bir altyapı ile bütünleşmesi için gerekli düzenleme ve teknik önlemlere ağırlık verilecek, Akdeniz-Ege Turizm Altyapısı ve Kıyı Yönetimi (ATAK) projesinin hızla uygulanması için gerekli düzenlemeler yapılacaktır.

-Kullanan öder, kirleten öder ilkesi uyarınca kamu eliyle yapılacak teknik altyapının finansmanına kullanıcıların katılımı sağlanacaktır.

-Sektörde hizmet kalitesinin yükseltilmesi için sertifikasyon sistemine geçilmesi sağlanacaktır.

-Öncelikli bölgelerde mevcut ikinci konutların pazarlamasına yönelik organizasyonlar geliştirilecektir.

-Turizm Bakanlığı'nın ekonomik, sosyal, kültürel ve teknolojik değişikliklere ayak uydurabilecek dinamik bir yapıya kavuşturulması için "Turizm Bakanlığı Teşkilat Kanunu" çıkarılacaktır.

-Gümrük Birliği'nin getireceği koşullar içinde uluslararası pazarda rekabet gücüne sahip bir yapı oluşturmak amacıyla seyahat acentalarını bir meslek disiplini içine almak ve oto kontrol mekanizması oluşturmak üzere "Türkiye Seyahat Acentaları ve Seyahat Acentaları Birliği Yasası" günün koşullarına uygun hale getirilecektir.

-Deniz turizmi ile ilgili faaliyetlerin koordinasyonu ve sağlıklı bir yapıya kavuşturulabilmesi için "Deniz Turizmi Birliği Kanunu" çıkarılacaktır.

-VII. Beş Yıllık Kalkınma Planı döneminde turizm gelirlerinin 2000 yılında 10.3-13.8 milyar dolara ulaşması, böylece VII. Plan dönemi sonunda net turizm gelirinin 8.5-11.9 milyar dolar seviyesinde gerçekleşmesi beklenmektedir (Tablo 3.7).

Tablo 3.7. Turizm Sektöründeki Gelişmeler (Gerçekleşme-Tahmin)

Bin Kişi Milyon \$	1989	1994	2000	Yıllık Ort.Arış %	
	Gerçekleşme	Gerçekleşme	Tahmin	VI.Pla	VII.Plan
Yurda Gelen Yabancı Say.	4.459.	6.671.	13.000-17.000	8.4	10.9-17.0
Yurtdışına Çıkan Vatandaş	2.464	3.435	4.500-4.800	6.9	5.2-6.5
Turizm Geliri (Milyon \$)	2.557	4.321	10.300-13.800	11.1	18.0-25.1
Turizm Gideri (Milyon \$)	565	866	1.800-1.900	8.9	14.9-16.1

Buraya kadar Türkiye'de uygulanan, uygulanması hedeflenen turizm politikalarından söz edildi. VII. Beş Yıllık Kalkınma Planı'nda yer alan turizm politikaları, güncel olduğu için daha ayrıntılı olarak incelenmeye çalışıldı.

3.3. Bölüm Sonucu

Turizm, insanların devamlı oturdukları, çalıştıkları ve her zaman olağan gereksinimlerini karşıladıkları yerlerin dışına seyahatleri ve buralardaki mal ve hizmetleri talep ederek, geçici konaklamalarından doğan ilişkiler bütününe kapsayan çok yönlü bir olgudur.

Her yıl milyonlarca insanı kapsayan turizm olgusunu ortaya çıkaran bir çok nedenler vardır. Bunların başında, dinlenme, sağlık, eğlenme, sportif faaliyetlerde bulunma, araştırma, merak, macera, kültür, eğitim, öğrenme, doğa sevgisi ve iklim gelmektedir.

Bilindiği gibi, son yıllarda turizm sektörü dünyada hızla gelişmektedir. Teknolojideki ilerleme ve hız bu ilerlemeye katkıda bulunmakta, ivme kazandırmaktadır. Dünyadaki sınırlar, dil, din, ırk farklılıkları giderek önemini yitirmekte, yaşam biçimleri globalleşmektedir. Son yıllarda dünya ülkelerinde yaşam standartlarının yükselmesi yanında, yaşanan kent karmaşası, kişilerin psikolojik ve fizyolojik gereksinimlerine yönelik değişik çevrelerde tatil yapma isteğini arttırmıştır. Öte

yandan kitle ulaşım araçlarının yaygınlaşması, ulaşım ağlarının çeşitlenmesi ve güçlenmesi, eğitim ve refah düzeyinin artması, değişik doğal ve kültürel ekolojik ortamlara duyulan ilginin artması ve tatil olanakları ile değişik alternatifler sunan turizm endüstrisi, günümüzün en önemli sektörlerinden biri haline gelmiştir.

Birçok dünya ülkesi, kendilerine giderek gelir getirmeye başlayan ve giderek önem kazanan turizm sektörünün olumlu bir şekilde değerlendirebilmek için değişik stratejiler üretmeye başlamışlardır. Bu stratejilerin tüm ülkeler için ortak ve en önemli olanı, kendilerine ait doğal, kültürel ve tarihsel özelliği olan alanları, her geçen gün artan ilgi karşısında kaçınılmaz olarak değerlendirmeleridir. Dolayısıyla, *dünyada turizm hareketlerinde ve eğilimlerinde görülen en belirgin özellik, turizmin doğal, tarihsel ve kültürel turizm lehine gelişiyor olmasıdır.* Önemli turizm kaynaklarına sahip ülkeler, turizm alanında yeni politikalar geliştirmekte ve turizm aktivitelerini çeşitlendirme çalışmalarına öncelik vermektedirler.

Türkiye'de turizm sektörünün desteklenmeye başladığı ve önemli teşviklerin açıldığı 1980'li yılların başında sektör, ülkenin yıllardır yaşadığı döviz sıkıntısını çözenin, kısa zamanda önemli ölçüde döviz girdisi sağlanmasının bir aracı olarak görülmüş, buna göre de teşviklerde öncelik yatak kapasitesinin arttırılmasına verilmiş, devlet tarafından sağlanan altyapı yanında, orman arazileri ve nitelikli tarım alanları turizme açılmış bulunmaktadır. Sağlanan teşvikler sonucu, sahil yörelerinde yaşanan yoğun yapılaşmanın ortaya çıkardığı çevre tahribatı dikkate alınmadığı gibi, özellikle turizm gibi riskli bir sektöre terk edilen orman arazileri ve tarım alanlarının uzun vadede ülke ekonomisine yapacağı olumsuz etkiler de göz ardı edilmiş bulunmaktadır.

Yine ülkemizde turizm, öncelikle yaz aylarında deniz, kum ve güneşe bağlı eylemleri içeren bir turizm biçimi olarak algılanmaktadır. Turizmin bu yönde gelişimi, doğal, tarihsel ve kültürel mirası bozucu etkileri beraberinde getirmektedir.

İşte bu noktada, bir yandan kitle turizminin yarattığı çevresel problemleri önlemek için çevreye karşı duyarlı turizm türlerini geliştirmek, diğer yandan da turizm türlerinin keşfi ile turizmin belli alanlarda yoğunlaşmasını önlemek ve ülke sathına yayma düşüncesi gündeme gelmiştir. Her şeyden önce, *kitle turizminin, taşıma kapasitelerini aşacak şekilde belli bölgelerde-özellikle kıyı bölgelerinde ve belirli zamanlarda yoğunlaşması, ekonomik yararların ötesinde doğal, tarihsel ve kültürel*

evre üzerinde olumsuz etkiler yaratmaktadır. Bu ve buna benzer faktörler göz önüne alınarak, Turizm Bakanlığı kıyılarda ve de belirli zamanlarda yoğunlaşan turizm faaliyetlerini, dünya turizminde son yıllarda değişen anlayışa paralel olarak ülke sathına ve tüm yıla yaymak için çalışmalar başlatmıştır.

Bu noktadan hareketle Turizm Bakanlığı son yıllarda Türk turizminin yeni hedefini, deniz-kum-güneş turizmini aşmak, bu etkinliği "dört mevsime ve tüm ülke sathına yaymak" olarak belirlemiştir. Gerek turizmin çeşitlendirilmesi, gerekse tüm ülkeye yaygınlaştırılması politikasından hareketle, Türkiye'nin tüm yörelerinde var olan *doğal, tarihsel, arkeolojik, kültürel değerlerin araştırılması ve turizme kazandırılması çalışmaları devam etmektedir.* Bu alışmalar kapsamında öncelikle "İl Turizm Envanterleri ve Turizm Geliştirme Planları" hazırlanmaktadır. Turizmi eşitlendirme çerçevesinde geliştirilen alternatif turizm türlerinden bazıları şunlardır; Dağ ve Kış Turizmi, Yayla Turizmi, Termal Turizm, Yat turizmi, Golf Turizmi, İpek Yolu Turizmi, İnanç Turizmi, Mağara Turizmi, Gl Turizmi, Rafting Turizmi vb.

4. DOĞAL, TARİHSEL VE ARKEOLOJİK ALANLARIN TURİZM AMAÇLI KULLANIMLARI

4.1. Doğal, Tarihsel ve Arkeolojik Alanların Turizm Açısından Önemi, Turizm Amaçlı Kullanılması Gerekliliğinin Nedenleri ve Turizme Katkıları

4.1.1. Doğal, Tarihsel ve Arkeolojik Alanların Turizm Açısından Önemi

İnsanoğlunun geçmişe ve eskiye olan ilgisi çağlar boyu değişik etki ve tepkilerle günümüze kadar ulaşmıştır. Bu ilginin başlangıç noktasını, insanın geride kendisinden, özünden bir şeyler bırakma arzusu, din ve merak gibi ögeler oluşturmuştur. Bu ögeler doğrultusunda çağlar boyu ortaya yapıtlar koymuş, gelecekte kendisini yaşatma içgüdüğü ile geleceğe örnek olma arzusunu şiddetle içinde taşımıştır.

Genellikle turizm hareketlerinin gelişmesinde yer alan, bir çeşit turizm servetimiz olan ve turistleri çekip getiren çekiciler arasında *doğal güzellikler, tarihsel ve dinsel yapılar, anıtlar, eski eserler, tarihsel kalıntılar, harabeler ve arkeolojik alanlar* önem arz etmektedirler [26].

İnsanoğlu çoğu zaman günün getirdiği sıkıntılar ve uygarlığın katı ürünleri arasında sıkışıp kalmıştır. Günümüzde turizm hareketlerinde önemli paya sahip olan bir başka öge de, modern dünyanın oluşturduğu çevreden doğan bıkkınlık ve bezginliktir.

Bu durum ise, insanlarda kısa süreli de olsa doğaya ve eskiye yönelme özlemini doğurmaktadır. Bu özlem, günümüz turizm hareketlerinde somut olarak etkisini yoğunlaştırmaktadır.

İnsanların eskiye dönük özelemlerini gidermek için birtakım olanaklardan yararlanılmaktadır. Bunlar:

1-Arkeolojik alanlar

-Kazı alanları

-Müzeler

2-Tarihsel alanlar, tarihsel çevre ve eski yapılar

3-Eski eşyalar ve çeşitli eski el işleri

4-Folklor

5-Yeşil alanlar ve milli parklar

Bütün bu sayılan değerler turizm kaynakları arasında yer almaktadır [27].

Turizmde doğal, kültürel, sosyal ve tarih gibi olgular, *birincil çekiciler* içinde yer almaktadır. Bunların başında *tarihsel ve kültürel değerler* gelmekte olup, turizm kavramı içinde bu değerlerin yeri ve önemi çok büyüktür. Tarihsel varlıkların içerdiği bu çekim gücü, ilginin toplumsallığa dönüşmesinden, başka bir deyişle toplumsal ilgiden kaynaklanmaktadır [28]. Ancak, ilginin toplumsallığa dönüştürülebilmesi için çarpıcı düzenlemeler yapılması gerekmektedir.

İnsanlar, turizm sayesinde değişik kültür ve sanatları tanıma fırsatı bulur. Bu özelliği ile turizm, değişik kültür ve sanatlar arasında etkileşimi sağlayan, insanların kültür düzeylerini arttırmaya olanak veren bir araç olarak da karşımıza çıkmaktadır. Kültür ve tarih varlıkları elemanlarıyla ilişki kuran, karşılaştırma yapan insan, geçmiş uygarlık halkalarına kendi neslini ve kendisini ekleme olanağı bulur.

Günümüz turizm anlayışı içinde, tarih ve kültür zenginliklerini içeren turistik veriler turizm pazarında önde yer almaktadır. Bütün ülkeler, bu turistik verileri uluslararası piyasada iyi değerlendirerek, dünya pazarından daha fazla pay alma savaşı vermektedirler. Bu nedenle doğal, tarihsel ve arkeolojik alanlarına sahip çıkan ve dolayısıyla tarih, kültür ve sanat eserlerine sahip olan ülkeler, bu sosyal kaynakları değerlendirerek, koruyarak turizmden yararlanabilirler ve ülke ekonomisine katkıda bulunabilirler.

Yine, günümüz turizm anlayışı, kıyasal verilere dayalı mekan kısıtlılığını giderecek yeni anlayışları da beraberinde getirmektedir. Bugün artık klasik turizm anlayışına göre farklılaşan biçimde alternatif turizm, yumuşak turizm, eko turizm, bilinçli turizm, kentsel turizm ve nihayet sürdürülebilir turizm biçim ve yaklaşımları gündeme gelmektedir. Bazı ülkelerde (örneğin Tunus'ta) sadece kıyı turizminin geliştirilmiş olması sürekli eleştirilmektedir. Plajlardan başka bir şeyin olmadığı bu yerlerde, komşu ülkelerin sahip olduğu ilginç ve güzel sitlerini turizme açmaları halinde insanların kıyılara değil, doğal tarihsel ve kültürel çekiciliği olan yerleri tercih edecekleri vurgulanmaktadır. Yani turizm, kültürel ve spesifik diğer verilerle bütünleşmezse durumun kritikleşeceği ortaya çıkmaktadır [29].

Bütün bu sözü edilen nedenlerden dolayı, doğal, tarihsel, kültürel ve arkeolojik değerleri hem turizm, hem de uygarlık tarihi açısından korumak gerekmektedir. Birincil çekiciler sayılan bu değerlerin, turistlerin gideceği ülkelerin seçiminde ilk sırayı alması, konunun turizm üzerindeki önemini ve etkisini açıkça ortaya koymaktadır. Ayrıca son yıllarda, *turizmin kültür turizmi lehine gelişmesi*, mevcut potansiyelin dikkatli değerlendirilmesini zorunlu kılmaktadır. Türkiye'ye kültür turizmi amaçlı gelen turistlerin sayısı, 1993 yılında %9.8 iken, bu oranın 1996 yılında %12.4'e yükselmesi bunun bir göstergesidir [30].

4.1.2. Doğal, Tarihsel ve Arkeolojik Alanların Turizm Amaçlı Kullanılması Gerekliğinin Nedenleri

Yeryüzünde korunması ve sürdürülmesi gereken yaşam kaynaklarının başında, kısaca "çevre" kavramının da içeriğini oluşturan doğal, tarihsel ve kültürel değerler gelmektedir. Tarihsel ve kültürel miras, insanlara yeryüzünde bulundukları yörenin, ülkenin ya da kentin uygarlık birikimleriyle de bütünleşen, özgün yöresel kimliklerini verir.

Kimliksiz bir birey ya da kimliksiz bir toplum, yaşam standartları ne düzeyde olursa olsun sürdürülebilir bir yaşam içinde olamamaktadır. Bir toplum, tarihin hemen her çağında olduğu gibi, bugün de eğer uygarlık birikimlerini geleceğe dönük davranışlarda bir esin kaynağı olarak korumaz, yorumlamaz ve geliştiremezse, dünya ve tarih sahnesinden yine kimlik olarak silinmekten kurtulamaz.

Doğal çevre ise, işte bu tarihsel birikimle de kucaklaştığı zaman, insanoğluna hem kimlikli, hem de sağlıklı yaşam ortamını hazırlayan en büyük zenginliktir. İşte bu noktada, tarih ve doğa, ya da kısaca çevre değerleri, turizmin hem temel kaynağı, hem de çok daha önemlisi varoluş nedenidir. Eğer, bütün ülkelerdeki kültürel miras birbirinin aynı olsaydı, yine bütün ülkelerdeki doğal çevre böylesine bir çeşitlilik göstermeseydi, insanların turizme yönelmeleri de hiç kuşkusuz şimdiki düzeylerde olmayacak, belki de profesyonel ya da siyasi amaçlı gezi ve ziyaretlerin dışında turizm de pek gelişmezdi.

İnsanlar, turizm hareketi içinde bir başka ülkeye, hatta başka kıtalara gitmek için ellerindeki olanaklarını böylesine kullanırken, işte o kentin, o ülkenin ve o kıtanın başka özelliklerini görmeye, tanımaya ve yine o başka özellikleri yaratan ve yaşatan farklı kültürlerdeki insanlarla beraber olmaya koşmaktadır. Zaten turizm acentaları, yerel ve merkezi hükümetler de turizm hareketlerinde tercih edilen bir yöre ya da ülke olabilmek için, tanıtım broşürlerinde, afişlerinde ve her türlü propaganda araçlarında işte o farklı niteliklerini öne çıkartmakta ve anlatmaktadır. Örneğin, Türkiye'nin de Turizm Bakanlığı'nca hazırlanan broşürlerine bakıldığında, *Anadolu'nun özgün tarihsel zenginliği ve bunları kucaklayan eşsiz doğal değerlerinin temel tanıtım öğeleri olarak kullanıldığı rahatlıkla görülebilmektedir*. Benzer şekilde, turizmle kucaklaşmak isteyen kentlerimiz de kendilerini çekici kılabilmek için *eski tarihi dokularını, geleneksel evlerini, doğal güzelliklerini, tarihsel kent kimliklerini simgeleyen yapılarını* her zaman öne çıkarmakta ve bunlardan yararlanma yoluna gitmeye çalışmaktadır.

İnsanlar her zaman geçmişe karşı bir ilgi duymuşlardır. Önceki çağlarda ve bu çağda yaşamış olan insanların yaşam tarzı, koşulları, ürettikleri, eserleri hep merak konusu olmuş ve geçmişten kalanları görme ve tanıma arzusu uyandırmıştır. Bu merak ve ilgi, toplumlarda kültür ve eğitim düzeylerinin artması ile bilimsellik kazanmış ve tarih, arkeoloji, sanat tarihi gibi konuyla ilgili meslekler gelişmiştir.

Daha önce doğal, tarihsel ve kültürel varlıkları görme ve tanıma arzusunun, turizm hareketlerinde önemli bir çekicilik unsuru olduğunu belirtmiştik. Bu varlıkları tanıtmak, kolay görülebilir ve organize bir biçimde sunmak için yapılan düzenlemeler sonucu müzeler ve bilim dalı olarak da "Müzecilik" ortaya çıkmıştır. 1973-1977 yılları arasında uygulanan 3. Beş Yıllık Kalkınma Planı döneminde "Eski

Eser" koruma anlayışının temelini "Arşivcilik" ve Müzecilik" oluşturmuştur. Müzeler, taşınabilir eserlerin güvenliğini sağlamak ve onları doğa koşullarına karşı korumak gibi diğer önemli fonksiyonları da yerine getirmektedir [31].

Tarihsel, kültürel, arkeolojik ve sanatsal değerlerin teşhiri sadece müzelerde olmamaktadır. Kapalı ve açık hava müzeleri yanı sıra taşınmaz nitelikteki anıtlar bulundukları yerlerde, bazen başlı başına, bir müze adı altında, bazen de bir anıt olarak ziyarete açık bulunmaktadır. Burada vurgulanmak istenen konu, hangi şekilde olursa olsun, tarihi eserlerin turizme dönük kullanımını en klasik ve yaygın şeklinin onları teşhir ederek, göstermek, tanıtmak olduğundan tarihi değerlerin tek tek ya da toplu halde düzenli ve rahat bir biçimde görülecek şekilde sergilenmeleri için gösterilen çabalar, bunların varlığını ve önemini kanıtlamaktadır [32].

Tarihsel, arkeolojik, kültürel ve sanatsal değerlerin kullanım alanları ve olanakları çok çeşitlilik göstermektedir. Bunların başlıcaları şunlardır: Teşhir edilerek, fonksiyonel olarak, konaklama tesisi olarak, müze binası olarak, ören yeri olarak, yiyecek-içecek üniteleri olarak, alışveriş merkezi olarak, eğitim amaçlı, toplantı, konferans, konser, tiyatro, sergi vb. sosyal ve sanatsal faaliyetler gibi çok çeşitli amaçlara yönelik olarak kullanılmaktadır.

Doğal, tarihsel ve arkeolojik alanların turizm amaçlı kullanılması gerekliliğinin nedenlerinin başlıcaları aşağıda maddeler halinde sıralanmıştır.

- a) Turizm, doğal, tarihsel ve arkeolojik alanları bulunan bölgeler için çok önemli ekonomik bir aktivitedir. Çünkü *bölgede yerel bir işgücü ve gelir yaratır.*
- b) Doğal, tarihsel ve arkeolojik alanların eşsiz atmosferlerinin daha geniş alanlara kanalize edilmesi ve bu yolla potansiyel olarak şehir veya bölgede turizmin gelişimine yardımcı olacak unsurların artması sağlanabilir [33].
- c) Mevcut tarihi alanların turizm amaçlı kullanımı hem *tarihi geçmişi yeniden günümüze taşıma, hem de kimlik sahibi çağdaş mekanlar yaratma anlamında* büyük önem taşımaktadır.
- d) Tarihsel ve kültürel varlıklar bir ulusun en önemli mirasıdır. İnsanlar, kendi geçmişlerini ve kültürel değerlerini öğrendikten sonra dünyanın diğer yerlerinde

yaşayanların tarihsel ve kültürel mirasını merak ederler. Boş zamanlarını iyi değerlendirme arzusu, çalışma ortamından uzaklaşma ve öğrenme güdülerini insanları buna itmektedir.

e) Modern dünyaya bakıldığında, uzaya gitmek, diğer gezegenlere ulaşmak, su altının keşfi ve buna benzer birçok yeni olaylarla karşılaşmaktadır. İnsanlar her zaman değişiklik peşinde koşmaktadırlar. Bu durumda tarihsel ve kültürel varlıkları turizm dışında tutmak mümkün değildir.

f) Mevcut doğal ve tarihsel alanları, ilgisizlikten ve içinde bulundukları kötü durumlardan kurtarmak, durumlarını yeniden değerlendirip iyileştirmek, yaşayan ve özgün kullanımları ile yaşanan değerler olarak kazanmak turizm ile mümkün olabilmektedir.

g) Ülke yerleşim politikaları sistemi içinde büyük metropoliten ve etki alanlarının dışında, *kırsal ve ülkelerin geri kalmış bölgelerindeki doğal ve tarihsel dokularının turizm pazarında yer alması, bölgeler arası gelir, çalışma alanı ve iş olanakları açısından eşitsizliklerin ortadan kalkmasını sağlar ve yeni kaynaklar yaratılabilir.*

h) Tarımda endüstrileşme ve hızlı nüfus artışının yaşandığı kırsal alanlardaki tarihi yerleşimlerde, *köy yaşamını ekonomik ve sosyal yönlerden canlandırıcı, dolayısıyla göç olayını durdurucu bir işlev olarak turizm olumlu etkilere sahiptir.*

i) Tarihi çevrelerde, özellikle eski yerleşim alanlarının büyük bir kısmının sosyal ve ekonomik yönlerden geri kalmış alanlar oluşu göz önüne alındığında, turizm bu alanları her yönden geri kalmışlıktan kurtarabilir.

i) Geleneksel aktivitelerin yer aldığı, dolayısıyla teknolojik ve ekonomik güçlüklerin yaşandığı tarihi yerleşim alanlarında *turizm, ekonomik canlılık getirmesi dışında, iş gücü artışı, üretilen mal ve hizmet sektöründe nitelik kazandırır* [34].

j) Doğal tarihsel ve arkeolojik alanlara getirilecek turizm fonksiyonları, *bölgede çevresel kaliteyi de beraberinde getirir.*

k) Turizm, yer aldığı tarihsel ve kültürel alanlarda, *çevre koruma ve kültürel miras konusunda toplumsal bilincin gelişmesine paralel olarak çevre koruma konusunda olumlu etkiler gösterir.*

1-Doğal, tarihsel ve arkeolojik alanların turizme kazandırılması, koruma altına alınmasını sağlayarak kent gelişim baskısı ile yok olmalarını önleyebilir.

Çalışmamızda esas konu olan ve günümüzde çok yoğun olan kıyı turizmine en büyük alternatif turizm alanları olarak doğal, tarihsel ve arkeolojik alanların kullanılması gerekliliği oldukça önemlidir. Çünkü; kara ile suyun birleştiği kıyı alanlarının oluşturduğu ekolojik yapının yarattığı zengin kaynak potansiyeli, bitki yetiştirmeye, tarıma, balıkçılığa uygun koşullar ve deniz ulaşımının getirdiği kolaylıkları tarih boyunca insanların özellikle kıyı bölgelerinde yerleşmelerine neden olmuş, uygarlıklar büyük ölçüde kıyı bölgelerde gelişmiştir. Ardındaki hinterland ile bir bütün oluşturan kıyı alanları, aynı zamanda ülkeler arası ekonomik, politik ve kültürel temas alanlarıdır.

Çağımızda 1950 sonrası, kıyı bölgelerinin doğal ve kültürel potansiyeli, kıyılarda kitle turizmi gelişimini çekici duruma getirmiştir. Kıyı alanlarını diğerlerinden ayıran bu nitelikler kıyıları, sanayi, ticaret, ulaştırma, turizm, rekreasyon gibi ekonomik ve toplumsal faaliyetler için çekici hale getirmektedir.

Kıyıların çoğaltılamaz bir kaynak olması, kıyıda yer alacak arazi kullanışlarının birbiri ile yarışmasına neden olmaktadır. Bununla birlikte turizmin, birçok Akdeniz ülkesinde olduğu gibi ülkemizde de kıyı boyunca yoğunlaşması, bu alanlarda nüfus artışı ile birlikte kentsel yayılmaya ve bölgesel farklılaşmalara neden olmuştur [35].

Duyarlı eko sistemlerin oluşturduğu kıyı alanlarında, kaynakların verimsiz kullanımı, yoğun yerleşme baskısı, kıyı alanlarına özgü çevre sorunlarının ortaya çıkmasına neden olmuştur.

Coğrafi yapı ve sınır ötesi etkilerinin yanı sıra;

- Denetimsiz kentleşme, sanayileşme ve bölgesel altyapı gelişmesi,*
- Denetimsiz turizm ve II. konut gelişimi,*
- Deniz yapıları ve deniz taşımacılığını denetimsiz gelişmesi,*
- Balıkçılıkta aşırı avlanma ve yanlış avlanma tekniklerinin kullanımı sonucu,*

•Arazi kullanma ve ekonomik eylemlerin, tür, yoğunluk ve kapasiteleri bunların, sosyal ve teknik altyapıdan yoksun, denetimsiz olarak gelişmelerinden kaynaklanan sanayi, turizm, II. konut gibi yerleşme ve gelişme sorunları,

•*Kıyılarda su kirliliği, kıyı karakterlerinin bozulması, flora ve faunanın yok olması* gibi ekolojik sorunlar,

•*Kıyı bölgelerinde yer alan, arkeolojik, tarihsel ve mimari mirasın (sit bölgeleri, geleneksel dokuların) nüfus baskısı, plansızlık ve denetimsizlik nedeniyle yok olması* gibi kültürel sorunlar,

•Kıyı bölgelerindeki nüfus artışı, özellikle turizme bağlı olarak artan mevsimlik nüfus artışları karşısında, *yerel kamu hizmetlerinin karşılanmasında karşılaşılan sorunlar*,

•Kıyı bölgelerine ilişkin yasal düzenlemeler ve kurumsal yapılanmadan kaynaklanan *yetki ve görevlendirmede eşgüdüm eksikliği*,

•Planlama yaklaşımı ve sürecindeki eksikliklerden kaynaklanan *örgütlenme ve planlama sorunları* gibi bir dizi sorun ortaya çıkmaktadır [36].

Yukarıda sözünü ettiğimiz tüm nedenlerden ve doğal kaynaklar üzerinde yarattığı kullanım talepleri/baskıları nedeniyle turizm, kıyı alanlarını önemli ölçüde kötü yönde etkileyen bir sektör olarak görülmektedir.

İşte, *kıyı turizmine alternatif turizm alanları olarak doğal, tarihsel ve arkeolojik alanların turizm amaçlı kullanılması gereği* bu noktada daha da büyük önem taşımaktadır.

4.1.3. Doğal, Tarihsel ve Arkeolojik Alanların Turizme Katkıları

Doğal, tarihsel ve arkeolojik alanlar bir ülkenin turizm potansiyelinin en büyük kaynaklarından. Oldukça zengin doğal, tarihsel, kültürel ve arkeolojik değerlere sahip olup turizme önem veren ülkeler, turizm endüstrilerini geliştirmek için bu değerlerden her zaman yararlanabilirler ve bu değerlerini, dünya pazarında cazibe unsuru olarak sergileyebilirler.

Tarihsel nitelikteki kalıntılar, anıtlar, yapıtlar vb. varlıklar, tüm ulusların ilgi alanına giren evrensel değerlere dönüşürler. Bu durum tarihsel kalıntıları daha çekici hale getirecek düzenlemelere öncelik verilmesini zorunlu kılmaktadır.

Kalkınmaya yönelik uygulanan politik çabalara rağmen bölgeler arası dengesizlikler gittikçe artmıştır. Ekonomik ve demografik olarak, bir yandan belli bölgeler yapılanma sürecine girerken, öte yandan bazı bölgelerde sürekli olarak göç verir hale gelmiştir. Bu durum, diğer yandan sosyo-ekonomik zıtlıkları da beraberinde getirmiştir. Bu noktada turizm, gelişme politikaları ve bölgeler arası dengesizliğin giderilmesi açısından da önem kazanmaktadır.

Ekonomik ve sosyal refahın bir ürünü olarak ortaya çıkan turizm olgusu, gün geçtikçe ekonomik, sosyo-kültürel, çevresel etkilerini ve etki alanlarını yaygınlaştırmıştır. Turizm olgusunun, dünya genelinde büyüyerek ülke ekonomileri içinde bir sektör, bir endüstri haline gelmesi, gelişmiş ve gelişmekte olan ülke yetkililerinin ilgisini çekmiş ve onları turistik bölge tanımlama ve belirleme faaliyetlerine zorlamıştır.

Günümüzde turizmin ülke ekonomisine katkısı tartışılmazdır. Tarihsel mimari bütünlüğünün, turizme ve kültür eylemlerine yönelik yeni bir işleve kavuşturulması, turizmi destekleyen, gelişmesini sağlayan önemli bir noktadır ve ekonomi için önemli bir girdi sayılmaktadır.

Tarihsel bir alana, ya da daha dar bir çerçevede tarihsel bir yapıya, işlevsel bir içerik kazandırmak, toplumun kullanımına sunup yararlanmalarını sağlayacak yeni bir özellik kazandırarak, insanlarla yapının bütünleşmesini ve canlı kalabilmesini sağlamak ve bu yolla onu turizm alanına kanalize edip hem gelir getiren bir kullanıma sunmak, hem toplum, hem de ülke ekonomisi açısından çok önemli bir noktadır.

4.2. Dünyada ve Türkiye’de Doğal, Tarihsel ve Arkeolojik Alanların Turizm Amaçlı Kullanımları ve Çeşitli Uygulama Örnekleri

4.2.1. Dünyada Doğal, Tarihsel ve Arkeolojik Alanların Turizm Amaçlı Kullanımları ve Çeşitli Uygulama Örnekleri

Turizm gelişim sürecine erken girmiş olan gelişmiş ve gelişmekte olan ülkelerde, bazı bölgelerde turizmin yoğunlaşmasından kaynaklanan çeşitli çevre sorunları gündeme gelmeye başlamıştır. Diğer bir deyişle, uzun yıllar sadece ekonomik katkısı ile değerlendirilerek, ne pahasına olursa olsun gelir kazanmaya yönelik olarak geliştirilen turizm sektörünün artık doğal, yapısal ve sosyal çevre üzerinde etkileri de tartışmalı olmuştur.

1975 yılında UNESCO’nun yayınladığı ve Birleşmiş Milletlere üye olan bütün devletlerin uyması gerektiği “Koruma Stratejisi” raporunda konunun önemine dikkat çekilerek *“Ülkeler, kısa vadeli kazançlar için doğal ve tarihsel değerleri koruma olayını terk etmemeli ve ertelememelidir. Çünkü, turizm ve ekonomik kalkınma, ancak ülkelerin doğal, tarihsel ve kültürel değerlerinin korunması ve uygun çözümlerle değerlendirilmesi ile var olacaktır”* denilmiştir [37].

Dünya geneline bakıldığında pek çok ülkenin alternatif turizm türleri üzerinde yatırımlarda bulunduğu görülmektedir. Her ülke sahip olduğu olanaklar dahilinde alternatif turizm çeşitlerini oluşturmakta ve turizm pazarından pay alma savaşı vermektedir. Bu amaçla dinsel yönden önemli bulunan kiliseler, camiler, sanat tarihi bakımından önemli olan anıtlar, müzeler, evler, mimari özellikleri nedeniyle türünün ilk veya ilginç örneği olan yapılar, tarihi eserler ve gerek ilginç görünüşleriyle, gerekse harikulade güzellikleriyle doğal alanlar bu bağlamda değerlendirilerek turistlerin hizmetine sunulmaktadır. Ayrıca bu turizm türleri, doğaya zarar vermemesi ve bazı değerlerin korunup, tanıtılıp değerlendirilmesi açısından önemli görülmektedir.

19. yüzyıl Avrupa’sında turizm etkinliğinde *temel amaç, değişik yerlerin doğal güzelliklerini ve tarihsel zenginliklerini görmek, öğrenmek değişik kültürleri yerinde yaşamının zevk ve heyecanını tatmak* olmuştur. Gelişen teknolojik olanaklar

sonucunda insanlar bu amacını gerçekleştirme olanağını bulmuşlardır. İnsanların, diğer halk ve kültürlerle olan ilgilerinin odak noktası, tarihsel süreç içindeki kültür ve sanat ürünleri olarak ortaya çıkmaktadır.

Doğal, tarihsel, arkeolojik alanların ve tarihsel yapıların turizm amaçlı kullanımı günümüzde, doğal güzelliklere ve tarihsel birikime sahip olup turizm potansiyeli olan birçok ülkede gerçekleştirilmektedir. Özellikle Avrupa ülkelerinin hemen hemen hepsinde örnekleri görülen bu yaklaşımın en yoğun olduğu ülkelerden birisi İngiltere'dir.

İngiltere'de tarihi eserlerin turizm amaçlı kullanımı ilk defa eski ve değerli yapıların korunması çalışmaları ile başlamıştır. Bunlar, antik Roma dönemi kalıntıları, harap olmuş orta çağ şatoları ve katedraller gibi yapılardır. Küçük kilise ve toplantı binaları, demiryolu istasyonları, hayvan barınakları, depolar, fabrikalar, tiyatrolar vb. gibi çok çeşitli ve *tarihi özelliği olan yapılar, hatta bir bölge, antik kent veya daha geniş alanların da koruma çalışmaları kapsamına alındığı ve turizm amaçlı kullanıldıkları* görülmektedir [38].

Çok uzun bir tarihi geçmişe sahip olan İngiltere, tarihsel ve arkeolojik değerler açısından oldukça zengin bir ülkedir. Geleneksel mimari üslubu ve yapılarda kullanılan malzemenin dayanıklı türden oluşu nedeniyle İngiltere'nin tarihi mimari mirası büyük oranda günümüze kadar gelebilmiştir. Bunun yanında geçmişteki sosyo-kültürel yapısı nedeniyle gerek konut, gerekse sosyal hizmet binaları oldukça büyük, görkemli ve sadece büyük merkezlerde yoğun olmayıp ülke çapında yayılmış biçimdedir.

İngiltere'nin tarihsel yapısı ve geçmişteki feodal düzeni nedeniyle ana yerleşim merkezleri dışında ülkenin çeşitli bölgelerine yayılmış çok sayıda şato, malikane, büyük konutlar, kiliseler ve endüstriyel binalar bugün çoğu otel, konferans salonu, kongre salonu, ziyafet salonu, film platosu vb. gibi çeşitli fonksiyonlar verilerek topluma ve özellikle de iç ve dış turizme hizmet verme niteliği kazandırılmıştır.

İngiltere'de turizmin geliştirilmesiyle görevli bulunan İngiliz Turizm Komisyonu (British Tourist Board) ve İngiliz Turist Örgütü (British Tourist Authority) isimli iki resmi kuruluş, tarihsel değerlerin turizm için değerlendirilmesinde aktif olmakta, bu

değerlerin turizme katkıları, turizmin geliştirilmesindeki önemi ve turizm amaçlı kullanımlarının teşvikine yönelik faaliyetlerde bulunmaktadır.

Gerek çalışma alanlarının küçük olması, gerekse yöreyi daha iyi tanımaları dolayısıyla yerel yönetimler, durum tespit çalışmaları, gereksinime göre strateji belirleme gibi konularda daha detaylı ve daha tutarlı kararlar alabilmektedirler. İngiltere’de yerel yönetimler tarafından gerçekleştirilen tarihsel alanların turizm amaçlı kullanım çalışmalarına oldukça sık rastlanmaktadır. Bunlardan bir tanesi, eskiden meyve ve sebze hali olan ve şu anda sık mağazalar, kafeler ve lokantaların bulunduğu, Londra’yı ziyaret eden turistlerin çoğunun uğramayı ihmal etmediği bir kompleks olan Londra merkezindeki Coven Garden’dır [39].

Dünyanın gelişmiş ve gelişmekte olan ülkelerinde tarihsel alanların ve tarihi eserlerin korunarak yeni kullanımlara açılması hızla yaygınlaşmaktadır. Yeni kullanım şekillerinin büyük bir kısmı doğrudan veya dolaylı olarak turizm amaçlı olmaktadır.

Gelişmekte olan ülkeler arasında sayılan ve bir Afrika ülkesi olan Kenya, turizmin ülke ekonomisine katkısının önemini anlamış ve en gelişmiş turizm potansiyeline sahip bir ülkedir. Kenya’da doğal, tarihsel ve arkeolojik alanların korunması ve yeniden kullanımı konusunda uygulanan programların iki amacı vardır. Bunlar:

1-Koruma ve turizm amaçlı kullanım çalışmaları ile hem Kenya’ya hem de tüm dünyaya yararlı olabilecek doğal, tarihsel, antik ve arkeolojik eserlerin araştırılması ve ortaya çıkarılmasını sağlamak,

2-Halkı eğiterek, bu alanların ve kültürün korunarak bilinçli bir turizm potansiyeli oluşturmasını sağlamak.

Doğal kaynakların turistik çekiciliğinin en ünlü örneklerinden olan Nairobi Milli Parkı, Masai Milli Parkı, Tsavo Milli Parkı ve Naivasha Gölü uzun yıllar yalnız başına Kenya’nın turizm potansiyelini oluşturmuştur. Fakat son yıllarda ikinci derece önem taşıyan tarihsel, kültürel varlıkların ve yerleşimlerin turizme açılması ile en az safariler kadar potansiyel oluşturacağı anlaşılmıştır. Ayrıca tarihi Lamu kasabası da yukarıda sözünü ettiğimiz program çerçevesinde turizm amaçlı kullanım için korunarak, özgün yaşamının devamı sağlanmıştır [40].

Bir kuzey Avrupa ülkesi olan Belçika’da turizm sezonu ve potansiyeli diğer Güney Avrupa ülkelerine göre daha sınırlıdır. Ancak, *Belçika’nın turizm potansiyelinin en önemli bölümünü ortaçağ kültür ve sosyal yaşamının modern yaşamla birleştiği yerleşim alanları* oluşturmuştur. Brugge, Gent, Liege ve Antwerpen gibi kentler bu tür yerleşim alanlarından bazılarıdır [41]. Brugge kenti mimari mirasın korunması ve tarihsel yerleşimin iyi değerlendirilmesi sonucu, kent bütününde tarih ve turizm işlevi bütünleşmiş, başarıyla uygulanan turizm ve koruma çalışmaları sayesinde mevcut tarihsel yerleşimin kimliği korunarak modern gereksinimlere yanıt verebilecek niteliğe kavuşturulmuştur. Tarihsel ve kültürel mirasın birincil çekicilik veya rekreasyonel seyahat açısından ek motivasyon olarak önemi, yapılan çeşitli araştırmalarda sayısal verilerin artış oranları ile de kanıtlanmıştır.

Tarihsel ve kültürel mirasın turizm endüstrisi ürünü olarak yer aldığı turizm pazarında, sahip oldukları pazar hacmini göstermek olanaksız olduğu halde, Fransa nüfusunun %60’ının tarihsel anıtları ve yerleri ziyaret ettiği, İngiltere’deki ortaçağ katedralinin yılda yaklaşık 30 milyon ziyaretçi çektiği verilebilecek diğer örneklerdir. Ayrıca anıtsal yapıların, tarihsel ve kültürel mirasın etkilerinin fiziksel mekanda izlenebildiği Windsor, Camerkan kale kentleri, Versay, Blenherm sarayları, Wobarn, Abbey, Mount Wernon gibi üstün sivil mimari örneklerinin yer aldığı kentler ile tarihsel savaş mekanları Getysburg, Pearl Harbour gibi alanlar ile tarihsel harabelerin yer aldığı Pathenon Collessueum bölgesi turizm pazarında tarihsel ve kültürel mirasın yer almasının önemli örneklerinden bir kısmıdır [39]. Kısaca birçok dünya ülkesi, kendilerine giderek gelir getirmeye başlayan ve giderek önem kazanan turizm sektörünü olumlu bir şekilde değerlendirebilmek için değişik stratejiler üretmişlerdir. Bu stratejilerin tüm ülkeler için ortak ve en önemli olanı, kendilerine özgü doğal, tarihsel ve kültürel değerlerini, her geçen gün artan ilgi karşısında kaçınılmaz olarak değerlendirmeleridir. Yukarıda sözünü ettiğimiz ülkelerin dışında Mısır, Yunanistan, İtalya, İspanya, Polonya, Malta ve Amerika gibi daha pek çok ülke, doğal, kültürel ve tarihsel değerlerini turizm pazarında çok iyi değerlendirmeyi başarmış, istenilen hedeflere çok ender görülen olumsuzluklar dışında ulaşabilmişlerdir. Bu değerlerin turizm amaçlı kullanımı ile, ekonomik gelişmelerini kendileri istedikleri boyutta yaratabilmişlerdir. Sonuçta, hem belli bir ekonomik girdiye sahip olmuşlar, hem de kendi kültürlerini koruyarak istedikleri boyutta pazarlama olanağı bulmuşlardır [42].

4.2.2. Türkiye’de Doğal, Tarihsel ve Arkeolojik Alanların Turizm Amaçlı Kullanımları ve Çeşitli Uygulama Örnekleri

Turizm sektörü, dünyada ve Türkiye’de bozulmamış doğal, özgün kültürel kimlik ve aktif tatil anlayışının gittikçe artan oranda egemen olduğu yeni bir gelişme sürecindedir. Değişen tüketici tercihleri doğrultusunda Turizm Bakanlığı’nca turizm çeşitlendirilmesi, ülke sathına yaygınlaştırılması, değerlendirilmemiş turizm potansiyeline işlev kazandırılması amacıyla, ülkemizin tüm yörelerinde mevcut doğal ve kültürel değerlerin araştırılması ve turizme kazandırılması çalışmaları yürütülmektedir. Bu çalışmalar kapsamında termal turizmi, yat turizmi, tarih-kültür turizmi, inanç turizmi, yayla turizmi, dağ turizmi, mağara turizmi gençlik turizmi ve akarsu turizmi gibi konularda çalışmalar yürütülmektedir.

Türkiye, birçok eski uygarlıkların yer aldığı bir ülke olup, Anadolu’nun tarih öncesinden günümüze kadar gelen ve bir bütünü oluşturan çeşitli uygarlıkların merkezi olmuştur. Türk turizminde en önemli faktör tarihsel ve kültürel değerlerdir. Türkiye sahip olduğu tarihsel ve kültürel değerleri ile yabancı turistlerin ilgisini çekmekte, Türkiye’ye gelen turistler sadece deniz, kum, güneş için değil, genellikle bu değerleri görme amacı ile gelmektedir.

Tarih ve kültür varlıkları yönünden çok zengin bir konumda olan ülkemizin turist çekmedeki en önemli kaynağı bu değerler olmaktadır. Bu nedenle, kültür ve tarih izleri taşıyan bütün değerleri korumayı ve bu değerlerin yok olup gitmelerini engelleyecek etkili önlemler almak gerekliliği vardır [43]. Avrupa’da yer alan beş ülkede yapılan bir araştırma sonucunda bu ülkelerin Türkiye’deki tatil programlarını saptarken tarihsel ve kültürel çekiciliklerin/değerlerin en önde geldiği görülmektedir [44]. Deniz, kum, güneş üçlüsü daha sonra gelmektedir (Tablo 4.1).

Tablo 4.1. Tur operatörleri Açısından Türkiye’deki Tatil Programlarının Ana Özellikleri

Turistik Çekiciler-Ülkeler	Almanya	Fransa	İsviçre	Avusturya	Hollanda
Tarihsel-Kültürel Değ.	1	1	1	1	1
Deniz, Kum, Güneş	2	3	1	3	3
Kent Merkezi, Yoğunluk	3	2	2	2	2
Bir Dizi Çekim Merkezli	4	4	2	4	-
Turda Çekim Merkezi Olarak					

Günümüze kadar ulaşmış olan Anadolu mirasının zenginliği, insanları ister istemez bu zenginliğin sorumluluğunu taşımakla yükümlü kılmıştır. Eskinin güzelliklerini bozmadan yeni güzellikler yaratmak bir uzmanlık ve bilgi işidir. Yıllarca harap bir şekilde durmasına yada onarılıp, restore edilip daha sonra boş durmasına veya sıradan bir fonksiyon verilmesine alışılmış eski yapıların müzik sarayı (Beyaz Köşk), çay-pasta salonu (Malta, Çadır, Sarı, Pembe Köşkler), kokteyl ve resepsiyon yerleri, otel, pansiyon, müze, konferans ve merasim sarayları (Çubuklu Hidiv Kasrı) olan değerli ve değişik kültür ve turizm amaçlı kullanımlar, Türkiye’de çığır açan ilk özgün kullanım örnekleri olmuşlardır [45].

Müzeler, Türkiye’de tarihi eserlerin fonksiyonel ilk kullanımları olarak görülmekte ve müzelerin geçmişi oldukça eskiye dayanmaktadır. Doğal, tarihsel ve arkeolojik değerlerin turizm amaçlı kullanımları düşüncesi 1970’li yıllarda başlamıştır. Daha sonra Türkiye Turing ve Otomobil Kurumu tarafından önemli bir atılım yapılmıştır. Yaklaşık 70 yıllık bir geçmişe sahip olan Türkiye Turing ve Otomobil Kurumu’nun tarihi yapıları restore ederek yeni kullanımlara açtığı turistik tesislerden bazıları şunlardır: Pembe Köşk, Sarı Köşk, Beyaz Köşk, Yeşil Ev, Hidiv Kasrı, Ayasofya Pansiyonları, İstanbul Çarşısı ve Kariye Turistik Tesisleri Kompleksi [46].

Türkiye’de 70’li yıllarda başlayan doğal, tarihsel ve arkeolojik alanların turizm amaçlı kullanımı çalışmalarının önemli bir örneği de Antalya Kaleiçi Projesidir. Kaleiçi Antalya’nın en eski bir yerleşim bölgesi ve yeni yapılaşmanın henüz giremediği, korunmaya alınmış, tarihi ahşap binaların bulunduğu geniş bir alandır.

Bunlardan başka, yerel yönetimler veya özel kişi ve kuruluşlarca yapılan diğer çalışmalardan bazı örnekler ise şunlardır; Bodrum Kuşadası kalelerinin eğlence yeri olarak düzenlenmesi, Kapadokya bölgesindeki Finasos Oteli ve eski yapıların restoran, cafe ve dükkan olarak kullanımı, Çırağan Sarayı, Ankara Kalesi Projesi ve Fethiye yakınlarındaki Kaya Köyü Projesi gibi çeşitli aşamalarda olan örnekler bulunmaktadır. Bunun yanında tarihsel ve kültürel mirasın turizm pazarında turistik ürün olarak yer almasına ülkemizden diğer örnekler; Ürgüp-Göreme, Çatalhöyük-Alacahöyük Kalıntıları, tarih öncesi yaşamın belirleyicisi olarak Safranbolu, Efes, Bergama, Side, Assos ve Ayvalık gibi kentler, tarihsel süreçteki anıtsal yapıları ve tarihsel dokuları ile önemli turistik potansiyele sahip alanlardır.

İlkçağ medeniyetlerinin Anadolu'da gelişmesi, Hristiyanların ilk dönemlerde, Musevilerin ortaçağlarda bu topraklarda yaşamış olmaları, Türklerin kendilerine ait tarihi eserlerinin yanı sıra çok sayıda kilise, sinagog ve diğer tapınaklarla, dini eğitim veren okul ve vakıfların Anadolu'da yer almasına neden olmuştur. Türk ulusunun saygı ve hoşgörüsüyle günümüze kadar ulaşan bu tarihsel değerler, ülkemizi diğer ülkelerden daha avantajlı duruma getirmektedir.

İnanç turizmi ile; bu büyük potansiyelin değerlendirilmesi, sözünü ettiğimiz üç dinin (Müslümanlık, Hristiyanlık, Musevilik) günümüze kadar ulaşan önemli ziyaret yerlerinin Kültür Bakanlığı, Turizm Bakanlığı ve yerel yönetimlerle işbirliği içerisinde, ortaya çıkarılamamış arkeolojik kutsal yerlerin ortaya çıkarılması, restorasyon, çevre düzenlemesi, fonksiyon verilmesi, ışıklandırma gibi açılardan ele alınarak iyileştirilmesi ve tanıtımın yapılması, buna bağlı olarak turist sayısının ve döviz girdisinin artırılması hedeflenmektedir.

Hristiyan dünyasının, İsa Peygamberin doğumunun 2000. yıldönümü kutlamalarından kaynaklanacak olan ve bin yılda bir gerçekleşecek bu tarihi evrensel olgudan büyük pay alabilmek, inanç turizmi projesi çalışmalarının çıkış noktalarından birisini oluşturmaktadır.

Bu bağlamda, çalışmamızda örnek alan/bölge kapsamında ele aldığımız Göller Bölgesi'nde bulunan Isparta Yalvaç ilçesindeki kutsal yerlerin, 2000 yılında 1.5 milyon turist tarafından ziyaret edileceği tahmin edilmektedir [47]. Türkiye bu tarihi fırsatı en iyi şekilde değerlendirmeli ve bu gibi tarihsel ve arkeolojik değerlerin turizm açısından önemini göz ardı etmemeli ve gerekeni en kısa zamanda yapmalıdır. Burada sözünü ettiğimiz, Isparta Yalvaç ilçesinde bulunan tarihsel ve arkeolojik alanların turizm amaçlı kullanımı konusu, çalışmamızın sonraki bölümlerinde daha detaylı bir şekilde incelenecektir.

Türkiye'de turizmin çeşitlendirilmesi, turizm sezonunun uzatılması ve bütün yıla yayılması, turizmin ülke sathında yaygınlaştırılması, doğaya, çevreye, tarihsel, kültürel ve arkeolojik değerlerimize duyarlı bir turizm olgusunun yerleştirilmesi amaçlarına ulaşmak için Turizm Bakanlığı tarafından çalışmalara devam edilmektedir.

4.3. Doğal, Tarihsel ve Arkeolojik Alanların Turizm Amaçlı Kullanım Modeli ve Turizm Amaçlı Kullanım Türleri

4.3.1. Doğal, Tarihsel ve Arkeolojik Alanların Turizm Amaçlı Kullanım Modeli

Son yıllara kadar daha çok gelişmiş ülkelere özgü bir olay olarak bilinen turizm, son zamanlarda kalkınmakta ve gelişmekte olan ülkelerin kalkınma programlarında yer almaya başlamıştır. Gelişmekte olan ülkeler de turizmin ülke ekonomilerindeki öneminin farkına varmışlar ve kendi sahip oldukları potansiyeli araştırarak turizm geliştirme programları yapmaya girişmişlerdir.

Turizm sektöründen optimum düzeyde yararlanabilmek için öncelikle ülke potansiyelinin ortaya konulması ve bu verilere bağlı politika ve stratejilerin oluşturulması gerekmektedir. Bu şekilde, kontrolsüz ve plansız gelişecek turizmin, kendi kaynaklarını yok etmesini önlenmiş olacak ve ülke potansiyelinin en verimli bir biçimde değerlendirilmesi mümkün olacaktır. Ülke çapında turizm planlamasının yapılabilmesi için öncelikle turizm amaçlı kullanılması düşünülen alanların genel turizm potansiyeli açısından değerlendirilmesi gerekmektedir. İşte, turizm amaçlı kullanım değerlendirme modelleri bu noktada gündeme gelmektedir.

Turizm amaçlı kullanımı düşünülen alanların ya da bölgenin yer faktörlerinin az veya çok sayıda kombinasyonları, ölçü olarak değerlendirilmektedir. Bu yer faktörleri, dinlenmeye ve dolayısıyla turizme etki eden bütün özelliklerdir. Uygunluk araştırmalarının amacı, yer-mahal koşullarını analiz etmek ve değerlendirmektir. Her şeyden önce bir bölgenin turizm açısından genel uygunluğu, bir taraftan dinlenme (objektif) amaçlarına uygunluğuna ve diğer taraftan o yerin çekiciliğine (subjektif) bağlıdır [48]. Turizme uygunluk kriterleri olarak; yararlanma durumu, iklim faktörleri, gürültüden uzak sessiz bir ortam ve manzara en başta gelen genel unsurlardır. Turizme açılan bölgeler, doğal olarak diğer turizm amaçları ile birlikte öncelikle dinlenme amacına uygun olmak zorundadırlar. Dinlenme alanı olarak bir bölgenin belirlenmesi sadece şeklen ve çeşitli bürokratik usullerle yapılmamalıdır. Dolayısıyla, ayrıntılı ve objektif olarak yapılmış araştırmalara gereksinim vardır.

Araştırmalarda kullanılan çalışma aracı ise "Bölge Değerlendirme Modelleri"dir. Yoğun bir dinlenme olanağı sunmayan, ancak farklı nedenlerden gelecekte dinlenmeye uygun olduğu düşünülen ve öyle olması arzu edilen yerlerde, değerlendirme modellerinin kıstasları ile yapılan uygunluk araştırmaları her şeyden önce bu alanlar için önem arz etmektedir. Turistik bölgelerin ya da geleceğin turistik alanlarının özelliklerinin iyi bilinmesi, turizm politikaları yönünden alınacak önlemlere de ışık tutabilecektir.

Konu ile ilgili bir çok değerlendirme modelleri bulunmaktadır ve bu değerlendirme modelleri farklı değerlendirme objelerine sahiptirler. Çalışmamızda ileride örnek alan için de kullanabileceğimiz model, örnek alan (bölge) için turistik planlamanın ve gelişmenin en uygun şekilde yerine getirilebilmesi amacıyla seçilmiş konuyla ilgili değerlendirme modelidir [49].

Doğal, tarihsel ve arkeolojik alanların turizm-çevre kaynaklarının değerlendirilmesi aşamasında, Dowling'in "Bölgesel Turizm Gelişimi İçin Çevreye Duyarlı Planlama Modeli (EBT Modeli)"inden tezin amaçları doğrultusunda yararlanılmıştır. EBT Modelinin temel amacı, sürdürülebilir kalkınma yaklaşımında, turizm amaçlı kullanımı düşünülen alanlarda çevre koruma, toplum refahı, turistlerin hoşnutluğu, ekonomik katkı sağlanması ve turizm-çevre uyumluluğuna ulaşmaktır. Model 5 aşamadan oluşmaktadır.

-Birinci Aşama: Turizm amaçlı kullanımı düşünülen doğal, tarihsel ve arkeolojik alanların öncelikle mevcut durumu ve mevcut turizm potansiyelinin belirlenmesi gerekir. Bu belirlemede alanın; fiziksel, sosyal, kültürel ve ekonomik çevre gibi karakteristiklerinin ortaya konması ve doğal, tarihsel, arkeolojik alanın ülke yerleşim sistemi ve turizm yapısı içindeki öneminin yanı sıra özgün mimari, sosyal, kültürel ve ekonomik yapısının tanımlanması ve mevcut durumun bir envanterinin çıkarılması gerekir.

-İkinci Aşama: Turizm amaçlı kullanımı düşünülen doğal, tarihsel ve arkeolojik alanların alansal analiz, anket ve değerlendirme aşamasıdır. Bu aşamada turizm potansiyeli ve çevresel kaynakların değerlendirilmesi yapılır. Çalışmanın amacı doğrultusunda turizm potansiyeli (kaynakları) olarak doğal-kültürel çekiciler, ulaşılabilirlik, konaklama kapasitesi ve tarihsel-arkeolojik alanlar, çevresel kaynaklar

olarak da iklim, flora-fauna, aqua özelliği, arazi yapısı ve doğal sit özelliği değerlendirmeye alınır. Bu değerlerden ve kriterlerden, araştırmanın amaçları doğrultusunda, seçilen alanların özellikleri de göz önüne alınarak, yerli turistler, yabancı turistler ve konaklama-dinlenme tesisleri yöneticilerinin değerlendirme yapabileceği şekilde bir çerçeve oluşturulur. Modelde, değerlendirmeleri içeren bu özellikler, tez çalışmasının kapsamı gereği, bölge ölçeğinde sorgulanmıştır. Bölgeye gelen yerli turistlerden, yabancı turistlerden ve konaklama-dinlenme tesisleri yöneticilerinden, sözünü ettiğimiz özelliklerin her birini üçlü bir ölçek (Yüksek Önem, Orta Önem, Düşük Önem) ile önem derecesine göre bir değerlendirme yapmaları istenir.

-Üçüncü Aşama: Bu aşamada, turizm önemi ve çevresel önem, farklı gruplara göre değerlendirilerek ortak bir sonuca varılır. En yüksek önem derecesi özellikler belirlenir, birbirleri ile ilişkileri ve bağımlılıkları araştırılır. Sonuçta, bölgenin özellikleri ile uyumlu turizm aktiviteleri belirlenir.

-Dördüncü Aşama: Bu aşamada ise, turizm ve çevresel özelliklerin önem derecesine göre, özelliklerin çakıştığı alanlarda öncelikler belirlenir ve buna göre, turizm amaçlı kullanımlar için uygun alan tahsisleri öngörülür.

-Beşinci Aşama: Bu son aşamada, kabul edilebilir bir plan oluşana kadar, uygulamaya ilişkin öneriler geliştirilir.

Yukarıda sözünü ettiğimiz bu aşamalar daha detaylı olarak ele alınıp incelendikten sonra, *turizmle ilgili mevcut durum, beklentiler ve gelişmelerin yönü belirlenerek, seçilen alanda doğaya, tarihsel ve mimari değerlere uyumlu, yörenin özgün sosyal yaşamını bozmayan turizm tür veya türlerine karar vermek turizmin gelişmesi ve sürdürülebilirliği açısından son derece önemlidir.*

4.3.2. Doğal, Tarihsel ve Arkeolojik Alanların Turizm Amaçlı Kullanım Türleri

Yeni turizm türleri geliştirme düşünceleri, bir yandan kitle turizminin yarattığı çevresel problemleri önlemek üzere, çevreye duyarlı turizm türlerini geliştirmek, bir yandan da yeni turizm çekicilikleri yaratarak turizmi ülke çapında yaymak, özellikle az gelişmiş bölgeler için iyi bir gelişme aracı olarak kullanılabilmek amacıyla geliştirilmiştir [50]. Dünyada her ülke, gerek ülkesel, gerek bölgesel, gerekse yerel

ölçekte kendi koşullarına ve sahip oldukları değerlere uygun olarak farklı turizm türlerini belirlemektedir. Türkiye'de de Turizm Bakanlığı bu amaçla 1994 yılında 42 tür turizm çeşidi belirlemiştir.

Farklı turizm türleri ile ilgili olarak genelde ortak kabul görmüş ve benzer özelliklere, özellikle doğal, tarihsel ve arkeolojik alanlara sahip bir çok ülkede belirlenmiş belli başlı turizm türleri şunlardır;

-Dağ ve Kış Turizmi

Bu turizm türünde esas çekicilik ögesi kar ve dağdır. Turizm konusunda alternatif arayışlar, özellikle kış ayları uzun ve karlı geçen ülkelerde ve bölgelerde bu çekicilik faktörünün değerlendirilmesi gündeme gelmiş, dağ turizmi ve dağ sporlarına elverişli yöreleri bulunan dünya ülkeleri ve özellikle Avrupa ülkeleri, bu olanaklarını değerlendirerek, hem turizm yönünden hem de kitle sporu yönünden büyük bir gelişme göstermişlerdir. Söz konusu turizm türünde büyük aşamalar elde etmiş olan Avusturya, İsviçre, Fransa ve İtalya gibi Alp ülkeleri ile İsveç ve Norveç gibi Kuzey Avrupa Ülkeleri, Amerika Birleşik Devletleri, Kanada, Japonya gibi devletler dağ turizmi ve kış sporlarının geliştirilmesi amacı ile yoğun yatırım ve teşvik uygulamaları içerisine girmişlerdir [51]

Kış sporları ve kış turizmi, turizmin önemli sahalarından biri olarak görülmektedir. Bu sahada hayli zengin doğal bir potansiyele sahip olan ülkemizde bu amaçla yapılmakta olan çalışmalar belli bir düzeye erişmiş olup, ilk aşamada Türkiye genelinde 10 merkezde kış sporları ve turizmini geliştirme çalışmaları sürdürülmektedir [52]. Dağ ve kış turizminin geliştirilmesi bir çok yönden yararları da beraberinde getirmektedir. Bunlar;

-Turizm mevsimini yazdan kışa uzatmak ve turizm çeşitliliğini sağlamak,

-Sosyal, ekonomik ve kültürel yönlerden yeterince kalkınmamış olan dağlık ve ormanlık yörelerin kalkınmasına katkıda bulunmak ve hızlandırmak,

-Doğal değerleri ve doğal çevreyi korumak,

-Yaz aylarında çalışan, ancak kış aylarında işsiz kalan turizm işgücünün yıl boyu ve sürekli olarak istihdamını sağlamak,

-Golf Turizmi

Daha çok üst gelir gruplarının ilgi gösterdiği ve batı ülkelerinde gelişmiş bir spor olan golf, günümüzde bütün dünyada hızla yayılmaktadır. Bu spora ilgi duyan insanların çoğu, aynı zamanda diğer ülkelerdeki golf alanlarını da ziyaret etmektedirler.

Golf alanları, topoğrafya ve doğal dokuyu bozmadan düzenlenen alanlar olduğu için doğaya zarar vermediği gibi, doğayı ve çevreyi korumada önemli katkıları bulunmaktadır. Ayrıca, golf turizminde golf oyuncularının etkin bir biçimde örgütlenmeleri nedeniyle yoğun bir bilgi alışverişi olduğundan turizm tanıtım faaliyetleri, diğer turizm faaliyetlerine göre daha az maliyetle gerçekleştirilebilmektedir. Golf turizmine katılan ve daha çok üçüncü yaş grubunun oluşturduğu kitle, tüketim gücü yüksek olan kişilerden oluştuğu için giderek artan oranda döviz girdisinin sağlanması olasıdır.

Son yıllarda Türk turizminin çeşitlendirilmesi yönündeki genel politikası doğrultusunda hareket eden Turizm Bakanlığı, konuya gereken önemi vermeye başlamış ve 14 adet "Golf Alanı"nın planlama ve düzenleme çalışmalarını tamamlayarak yatırımcılara açmıştır. Bunun yanında "Golf Turizmi" turizm teşvik sisteminde "Öncelikli Turizm Türü" olarak belirlenmiş ve yatırımcılara bu yolla da yeni olanaklar sağlanmıştır.

-İnanç Turizmi

Turizm sektörünün dünyada bozulmamış doğa, özgün kültürel kimlik ve aktif tatil anlayışının artan oranda egemen olduğu yeni bir gelişme süreci içerisinde bulunması sonucunda gündeme gelen bir turizm türüdür. Kutsal yerlerin yerli ve yabancı turistler tarafından ziyaret edilmesinin turizm olgusu içerisinde değerlendirilmesi, inanç turizmi olarak tanımlanmaktadır.

Dinsel yönden önem verilen kiliselerin, camilerin, sanat tarihi bakımından önemli olan anıtların, müzelerin evlerin ve mimari özellikleri nedeniyle türünün ilk veya ilginç örneğini oluşturan yapıların, tarihi eserlerin bu bağlamda değerlendirilerek hizmete sunulduğu bir turizm türüdür. İnanç Turizmi, doğaya ve çevreye zarar vermediği gibi, tarihsel ve kültürel değerlerin korunup, tanıtılıp değerlendirilmesi

açısından da önemli bir alternatif turizm türü olarak geliştirilmeye çalışılmaktadır. Özellikle, sadece doğal güzelliklerin paylaşıldığı, büyük rekabetlerin yaşandığı turistik ülkelerin de rağbet ettikleri farklı bir turizm türü olmaktadır. Bu nedenle, deniz ve doğa bakımından benzer olanaklara sahip Akdeniz ülkeleri arasında farklı arayışlar içinde olan turistler için, Türkiye'deki bazı yerler (örneğin Hristiyanlığın merkezi kabul edilen Efes ve Kapadokya) oldukça çekici gelmektedir. Dolayısıyla bu çekiciliğin, kitle turizmiyle kirlenen ve zamanla demode olan tatil turizminden sonra farkına varıldığı için inanç turizmi de diğer çoğu turizm türleri gibi henüz gelişme aşamasındadır [53]. Göller Bölgesi, bu turizm türünün gelişmesi açısından oldukça şanslı bir bölge olup daha sonraki bölümlerde bu konu detaylı olarak işlenecektir.

-Doğa Turizmi

Günümüzde özel ilgilere yönelik seyahatlerin hızla arttığı bilinen bir gerçektir. Sanayileşmiş ülkelerin çoğu, ulusal parklar, doğal yaşam alanları, tarihsel ve arkeolojik harabeleriyle turistlere çeşitli açık hava etkinlikleri sunmaktadırlar. Gelişmekte olan ülkelerde de turistlere sunulmaya hazır çok sayıda ulusal değerler ve çeşitli etkinlik olanakları bulunmaktadır. Bunlardan bazıları; doğal yaşam safarileri ve doğal yaşam gezileri, nehirlerde sal gezileri, kano, kayak, at arabaları ile gezme ve arazi yürüyüşleri (trekking), doğa fotoğrafçılığı, botanik araştırmalar, dağa tırmanma, balık avlama, kamp yapma vb. gibi çeşitli etkinliklerdir.

-Termal Turizmi

İçerisinde belirli oranlarda çeşitli mineraller bulunan suların dinlenme, sağlıklı yaşam ve tedavi gibi amaçlarla değerlendirilmesinden doğan ve daha çok sağlık turizmi içerisinde değerlendirilen bir turizm türüdür. Termal turizmi, diğer bir söyleyişle jeotermal kaynakların sağlığı koruyucu, dinlendirici ve tedavi edici özelliklerini bir termal tesisi bünyesinde, doktor ve sağlık personelinin gözetiminde, gerekli tıbbi araç ve gereçleri, kür parkının diğer tüm hizmet birimleriyle birlikte tesise gelen müşterilerin hizmetine sunmaya yönelik faaliyetlerin bütünü olarak da tanımlanabilir [54].

Termal turizminin geçmişi Romalılara kadar uzanmaktadır. Romalılar savaşta yaralanan askerlerini tedavi etmek amacıyla kaplıca ve ılıcalardan yararlanmışlardır. Romalılardan sonra uzun zaman değerlendirilmeyen termal kaynaklar, 18. yüzyıldan

itibaren hızla önem kazanmaya başlamıştır. Bu dönemlerde özellikle Avrupa'da termal merkezler yüksek sosyetenin önemli eğlence merkezleri niteliğini kazanmıştır. Zamanla ulaşımda sağlanan gelişmelerin de etkisiyle kaplıcalar dinlenme ve eğlenme yerleri olmaktan uzaklaşmış, diğer halk kitlelerinin gereksinimlerine dönük hizmet sunmaya başlamıştır.

-Yayla Turizmi

Kentlerin yoğun temposundan, karmaşasından yorulan insanların, kendini doğanın dinginliğine bırakmak istemesi ve alışılmış turizm faaliyetlerinden uzaklaşarak, lüks turizm hareketlerine daha az katılarak, doğanın yalınlığını, sıcaklığını yaşamak istemesi ile gündeme gelen bir turizm türüdür. Sosyal etkinlikleri ve doğal güzellikleri ile ön plana çıkan yaylaların insanlara tanıdıkları olanakları ve bu olanakları en doğru biçimde nasıl değerlendirileceğini saptamaya yönelik incelemeler sonucunda, kültürel ve doğal kaynakların titizlikle korunması ön koşulu ile yaylaların turizme kazandırılması amaçlanmıştır. Yaylaların turizme kazandırılması, uygun uzaklıkta, mevcut yerleşmeler içinde geliştirilecek konaklama tesislerinden, günübirlik ziyaret edilmeleri; bu günübirlik hareketin gereksinim duyacağı günübirlik tesis, piknik alanı, wc, çöp kutusu, çeşme ve belki çok sınırlı sayıda kamping ya da yayla evi türü konaklamanın yaylada düzenlenmesi biçiminde olmalıdır.

-Mağara Turizmi

İlginç görünüşleri ve doğal oluşumları nedeniyle insanların dikkat ve ilgilerini çeken mağaralara yapılan seyahatlerdir. Bu seyahatler bazen de sağlık amacı ile olabilmektedir. Dünyanın özellikle gelişmekte olan bölgelerinde, macera turizmi için çok çeşitli etkinlik olanakları bulunmaktadır. Bunların başında da mağara gezileri gelmektedir.

-Göl Turizmi

Doğal ve yapay göllerde yapılan turizm eylerinin oluşturduğu bir turizm türüdür. Dünyanın birçok ülkesinde doğal ve yapay göller pek çok turistik aktivitenin oluşturulduğu yerler olarak değerlendirilmektedir. Güney Kore, Almanya, Finlandiya ve İsviçre göl turizmi konusunda dünyada örnek olarak gösterilebilecek merkezlere

sahip ülkelerdendir. Özellikle, Güney Kore'de uygulanan Pomun Gölü Projesi, Dünya Bankası'nca diğer ülkelere bu konuda örnek proje olarak gösterilmektedir.

-Akarsu Turizmi (Rafting)

Doğa turizminin önde gelen ve akarsularda çeşitli şekillerde (rafting, kano, nehir kayağı vb.) gerçekleştirilen turizm türlerinden birisidir. Özellikle Türkiye'nin rafting sporuna uygun akarsulara sahip olması, bu turizm türünü alternatif bir turizm çeşidi olarak gündeme getirmektedir.

-Kongre Turizmi

Toplantı, seminer, konferans ya da bu tarz bir amaca yönelik seyahat eden kişilerin oluşturduğu bir turizm türüdür. Kongre turizminin gelişebilmesi, her şeyden önce teknik ve konforla donatılmış alan ile çevreyi kapsayan bir altyapıya bağlıdır. Yöreye göre optimal büyüklükte yapılacak kongre salonları turizm işletmeleri için gelir getirici üniteler olmaktadır. Kongre turizmi, turizm mevsimini uzatmadaki rolü kadar, delege harcamalarının normal turist harcamalarından daha fazla olmasıyla da ilgi çekmektedir. Kongre harcamaları, genel kongre harcamalarının dışında, kongreye katılanların eğlence, alışveriş, kongre öncesi ve sonrası harcamalarını da kapsamaktadır.

-Yat Turizmi

Yatçılık, limanlar arasında düzenli yolcu ulaşımını sağlamaktan daha çok gezi, dinlenme, eğlenme ve spor amacıyla az sayıda kişinin katılımıyla gerçekleşen, pek büyük olmayan gemilerde yapılan turistik-ticari bir faaliyettir. Yatçılık, turistlere doğal, tarihsel, kültürel ve insani güzellikleri belli bir bedel karşılığı sunan ve bunları pazarlayan bir eylem olduğundan ticari bir boyutu her zaman vardır. Dolayısıyla yat turizmi özel ilgi turizmi olup, aynı zamanda üst gelir gruplarının tercih ettikleri bir turizm türüdür.

-Tren/ Bisiklet/ Kamp/ Karavan Turizmi

Günümüzde çoğu Avrupa ülkelerinde ve Amerika Birleşik Devletlerinde gelişmekte olan bir turizm türüdür. Bunlardan tren, ulaşım aracı olarak fazla rağbet görmemesine rağmen nostaljik seferlerle turist taşımacılığı açısından yeniden

gündeme gelmiştir. Fransa ve Almanya bu ulaşım türünü ve turistik amaçlı kullanımı yeniden gündeme getirmeye çalışmaktadır.

Gelişmekte olan diğer bir turizm türü de kamp-karavan turizmidir. Özellikle doğal güzelliklerden ve istenilen yerde mola verme rahatlığından yararlanmak isteyen turistler için geliştirilmiştir. Bu turizm türü özellikle, ekonomik anlamda ülkeye fazla bir getirisi olmadığı için 1980'li yıllarda fazla teşvik edilmemekle birlikte, 1990'lı yıllarda fazla yatırım gerektirmemesi, doğal güzellikleri koruması ve yumuşak turizm, doğa turizmi konularının gündeme gelmesi ile önem kazanmaya başlamıştır. Kamp-Karavan turizmi aynı zamanda turistlere iklim, spor, manzara, sessiz doğa ile iç içe olma olanağı sunmaktadır.

Doğa turizmi kapsamında yer alan ve daha çok gençlere yönelik olarak geliştirilen diğer bir turizm türü de bisiklet turuna dayanan bisiklet turizmidir. Rekreatif spor türü olarak da literatürde yer alan bisiklet turizmi, doğa ile bütünleşmeye dönük kısa mesafeli seyahat eden turistler tarafından oldukça ilgi görmektedir.

-Av Turizmi

Günümüz insanı doğaya dönüş özlemi duymakta, bu nedenle doğal rekreasyon olanaklarından yararlanmak istemektedir. Av turizmi, bir rekreasyon türü olarak insanların bu gereksinimlerine yanıt veren bir turizm türüdür. Özel kulüpler ya da acentalar tarafından av meraklıları için düzenlenen av (kara, deniz) programları, av turizmi kapsamında yer almaktadır [55]. Devlet Planlama Teşkilatı Özel İhtisas Komisyonunun ormancılık ile ilgili olarak hazırladığı raporda av turizmi, "av kaynaklarının yerli ve yabancı avcılarının kullanımına sunulması, bu kaynakların estetik ve turistik yönlerden değerlendirilmesi suretiyle ülke ekonomisine katkıda bulunulmasını amaçlayan turizm faaliyetidir" şeklinde tanımlanmaktadır. Av turizmi, diğer faaliyet dallarına göre ülke ekonomisi açısından oldukça önemli bir gelir kaynağıdır. Çünkü, avcılık için büyük miktarlarda harcama gerektiğinden, av turizmine katılan turistler, çok yüksek gelir düzeyine sahip olan tüketicilerdir. Aynı durum, yerli avcılar için de söz konusudur.

Av turizmi, ülke ekonomisine olumlu katkısı nedeniyle bugün dünyanın birçok ülkesinde oldukça gelişmiştir. Bu ülkelerde, dünya üzerindeki coğrafi konumları nedeniyle çok sayıda av ve yaban hayvanı türü yaşamaktadır. Söz konusu av ve

yaban hayvanları, kamuya ya da özel şahıslara ait büyük çiftliklerde koruma altında üretilmekte ve belli bir popölasyona ulaştıktan sonra kontenjan dahilinde ava açılmaktadır.

Av turizmini kontrollü ve düzenli bir şekilde gerçekleştiren ülkeler, çeşitli koruma programları ile hem birçok av ve yaban hayvanı türünün nesillerinin azalmasını önlemeye çalışmakta, hem de oldukça pahalı olan bu uğraştan çok yüksek gelirler elde etmektedirler. Söz konusu ülkeler arasında Bulgaristan, Polonya, İngiltere, Amerika Birleşik Devletleri, Kanada ve Rusya sayılabilir.

-İş Turizmi

Dünyada ekonomik ilişkilerin yoğunlaşarak gelişmesi, iş çevrelerinin, eğitim kurumlarının bilgi ve tecrübe değişimi gereksinimleri arttırmakta ve milyonlarca insanın iş amacı ile seyahat etmesine neden olmaktadır. Günümüzde iş seyahatleri, çoğu zaman turistik bir amaç taşımamakla birlikte, kazandığı önem ve yarattığı tüketim, bu tür seyahatlerin turizm hareketleri arasında değerlendirilmesini gerektirmektedir.

Bu kapsamda, iş çevrelerinin, işletme yöneticilerinin, eğitim kurumları sorumlularının, doğrudan kazanç sağlamaya yönelik bulunmamakla birlikte ekonomik beklentilerle çalışma konuları ile ilgili toplantı, kongre ve seminerlere katılmak, ticari bağlantılar kurmak, ticaret merkezlerini, fuar ve sergileri gezmek amacı ile seyahat etmeleri, turizme özgü olay ve ilişkileri kapsayan bir turizm faaliyetini oluşturmaktadır [56].

-Festival Turizmi

Festivaller, genellikle toplumlar tarafından sosyal ve kültürel kutlama etkinlikleri olarak görülmektedir. Son zamanlarda festivallerin bu özellikleri yanında, turist çeken bir faktör olarak görüldüğü ve artık turizmin bir parçası olduğu da söylenebilir.

4.4. Doğal, Tarihsel ve Arkeolojik Alanlarda Turizm Planlaması

Genel olarak turizm planlaması; turizm politikalarının planlama metotları ile belirlenmesi, önceliklerinin, gelişme hedef ve araçlarının tespit edilmesi, öngörülen hususların belirli bir öncelik sırası ve programı ile uygulanmasıdır. Turizm yönünden gelişme yolunda olan ülkelerde turizm politikaları, belirli ölçüde ve her ülkede değişen nitelikte bir turizm planlaması ile çizilip yürütülmektedir. Öte yandan, turizm gelişmelerinin sağlam bir temel üzerinde yürütülmesi, turizm sektörünün ulusal ekonomiye ve dolayısıyla ülkeye tam anlamı ile yararlı olabilmesi için, özellikle az gelişmiş ülkelerde turizm planlamasının mutlak biçimde gerekli olduğu artık tamamen kabul edilmiş bir olgudur.

Yerleşim alanları içinde veya yakın çevresinde bulunan, tarihsel ve arkeolojik yönden zengin ve geniş alanlar kaplayan antik kent, kilise, kervansaray, kale, han, hamam, medrese vb. gibi tarihsel değerler, bazı kullanımların planlı bir şekilde buralara verilmesiyle rekreasyon ve turizm yönünden daha çekici hale getirilebilir. Burada dikkat edilmesi gereken husus, bu kullanımların yörenin doğal ve kültürel yapısını olumsuz yönde etkilemeyecek nitelikte, alanla tam bir uyum içinde olmasına özen göstermektir. Ayrıca planlamanın sadece bu alanlarla sınırlı kalmayıp çevreyi ve çevredeki kullanımları da içine alacak şekilde yapılması önemlidir [57].

Bilgilerin ve belgelerin bir kuşaktan diğerine aktarılması ve turizmin geliştirilmesi gibi amaçlar taşıyan tarihsel ve arkeolojik sitlerin korunması, değerlendirilmesi şehir planlama politikalarının önemli bir unsuru olarak kabul edilir. *Artan turizm talebinin mevcut kaynaklar üzerinde baskı oluşturmamasını önlemek ve turizmin sosyo-ekonomik negatif yan etkilerini en aza indirmek için doğal, tarihsel turistik alanların bütün özelliklerini dikkate alan ve genel olarak da ülkenin kalkınma hedeflerine katkı sağlayacak uzun vadeli bölgesel turizm planlarına gereksinim vardır.* Ayrıca, sürdürülebilir kalkınmanın sağlanması, turizm sektörünün bir anda patlayan ve kaybolan bir sektör olmaması, turizm sektörü için çekicilik elemanları olan çevrenin, çevresel özelliklerin, doğal güzelliklerin, tarihsel ve arkeolojik değerlerin korunması, bununla birlikte ekolojik verilerin kullanılmasında koruma-kullanma dengesini sağlamak için, plansız ve sağlıksız turistik gelişmeye sınırlama getiren ve kontrol eden bölgesel planlara gereksinim vardır.

İşte bu noktada "Sürdürülebilir Turizm" kavramı gündeme gelmektedir. Turizmin ekonomik ve sosyal yararları olan bir sosyal olgu olduğu hiçbir zaman inkar edilemez. Son yıllarda kitle turizminin yarattığı çevre sorunları, dünyada turizm gelişimi üzerine yeni arayışları ve yaklaşımları gündeme getirmiştir. Çevre kalitesini arttırarak sürdürmek, çevre ve ekonomi ile turizmi birbirlerinin parçası olarak geliştirmek, turistler için yüksek kalitede standartlar sağlamak, yerel halkın yaşam kalitesini iyileştirmek, kalkınmada eşitliliği sağlamak, turizmi diğer sektörlerle entegre etmek ve gelecek kuşak için de çevrenin korunmasını garanti altına almak gibi oldukça geniş kapsamlı hedefleri içeren "Sürdürülebilir Turizm" kavramı, turizm-kalkınma ve çevre uyumunun gerekliliğini ortaya koymaktadır [58].

Sürdürülebilir turizm, bütün aşamalarında toplumsal sorumluluk, ekonomik verimlilik ve ekolojik duyarlılığı içermektedir. Dolayısıyla turizmin başarısının, yalnızca gelir ile ölçülemeyeceği, kaynak kullanımındaki etkinliğin uzun dönemde daha önemli olduğu düşüncesi yaygınlaşmaktadır [59]. Sürdürülebilirlik, bir toplumun, ekosistemin ya da sürekliliği olan herhangi sistemin işlerini kesintisiz, bozulmadan, aşırı kullanımla tüketmeden ya da sistemin hayati bağı olan ana kaynaklara aşırı yüklenmeden sürdürülebilmesi yeteneği olarak tanımlanabilir. Kısa bir deyişle sürdürülebilirlik, ekosistemin taşıma kapasitesini belirleme yeteneği de denilebilir. Bu nedenle turizm planlamalarının; ekolojik dengeleri koruyacak bir etik sistemi içinde oluşturulması, turizmden doğacak çevresel sorunları yaratmayacak nitelikte olması ve sürdürülebilirlik ilkesi çerçevesinde oluşturulması zorunludur [60]. Turizm bölgelerinde, özellikle doğal kaynaklara ilişkin yeterli bilgileri içermeyen planlara dayalı gelişmeler sonucu kaynak kayıpları olmaktadır. Bu durum ise, çevre duyarlı planlamanın önemini arttırmıştır [53].

Diğer yandan, turizm gelişiminin başarısı için sektörler arası etkileşimin de ele alınması gerektiği açıktır. Bu gelişmeler, bir yöre ya da bölgedeki turizm ve diğer sektörlerin etkileşimleri ile ele alındığı, çevre duyarlı planlama yaklaşımını da içeren bütünleşik planlama anlayışını ortaya çıkarmıştır. Turizmin fiziksel ve kurumsal bileşenlerinin belirlenmesi ve planlamanın sistematik bir süreçte gerçekleşmesi gereği vardır [61].

Turizm, dikkatli bir planlama ve iyi bir yönetim ile gerçekleşirse bulunduğu bölgenin sosyo-ekonomik gelişimine olumlu katkılar sağlayacaktır. Ancak turizmin, her yerde

kalkınma için bir araç olarak kullanılabilmesi olası değildir. Bunun için her toplum, turizm için kendi potansiyelini değerlendirmelidir. Bölgenin, turizm gelişimi için gerekli olan faktörlerden hangilerine, ne oranda sahip olduğunun saptanması bu konuda önemli bir adım olacaktır.

Sonraki aşamada, turizm gelişiminin söz konusu olduğu bölgenin doğal, tarihsel, kültürel kaynakları, çekicilikleri ve turizm gelişim türleri turizmin sürdürülebilirlik düzeyini belirleyici olacaktır.

Kontrolsüz gelişen turizmin çevreye, doğaya, tarihsel-kültürel değerlere olan zararları, büyük yoğunlukla kişisel turizm projelerinin gereğince iyi planlanamamasından ve turizm endüstrisinin hızlı büyümesinden meydana gelmektedir [62].

Turizmin geliştiği alanlarda turizm planlarının olmayışının beşeri etkileri şu şekilde sıralanabilir [63]:

- Alanda turistik çekiciliklerin ve servislerin bölge halkı için az elde edilebilir olması ve bunun sonucu bölge halkında dargınlık ve kırgınlık yaratması,
- Doğal, tarihsel ve kültürel varlığın yok olması,
- Bölge halkının turistlere karşı olması ve turizmi benimsememesi,
- Turizmde istihdam edilenlerdeki konukseverlik ve kalifiye işgücü bakımından eğitim yetersizliği.

Plansız bir turistik gelişmenin maliyeti, bölgenin turizm potansiyelinin kısa süre içinde yok olmasıyla sonuçlanabileceği gibi, bölge üzerinde birtakım olumsuz sosyo-kültürel izler de bırakabilir.

Tarihsel alanlara getirilecek turizm gelişim planlarının iki ana yararı vardır. Birincisi; tarihsel yerleşimin veya alanın/bölgenin özgün olduğunun vurgulanması, ikincisi; bu alanların eşsiz atmosferlerinin daha geniş bölgelere, kitlelere kanalize edilmesi ve bu yolla potansiyel olarak turizmin gelişimine yardımcı olacak faktörlerin artmasıdır [33].

Planlamanın hem mevcut olumsuzlukları düzeltici, hem de tarihsel, kültürel çevrede gelecekte oluşabilecek olumsuz etkileri önleyici nitelikte olması gerekmektedir [64]. Planlama yaparken arz talep sistemleri arasındaki koordinasyonun önemi daima göz önünde tutulmalı ve uygun yatırımların yapılmasına dikkat edilmelidir. Turistik yatırımlar için tarihsel alanların seçimi sürecinde aşağıdaki hususlar her zaman dikkate alınmalıdır [65].

- Fiziksel çevre verileri,
- Ulaşım verileri,
- Alanın kapasitesi,
- Turist profilleri,
- Alandaki mevcut yatırımlar,
- Alanın turizm olanakları,
- Alana yapılacak tesislerin büyüklüğü.

Bu süreçte göz ardı edilmemesi ve önemle üzerinde durulması gereken iki nokta vardır. Bunlar;

- Doğal ve tarihsel dokuyu korumak,
- Alanın tüm verileri (doğal, fiziksel, sosyo-kültürel vb.) doğrultusunda potansiyelini ve turist profilini belirlemek.

Tarih ve kültür değerleri bakımından zengin olan ülkemizde, doğru ve disiplinli bir planlama çerçevesinde bu alanların değerlendirilmesi, ülkemizi turizm alanında diğer ülkelerden daha avantajlı duruma getirecektir.

Tüm bu bilgiler ışığı altında, önümüzdeki yıllarda uluslararası turizm sahasında iyi bir konumda olabilmek için bu değerlerin kısa ve uzun vadeli gereksinimler göz önünde tutularak turizme dönük kullanıma sunulması gereği ortaya çıkmaktadır.

Bir bölgede doğal, tarihsel ve arkeolojik turizmin gelişmesi, bölgenin ülkesel ve bölgesel turizm olgusu içinde yerinin ve payının belirlenmesi ve üstleneceği

işlevlerin tanımlanmasına yönelik uygulanacak olan turizm planlaması kapsamında planlama ilkeleri şunlardır:

- Ülkedeki ekonomik, sosyal, doğal, tarihsel, arkeolojik ve kültürel çevrenin yaşanabilir ortamda korunabilmesine yönelik kontrollü ve yönlendirilmiş bir turizm gelişimini sağlamak,
- Ekonomik yönden üretken ancak, sosyal, doğal ve tarihsel çevre yönlerinden bilinçli, zorlayıcı değil, yapıcı bir gelişmeyi sağlamak,
- Yöresel doğal, tarihsel, arkeolojik ve kültürel özelliklerin gözetilmesine ve geliştirilmesine yönelik, bölgesel kültürün canlı ve bağımsız olarak devamlılığını sağlayan, bölgesel mimariyi, tarihsel dokuyu ve el sanatlarını koruyan ve gelişimini teşvik eden bir turizm anlayışını sağlamak,
- Turistlerin yöredeki doğal, tarihsel, arkeolojik, sosyal ve kültürel olguyu algılamasına ve birlikte yaşayarak yararlanmasına olanak tanıyacak bir gelişmeyi sağlamak.

4.5. Bölüm Sonucu

Turizmde doğal, tarihsel ve kültürel değerler, birincil çekiciler içinde yer almaktadır. İnsanoğlu turizm sayesinde değişik kültür ve sanatları tanıma fırsatı bulur. Bu özelliği ile turizm, değişik kültür ve sanatlar arasında etkileşimi sağlayan, insanların kültür düzeylerini arttırmaya olanak veren bir araç olarak karşımıza çıkmaktadır. Günümüz turizm anlayışı içinde, tarih ve kültür zenginliklerini içeren turistik veriler turizm pazarında önde yer almaktadır. Bütün ülkeler, bu turistik verileri uluslararası piyasada iyi değerlendirerek, dünya pazarından daha fazla pay alma savaşı vermektedirler. Yeryüzünde korunması ve sürdürülmesi gereken yaşam kaynaklarının başında kısaca "çevre" kavramının da içeriğini oluşturan doğal, tarihsel ve kültürel değerler gelmektedir. Tarihsel ve kültürel miras, insanlara yeryüzünde bulundukları yörenin, ülkenin ya da kentin uygarlık birikimleriyle de bütünleşen, özgün yöresel kimliklerini verir. Önceki çağlarda yaşamış olan insanların yaşam tarzı, koşulları, ürettikleri, eserleri insanlar için her zaman merak konusu olmuş ve geçmişten kalanları görme ve tanıma arzusu uyandırmıştır.

Tarihsel, arkeolojik, kültürel ve sanatsal değerlerin kullanım alanları ve olanakları çok çeşitlilik göstermektedir. Ülkelerin bu değerleri: Teşhir edilerek, fonksiyonel olarak, konaklama tesisi olarak, müze binası olarak, öğren yeri olarak, yiyecek-içecek üniteleri olarak, alışveriş merkezi olarak, eğitim amaçlı, toplantı, konferans, konser, tiyatro, sergi vb. sosyal ve sanatsal faaliyetler gibi çok çeşitli amaçlara yönelik olarak kullanılmaktadır.

Çalışmamızda esas konu olan ve günümüzde çok yoğun olan kıyı turizmine en büyük alternatif turizm alanları olarak doğal, tarihsel ve arkeolojik alanların kullanılması gerekliliği oldukça önemlidir. Çünkü; kara ile suyun birleştiği kıyı alanlarının oluşturduğu ekolojik yapının yarattığı zengin kaynak potansiyeli, bitki yetiştirmeye, tarıma, balıkçılığa uygun koşullar ve deniz ulaşımının getirdiği kolaylıkları tarih boyunca insanların özellikle kıyı bölgelerinde yerleşmelerine neden olmuş, uygarlıklar büyük ölçüde kıyı bölgelerde gelişmiştir. Çağımızda 1950 sonrası, kıyı bölgelerinin doğal ve kültürel potansiyeli kıyılarda kitle turizmi gelişimini çekici duruma getirmiştir. Duyarlı eko sistemlerin oluşturduğu kıyı alanlarında, kaynakların aşırı kullanımı, yoğun yerleşme baskısı, kıyı alanlarına özgü çevre sorunlarının ortaya çıkmasına neden olmaktadır. Birçok nedenlerden ve doğal kaynaklar üzerinde yarattığı kullanım talepleri/baskıları nedeniyle turizm, kıyı alanlarını önemli ölçüde kötü yönde etkileyen bir sektör olarak görülmektedir. Dolayısıyla, kıyı turizmine alternatif turizm alanları olarak doğal, tarihsel ve arkeolojik alanların turizm amaçlı kullanılması gereği bu noktada daha da büyük önem taşımaktadır.

Kalkınmaya yönelik uygulanan politik gayretlere rağmen bölgeler arası dengesizlikler gittikçe artmıştır. Ekonomik ve demografik olarak, bir yandan belli bölgeler yapılanma sürecine girerken, öte yandan bazı bölgelerde sürekli olarak göç verir hale gelmiştir. Bu durum diğer yandan sosyo-ekonomik zıtlıkları da beraberinde getirmiştir. Bu noktada turizm, gelişme politikaları ve bölgeler arası dengesizliğin giderilmesi açısından da önem kazanmaktadır. Tarihsel mimari bütünlüğünün, turizme ve kültür eylemlerine yönelik yeni bir işleve kavuşturulması, turizmi destekleyen, gelişmesini sağlayan önemli bir noktadır ve ekonomi için önemli bir girdi sayılmaktadır.

Değişen ve her geçen gün gereksinimleri artan insanların alternatif yeni turizm türlerine talepte bulunmaları kaçınılmaz bir olgu haline gelmiştir. Dünya geneline

bakıldığında pek çok ülkenin alternatif turizm türleri üzerinde yatırımlarda bulunduğu görülmektedir. Her ülke sahip olduğu olanaklar dahilinde alternatif turizm çeşitlerini oluşturmakta ve turizm pazarından pay alma savaşı vermektedir. Bu amaçla dinsel yönden önemli bulunan kiliseler, camiler, sanat tarihi bakımından önemli olan anıtlar, müzeler, evler, mimari özellikleri nedeniyle türünün ilk veya ilginç örneği olan yapılar, tarihi eserler ve gerek ilginç görünümüyle, gerekse harikulade güzellikleriyle doğal alanlar bu bağlamda değerlendirilerek turistlerin hizmetine sunulmaktadır. Özellikle Avrupa ülkelerinin hemen hemen hepsinde örnekleri görülen bu yaklaşımın en yoğun olduğu ülkelerden birisi İngiltere'dir. Ülkenin çeşitli bölgelerine yayılmış çok sayıda şato, malikane, büyük konutlar, kiliseler ve endüstriyel binalar bugün çoğu otel, konferans salonu, kongre salonu, ziyafet salonu, film platosu vb. gibi çeşitli fonksiyonlar verilerek topluma ve özellikle de iç ve dış turizme hizmet verme niteliği kazandırılmıştır.

Gelişmekte olan ülkeler arasında sayılan ve bir Afrika ülkesi olan Kenya, turizmin ülke ekonomisine katkısının önemini anlamış ve en gelişmiş turizm potansiyeline sahip bir ülkedir. Bir kuzey Avrupa ülkesi olan Belçika'da turizm sezonu ve potansiyeli diğer Güney Avrupa ülkelerine göre daha sınırlıdır. Ancak Belçika'nın turizm potansiyelinin en önemli bölümünü ortaçağ kültür ve sosyal yaşamının modern yaşamla birleştiği yerleşim alanları oluşturmuştur.

Türkiye, birçok eski uygarlıkların yer aldığı bir ülke olup, Anadolu'nun tarih öncesinden günümüze kadar gelen ve bir bütünü oluşturan çeşitli uygarlıkların merkezi olmuştur. Türk turizminde en önemli faktör tarihsel ve kültürel değerlerdir. Türkiye sahip olduğu tarihsel ve kültürel değerleri ile yabancı turistlerin ilgisini çekmekte, Türkiye'ye gelen turistler sadece deniz, kum, güneş için değil, genellikle bu değerleri görme amacı ile gelmektedir. Tarih ve kültür varlıkları yönünden çok zengin bir konumda olan ülkemizin turist çekmedeki en önemli kaynağı bu değerler olmaktadır. İlkçağ medeniyetlerinin Anadolu'da gelişmesi, Hristiyanların ilk dönemlerde, Musevilerin ortaçağlarda bu topraklarda yaşamış olmaları Türklerin kendilerine ait tarihi eserlerinin yanı sıra çok sayıda kilise, sinagog ve diğer tapınaklarla, dini eğitim veren okul ve vakıfların Anadolu'da yer almasına neden olmuştur. Türk ulusunun saygı ve hoşgörüsüyle günümüze kadar ulaşan bu tarihsel değerler ülkemizi diğer ülkelerden daha avantajlı duruma getirmektedir.

Bu büyük potansiyelin değerlendirilmesi, sözünü ettiğimiz üç dinin (Müslümanlık, Hristiyanlık, Musevilik) günümüze kadar ulaşan önemli ziyaret yerlerinin ortaya çıkarılması, restorasyon, çevre düzenlemesi, fonksiyon verilmesi, ışıklandırılması gibi açılardan ele alınarak iyileştirilmesi ve tanıtımın yapılması gerekmektedir. *Hristiyan dünyasının, İsa Peygamberin doğumunun 2000. yıldönümü kutlamalarından kaynaklanacak olan ve bin yılda bir gerçekleşecek bu tarihi evrensel olgudan büyük pay alabilmek, inanç turizmi projesi çalışmalarının çıkış noktalarından birisini oluşturmaktadır.*

Turizm sektöründen optimum düzeyde yararlanabilmek için, bölgesel ve yerel ölçekte bir planlamanın (fiziksel ve sosyal) yapılması ile kontrolsüz ve plansız gelişecek turizmin, kendi kaynaklarını yok etmesi önlenmiş olacaktır. Böyle bir planlamanın yapılabilmesi için öncelikle turizm amaçlı kullanılması düşünülen alanların genel turizm potansiyeli açısından değerlendirilmesi gerekmektedir. İşte, turizm amaçlı kullanım değerlendirme modelleri bu noktada gündeme gelmektedir.

Doğal, tarihsel ve arkeolojik alanların turizm-çevre kaynaklarının değerlendirilmesi aşamasında, Dowling'in "Bölgesel Turizm Gelişimi İçin Çevreye Duyarlı Planlama Modeli (EBT Modeli)"inden tezin amaçları doğrultusunda yararlanılmıştır. Sözünü ettiğimiz bu modelin uygulanması ile, turizmle ilgili mevcut durum, beklentiler ve gelişmelerin yönü belirlenerek, seçilen alanda doğaya, tarihsel ve mimari değerlere uygun, yörenin özgün sosyal yaşamını bozmayan bir turizm tür veya türlerine karar vermek mümkün olabilmektedir.

Yeni turizm türleri geliştirme düşünceleri, bir yandan kitle turizminin yarattığı çevresel problemleri önlemek amacıyla, çevreye karşı duyarlı turizm türlerini geliştirmek, bir yandan da yeni turizm çekicilikleri yaratarak turizmi ülke çapında yaymak, özellikle az gelişmiş bölgeler için iyi bir gelişme aracı olarak kullanılabileceğini denemek amacıyla geliştirilmiştir. Farklı turizm türleri ile ilgili olarak genelde ortak kabul görmüş ve benzer özelliklere, özellikle doğal, tarihsel ve arkeolojik alanlara sahip bir çok ülkede belirlenmiş belli başlı turizm türleri şunlardır; Dağ ve Kış Turizmi, Golf Turizmi, İnanç Turizmi, Doğa Turizmi, Termal Turizmi, Yayla Turizmi, Mağara Turizmi, Göl Turizmi, Akarsu Turizmi (Rafting), Kongre Turizmi, Yat Turizmi, Tren/ Bisiklet/ Kamp/ Karavan Turizmi, Av Turizmi, İş Turizmi, Festival Turizmi.

Sürdürülebilir kalkınmanın sağlanması, turizm sektörünün bir anda patlayan ve kaybolan bir sektör olmaması, turizm sektörü için çekicilik elemanları olan çevrenin, çevresel özelliklerin, doğal güzelliklerin, tarihsel ve arkeolojik değerlerin korunması, bununla birlikte ekolojik verilerin kullanılmasında koruma-kullanma dengesini sağlamak için plansız turistik gelişmeye bir sınırlama getiren ve kontrol eden bölgesel planlara gereksinim vardır. İşte bu noktada sürdürülebilir turizm kavramı gündeme gelmektedir.

Son yıllarda kitle turizminin yarattığı çevre sorunları, dünyada turizm gelişimi üzerine yeni arayışları ve yaklaşımları gündeme getirmiştir. Çevre kalitesini arttırarak sürdürmek, çevre ve ekonomi ile turizmi birbirlerinin parçası olarak geliştirmek, turistler için yüksek kalitede standartlar sağlamak, yerel halkın yaşam kalitesini iyileştirmek, kalkınmada eşitliliği sağlamak, turizmi diğer sektörlerle entegre etmek ve gelecek kuşak için de çevrenin korunmasını garanti altına almak gibi oldukça geniş kapsamlı hedefleri içeren "sürdürülebilir turizm" kavramı, turizm-kalkınma ve çevre uyumunun gerekliliğini ortaya koymaktadır.

5. GÖLLER BÖLGESİ'NİN TARİHSEL, COĞRAFİ KONUMUNA VE SOSYO DEMOGRAFİK, EKONOMİK YAPISINA İLİŞKİN GENEL ARAŞTIRMA VE İNCELEMELER

5.1. Göller Bölgesi'nin Bütününe İlişkin Araştırma ve İncelemeler

5.1.1. Göller Bölgesi'nin Tanımlanması

Göller Bölgesi'ni belirleyen temel unsur coğrafi niteliklerdir. Bölgeye adını veren irili ufaklı birçok göl, bölgenin en belirgin özelliğidir. Göl sayısının çokluğu nedeniyle ve Akdeniz Bölgesi'nde Antalya bölümünün iç kesiminde, Batı Torosların birbirine yaklaşan değişik doğrultudaki sınırlarının kesiştiği alanda, tektonik çukurlarda yerleşmiş birçok gölün yer aldığı bölgeye Göller Bölgesi (Psidia) denilmektedir [66].

5.1.2. Coğrafi Konumu

Ülkemizde bölgelerin hangi esaslara göre ve ne şekilde ayrılacağı konusunda günümüze kadar tam bir düşünce birliğine varılamamıştır. Bununla birlikte, bölge planlama kavramının kurumsallaşmamış olması nedeniyle de iklimsel bölgeler dışında ülke düzeyinde net bir tanımın varlığından söz etmek olası değildir.

Bu nedenle araştırmaya konu olan Göller Bölgesi'nin kapsam ve sınırları da değişik kaynaklarda birbirinden oldukça farklıdır. Dolayısıyla çalışmamızda, Göller Bölgesi'nin coğrafi konumunun belirlenmesinde araştırma konumuzun özellikleri göz önünde tutulmaya çalışılmıştır.

Buna göre; çalışma alanımız olan Göller Bölgesi, Isparta ili ile Burdur ili topraklarının tamamını, Konya, Denizli ve Afyon ilinin bir bölümünü kapsamaktadır. Isparta ve Burdur illeri çalışmamızın odak noktasını oluşturmaktadır.

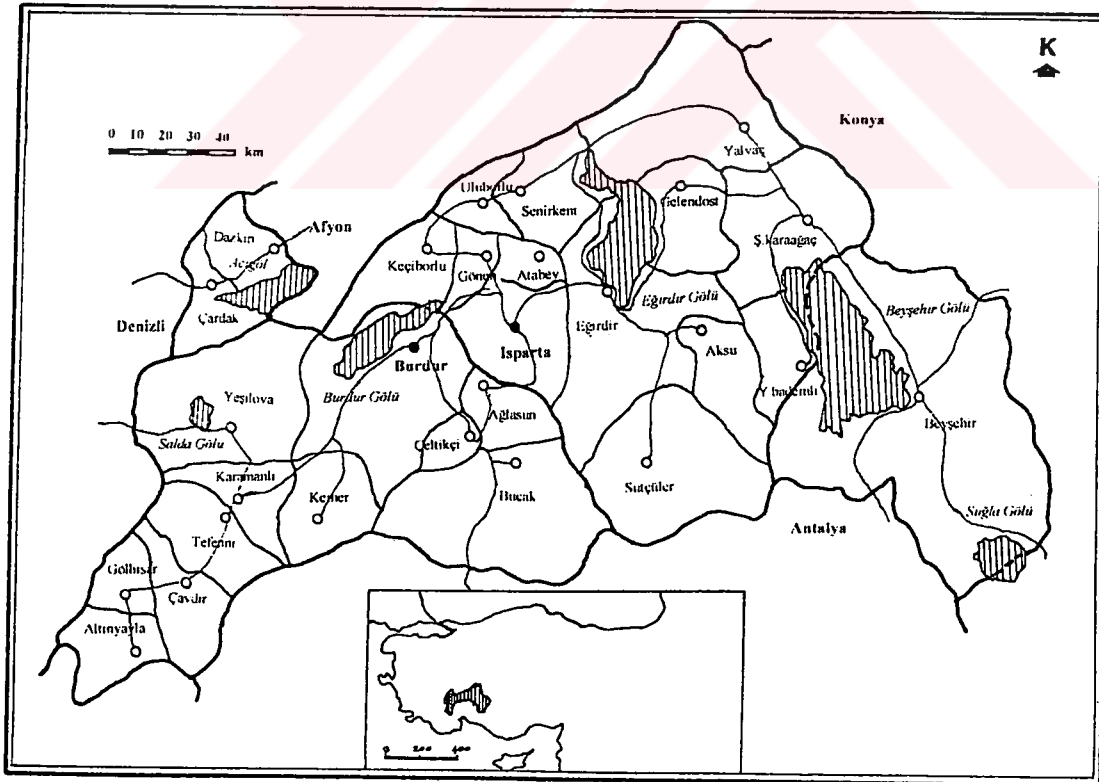
Göller Bölgesi, Akdeniz Bölgesi'nin batı yarısını oluşturan Antalya bölümünün iç kesiminde, 37° 01'-38° 30' kuzey enlemleri ile 29° 33'-32° 21' doğu boylamları arasında bulunmaktadır (Şekil 5.1).

Doğuda Aladağ, Erenler Dağı, Eğriburun Dağı ve Alaca Dağı, güneyde Toroslar takımına bağlı Geyik Dağları, Dedegül Dağı, Kuyucak Dağı, Katrancık Dağı, Eşler Dağı, batıda Beşparmak Dağı, Maymun Dağı ve Bozdağ, kuzeyde ise Karakuş Dağı ve Sultan Dağları ile çevrili olup yüzölçümü yaklaşık 1.711.250 hektardır [73].

Göller Bölgesi sınırları içinde bulunan il ve ilçelerin isimleri şunlardır:

Isparta ili ve Isparta iline bağlı Yalvaç, Eğirdir, Sütçüler, Aksu, Şarkıkaraağaç, Uluborlu, Keçiborlu, Senirkent, Gönen, Atabey, Gelendost ve Yenişarbademli ilçeleri, Burdur ili ve Burdur iline bağlı Ağlasun, Bucak, Gölhisar, Yeşilova, Tefenni, Çavdır, Karamanlı, Çeltikçi, Altınyayla, Kemer, Konya iline bağlı Beyşehir ilçesi, Denizli iline bağlı Çardak ilçesi ve Afyon iline bağlı Dazkırı ilçesi.

Bu yerleşme merkezlerini içine alan sınır aynı zamanda çalışma alanımızın idari sınırıdır.

Şekil 5.1 Göller Bölgesi ve Türkiye'deki Yeri

5.1.3. Tarihsel Gelişimi

Bugüne kadar yapılan kazı çalışmaları ve araştırmalar, Göller Bölgesi'nin Prehistorik devirlerden beri sürekli yerleşmeye sahne olduğunu göstermektedir. Bölgedeki ilk yerleşmeler, Isparta yakınındaki Senirce-Bozanönü doğal kaya sığınaklarıdır. Göller Bölgesi'ndeki Hacılar, Kızılkaya, Kuruçay, Suberde, Erbaba, Höyücek ve Bademağacı yerleşmeleri Anadolu'nun en önemli Neolitik ve Kalkolitik yerleşmelerindendir [68]. Bölgenin tarihsel gelişimi, önemli yerleşim merkezleri olan Isparta ve Burdur illerinin tarihsel gelişimi ile paralellik göstermektedir.

Anadolu'da M.Ö. 3. bin yıldan itibaren Tunç Çağı başlamaktadır. 2000 yıllık bu dönemde coğrafi yapıya bağlı olarak farklı kültür bölgeleri oluşmuştur. Bunlar arasında Göller Bölgesi, ilk Tunç Çağında ayrı bir kültür bölgesi olarak görülmektedir. Göller Bölgesi'nin M.Ö. 2000 yıllarında Arzava Krallığının yerleşme alanı olduğu öne sürülmektedir. Hititler siyasi bir güç olarak ortaya çıktıktan sonra yöreye ilgi duymuşlar, ancak yüzyıllar süren çatışmalara karşılık Arzava ülkesi üzerine bir egemenlik kuramamışlardır.

M.Ö. 1200'lerde Ege Göç Kavimleri adı verilen topluluklar, Balkanlardan gelerek, Anadolu'nun siyasi yapısını bütünüyle değiştirdikleri gibi Arzava ülkesinin de siyasi varlığına son vermişlerdir. Bu toplulukların en önemlisi Frigler, M.Ö. 8. yüzyıldan sonra, giderek güçlerini kaybetmiş ve M.Ö. 690'da bu topraklarda Lidya devleti egemenliğini kurmuştur. Daha sonra yöre M.Ö. 546'da Perslerin egemenliğine girmiş ve M.Ö. 334'e kadar onların egemenliği altında kalmıştır. Bu tarihten sonra Büyük İskender egemen olmuştur.

Helenistik dönemde Minastos (Minasin) dikkati çeken bir yerleşme olarak görülmektedir. M.Ö. 323'te Büyük İskender'in ölümü üzerine Bölge sırasıyla Bergama Krallığı'nın, Seleukosların, son olarak ta M.Ö. 190'da Romalıların yönetimine girmiştir. Roma egemenliği M.S. 395'e kadar sürmüştür. M.S. 395 yılında Bizans egemenliği başlamış, Selçukluların Batı Anadolu'da denetimi kesin olarak ellerine aldıkları 1204 yılına kadar devam etmiştir.

Bölgenin büyük bir kısmı, özellikle Isparta çevresi 1300 yılında Hamitoğullarının egemenliği altına girmiştir. Hamitoğlu Kemalettin Hüseyin Bey, 1374 yılında yaptığı bir antlaşmayla Isparta, Eğirdir, Şarkikaraağaç, Beyşehir ve Yalvaç'ı 80 bin altın

karşılığında Osmanlı devletine vermiştir. 1390 yılında Hamitoğlu Kemalettin Hüseyin Bey'in ölümüyle Isparta ve çevresi Osmanlı topraklarına kesin olarak katılmıştır. 15. ve 16. yüzyıllarda, Göller Bölgesi'nde bulunan büyük yerleşim birimleri yoğun imar faaliyetlerine sahne olmuştur.

İç Anadolu, Ege ve Akdeniz Bölgelerini birbirine bağlayan ve önemli bir coğrafi konumda olan Göller Bölgesi'nin iki büyük yerleşim merkezi olan Isparta ve Burdur illeri çeşitli yönlerden önemli gelişmelerini Cumhuriyet döneminde sağlamıştır. Bu gelişim iki aşamada olmuştur: Birinci aşama 1960 yılına kadardır. Bu dönemde sosyal, ekonomik ve bayındırlık yönlerinden özellik taşıyan çalışmalara başlanmıştır. İkinci gelişme aşaması ise 1960 yılında başlamış ve bu tarihten itibaren gelişme sürecinin daha da arttığı, özellikle sanayileşme ve şehirleşme hareketlerinin önem kazandığı görülmektedir.

5.1.4. Doğal Yapı, İklim, Bitki Örtüsü, Göller ve Akarsular

-Doğal Yapı

Bölgenin en belirgin coğrafi özelliği gölleridir. Eğirdir Gölü, Beyşehir Gölü ve Acıgöl bölgenin en büyük gölleridir. Bölgenin batısında Acıgöl ve Burdur Gölü, birbirine paralel ve araları Söğüt Dağları ile ayrılmış olarak sıralanmıştır. Bu göller dışarı akışı olmayan birer kapalı havza durumunda olduklarından suları tuzlu ve acıdır. Bölgenin ortasında Eğirdir Gölü yer alır. Eğirdir Gölünün fazla suyu Kovada Gölü üzerinden Aksu Irmağı aracılığıyla Akdeniz'e dökülür. Bu gölün güneydoğusunda bölgenin en büyük gölü olan Beyşehir Gölü vardır. Beyşehir Gölünün fazla suyu Konya Ovasında sulama amaçlı olarak kullanılmaktadır.

Göller Bölgesi'nde yükselti genellikle batıdan doğuya gidildikçe artar. En alçak yer Acıgöl (836 m) ve çevresi, en yüksek yer de, Beyşehir Gölü güneybatısındaki Dedegül Dağı yüksek kütlesidir (2980 m). Bölgedeki dağlar, genel olarak Alp sistemi içinde yer alır. Bunlar Aksu, Kovada ve Eğirdir Gölleri ekseninin iki yanında dörder sıra oluştururlar. Batıdaki birinci sıra Teke Yarımadasından başlayıp kümeler halinde Karamanlı'nın batısında yükselip kuzeye doğru Mürseller Dağı ve Söğüt Dağları ile uzanırlar. Kınık'tan başlayan ikinci sıra aynı yönde uzanarak Burdur ile Isparta arasındaki Sorkun Dağları ile Burdur Gölünün doğusuna ulaşır. Birinci ve ikinci

sıralar arasındaki Bozçay Vadisi ve Burdur Gölünün güneydoğusunda Pleistosen döneminde verimli alüvyon ovalar, tarihin en erken dönemlerinden beri bölgedeki yerleşimde önemli bir etken olmuştur. Üçüncü dağ sırası güneyde, kıyıda başlayıp antik Milyas Bölgesinden geçerek Kestel Gölüne uzanır.

Dağların alçaldığı yerlerde Kestel ve Avlan gölleri vardır. Kuzeyde ikinci zamanın Jura dönemine ait Akdağın tepelerinden biri üzerinde Sagalassos Antik Kenti yer almaktadır. Akdağın kuzeydoğusunda Davraz Dağı ve daha kuzeydeki Barla Dağı bu sıranın son halkasını oluşturmaktadır. Antalya Körfezi'nin batısındaki Tahtalı Dağı ve Bey Dağlarının uzantıları batıdaki dördüncü sırayı oluştururlar. Dördüncü sıra üzerinde güneyden başlayarak Yenice, Çubuk ve Döşemealtı Boğazları yer alır. Bu boğazlar (geçitler) İç Anadolu'yu ve dolayısıyla Göller Bölgesi'ni Antalya Körfezine bağlayan doğal geçitlerdir.

Bölgedeki dağlık çevre içindeki depresyon alanlarında birçok ovalar bulunmaktadır. Bölgenin doğu kesiminde bulunan başlıca ovalar: Şarkikaraağaç Ovası (16.000 ha), Beyşehir Ovası (30.000 ha), Kuruca Ova (3.000 ha) ve Kimyos (Gemboz) Ovasıdır (2.100 ha). Bölgenin orta kesimindeki başlıca ovalar: Senirkent Ovası (16.920 ha), Gelendost Ovası (9.360 ha), Yalvaç Ovası (8.240 ha) ve Hoyran Ovası (5.040 ha) olarak sıralanabilir. Bölgenin batı kesiminde ise, değişik büyüklükte birçok ova bulunmaktadır. Eğirdir ve Burdur havzaları arasında en önemli ova Isparta Ovasıdır. Pınarlı Ova, İslamköy Ovası, Afşar Ovası ve Yenişar Ovası da bu arada sayılabilir.

Göller Bölgesi'ni oluşturan havzalar genellikle karstik ve tektonik olayların birlikte etkileri sonucunda meydana gelmişlerdir. Bu nedenle hemen bütün havzalarda yeraltı akışları geniş bir yer tutmakta, bu durum yerüstü akışını büyük ölçüde engelleyerek akarsu rejimlerini etkilemiş bulunmaktadır. Dolayısıyla Göller Bölgesi'ndeki akarsuların bir kısmı Akdeniz rejimi akarsuları, diğer bir kısmı yağmur ve gür kaynaklarla beslenen akarsular, büyük bir kısmı ise sel rejimli akarsular olarak görülmektedir [67 s.16].

-İklim

Büyük bir bölümü Akdeniz Bölgesi sınırları içinde yer alan Göller Bölgesi, Akdeniz ile İç Batı Anadolu iklimi arasında bir geçiş iklimine sahiptir. Yıllık ısı ortalaması yönünden kıyı Akdeniz Bölgesine göre daha serin, İç Batı Anadolu'dan daha sıcaktır.

Antalya’da yıllık ortalama sıcaklık 19 ve Kütahya’da 10 derece iken, Göller Bölgesi’nde 12-13 derecedir. Bu durum, sıcaklığın aylara göre dağılımı bakımından da aynıdır.

İç Anadolu’nun karasal iklimi bölgede tam görülmemekle beraber Akdeniz’in sıcak iklimini de görmek mümkün değildir. Burada yüksekliğin yanı sıra, göllerin çok sayıda oluşu da önemli bir etkidir.

-Bitki Örtüsü

Bölgenin dağlık kesimlerinden çıkıp Akdeniz’e dökülen akarsu vadilerinde Akdeniz bitki örtüsü hakimdir. 600-700 metre yüksekliğe kadar egemen olan bitki örtüsü makilerdir. 700-1200 metre arasında kızılçam ve daha yüksek kesimlerde ise karaçam, palamut meşesi, köknar, sedir ve ardıç ormanları bulunmaktadır.

Göller Bölgesi, bitki örtüsü yönünden İç Anadolu’ya göre oldukça zengindir. Bu nedenle çok eski dönemlerden beri yerleşmelere sahne olmuştur.

Bölge, orman yönünden oldukça zengin olmasına rağmen, geçmişte çok geniş alanlar kaplayan meşe ormanları büyük ölçüde kesilip yakıldığından azalmış ve verimden düşmüş durumdadır.

-Göller ve Akarsular

Bölgeye adını veren göller çoğunlukla kalker yükseltiler arasında veya tepelerle çevrili alanlarda yer almaktadır. Eğirdir (Limnae) ve Kovada gölleri Batı Torosların orta kesimindeki yüksek Psidia yaylasındadır.

Kuzey-güney yönünde, Batı Torosların değişik yönlü sıralarının karşılaştığı yerde bulunan ve denizden 916 m. yükseklikteki Eğirdir Gölünün yüzölçümü 468 km², derinliği 6-7 metredir. Eğirdir yakınında çok daralan göl güneye doğru 16 km uzunluktaki Boğazova Kanalıyla suyunu Kovada Gölüne boşaltır. Göle dökülen çaylar, gölün Kovada Gölüne boşalttığı suyu karşılayacak kadar zengin değildir. Bu durumda gölün derinliklerinde besleyici bazı karstik kaynakların varlığı söz konusudur. Eğirdir Gölünün suyu tatlıdır. Yaklaşık 4 yıldır, Isparta il merkezi içme su ihtiyacının büyük bir bölümü bu gölden karşılanmaktadır.

Bölgenin doğusundaki Beyşehir (Karalis) Gölü, 1121 m. yükseklikteki bir çöküntü çanağında yer alır. 656 km²'lik yüzölçümüyle bölgenin en büyük gölüdür. Derinliği batıda 70 m., diğer yerlerde 20 m. olan gölün içinde irili ufaklı 22 ada bulunmaktadır. Gölün fazla suları, bir yandan Suğla Gölüne, bir yanda da göl kıyısındaki düdenlerle yer altına boşalır. Bu nedenle suyu tatlıdır. Verimli bir balıkçılık alanı ve Konya yöresinin sulanmasında kullanılan büyük bir su kaynağı olan Beyşehir Gölünün kıyıları, doğal güzellikleriyle önemli bir turizm alanı olma yolundadır.

Burdur (Askania) Gölü, Batı Toroslara bağlı oluk şeklinde bir çöküntü alanının en çukur kısmında yaklaşık 200 km²'lik bir alanı kaplar. Denizden yüksekliği 854 m. olan gölün suyu %24 oranında tuzludur. Gölün kuzeyi ve kuzeydoğusu ovalarla çevrilidir. Doğusu ve kuzeybatısı ise hemen yükselen dağlarla sınırlanmıştır. Kış ve ilkbahar aylarında yükselmekte, yazın çekilmektedir.

Acıgöl, Burdur Gölünün batısında yer alır. Denizden yüksekliği 836 m., yüzölçümü 153 km²'dir. Bölgenin en tuzlu ve derinliği en az olan gölüdür. Bölge yüzölçümünün yaklaşık olarak % 10'u göllerle kaplı olup, başlıcalarının ortalama yükselti ve yüzölçümleri Tablo 5.1'de gösterilmiştir [67 s.18].

Tablo 5.1. Göller Bölgesi'ndeki Başlıca Göllerin Genizden Yükseklikleri ve Yüzölçümleri

Gölün Adı	Denizden Yüksekliği (m.)	Yüzölçümü(ha)
Burdur Gölü	854	20.000
Acıgöl	836	15.300
Salda Gölü	1139	4.500
Çorakgöl	-	1.120
Yarıklı Gölü	950	1.600
Karataş Gölü	1043	600
Pınarbaşı Gölü	-	840
Gölcük Gölü	-	360
Eğirdir Gölü	916	46.800
Kovada Gölü	-	1.360
Beyşehir Gölü	1121	65.600
Suğla Gölü	1040	14.080
Toplam		172.160

Bölge, akarsular bakımından Anadolu'nun en zengin bölgelerinden biridir. En batıdaki Bozçay-Erençay, birinci ve ikinci dağ sıraları arasındaki çöküntü alanı içinden kuzeye doğru akar.

Aksu, bölgenin tümünü kuzeyden güneye doğru geçen akarsulardan biridir. Isparta çayı ile Ağlasun çayının birleşmesi ile oluşan Aksu, vadiler boyunca ilerleyerek Pamukova ve Antalya Ovası'na iner. Buralarda aldığı birçok kolla daha büyümüş olarak Perge ve Sillyon yakınından geçerek Antalya Körfezi'ne dökülür. Akarsuyun orta kısımlarına son yıllarda Aksu Barajı yapılmıştır.

Köprüçay'ın ilk kaynakları Anamas Dağından doğan iki deredir. Bunlar Seyrek Dağının güneyinde birleşerek uzun ve derin vadilerden geçen Köprüçayı oluşturur. Selge yakınlarında Antalya Ovasına ulaşan çay, Aspendos üzerinden Akdenize ulaşır.

Çarşamba suyu, Beyşehir Gölünün fazla sularını alarak doğuya doğru ilerlerken Bozkır'dan gelen bir kolla birleşir ve Konya Ovası'nın içlerine doğru ilerleyerek kapalı havza akarsularına tipik bir örnek oluşturur.

5.1.5. Ulaşım

Göller Bölgesi'nin en önemli özelliklerinden biri de, Türkiye'nin çeşitli kentlerini Antalya'ya bağlayan önemli karayollarının buradan geçmesidir. Ankara, Eskişehir ve Afyon üzerinden gelen karayolu Burdur üzerinden Antalya'ya ulaşır. Bu yolda yük ve yolcu taşımacılığı yoğundur.

Burdur ve Isparta illeri demiryolu ulaşımında uç noktadadırlar. Bu illerin Denizli, Afyon, İzmir, Ankara ve İstanbul'la demiryolu bağlantısı vardır. Halen, İstanbul ve Afyon'a her gün, Ankara ve İzmir'e de haftada 3 gün karşılıklı seferler yapılmaktadır. Burdur-Isparta arası karşılıklı seferler de düzenli olarak yapılmaktadır.

Yeni açılan ve Dereboğazından geçen Antalya karayolu, Isparta ilini önemli bir konuma getirmiştir. Bu yolun açılması ile, Isparta-Antalya arası ulaşımı yaklaşık 1 saate kadar inmiştir. Antalya, Isparta ve Konya'yı birbirine bağlayan karayolu ise, Beyşehir ilçesini Göller Bölgesi'nin diğer yerleşim birimlerine bağlantısını sağlar.

1996 yılında yapımı tamamlanıp hizmete giren Süleyman Demirel Hava Limanı Isparta ve Burdur'un, kısaca Göller Bölgesi'nin hava ulaşımı sorununu ortadan kaldırmıştır.

5.1.6. Nüfus

Çalışma alanı olarak ele aldığımız Göller Bölgesi'nin nüfusu, Isparta ili 456.421, Burdur ili 251.475, Beyşehir ilçesi 105.410, Dazkırı ilçesi 15.942 ve Çardak ilçesi 15.446 olmak üzere toplam 844.964'tür (1997 yılı nüfus sayımı sonuçlarına göre). Isparta ve Burdur illerinin yaz aylarında nüfusları artmaktadır.

Bu artışın balıca nedenleri; mevsimlik iklim şartları, mevsimlik işçiler, iç ve dış turizmdir.

5.1.7. Ekonomik ve Sosyal Yapı

Ekonomik açıdan çeşitlilik gösteren Göller Bölgesi'nde önde gelen sektör tarım ve hayvancılıktır. Buğday ve arpa başta olmak üzere en çok tahıl üretimi yapılır. Şeker pancarı üretimi, sebzeçilik ve son yıllarda özellikle elma üretiminde büyük aşama kaydeden meyvecilik tarımdaki çeşitliliği arttırmaktadır.

Bölgenin ve bölgedeki her iki kentin (Isparta, Burdur) simgesi ve geleneksel ürünü olan gülyağı ve gülsuyunun sağlandığı gül bahçeleri oldukça yaygındır. Özellikle Isparta ili, Türkiye'de gül yetiştiriciliğinin merkezidir. Türkiye'de "Isparta gülü" adıyla anılan ve yağ elde edilen gülün üretiminin büyük bir bölümü Isparta'da gerçekleştirilir. Üretilen gülyağının büyük bir kısmı yurtdışına satılarak ülkeye önemli miktarda döviz sağlanır.

Bölgenin yüksek dağlık kesimlerinde yaşayan halk için önemli bir gelir kaynağı olan hayvancılık bugün de devam etmektedir. En çok koyun ve keçi yetiştirilir. Hayvancılıkta yetiştirilen koyun ve kıl keçilerinden elde edilen yün ve kıl halıcılıkta değerlendirilmek üzere iplik haline getirilir.

Özellikle Isparta ve çevresindeki el tezgahlarında dokunan Isparta halısı, Türkiye'de en çok üretilen halı türlerinden biridir. Isparta halısının en büyük özelliği, desen ve renkler karakteristik olmayıp alıcının isteğine göre değişebilmektedir. Fakat gerek gülcülük, gerekse halıcılık son yıllarda gerekli teşvikler olmadığı için iç ve dış pazarlarda giderek pazar hacmini kaybetmektedir.

Halbuki, eğitilmiş, pahalıya mal olan insan gücüne en az gereksinim duyulan, büyük sermaye ve yatırım gerektirmeyen, gizli işsizliği önleyen böyle iş kolları, Türk insanının sosyal, kültürel yaşantısı ve aile yapısı yönünden büyük önem taşımaktadır.

Bölgede başlıca sanayi kuruluşları halı, yün ve pamuk ipliği, dokuma, hazır giyim deri, orman ürünleri, un, bisküvi, meyve suyu, kurutulmuş sebze, salça, bitkisel yağ yem, gül yağı, tuğla ve kiremit fabrikalarıdır.

Ayrıca, bölgede göl balıkçılığı da yoğun olarak yapılmaktadır. Özellikle Eğirdir ve Beyşehir Göllerinde avlanan balıklar bölgede bulunan irili ufaklı fabrikalarda işlenerek yurtdışına ihraç edilmektedir.

Göller Bölgesi, kendisine fiziki açıdan yakın olan Antalya ili ile bir bağ oluşturmakta ve Batı Akdeniz'in Isparta, Burdur, Antalya illerinde bir çok bakımdan birbirini tamamlayan unsurlar bulunmaktadır [69].

5.2. Göller Bölgesi Sınırları İçinde Kalan İl ve İlçelere İlişkin Araştırma ve İncelemeler

5.2.1. Isparta Kenti ve İlçelerine İlişkin Araştırma Ve İncelemeler

-Isparta Kenti

Isparta ili, Akdeniz Bölgesinin batı bölümünde ve iç kesiminde yer alır. Göller Bölgesi'nin merkezi durumundadır. Isparta merkez ilçe olarak tarihi bir kenttir. Kentin en az 4000 hatta 5000 yıllık bir tarihi olduğu tahmin edilmektedir. Bu husus birçok arkeolog, tarih bilgini, bilim adamlarınca yapılan araştırma ve kazı sonuçlarına dayanarak yazılan kitap, makale ve raporlardan anlaşılmaktadır.

Bu yörede, Hititlerin, Frigyalıların, Lidyalıların, İranlıların, Makedonyalıların (Yunan), Romalıların (Bizans), Arapların, Haçlıların, Selçukluların, Hamitoğulların, Osmanlıların zaman akışı içinde hükümran oldukları bilinmektedir. Isparta ve yöresinde yapılan arkeolojik kazıların buluntularından, örneğin: Baladız (Gümüşgün), Gölbaşı, Senirce, Göndürle, Atabey, Büyük Gökçeli Ovalarından, Uluborlu ve Eğirdir'e kadar geniş alanın, tümüyle Hititlerin yerleşim bölgesi olduğu anlaşılmaktadır [68].

Buralarda değişik zamanlarda yapılan kazılarda, Hititlerin devrine ait birçok pişmiş topraktan yapılmış boğa, aslan, çanak, çömlek ve vazo gibi el yapması seramik eşyalar ile taş, demir, tunç, altın gibi madenler üzerine özenle işlenmiş küçük el sanatları ürünleri bulunmuştur. Bu eserler, halen Isparta Müzesinde sergilenmektedir. Bu kazılardan ve diğer kazılardan anlaşıldığına göre, Frigyalılar ve Lidyalıların da Isparta ve yöresinde bir süre kaldıkları anlaşılmaktadır.

Yapılan değişik araştırmalardan da Isparta ve yöresinde İranlıların ve Makedonyalıların da bir süre hakim oldukları ve özellikle Makedonyalıların (Yunan) uzun süre kaldıkları anlaşılmaktadır. Bunlar Hristiyan dinlerini yaymak için kiliseler kurmuşlar din görevlileri atamışlar ve çeşitli okullar açmışlardır. Aynı zamanda bunlar bir süre kentin ve yörenin halıcılık, dericilik, ulhacılık ve kunduracılık gibi el sanatları ile tarım, hayvancılık, ticaret ve taşımacılık gibi işleri de üstlenmişlerdir. Isparta ve yöresinde bu devirden kalma birçok kilise ve okul kalıntısı bulunmaktadır.

Miladın başlangıcında (Baris) adını taşıyan bugünkü Isparta'nın da içinde bulunduğu Psidia Bölgesi uzun süre Romalıların da egemenliği altında bulunmuştur. Romalılar devrinde Hristiyanlığın dini merkezi Isparta'dır. Bulgulara göre, Romalılar Isparta'da 12 çeşit para çıkarmışlardır.

Isparta, 1204 yılında Selçuklu Hükümdarı III. Kılıç Arslan tarafından Bizans egemenliğinden alınmış, sekiz yüzyıla yakın bir zamandır Türklerin toprağı olmuştur. Anadolu Beylikleri döneminde Isparta, 1300 yılında Hamitoğulları Beyliğinin merkezi olmuş, 1390 yılında da Osmanlı Devletinin sancağı olmuştur. Isparta, Osmanlı Devletinde idari yapı olarak eyalet sisteminin uygulandığı dönemde merkezi Kütahya olan Güney Anadolu Umumi Valiliğine bağlı bir sancaktır. Daha sonra uygulanan Vilayet sisteminde ise Isparta Livası adıyla, Konya Vilayetine bağlı bir sancak merkezidir. Isparta, Cumhuriyetin ilanı ile birlikte, 1923 yılında Vilayet olmuştur.

İç Anadolu, Ege ve Akdeniz'i birbirine bağlayan ve önemli bir coğrafi konuma sahip olan Isparta, önemli gelişmelerini Cumhuriyet Türkiye'sinde sağlamıştır [70]. Isparta ilinin 12 ilçe, merkez ilçeye bağlı 3 kasaba ve 22 köy yerleşmesi bulunmaktadır. Ayrıca, Isparta merkez ilçesinde toplam 40 mahalle vardır.

Isparta halkı, geçimini tarım, sanayi ve ticaretten sağlar İl ekonomisi sulama ve ulaşım olanaklarının artmasına bağlı olarak gelişmiştir. Başlıca sanayi kuruluşları halı, yün, pamuk ipliği, dokuma, giyim, deri, orman ürünleri, un, bisküvi, meyve suyu, kurutulmuş sebze, salça, bitkisel yağ, yem, gül yağı, tuğla ve kiremit fabrikalarıdır.

Isparta, Türkiye'nin gül ve gülyağı üretimi merkezi durumundadır. Bu nedenle kent, kozmetik sanayisinde önemli bir yere sahiptir. İlde yabancı sermaye ortaklı 2, özel sektöre ait 3 ve Gülbirlik'e ait 6 fabrikada gülyağı, gül kongreti, gülsuyu, gülden üretilmiş krem, sabun, parfüm ve losyon üretimi yapılmakta, Türkiye ve dünya çapında tüketime sunulmaktadır. Yine Isparta kenti, el dokuması halıcılığının önemli bir merkezidir. Ülkede tek olarak "Halı Borsası" Isparta Halı Pazarında kurulmaktadır. Bu borsa yılın her haftasında tatil günleri dışında oluşur. Yurdun hemen her tarafından ihtiyaç sahipleri üretici ile yüz yüze alışveriş olanağı bulunmaktadır. Halı Pazarında yalnızca Isparta halısı değil, yurdun çeşitli yerlerinden gelen her türlü halı çeşidi pazarlanmaktadır.

Isparta merkez ilçenin 1997 nüfus sayımı sonuçlarına göre nüfusu 126.196, kendisine bağlı köy yerleşmelerinin toplam nüfusu 24.771 ve toplam nüfusu ise 150.967'dir. Merkez ilçenin yüzölçümü 558 km²'dir.

-Aksu İlçesi

Aksu ilçesi doğudan Şarkikaraağaç ve Yenişarbademli, güneyden Sütçüler, batı ve kuzeyden de Eğirdir ilçeleri ile komşudur. Yaklaşık 1200 m. rakımında bulunan ilçe eski adı olan Anamas'ı ilçe coğrafyasına hakim olan Anamas Dağından almaktadır. Anamas Dağının yüksekliği 2388 m'dir. Anamas Dağının aşağı yamaçları daha çok step bitkileri ile, kermes ve pırnal meşesi gibi ağaçlık ve çalılıklarla örtülüdür. Yukarı yamaçlarında ise çoğunlukla çam ağacı bulunmakla birlikte karışık ağaçlardan oluşan orman görünümü hakimdir.

Aksu ilçesi, iklim bakımından İç Anadolu'nun karasal iklim özelliklerine sahiptir. Kışları uzun, yağışlı ve soğuk, yazları ise kısa ve ılımandır.

Aksu ilçesinin içinde bulunduğu Anamas yöresinin, bölgede yapılan kazı çalışmalarından anlaşıldığına göre ilk çağlardan beri iskana açık olduğu

görülmektedir. Yörede Helenistik Çağa ait M.Ö. 1. ve 2. yüzyıldan kalma sikkelere rastlanmaktadır. Yapılan araştırmalardan, Aksu vadisi ve Anamas yaylaları arasındaki ulaşım zorluklarına rağmen, civardaki bazı köylerde 16. yüzyıldan beri pazar kurulmakta olduğu ve bu yörede yoğun bir Yörük nüfusun yaşadığı anlaşılmaktadır. Eğirdir'e bağlı bir bucak olarak Yenice adı altında idari konumunu sürdüren Aksu, 26.08.1988 tarihinde ilçe statüsüne girmiştir.

1997 nüfus sayımı sonuçlarına göre Aksu (merkez) nüfusu 2.253 olup, kendisine bağlı bir kasaba ve 11 köy yerleşmelerinin toplam nüfusu 8.937'dir. İlçe merkezinin Isparta merkezine uzaklığı 65 km'dir. İlçenin yüzölçümü 426 km²'dir.

Aksu ilçesi sınırları içindeki en önemli tarihi kalıntılar: Timbriada, Tynada, Eurymendon Kutsal Alanı ve Roma Köprüsüdür. Yörede turistik önemi olan Sorgun ve Zindan Mağaraları ile Sorgun Yaylası Aksu ilçesi sınırları içinde bulunmaktadır.

-Atabey İlçesi

Atabey ilçesi kuzeyden Senirkent ve Uluborlu, batıdan Gönen, güneyden merkez ilçe Isparta, doğudan da Eğirdir ilçeleri ile çevrilidir. İlçenin kuzeyini ve batısını Barla Dağı engebeleridir. Kuzeydoğu-güneybatı doğrultulu Barla Dağının güneyinde 1000-1500 m yüksekliğinde platolar yer alır. Bu platolar yer yer zengin çayır otlarıyla kaplıdır. İlçe, iklim itibarıyla Akdeniz ve kara iklimi arasında bir özellik göstermektedir.

Atabey ilçesinde Prof. Dr. Rüçhan Arık başkanlığında "Göller Bölgesi Arkeolojik-Kültürel-Turistik Araştırma ve Değerlendirme Projesi" adı altında arkeolojik çalışmalar yapılmış, bunların ilk bölümü 1993 yılı sonunda tamamlanmıştır. Bu araştırmalarla Atabey ilçesinin tarihteki önemi bir kere daha vurgulanmış ve kalıntıların bir bölümü gün ışığına çıkarılırken Ertokuş Medresesi de restore edilmiş ve çevre düzenlemesi yapılmıştır.

İlçenin Harmanönü köyü sınırları içindeki Göndürle Höyükte daha önce yapılan yüzey araştırmaları ve Prof. Dr. Mehmet Özsait tarafından 1993 yılında yürütülen kazı çalışmaları sonucunda, buranın son Kalkolitik Çağdan M.Ö. 1000 yılı sonlarına kadar kesintisiz sayılabilecek yerleşmelere sahne olduğu anlaşılmıştır.

Malazgirt Zaferi ile Anadolu egemenliğinin Selçuklulara geçmesinden sonra, Atabey'i 1224'de Alaaddin Keykubat'ın Subaşı Antalya Valisi bulunan Mubarizüddin Ertokuş almıştır. Selçuklular döneminde bilinçli bir şekilde kervansaray ağıyla donatılan Konya-Antalya güzergahındaki yerleşmelerden birisi olan Atabey'e önem verildiği, Ertokuş tarafından burada 1224 yılında inşa ettirilen medreseden anlaşılmaktadır. Atabey'de bulunan Ertokuş Medresesi hakkında detaylı bilgiler daha sonra verilecektir.

Cumhuriyet döneminde 1926 yılında TBMM kararıyla, Atabey adıyla anılmaya başlanan belde 1953 yılında Bucak, 01.04.1960 yılında da ilçe statüsüne kavuşturulmuştur.

İlçe sınırları içinde bulunan başlıca tarihsel ve kültürel varlıklar: Harmanörende (Göndürle) meydana çıkartılan 41 küp mezarlar, Sidera Bayat Harabeleri, Ertokuş Medresesidir. Atabey ilçesine bağlı olarak, İslamköy kasabası yanında 4 tane köy yerleşmesi bulunmaktadır. Atabey ilçe merkezi Isparta'ya 23 km uzaklıkta olup, çoğunluğu çift yol olmak üzere asfalt yol ile bağlıdır.

İlçenin ekonomik yapısı, kuruluşundan bu yana genelde tarım ve hayvancılığa dayanmaktadır. Özellikle, 1970 yılından sonra, Atabey ilçesinde ve çevresindeki yerleşmelerde çeşitli sanayiler kurulmaya başlamıştır. İlçe merkezinin 1997 nüfusu 7.336 olup, kendine bağlı köy yerleşmelerinin toplam nüfusu ise 9.525'dir. ilçenin yüzölçümü 202 km²'dir.

-Eğirdir İlçesi

Eğirdir ilçesi kuzeyden Yalvaç ve Gelendost ilçeleri, doğudan Şarkikaraağaç ve Aksu ilçeleri, güneyden Sütçüler ilçesi, güneybatıdan Burdur ili, batıdan Isparta merkez ve Atabey ilçeleri, kuzeybatıdan da Senirkent ilçesi ile komşudur. İlçenin kuzey kesiminde oldukça büyük bir alanı kaplayan Eğirdir Gölü ile, göl alanını Isparta çöküntü alanında ayıran dağlar, ilçenin yüzey şekillerinin esasını oluşturur. Kuzeybatıda Barla Dağı (2799 m.), batıda Davraz (2992 m.), doğuda ise, bu kesimi kuzey-güney doğrultusunda kesen Dedegül Dağı (1992 m.) yer alır.

Eğirdir Gölünün büyük bir bölümü ile Kovada Gölünün tümü ilçe sınırları içindedir. Eğirdir ilçesinin genelde toprakları 3 jeolojik zamanda teşekkül etmiş, beyaz tebeşir

kalkerden meydana gelmiştir. Arazi oldukça dağlık ve engebelerlidir. İlçede dağlar üzerinde önemli yaylalar bulunmaktadır. Genelde ilçenin üzerinde bulunduğu plato, bayırları, dağları, dalgalı arazileri, gölleri ve birkaç dar alüviyal düzlüğü ihtiva eden parçalı bir görünümündedir. Eğirdir ilçesinin denizden yüksekliği ortalama 918 metredir.

İlçe iklim bakımından Akdeniz ve İç Anadolu iklimleri arasında bir geçiş alanında yer almaktadır. Bu iklim tipine bağlı olarak ne Akdeniz'in yağışlı ne de İç Anadolu'nun kurak iklimi söz konusudur. Yıllık sıcaklık ortalaması 11.9 °C, yağış ortalaması ise 705 milimetre dolayındadır. Göller Bölgesi'ndeki ikinci büyük göl olan Eğirdir Gölünün büyük bir kesimi ilçe sınırları içinde bulunmaktadır. İlçedeki diğer bir göl de Kovada Gölüdür.

Anadolu Selçuklu Hükümdarı III. Kılıç Arslan, 1204 yılında çevredeki kentlerle birlikte Eğirdir'i de Selçuklu egemenliği altına almıştır. Selçuklu sultanlarının, doğal güzellikleri nedeniyle yaklaşık olarak 75 yıl sayfiye şehri olarak kullandıkları Eğirdir'in bu dönemde "Cennetabad" olarak isimlendirildiği de bilinmektedir.

1997 nüfus sayımı sonuçlarına göre, Eğirdir ilçe merkezi nüfusu 13.726, Eğirdir'e bağlı diğer tüm yerleşim birimleri de dahil olmak üzere toplam nüfus 39.946'dır. Eğirdir ilçe merkezinin altyapı hizmetleri geniş ölçüde giderilmiş bulunmakta ve bu yöndeki çalışmalara planlı ve programlı olarak devam edilmektedir.

Eğirdir ilçe merkezi Isparta, Konya ve Adana devlet yolu üzerindedir. Yurdun her yerinden kolayca ulaşılmaktadır. İlçeye demiryolu bağlantısı da vardır. İzmir-Aydın demiryolunu Eğirdir'e ulaştırılması 1912 yılında gerçekleştirilmiştir. Eğirdir'in Isparta'ya uzaklığı 34 km'dir.

Eğirdir ilçesi sınırları içinde kültür varlıkları bakımından en önemli kalıntılar ve buluntular Prostanna ve Parlais Antik Kentleri ile Aya Stefanos Kilisesi, Aya Georgio Kilisesi, Eğirdir Kalesi, Hızırbey Cami, Dünder Bey Medresesi, Baba Sultan Türbesi, Eğirdir Kervansarayı vb. tarihi yerlerdir.

Eğirdir ekonomik bakımından oldukça güçlü bir durumdadır. En önemli gelir kaynağı ihracata dönük olan elma ve su ürünleridir. Bu iki ürün için ilçede ayrı bir sektör oluşmuştur. Bunlardan başka hayvancılık, küçük sanatlar, orman ürünleri gibi

ekonomik faaliyet dalları da ilçede oldukça önemli bir yer tutmaktadır. Kırsal kesimde halkın tamamı tarımla uğraşırken büyük bir bölümü de tarımdan arta kalan zamanlarında halı dokumaktadırlar.

Eğirdir ilçesi, Isparta ilinin hatta tüm Göller Bölgesi'nin en önde gelen turizm merkezlerindendir. Gerek tarihsel zenginlikler açısından, gerekse doğal varlıklar açısından büyük bir potansiyele sahiptir. Eğirdir Gölünün ve bölgesinin doğal güzellikleri her yıl artan sayıda yerli ve yabancı turisti ilçeye çekmektedir. Turizm, ilçe ekonomisi içinde oldukça ağırlıklı bir yer tutmaktadır. İlçenin belli başlı turistik değerleri: Eğirdir Kalesi, Dünder Bey Medresesi, Baba Sultan Türbesi, Eğirdir Kervansarayı, Yeşil Ada, Can Ada, Çamyolu, Kasnak Meşesi Ormanı , Kovada Milli Parkı, Pınar Pazarı, Kocapınar, Altinkum Plajı ve Bedre Plajıdır. Eğirdir, eğlence ve dinlenme turizmi dışında iki önemli turizm olanağına daha sahiptir. Bunlar, Eğirdir Kemik Hastalıkları Hastanesi ile Dağ ve Komanda Okulunun burada bulunmasıdır.

-Gelendost İlçesi

Gelendost ilçesi, Isparta il merkezinin kuzeyinde, Eğirdir Gölüne 10 km uzaklıkta kurulmuş 634 km² yüzölçümü olan bir yerleşimdir. Deniz seviyesinden 940 m. yükseklikte olan ilçede, Akdeniz iklimi ile karasal iklim arasında geçiş yapan bir iklim hakimdir. İlçede orman yok denecek kadar azdır. Bitki örtüsü olarak pırnal meşesi ve çalılıklar hakimdir.

16. yüzyılda Afşar nahiyesine bağlı olan Gelendost, Cumhuriyet döneminde 1930 yılında Afşar'ın yerine nahiye olmuştur. Daha sonra da 06.03.1954 tarih ve 6324 sayılı kanun ile ilçe olmuştur.

Gelendost ilçe sınırları içinde 14 yerleşim birimi vardır. Bunlardan ilçe merkezi ile Bağlılı ve Yaka yerleşmelerinde belediye teşkilatı bulunmakta, diğerleri ise köy durumundadır.

1997 nüfus sayımı sonuçlarına göre ilçenin toplam nüfusu 21.631'dir. Bu nüfusun 5.626'sı ilçe merkezinde yaşamaktadır. İlçenin yüzölçümü 624 km²'dir. Gelendost, Isparta-Konya karayolu üzerinde ve Isparta'ya 80 km uzaklıktadır.

İlçede halk ağırlıklı olarak tarımla uğraşmaktadır. Elmacılık en önemli uğraştır.

-Gönen İlçesi

Gönen ilçesi, Isparta ilinin kuzeyinde olup, doğusunda Atabey, kuzeyinde Uluborlu, güneybatısında Burdur ili ile komşudur. İlçe Isparta-Burdur karayoluna 5 km uzaklıktadır. İlçe, kuzeyde Tınaz Dağı ve Yaylası, güneyde Söbü Dağları ile çevrilidir. İlçenin en önemli ormanlığı Manastır Koruluğudur.

İlçe zamanla Selçukluların ve daha sonra da Hamitoğulları Beyliği'nin egemenliği altında bulunmuştur. 1948 yılından beri belediye teşkilatı olan ve Isparta'ya bağlı bir kasaba durumunda bulunan Gönen, 20.05.1990 tarihli Resmi Gazetede yayınlanan 3844 sayılı kanunla ilçe olmuştur.

İlçenin, 1997 nüfus sayımı sonuçlarına göre merkez nüfusu 7.138, toplam nüfusu ise 9.494'tür. Yüzölçümü 356 km² olan ilçenin denizden yüksekliği 1820 metredir. Isparta il merkezine uzaklığı ise 24 km'dir.

İlçede tarım ve hayvancılık önemli geçim kaynağıdır. Son yıllarda bazı sanayi kuruluşları da (tekstil vb.) gelişmeye başlamıştır.

-Keçiborlu İlçesi

Keçiborlu ilçesi, doğuda Isparta merkez ilçe, batıda Afyon ilinin Dinar, Dazkırı ve Başmakçı ilçeleri, kuzeyde Uluborlu ilçesi, güneyde Burdur ili ve Burdur Gölü ile komşudur. İlçedeki dağlar, Batı Toros Dağlarının kuzey uzantılarıdır. Burdur Gölünün 22 kilometrelik kıyı şeridi Keçiborlu ilçesi sınırları içinde kalmaktadır.

İlçe kara iklimine sahip olup, yazları sıcak ve kurak, kışları soğuk ve yağışlı geçmektedir. Keçiborlu ilçe merkezinin tarihsel gelişimi Isparta merkezi ile benzerlik göstermektedir.

Sırasıyla Hitit, İyon, Lidya, Pers, Helen, Roma, Bizans devirlerini yaşadıktan sonra 1204 yılında Sultan Kılıç Arslan tarafından Anadolu Selçuklu Devletinin egemenliğine girmiştir. Keçiborlu'da 1907 yılında belediye teşkilatı kurulmuştur. Keçiborlu 1948 yılında ilçe statüsüne geçmiştir.

İlçedeki başlıca kültür varlıkları: Fari (Baris) Antik Kenti kalıntıları, Kılıç Höyük, Keçiborlu Höyük ve ilçenin Güneykent kasabasındaki kale kalıntısıdır.

İlçe merkezinin nüfusu (1997) 9.038'dir. İlçenin tüm yerleşim birimleri ile toplam nüfusu 21.607'dir. Yüzölçümü 565 km²'dir. Isparta il merkezine uzaklığı 40 km olup tüm yolların kavşak noktasında bulunmaktadır. Ankara-İstanbul-İzmir demiryolu ve karayolu ilçeden geçmektedir.

Keçiborlu ekonomisi, sanayi başta olmak üzere tarım , hayvancılık, el sanatları ve ticaretten oluşmaktadır. Tarımda gülcülük, el sanatlarında ise halıcılık önde gelen gelir kaynaklarıdır.

İlçenin başlıca mesire ve yayla turizmi yerleri: Söğüt Dağı Yaylası, Fadıllı Yaylası, Taşoluk Yaylası, Güneydere ve Uzunbere Piknik Yeri ve Göleti, Keçiborlu Göleti, Boyralı Sini Yaylası, Aydoğmuş Akdağ Yaylası ve Burdur Gölü Kenarı Plajıdır.

-Senirkent İlçesi

Senirkent ilçesi, Eğirdir Gölünün Hoyran Gölü adı verilen kuzey kısmının batısında bir vadiye yer alır. İlçenin güneydoğusunda Eğirdir, güneyinde Atabey, batısında Uluborlu, kuzeybatısında Afyon iline bağlı Dinar, Şuhut, kuzeydoğusunda Afyon vardır. İlçe dağ eteğindeki bir arazide kurulmuştur. İlçe, iklim özellikleri bakımından yazları sıcak ve kurak, kışları ise sert ve yağışlı bir durum göstermektedir.

Senirkent'in bulunduğu bölgenin, tarihin çok eski devirlerinden beri yerleşim merkezi olduğu, buluntulardan ve yapılan araştırmalardan anlaşılmaktadır. 1370 yılında kurulmuş olan Senirkent 1880'de Uluborlu'ya bağlı nahiye statüsüne getirilmiş ve belediye teşkilatı kurulmuştur. 16.06.1952 yılında ilçe statüsüne kavuşmuştur. İlçedeki başlıca kültür varlıkları: Tymandos Antik Kenti, Yassıören Höyük, Göreme Höyük, Karip Höyük, Tohumkesen Höyük, Aralık Höyük ve Gençali Höyük'tür.

İlçe merkezinin, 1997 nüfus sayımı sonuçlarına göre nüfusu 12.875'tir. Tüm yerleşme birimleri ile toplam nüfusu 24.905'tir. Yüzölçümü 600 km²'dir.

Senirkent, Isparta il merkezine 76 km uzaklıktadır. İlçede halkın geçimi tarıma dayalıdır. Bağcılık, elmacılık, gülcülük, şekerpancarı ve hububat tarımı yapılmaktadır. 13.07.1995 tarihinde meydana gelen sel felaketi, Senirkent'te büyük mal ve can kaybına neden olmuştur.

-Sütçüler İlçesi

Sütçüler ilçesi, Isparta ilinin güneyinde yer almaktadır. Doğusunda Konya iline bağlı Beyşehir, Seydişehir ilçeleri, batısında ve kuzeyinde Eğirdir ilçesi, güneyinde Antalya iline bağlı Serik ve Manavgat ilçeleri, güneybatısında Burdur ilinin Bucak ilçesi ve kuzeydoğusunda Şarkıkaraağaç ilçesi ile komşudur. İlçenin denizden yüksekliği 250 ile 3500 metre arasında değişmektedir. İlçe, Batı Torosların, güneybatı-kuzeydoğu ve güneydoğu doğrultusunda sıkışarak birbiri içine girmesinden meydana gelen üçgen içinde yer alması Sütçüler'e tamamen dağlık bir coğrafya yapısı kazandırmıştır. Bu nedenle Sütçüler'de arazi çoğunlukla engebeli olup, düz arazi çok azdır. İlçe merkezi, çanak biçiminde dağlarla çevrili bir vadinin yamaç ve tabanında kurulmuştur.

İlçede iki havza mevcut olup, buna bağlı olarak da iki türlü iklim vardır. Birinci havzada Akdeniz iklimi hüküm sürer ve Akdeniz bitki örtüsü hakimdir. Bu havza Çandır, Sığırlık, Şeyhler ve Melikler köylerini içine almaktadır. Bu havzada, yabani zeytinler ve meneviş ağaçları doğal bitki örtüsüdür. İkinci havza, Köprüsu Havzasıdır. Bu havza dağlık bir araziye ve karasal bir iklime sahiptir. Bitki örtüsü iğne yapraklılardan oluşur, az miktarda meşe ormanları da bulunmaktadır.

Sütçüler ilçesinin kuruluşunun M.Ö. 200 yılına kadar dayandığı bilinmektedir. Bugün Adada olarak adlandırılan antik kent, Psidia Bölgesinde, Psidia ile Pamphilia bölgeleri arasında yer almaktadır. Bu eski yerleşim yeri, Helenistik dönemde en parlak yıllarını yaşamış, bugün hala ayakta kalabilen tapınaklar, meclis binaları, anfitiyatrolar yapılmıştır. Adana'dan Alanya'ya kadar uzanan Kral Yolu buradan geçmekte ve hala mevcut durumdadır.

Arkeoloji literatüründe Adada olarak adlandırılan antik kent hakkında daha sonraki bölümde detaylı bilgi verilecektir.

Yerleşmenin adı daha önceleri Cebel iken 1938 yılında belde halkının büyük şehirlerde sütçülük yapmaları üzerine Sütçüler olarak değiştirilmiş ve yine bu tarihte, Eğirdir'e bağlı bir nahiye iken ilçe statüsüne geçmiştir.

İlçenin belli başlı kültür varlıkları arasında, ilçenin tarihi gelişimini simgeleyen kalıntılarından Adada Antik Kenti gelir. Antik Kent ilçe merkezine 12 km

uzaklıktadır. Diğer kültürel varlıklar ise: Sığırlık Harabeleri, Taşkapı Harabeleri, Kesme Harabeleri, Zorzila Kalıntıları ve Çandır Köprüsüdür.

1997 nüfus sayımı sonuçlarına göre, Sütçüler ilçe merkezinin nüfusu 3.475'tir. İlçeye 3 kasaba ve 27 köy yerleşmesi bağlıdır. İlçenin tüm yerleşmelerle birlikte toplam nüfusu 17.999'dur. Yüzölçümü 1288 km²'dir. Sütçüler ilçesi, Isparta il merkezine 102 km uzaklıktadır.

İlçenin ekonomik durumu, coğrafi yapısına bağlı olarak oldukça zayıftır. Ekilebilir ve dikilebilir arazinin azlığı tarımsal gelişmeyi kısıtlamış, yöre halkını hayvancılığa yönlendirmiştir.

-Şarkikaraağaç İlçesi

Şarkikaraağaç ilçesi güneyde Beyşehir, kuzeyde Yalvaç, Akşehir, Doğanhisar, batıda Gelendost ve Eğirdir, doğuda Hüyük, kuzeybatıda ise Yenişarbademli ile çevrilidir. İlçenin etrafında, kuzeydoğuda Sultan Dağları, batıda Anamas Dağları, güneyde Orta Toros, Karadağ ve Kızıldağ bulunmaktadır. İlçe verimli bir ova üzerinde kurulmuştur. Beyşehir Gölünün bir bölümü ilçe sınırları içerisindedir.

İlçenin iklimi, Akdeniz iklimi ile kara iklimi arasında, fakat kara iklimine daha yakın bir iklim yapısına sahiptir. Yazları sıcak ve kurak, kışları ise soğuk ve yağışlıdır.

Şarkikaraağaç tarihi, Anadolu tarihinin bir parçasıdır. Bu bölgede sırasıyla, Etiler, Frikyalılar, İyonlar, Lidyalılar, Makedonyalılar, Selefküsler, Romalılar, Araplar, Selçuklular, Hamitoğulları ve Osmanlılar egemen olmuşlardır. Şarkikaraağaç, Yalvaç Karaağacı olarak Yalvaç'a bağlı bir nahiye iken 1863 yılında ilçe olmuştur. İlçe statüsü Cumhuriyet döneminde de devam etmiştir.

1997 nüfus sayımı sonuçlarına göre, ilçe merkezinin nüfusu 20.813'tür. ilçeye 3 kasaba ve 25 köy yerleşme birimi bağlıdır. İlçenin tüm yerleşme birimleri ile toplam nüfusu 43.846'dır. İlçenin yüzölçümü 1232 km²'dir.

İlçedeki başlıca doğal, tarihsel, arkeolojik ve kültür varlıklar şunlardır: Enebura Antik Kenti, Nudra ve Örenköy Höyükleri, Ulu Cami ve Kızıldağ Milli Parkı.

Şarkıkaraağaç, Isparta il merkezine 120 km uzaklıktadır. Konya il merkezine ise 157 km uzaklıktadır. İlçenin köy ve kasabalarına rahat ulaşım olanakları vardır. İlçenin ekonomisi tarım ve hayvancılığa dayanmaktadır. Ayrıca halıcılık da önemli bir gelir kaynağıdır.

-Uluborlu İlçesi

Uluborlu ilçesi kuzeyinde Dinar, doğusunda Senirkent, güneyinde Atabey, Gönen ve batısında da Keçiborlu ilçeleri bulunmaktadır. Uluborlu ilçesi, önceleri Toros Dağlarının uzantısı olan Kapu Dağının eteklerinde kurulmuş, 1950 yılından sonra da şimdiki Uluborlu Ovasına taşınmıştır.

Uluborlu ilçesi, coğrafya olarak Akdeniz bölgesinde bulunmasına rağmen tam bir Akdeniz iklimi özelliklerini taşımaktadır. Göller Bölgesi ikliminin karakteristik özellikleri olan, ilkbaharı kısa, sonbaharı ve kışı diğer mevsimlere göre biraz daha uzun olan bir iklim özelliği taşır. Yazları sıcak ve kurak, kış ayları ise soğuk ve yağışlıdır.

Uluborlu, tarih öncesi devirlerden beri çeşitli medeniyetlerin hüküm sürdüğü yörede yer almaktadır. Uluborlu'nun 4000 yıl önce Hititlerin kurduğu bilinmektedir. Bu döneme ait kalıntılara hala rastlanmaktadır. Selçuklular döneminde Borgulu adını alan Uluborlu, yörede önemli bir merkez olmuştur. Yöre, daha sonraki devirlerde Hamitoğulları Beyliği'nin idaresine girmiş ve uzun süre bu beyliğin merkezi olmuştur. Uluborlu daha sonra Osmanlı topraklarına katılmış ve Konya Sancağı'na bağlı bir kaza olarak varlığını sürdürmüştür. Osmanlı dönemindeki ilçe statüsünü Cumhuriyet Döneminde de sürdürmüştür.

Uluborlu ilçe merkezinin nüfusu, 1997 nüfus sayımı sonuçlarına göre 10.382'dir. İlçeye 4 köy yerleşim birimi bağlıdır. İlçenin tüm yerleşim birimleri ile birlikte toplam nüfusu 11.748'dir. Yüzölçümü 332 km²'dir.

Uluborlu ilçesinde bulunan başlıca kültür varlıkları, Apollonia Mordion Antik Kent Kalıntıları, Uluborlu Kalesi, Taş Medrese ve Cirimbolu Su Kemeridir.

Uluborlu Isparta il merkezine 65 km uzaklıktadır. İlçede halkın başlıca gelir kaynağı tarımdır. Özellikle Uluborlu Barajının yapılmasından sonra meyve üretimi modern yöntemlerle yapılmaya başlanmıştır.

Uluborlu'da 17 türde kiraz yetiştirilmektedir. Uluborlu kirazı Avrupa ülkelerinde çok tutulmaktadır. Ürünün büyük bir kısmı ihraç edilmektedir. İlçede, Temmuz ayının ilk haftasında 2 gün süren Altın Kiraz Festivali ve Yağlı Güreş Şenlikleri düzenlenmektedir.

-Yalvaç İlçesi

Yalvaç ilçesi Sultan Dağlarının eteklerine yayılmıştır. İlçe, doğuda Akşehir, batıda Senirkent ve Afyon iline bağlı Çay ilçesi, kuzeyde Sultan Dağı, güneyde ise Şarkikaraağaç ve Gelendost ilçeleri ile çevrilidir.

Denizden ortalama yüksekliği 1.100 metredir. En yüksek noktası ise, 2.532 m. ile Yalvaç-Çay sınırında bulunan Gelincik Ana Tepesidir. Akköprü ve Sel Çayları iki önemli akarsuyudur. Yalvaç, Kumdanlı, Hüyükli ve Yağcılar Ovaları ilçe sınırları içinde kalan başlıca düzlükleridir. Hoyran Gölü ilçenin tek gölüdür.

Yalvaç ilçesinin iklimi, Akdeniz iklimi ile kara iklim arasında geçiş özelliği gösterir. En fazla yağış kış mevsiminde, en az yağış ise yaz aylarında görülür. Yörede hakim rüzgar poyrazdır. Yörenin tipik bitki örtüsü, iklimine bağlı olarak, step otu topluluklarına bezeyen otluklar ile, Akdeniz Bölgesinin tipik bitki örtüsü makilere benzeyen çalılıklar, çam, ardıç ve meşeden oluşan ağaç topluluklarıdır.

Tarih öncesi devirden başlayarak Yalvaç ve çevresinin önemli bir yerleşim merkezi olduğu görülür. Yalvaç'ta yapılan tarih öncesi araştırmalar sonucunda birçok yerleşme yeri bulunmuştur. Yapılan araştırma sonuçlarına göre, Anadolu'da M.Ö. 3200-1200 yılları arasında, Anadolu'nun birçok yerinde ve Göller Bölgesi'nin hemen hemen her kesiminde olduğu gibi, yörede de 40'a yakın yerleşme olduğu saptanmıştır.

M.Ö. 546 yılında, Lidya Kralı Kroisos'un, Pers Kralı Kyros'a yenilmesinden sonra, tüm Anadolu toprakları gibi Psidia'da (Göller Bölgesi) Pers egemenliği altına girmiştir. Yörede Pers egemenliğini simgeleyen kalıntılara pek rastlanamamaktadır. M.Ö. 334'lerde Makedonya Kralı Büyük İskender, Pers hakimiyetine son verir. Bu dönemde Yalvaç adı, Psidia Antiocheia olarak geçmektedir. 1176 yılında Sultan II. Kılıç Arslan ile Bizans İmparatoru Manuel Kkommenos arasında yapılan Miryokefalon savaşı ile Yalvaç kesin olarak Türk egemenliğine geçer.

Yalvaç, bir Türk Beyinin adıdır. Malazgirt savaşından sonra Türklerin Anadolu'ya yayılmaları sırasında, Oğuz boylarından Emir Boyu Yalvaç Bey önderliğinde Antiocheia'ya yerleşmişler ve kent bundan sonra Yalvaç adını almıştır.

1243 yılında İlhanlıların kontrolüne geçen Yalvaç, 1280 yıllarında kurulan Hamitoğulları Beyliğinin sınırları içinde kalmıştır. 1374 yılında da Osmanlı Devletinin egemenliğine girmiştir. 1840 yılında kaza olarak Konya'ya bağlanmış ve 1864 yılında belediye teşkilatı kurulmuştur.

Yalvaç ilçesi, Cumhuriyetin ilanından sonra Isparta'ya bağlanmış ve her geçen yıl gelişen bir ilçe durumuna gelmiştir. Göller Bölgesi sınırları içinde turizmin en yoğun görüldüğü ilçelerden biri de Yalvaç ilçesidir. Özellikle inanç turizmi son yıllarda giderek daha fazla önem kazanmaktadır.

Bu konu daha sonraki bölümlerde detaylı olarak işlenecektir.

İlçe merkezinin nüfusu, 1997 nüfus sayımı sonuçlarına göre, 34.802'dir. ilçeye 13 kasaba ve 25 köy yerleşim birimi bağlıdır. İlçenin toplam nüfusu ise 88.819'dur. Yüzölçümü 1415 km²'dir.

Yalvaç ilçesinin belli başlı tarihsel, kültürel ve doğal varlıkları şunlardır:

Psidia Antiocheia Antik Kenti, Men Kutsal Alanı, Limenia Adası, Kaya Mezarları, Eski Hamam, Devlethan Cami, Anıtsal Çınar, Hıdırlık Tepesi, Hoyran Gölü ve Gemen Korusudur.

Yalvaç ilçesi, Isparta il merkezine 105 km uzaklıktadır. İlçe ekonomisinin büyük bir kısmı, tarım, hayvancılık, su ürünleri ve el sanatlarına bağlıdır.

-Yenişarbademli İlçesi

Yenişarbademli ilçesi, Beyşehir Gölünün batısında, Toros Dağlarının kuzey uzantısı olan Anamas Dağları ile bütünleşir. İlçe, doğusunda Beyşehir, batısında Aksu ve kuzeyinde Şarkikaraağaç ilçeleri ile çevrilidir. İlçenin rakımı 1150 metredir.

İklimi, Akdeniz iklimi ile kara iklimi arasında, kara iklimine daha yakın bir iklimi vardır. İlçe arazisinin büyük bir bölümü ormanlıktır. Beyşehir Gölüne bakan büyük

bir ovası da vardır. İlçe sınırları içinde bulunan Dedegöl Dağı (2892 m.) Isparta ilinin en yüksek dağıdır.

Coğrafi koşulların uygun olduğu Yenişarbademli tarih boyunca pek çok uygarlığa sahne olmuştur. Yapılan araştırmalara göre, M.Ö. 4000 yıllarında Etiler (Hititler), M.Ö. 1500 yıllarında Frikyalılar, M.Ö. 800 yıllarında İyonlar, M.Ö. 600 yıllarında Lidyalılar, M.Ö. 446 yıllarında Persler, M.Ö. 190 yıllarında Romalılar, M.S. 395 yıllarında da Bizanslılar yörede uygarlık kurmuşlardır.

Yenişarbademli, 23.07.1990 tarihinde ilçe statüsüne kavuşmuştur. Yenişarbademli ilçe merkezinin nüfusu, 1997 nüfus sayımı sonuçlarına göre 6.665'tir. Tek köyü olan Gölkonak'ın nüfusu 379 olup toplam nüfusu 7.044'tür.

İlçe ve yöresinde günümüze kadar ulaşan, yaklaşık 25 ören yeri bulunmaktadır. Ayrıca tepeler üzerine kurulmuş çeşitli zamanlara ait kale kalıntıları bulunmaktadır. Bunların başlıcaları:

Kestel (Küçük Kale), Kaledost (Gelendost), Doğdu, Dede, Çataltepe, Asar (Kaletepe), Ortatepe, Mındıras, Maltepesi, Aktepe (Gavur Harmanı)'dır. Ayrıca vadiler ve düzlüklerde kurulan 12 yerleşimde ise 3 kilise kalıntısı (Kızıl Kilise, Kilisecik, Aşağı Kilise), sarnıçlar, kale içi ve yer altı evleri bulunmaktadır.

Psidia Bölgesine dahil olan Yenişarbademli'deki kalıntılar, Roma ve Bizans dönemindeki Gorgorum Antik Kenti olarak anılmaktadır. Ayrıca Tol Harabeleri ve Selçuklulara ait Kubad-ı Abad Sarayı kalıntıları da ilçe sınırları içinde yer almaktadır.

Yenişarbademli, Şarkikaraağaç üzerinden Isparta il merkezine 177 km uzaklıktadır. Yenişarbademli'nin başlıca gelir kaynağı tarım, hayvancılık, orman işçiliği ve balıkçılıktır [71].

5.2.2. Burdur İli ve İlçelerine İlişkin Araştırma ve İncelemeler

-Burdur Kenti

Burdur ili, Akdeniz Bölgesinin iç kısmında ve Göller Bölgesi olarak da adlandırılan Akdeniz Bölgesinden Ege ve Orta Anadolu Bölgelerine geçiş alanında, 29-24 ve 30-53 doğu boylamları ve 36-53 ile 37-50 kuzey enlemleri arasında yer almaktadır. Burdur ili 9 bin yıllık geçmişe sahiptir. Burdur ili, zengin kültür varlığı ve güzel doğası ile Batı Akdeniz Bölgesinin güzel yörelerinden birisi durumundadır.

Yüzölçümü 6.883 km² olup, ülke topraklarının yüzde 0.88'ini kaplamaktadır. İlin doğusunda ve güneyinde Antalya, güney batısında Muğla, batısında Denizli, kuzeyinde Afyon ve Isparta illeri bulunmaktadır.

Burdur ili, Neolitik çağa kadar inen zengin tarihi içinde birçok yerleşmelere sahne olmuştur. Çeşitli kaynaklar ve çevrede görülen arkeolojik kalıntılar, bu uzun geçmişin evrelerine işaret ederler.

Genel olarak Torosların iç kısmında yer alan Burdur, dalgalı plato görünümündedir. Yüzey şekilleri açısından, il topraklarını çevreleyen dağlar ve aralarına sıkışmış düzlükler, güney ve güneydoğudaki yüksek yaylalar ve güneybatıdaki taban kesimi ovalık engebeli plato olmak üzere üç ana bölüme ayrılabilir. İl arazisinin yüzde 60.6'sı dağlık alan, yüzde 2.7'si yayla, yüzde 19'u ova ve yüzde 17.6'sı ise platodur.

İl toprakları tektonik ve karstik çöküntü alanlarını kapsamaktadır. Bu nedenle sularla dolu çöküntü çanaklarının, vadilerin, mağaraların ve dehlizlerin bulunduğu bölge Göller Bölgesi adını almıştır.

Bölgeye engebeli bir yapı kazandıran dağların büyük bölümü Batı Torosların uzantısıdır. En önemlileri güneyde Boncuk Dağları, Elmalı Dağı, Beydağları ve Katrancık Dağı, doğuda Kuyucak ve Dedegöl Dağları, kuzeyde Karakuş Dağları, batıda ise Acıgöl ve Eşeler Dağlarıdır.

Dağların arasında, eski kapalı havzaların dolmasıyla oluşmuş dar ve derin boğazlarla birbirinden ayrılan ovalar bulunmaktadır. Tabanları eski birer göl yatağı olan bu

ovalar arasında Burdur, Ağlasun, Bucak, Tefenni, Gölhisar ovaları ve Yeşilova sayılabilir.

Kapalı bir havza olan Burdur'da Dalaman Çayı ve Aksu Çayı dışında denize ulaşan akarsu yoktur. Dere ve çay niteliğindeki küçük akarsuların bir bölümü göllere dökülürken bir bölümü de düdenlerde kaybolur.

Burdur Gölü, Türkiye'nin en büyük göllerinden biridir. Uzunluğu 34 km., yüzölçümü 180 km²'dir. En derin yeri 110 metreyi bulmaktadır.

Ege, Akdeniz ve Orta Anadolu arasında bir geçit alanı olması nedeniyle Burdur'un iklimi değişik bir karakter gösterir. Güneybatı ve batıda yükselen dağlar, denizlerden gelen ılık ve nemli havanın iç kısımlara girmesine engel olur. İç kısımlarda yer yer yükselen dağlar ve tepeler de iklimi biraz sertleştirir. Burdur'da iklim yazları sıcak, kışları soğuk kara iklimi gösterse de yağış bakımından Akdeniz iklimini andırır. Yıllık ortalama sıcaklık derecesi 13.2°C'dir. En sıcak ay ortalaması 24.8°C, en soğuk ay ortalaması 0.2°C'dir. Burdur ili merkezinde yıllık yağış tutarı 241.5 milimetredir.

Burdur, 1923 yılından beri il statüsünde olup, Merkez İlçe dahil olmak üzere 11 ilçesi, 2 bucağı (Kocaaliler ve Kızılkaya), 189 köyü ve 24 belediyesi mevcuttur.

Burdur ilinin 1997 nüfus sayımına göre genel nüfusu 251.475'dir. Merkez ilçe nüfusu 56.048, kendisine bağlı yerleşmelerin toplam nüfusu 27.197 ve toplam nüfusu ise 87.568'dir. Nüfusa göre en büyük ilçeleri Merkez, Bucak, Yeşilova ve Çavdır olarak sıralanmaktadır.

Burdur ilinin tarıma dayalı bir ekonomisi vardır. Faal nüfusun büyük bir bölümü tarım kesiminde çalışmaktadır. Burdur arazi varlığının yüzde 31.7'sini meydana getiren tarım arazilerinin yüzde 21.3'ü 1. sınıf tarım arazisi, yüzde 36.4'ü 2. sınıf tarım arazisi ve yüzde 21.1'i de 3. sınıf tarım arazisidir [72].

Burdur ilinde, özellikle et ve süt verimi yüksek kültür ırkı büyükbaş hayvan popülasyonu ağırlıklıdır. Mevcut 109.271 büyükbaş hayvanın yaklaşık yüzde 98'i kültür ırkıdır. Ayrıca, Burdur ili sınırları içerisindeki göllerde tatlı su balıkçılığı da yapılmaktadır. Gölhisar Gölünde sazan ve yayın balığı, Karataş Gölünde sazan, tatlı su levreği ve Salda Gölünde sazan balığı avlanmaktadır.

Burdur ilinde mevcut sanayi tesisleri, genelde ilin tarım ve hayvancılık potansiyelini değerlendirmeye yönelik olarak gıda sanayiinde faaliyet göstermektedir.

Burdur ilinde doğal, tarihsel ve arkeolojik turistik değerler oldukça fazladır. Toros silsilesine bağlı dağlar arasında tektonik çöküntülerde birçok göl yer alır. Bunların en önemlileri Burdur, Salda, Yarıklı, Gölhisar Gölü ve Acıgöl'dür.

-Ağlasun

Adını 5 km kuzeyinde bulunan Akdağ'daki Sagalassos-Antik Pisidia kentinden alan Ağlasun 1958 yılında ilçe olmuştur. İlçe merkezinin nüfusu 1997 nüfus sayımı sonuçlarına göre 5.745 olup kendine bağlı 8 köyle birlikte toplam nüfusu 12.684'tür. Burdur'a uzaklığı 32 km'dir.

İlçe ekonomisi tarım, meyvecilik ve hayvancılığa dayanmaktadır. Pazarlaması yapılmamakla birlikte napolyon türü kiraz üretimi ve çilek potansiyeli vardır.

İlçenin 7 km kuzeydoğusunda Sagalassos harabeleri bulunmaktadır. Sagalassos'da düzenli kazılara 1989 yılında başlanmıştır. Henüz yüzde 5'lik bölümü çıkarılan Roma ve Helenistik çağa ait mimari süslemeler ve taş eserler Burdur Arkeoloji Müzesinde sergilenmektedir. Bir kısım mimari parçalar ve heykeltraşlık eserler ise Ağlasun Belediyesi tarafından korunmaktadır.

-Altınyayla

Uzun yıllar Gölhisar İlçesine bağlı bucak merkezi olan Altınyayla (Dirmil) 1990 yılında ilçe merkezi olmuştur. 1997 nüfus sayımı sonuçlarına göre ilçe merkezinin nüfusu 4.235 olup, kendine bağlı 6 köyle birlikte toplam nüfusu 6.967'dir.

Dağlık ve sulak bir araziye sahip olan ilçenin en önemli yaylası Kırkpınar Yaylasıdır. Dalaman çayının başlangıcını oluşturan sular ilçede bulunmaktadır. İlçede orman ve tarım işçiliği yapılmakta, nüfusun önemli bir bölümü nakliyecilikle uğraşmaktadır.

İlçenin doğal yapısı nedeniyle tarım alanları sınırlıdır. Küçük olmakla birlikte sulak ve verimli ovasında buğday, mısır, şeker pancarı, arpa gibi tarımsal ürünler üretilmektedir.

Kültür mantarı üretimi ilçede yeni başlayan ve potansiyeli olan üretim kollarındandır.

İlçede 1993 yılından itibaren kültür ırkı hayvancılık yapılmaktadır. Bu tesisler Kaynak Kullanımı Destekleme Fonundan desteklenmiştir. Hayvancılığın daha verimli biçimde yapılması için, ilçe merkezinde Tarımsal Kalkınma Kooperatifi kurulmuş olup, bu Kooperatif, günlük ortalama 4 bin litre sütü pazarlamakta ve üyelerinin yem girdilerini karşılamaktadır. Altınyayla ilçesinde sanayi son yıllarda büyük gelişme göstermiştir. Patöz, ekin biçme makinesi, römork, su tankı ve basit tarım âletleri üreten atölyeler mevcuttur.

-Bucak

Burdur-Antalya karayolunun 44. kilometresinde bulunan Bucak, doğuda Isparta (Sütçüler), güneyde Antalya, batıda ve kuzeyde Burdur (Merkez, Çeltikçi ve Ağlasun) ile çevrilidir. Bucak, ilçe olarak 1926 yılında Burdur iline bağlanmış, aynı yıllarda belediye teşkilatı kurulmuştur. Bucak ilçesinin toplam 35 köyü, 2 beldesi vardır. Ayrıca 9 köyün bağlı olduğu Kızılkaya ve 8 köyün bağlı olduğu Kocaaliler Bucak Merkezleri bulunmaktadır. 1997 nüfus sayımına göre nüfusu 26104 olan ilçe merkezi ile birlikte toplam nüfusu 54.911'dir.

Bucak, Antalya'ya olan yakınlığı ve bölgeyi diğer illere bağlayan karayolu üzerindeki konumu ile büyük bir gelişme göstermiştir. Karayolu nedeniyle ilçede nakliyecilik ve buna bağlı olarak da oto tamirciliği gelişmiştir.

İlçede iklimin ılıman oluşu ve arazinin elverişli olması her türlü ziraatın yapılmasına olanak vermektedir. Toplam 300 bin dekar tarım alanının 236 bin dekarında kuru, 64 bin dekarında da sulı tarım yapılmaktadır.

İlçenin doğusunda Isparta'nın Eğridir İlçesinden doğup Akdeniz'e dökülen Aksu Nehri, Çamlık, Elsazı, Karacaören, Kızıllı ve Kargı Köyleri sınırları içinde verimli bir ova oluşturmuştur. İlçe arazisinin dağlık kesiminde (Melli-Aksu Bölgesi) zeytin, incir, üzüm, şeftali, fıstık, susam, narenciye ve sebze yetişir. Ovalık arazide ise ağırlık kültür bitkileri, hububat ve meyveciliktir. Meyvecilik özellikle Karapınar, İncirdere, Yazıpınar, Kocaaliler, Kızılkaya ve Kızılağaç köylerinde gelişmiş olup, Ortadoğu Ülkelerine ihraç edilmektedir. İlçede büyük yapraklı Virjinya tipi tütün yetiştirilmekte, işlenmesi için Adana'ya gönderilmektedir.

İlçe, hayvancılık açısından da gelişmiştir. Süt ve besi sığırcılığı, keçi, koyun, kümes hayvancılığı yapılmaktadır. İlçede 4 adet peynir mandırası ve birçok süt toplama merkezi kurulmuştur. Antalya ve İstanbul'daki bazı otellerin peynir ihtiyacını Bucak karşılamaktadır.

-Çavdır

Uzun yıllar Gölhisar İlçesine bağlı bucak merkezi olan Çavdır İlçesi, 1990 yılında ilçe merkezi olmuştur. İlçe merkezinin 1997 nüfus sayımına göre nüfusu 3005, 10 köy ve 2 beldesi ile birlikte toplam nüfusu 14.674'tür.

Burdur'a 90 km uzaklıktaki Çavdır İlçesi, Burdur-Denizli-Antalya ve Fethiye kavşağındadır.

Bölgenin en büyük hayvan pazarı ilçede kurulmaktadır. Tahıl, pancar, anason belli başlı tarımsal ürünlerdir.

-Çeltikçi

Çeltikçi uzun süre Burdur Merkez İlçeye bağlı bir bucak merkezi iken 1990 tarihinde ilçe statüsüne kavuşmuştur. İlçe merkezinin 1997 nüfus sayımına göre nüfusu 2.741, köy yerleşmeleri ve beldeleri ile toplam nüfusu 7.312'dir.

Çeltikçi İlçesi, Burdur'a 32 km uzaklıkta olup, Burdur-Antalya Karayolu ilçenin ortasından geçmektedir.

İlçede 1 adet süt kooperatifi ve süt toplama merkezi vardır. Haşhaş üretilmektedir. Isparta'ya gül satışı yapılmaktadır.

-Gölhisar

Adını Gölhisar (Uylupınar) Gölü'nün ortasında bulunan adada inşa edilmiş kaleden alan Gölhisar İlçesi 1953 yılında bu statüye kavuşmuştur. Gölhisar İlçesi, bir ilçe merkezi, bir kasaba ve 12 köy olmak üzere 14 yerleşim biriminden oluşmuştur. 1997 nüfus sayımına göre ilçe merkez nüfusu 12.627'dir. Köyleri ve beldeleri ile birlikte toplam nüfusu 22.602'dir. İlçenin Burdur il merkezine uzaklığı 107 km'dir.

Halkın yüzde 85'i çiftçilikle uğraşmakta olup, Ziraat Odasına kayıtlı 5 bin çiftçi ve Esnaf Odasına kayıtlı 600 esnaf vardır. İlçede küçük çapta ev konserveçiliği, turşu, meyve suyu imalatı yapılmaktadır. Çeşitli el sanatları, halı, kilim, çul, çuval, heybe ve torba dokunmaktadır.

İlçenin tek gölü olan Gölhisar Gölünün genişliği 7 km, derinliği ise 6 m.'dir. Gölün ortasında 200 dönüm genişliğinde eski bir kalenin bulunduğu bir yarımada mevcuttur. Gölde kaz, ördek ve karameke gibi su kuşları, yayın, sazan ve tatlı su levreği türünde balıklar bulunmaktadır.

-Karamanlı

Karamanlı, 1987 yılında ilçe olmuştur. Burdur'a 60 km uzaklıkta, Fethiye'yi İç Anadolu'ya bağlayan yol üzerindedir. Antalya'yı İzmir'e bağlayan yollardan en kısa olanı Karamanlı'dan geçmekte olup, Antalya'nın sebzesini Denizli, Uşak, Kütahya ve İzmir'e götüren taşıtlar da Karamanlı'dan geçmektedir.

Karamanlı İlçesi, ilçe merkezi ve 8 köyden oluşmaktadır. 1997 nüfus sayımına göre toplam nüfusu 8.681'dir. Merkez İlçenin nüfusu ise 6.002'dir.

İlçenin ekonomisi tarım ve hayvancılığa dayanır. Toplam tarım arazisi yaklaşık 174 bin dekar olup, 76.3 bin dekarı sulu, 97.3 bin dekarı kuru tarım arazisidir. Kooperatiflerin çalışmaları sonucu, sulu tarım arazilerinin miktarında düzenli artışlar olmaktadır. Karataş Gölünden sulamalarda ve su ürünlerinden yararlanılmaktadır. İlçede, buğday, arpa, nohut, anason, yulaf, soğan ve şeker pancarı üretimi yapılmaktadır.

İlçenin, Burdur, Antalya, Denizli ve Muğla ile Fethiye'yi birbirine bağlayan kavşakta yer alması sonucu nakliyecilik gelişmiştir.

-Kemer

Burdur İlinin kuruluşundan beri nahiye merkezi olan Kemer, 1987 yılında ilçe merkezi olmuştur. Burdur'un en küçük ilçelerindendir. İlçe merkezinin 1997 nüfus sayımına göre nüfusu 2.380, ilçeye bağlı 7 köyün toplam nüfusu 2.529'dur. Burdur'a 57 km uzaklıktadır.

-Tefenni

Burdur'un en eski ilçesidir. Tefenni'ye bağlı 12 köy ve 2 belde vardır. 1997 nüfus sayımına göre nüfusu 5.439 olup, ilçeye bağlı köylerin nüfusu 7.131, toplam nüfusu ise 12.129'dur. Burdur'a uzaklığı 70 km'dir.

Nüfusun yüzde 85'i çiftçilikle uğraşmakta olup, makineli tarım yapılmaktadır. Tarımın çeşitli dallarında çalışabilecek, ileri tarım tekniklerini uygulayabilecek ziraat teknisyeni yetiştirmek ve tarımsal üretimde bulunmak, bu faaliyetlerle çevreye örnek olmak amacıyla Ziraat Meslek Lisesi ile Zirai Üretim İşletmesi ve Çiftçi Eğitim Merkezi Müdürlüğü kurulmuştur. Ayrıca ilçede, 3 adet Tarım Kredi Kooperatifi vardır.

İlçede meyvecilik gelişmiştir. En çok elma üretilmektedir. 1989 yılında faaliyete geçmiş bir soğuk hava deposu bulunmaktadır.

-Yeşilova

1936 yılında Burdur'a bağlı ilçe konumuna gelmiştir. İlçe merkezinin nüfusu (1997) 5.723 olup, bağlı 36 köyü ve 2 beldesi vardır. Toplam nüfusu 22.140'dır. Burdur merkezine 60 km uzaklıktadır.

İlçede halı, yün ipliği ve battaniye fabrikası mevcuttur. Sümer Holding A.Ş. Gn.Md., İl Özel İdaresi, Yeşilova ve Güney Belediyeleri ve halkın iştirakleri ile kurulmuş halka açık bir anonim şirkettir.

Burdur İlının ikinci büyük gölü olan Salda Gölü, bu ilçenin sınırları içinde yer almaktadır. Salda Gölü, ilçe merkezine 4 km. uzaklıkta bir krater gölü olup, denizden yüksekliği 1.193 metredir. 185 m. derinliği ile Türkiye'nin en derin gölleri arasındadır. Suyu tatlıdır, içinde ve çevresinde magnezyum madeni bulunmaktadır. 1989 yılında göl çevresi Doğal Sit Alanı ilan edilmiştir.

Salda Gölünün doğu çevresinde Sultanpınarı Dinlenme Tesisleri, Otel Şahman, Sahil Mola, Akçeşme Dinlenme Tesisleri, Akçeşme Tan Restaurant Dinlenme Tesisleri ve Yeşilova Belediyesi Halk Plajı ve Orman Plajı olmak üzere 7 adet dinlenme tesisi faaliyet göstermektedir.

5.2.3. Konya İli Beyşehir İlçesine İlişkin Araştırma ve İncelemeler

Beyşehir ilçesi, Göller Bölgesi'nde Orta Torosların arkasında yer alır. Doğusunda Konya ili, kuzeyinde Doğanhisar, Hüyük ve Ilgın, kuzeybatıda Şarkıkaraağaç ve Eğirdir, batıda Yenişarbademli, güneybatıda Sütçüler, güneyde Derebucak ve güneydoğuda Seydişehir ilçeleri ile çevrilidir. İlçe Isparta, Konya ve Antalya illerine komşudur. İlçe, güneyinde ve batısında Toros Sıradağları, doğusunda Erenler, kuzeyinde Sultan Dağları ile çevrili bir kapalı havza durumundadır. Bu havzaya ortasındaki 656 km² alanındaki Beyşehir Gölü ayrı bir özellik vermektedir. En yüksek yeri Anamas dağları üzerinde bulunan 2890 m. yüksekliğindeki Dikpoyraz Tepesidir. Bölgede belli başlı akarsu olarak Konya Ovası Sulama Projesi'nin ana kaynağı olan ve Çumra ilçesine kadar devam eden Çarşamba Kanalıdır.

Beyşehir ilçesinin iklimi, Akdeniz ve İç Anadolu iklimi arasında bir geçiş sağlar. Gölün etkisiyle bölge ılıman bir iklime sahip olmakla birlikte, gölden uzaklaştıkça karasal iklim şartları kendini hissettirir. Yazlar kısa, serin ve kurak, kışları ise uzun, soğuk ve yağışlıdır. Yıllık ortalama sıcaklık 11.2 derecedir. Genelde güneybatı ve güneydoğu rüzgarları hakimdir.

Beyşehir'in tarihi, M.Ö. 6000-7000 yıllarına (Neolitik) kadar uzamaktadır. M.Ö. 2000-1200 yılları arasında Hititler, Eflatun Pınar ve Fasıllarda ölümsüz eserler bırakmışlardır. M.S. 1071 Malazgirt seferinden sonra Selçuklu Türkleri'nin idaresinde kalan Beyşehir, Anadolu Selçuklu devrinde çok önem kazanmış, Sultan Alaaddin Keykubat Kubad-Abat kentini kurarak burayı ikinci başkent yapmıştır. Anadolu'yu 1243 yılında Moğolların istilasından sonra Eşrefoğlu Seyfettin Süleyman Bey, Süleymaniye (Beyşehir) kentini kurmuş ve buradan bağımsızlığını ilan ederek, Eşrefoğlu Beyliğini kurmuştur. Beyliğin sınırları içinde bugünkü Afyon, Bolvadin, Emirdağ, Yalvaç, Şarkıkaraağaç, Seydişehir ve Bozkır ilçeleri de girmektedir. Beyliğin 65 kasabası ve 70.000 süvarilik askeri gücü vardı.

Zaman içerisinde Beyşehir, Karamanoğulları ile Osmanlılar arasında defalarca el değiştirmiş, sonuçta 1476 yılında kesin olarak Osmanlı egemenliğine katılarak Karaman Eyaletinin bir sancağı olmuştur. Sancak merkezine Seydişehir, Bozkır, Şarkıkaraağaç ve Ilgın ilçeleri bağlanmıştır.

Beyşehir ilçesinin ekonomisinin genel yapısı, ülke ekonomisi ile paralellik göstermektedir. Tarımsal ağırlıklı bir yapıya sahip olan bölge ekonomisinin hızla sanayi ağırlıklı bir yapıya dönüştüğünü görmekteyiz.

İlçede küçük esnaf ve sanatkar olarak onarımcılık, doğramacılık, dokumacılık ve tüfekçilik başlıca meslek grubunu oluşturur. Son yıllarda tavukçuluk ve besiciliğe verilen önem artmıştır.

İlçe, ulaşım yönünden önemli bir yol kavşağı durumundadır. Konya, Isparta, Antalya ve Seydişehir merkezine karayolu ulaşımı ile bağlıdır. Beyşehir-Konya karayolu 92 km'dir. Seydişehir ilçesine 33 km, ilçeye uzaklığı 57 km olan Şarkıkaraağaç ilçesi üzerinden Isparta'ya 172 km uzaklıktadır. 107 km'lik bir yolla Akseki'ye oradan da Manavgat ilçesi üzerinden Antalya iline 286 km uzaklıktadır.

Beyşehir ilçesine 13 kasaba ve 41 köy bağlı olup, 1997 nüfus sayımı sonuçlarına göre merkez ilçe nüfusu 40.508, kasaba ve köylerin nüfusu 64.902 olmak üzere toplam nüfusu 105.410'dur.

İlçenin birçok önemli doğal, tarihsel ve arkeolojik alanları bulunmaktadır. Bunların başlıcaları şunlardır:

Beyşehir Kalesi, Kubad-Abat Sarayı, Kız Kalesi, Eflatunpınar (Hitit Çeşmesi), Eşrefoğlu Camii, Eşrefoğlu Türbesi, Lükyanus Anıtı, Fasıllar Anıtı, Beyşehir Gölü ve içindeki 33 ada, Beyşehir Köprüsü [73].

5.2.4. Denizli ili Çardak İlçesine İlişkin Araştırma ve İncelemeler

Denizli iline bağlı çardak ilçesi, Denizli'nin doğusunda yer alır. Doğusunda Afyon'un Dazkırı ilçesi, batısında Bozkurt, kuzeyinde Çal, güneydoğusunda Başmakçı, güneyinde ise Burdur'un Yeşilova ilçeleri ile çevrilidir.

Çardak, Selçuklular zamanında bir uç kalesi olarak, Selçukluların savunma merkezi olmuştur. Çardak'taki Han Abat Kervansarayı da o dönemde yapılmıştır. Anadolu beylikleri zamanında ise yöre, önce İnançoğulları'nın, sonradan da Germiyanogulları'nın eline geçmiştir.

1429 yılında tüm yöre Osmanlı İmparatorluğu'na katılarak Aydın Sancağı'na bağlanmıştır. İdari bölümün yeniden düzenlendiği Cumhuriyet döneminde küçük bir köy olan Çardak ilçesi, sırasıyla önce Dinar'a, Honoz'a ve daha sonra da Bozkır bucağına bağlı kalmıştır. 1958 yılında Denizli iline bağlanan Çardak ilçesi, 5 köy ve 2 kasabadan oluşan bir ilçedir.

İlçenin güneyinde Söğüt sıra dağları, kuzeyinde ise Maymun dağları vardır. Yaklaşık 50.000 hektarlık Hambat Ovası burada yer alır ve bu ovada belirli ve sürekli bir akarsu yoktur. Ancak kuzeyinden çıkan kaynak sularının oluşturduğu dereler kapalı havza durumunda olan Acıgöl'e dökülür. Acıgöl'den sodyum-sülfat hammaddesi elde edilmekte ve deterjan, kozmetik, cam, boya ve deri sanayisinde kullanılarak ekonomik bir değer oluşturmaktadır.

Yazları sıcak ve kurak, kışları yumuşak geçen Subtropik iklimin etkisindedir. Yörede geçiş ikliminin hakim olması, Akdeniz bitki türleri ile İç Anadolu bitki türlerinin yakınlaşmasını ortaya çıkarmıştır. Bunlar, bozkır görünümlü tepe ve meralar ile Maymun Dağı eteklerinde görülür.

1997 nüfus sayımı sonuçlarına göre, merkez ilçe nüfusu 10.906, kasaba ve köylerinin nüfusu 6901'dir. İlçede tarım ve hayvancılık önemli ekonomik faaliyetlerdendir. İlçede bulunan en önemli tarihsel eser Han Abat Kervansarayıdır [74].

5.2.5. Afyon İli Dazkırı İlçesine İlişkin Araştırma ve İncelemeler

Afyon-Denizli sınırında il merkezine 140 km mesafededir. Akdeniz iklim özellikleri ve bitki örtüsü egemen olan Dazkırı'da çilek, üzüm, gül ve ilin Antep fıstığı yetiştiren tek ilçesidir.

Dazkırı ilçesi, kök boyalı halı dokuma ve satış reyonlarıyla dünya çapında üne sahiptir. Acıgöl kenarında kurulan Alkim tesislerinde üretilen sodyum sülfat ihraç ürünlerindendir [75].

5.3. Bölüm Sonucu

Göller Bölgesi, Akdeniz Bölgesi'nin batı yarısında Antalya bölümünün iç kesiminde, 37° 01' -38° 30' kuzey enlemleri ile 29° 33' -32° 21' doğu boylamları arasında yer almaktadır. Doğuda Aladağ, Erenler Dağı, Eğriburun ve Alaca Dağı, güneyde Toroslar takımına bağlı Geyik Dağları, Dedegül Dağı, Kuyucak Dağı, Katrancık Dağı, Eşler Dağı, batıda Beşparmak Dağı, Maymun Dağı ve Bozdağ, kuzeyde ise Karakuş ve Sultan Dağları ile çevrili olup yüzölçümü yaklaşık 1.711.250 hektardır.

Çalışma bölgesi olarak ele alınan Göller Bölgesi sınırları içinde bulunan il ve ilçelerin isimleri şunlardır: Isparta ili ve Isparta iline bağlı Yalvaç, Eğirdir, Sütçüler, Aksu, Şarkikaraağaç, Uluborlu, Keçiborlu, Senirkent, Gönen, Atabey, Gelendost ve Yenişarbademli ilçeleri, Burdur ili ve Burdur iline bağlı Ağlasun, Bucak, Gölhisar, Yeşilova, Tefenni, Çavdır, Karamanlı, Çeltikçi, Altınyayla, Kemer, Konya iline bağlı Beyşehir ilçesi Denizli iline bağlı Çardak ilçesi ve Afyon iline bağlı Dazkırı ilçesi.

Bölgenin tarihsel gelişimi, önemli yerleşim merkezleri olan Isparta ve Burdur illerinin tarihsel gelişimi ile paralellik göstermektedir. İç Anadolu, Ege ve Akdeniz Bölgelerini birbirine bağlayan ve önemli bir coğrafi konumda olan Göller Bölgesi'nin iki büyük yerleşim merkezi olan Isparta ve Burdur illeri çeşitli yönlerden önemli gelişmelerini Cumhuriyet döneminde sağlamıştır. Bu gelişim iki aşamada olmuştur. Birinci aşama 1960 yılına kadardır. Bu dönemde sosyal, ekonomik ve bağımsızlık yönlerinden özellik taşıyan çalışmalara başlanmıştır. İkinci gelişme aşaması ise 1960 yılında başlamış ve bu tarihten itibaren gelişme sürecinin daha da arttığı, özellikle sanayileşme ve şehirleşme hareketlerinin önem kazandığı görülmektedir.

Büyük bir bölümü Akdeniz Bölgesi sınırları içinde yer alan Göller Bölgesi, Akdeniz ile İç Batı Anadolu iklimi arasında bir geçiş iklimine sahiptir. Yıllık ısı ortalaması yönünden kıyı Akdeniz Bölgesine göre daha serin, İç Batı Anadolu'dan daha sıcaktır. Burada yüksekliğin yanı sıra, göllerin çok sayıda oluşu da önemli bir etkidir. Göller Bölgesi, bitki örtüsü yönünden İç Anadolu'ya göre oldukça zengindir. Bu nedenle, çok eski dönemlerden beri yerleşmelere sahne olmuştur.

Bölge, orman yönünden oldukça zengin olmasına rağmen, geçmişte çok geniş alanlar kaplayan meşe ormanları büyük ölçüde kesilip yakıldığından azalmış ve verimden düşmüş durumdadır.

Bölgenin en belirgin coğrafi özelliği gölleridir. Eğirdir Gölü, Beyşehir Gölü ve Acıgöl bölgenin en büyük gölleridir. Bölge yüzölçümünün yaklaşık olarak % 10'u göllerle kaplı olup, başlıcaları şunlardır: Burdur Gölü, Acıgöl, Salda Gölü, Çorakgöl, Yarıklı Gölü, Karataş Gölü, Pınarbaşı Gölü, Gölcük Gölü, Eğirdir Gölü, Kovada Gölü, Beyşehir Gölü, Suğla Gölü. Yine bölge, akarsular bakımından Anadolu'nun en zengin bölgelerinden biridir.

Göller Bölgesi'nin en önemli özelliklerinden biri de, Türkiye'nin çeşitli kentlerini Antalya'ya bağlayan önemli karayollarının buradan geçmesidir. Ankara, Eskişehir ve Afyon üzerinden gelen karayolu Burdur üzerinden Antalya'ya ulaşır. Burdur ve Isparta illeri demiryolu ulaşımında uç noktadadırlar. Bu illerin Denizli, Afyon, İzmir, Ankara ve İstanbul'la demiryolu bağlantısı vardır. Yeni açılan ve Dereboğazından geçen Antalya karayolu Isparta ilini önemli bir konuma getirmiştir. Antalya, Isparta ve Konya'yı birbirine bağlayan karayolu ise, Beyşehir ilçesini Göller Bölgesi'nin diğer yerleşim birimlerine bağlantısını sağlar. 1996 yılında yapımı tamamlanıp hizmete giren Süleyman Demirel Hava Limanı Isparta ve Burdur'un, kısaca Göller Bölgesi'nin hava ulaşımı sorununu ortadan kaldırmıştır.

Göller Bölgesi'nin nüfusu, 1997 yılı nüfus sayımı sonuçlarına göre toplam 844.964'tür. Isparta ve Burdur illerinin yaz aylarında nüfusları artmaktadır. Bu artışın balıca nedenleri: Mevsimlik iklim şartları, mevsimlik işçiler, iç ve dış turizmdir.

Ekonomik açıdan çeşitlilik gösteren Göller Bölgesi'nde önde gelen sektör tarımdır. Buğday ve arpa başta olmak üzere en çok tahıl üretimi yapılır. Şeker pancarı üretimi, sebzecilik ve son yıllarda özellikle elma üretiminde büyük aşama kaydeden meyvecilik tarımdaki çeşitliliği arttırmaktadır. Bölgenin ve bölgedeki her iki kentin simgesi ve geleneksel ürünü olan gülyağı ve gülsuyunun sağlandığı gül bahçeleri oldukça yaygındır. Hayvancılıkta en çok koyun ve keçi yetiştirilir. Ayrıca bölgede göl balıkçılığı da yapılmaktadır. Isparta'ya özgün, geçmişi oldukça eskiye dayalı el dokusu halıcılık ise giderek etkinliğini kaybetmektedir.

6. GÖLLER BÖLGESİ'NDE DOĞAL, TARİHSEL VE ARKEOLOJİK ALANLARIN TURİZM POTANSİYELİNİN BELİRLENMESİ VE TURİZM AMAÇLI KULLANIMLARI

6.1. Turizmin Bölgesel Kalkınmaya Etkisi ve Turizm Olgusu İçinde Göller Bölgesi'nin Yeri

6.1.1. Turizmin Bölgesel Kalkınmaya Etkisi

Avrupa Topluluğunun bölgesel kalkınma politikasına göre turizm, az gelişmiş ve kırsal bölgelerin kalkınması için teşvik edilmelidir. Buna bağlı olarak, Avrupa Bölgesel Kalkınma Fonu bütçesinden turizm gelişimine yönelik proje ve programlara kaynak aktarımında bulunulmuştur. Yine, Avrupa Topluluğuna göre turizm, gerek ekonomiyi canlandırma, gerekse istihdam yaratma gibi özellikleri nedeniyle, özellikle geri kalmış bölgelerin kalkınmasında umut veren bir sektör olarak değerlendirilmektedir.

Topluluğun bölgesel gelişme politikası çerçevesinde, söz konusu bölgelerde;

- Sektörün gereksinim duyduğu altyapı ve diğer hizmetlerin gerçekleştirilmesi,
- Yapısal fonlardan kaynak aktarımının arttırılması, istihdam yaratıcı turizm yatırımlarının teşvik edilmesi,
- Yapısal fonlardan kaynak sağlanan turizm projelerinin *yerel ekonominin tanıtımına katkıda bulunacak özellikler taşıması,*
- Kitle turizminin yarattığı *çevresel, ekolojik ve sosyo-kültürel bozulmalara karşı önlemler alınması, alternatif turizm türleri yaratılması,*
- Doğal kaynakları koruma ve işletmeye, turistik yatırımları bu kaynaklara ve tarihsel değerlere zarar vermeyecek şekilde gerçekleştirmeye yöneltilmesi gerekmektedir.

Topluluk, kırsal turizmin yaygınlaştırılması amacıyla, kırsal bölgelerde turizmle ilgili birtakım faaliyetlere (turizm eğitimi, turizm kaynaklarının korunması-değerlendirilmesi, alternatif turizm türlerinin geliştirilmesi, her türlü turizm tesislerinin oluşturulması vb.) yönelik yatırımlara da destek sağlamaktadır. Bu yatırımlar, teşvikler ve krediler, bölgesel kalkınma politikaları çerçevesinde turizmi bir kalkınma aracı olarak dikkate almakta ve çoğunlukla turizmi destekleyecek altyapı projelerinde kullanılmaktadır [76].

Bölgesel kalkınmada koruma amaçlı ve dengeli kaynak kullanımı konusunda öneriler getirip, bu konuda yöntem ve araçlar geliştirebilmek için, önce "Bölgesel Kalkınma" ile amaçlananları ve politikaları ortaya koymak gerekmektedir. "Bölgesel Kalkınma"dan amaç, kalkınmanın ülke mekanında yaygınlaştırılmasıdır. Halen ülkemizde, kalkınmadan diğer bölgelere oranla yeterince payını alamamış bölgelerin var oluşu ve dengesizliğin "Kalkınmada Öncelikli Yörelere" aleyhine zaman içinde daha da artıyor oluşu nedeniyle, bu soruna köklü çözümlerin getirilmesi gerekmektedir. Bugüne kadar, Kalkınma Planlarında bu yönde politikalar getirilmekle birlikte, uygulamada amaçları gerçekleştirici araçlarda yetersiz kalındığı (ekonomik ve fiziki özendirme önlemleri başta olmak üzere) görülmektedir [77].

Bugüne kadar getirilen plan kararlarında ağırlık ekonomik sektörel dengeye ve ekonomik büyümeye verilirken, mekanda denge politikasının bu kararlarla geliştiği kanısı sürdürülmüştür. Mekanda denge politikasının, sosyal yapıyı iyileştirme amacının ötesinde ekonomik yapıda da büyüme ile çelişmeyen, aksine onu tamamlayan bir seçim olabileceği görüşü bugüne kadarki planlarda benimsenebilmiş değildir.

Kalkınmış bölgelerin, "Kalkınmada Öncelikli Yörelere" oranla her türlü yatırımı çekiyor olması, ekonomik kalkınmanın mekandaki dengesizliğini arttırırken, bu durumun doğal, tarihsel ve kültürel kaynakların dengeli kullanımı yönünden doğru sonuçlar verip vermediğinin bir değerlendirmesini yapmak gerekmektedir.

Kalkınmış bölgelerin ekonomik büyümeye olan katkıları, "Kalkınmada Öncelikli Yörelere" oranla çok daha fazla olmakla birlikte, *doğal, tarihsel, arkeolojik ve kültürel potansiyelleri itibariyle bir karşılaştırma yapıldığında "Kalkınmada Öncelikli Yörelere"nin diğer bölgelerden bu anlamda geri kaldığı söylenemez. Tüm*

ülke topraklarındaki her bölgenin aynı türlerde ve aynı sayılarda doğal, tarihsel, arkeolojik ve kültürel kaynak varlığına sahip oldukları elbette söylenemez. Fakat, her bölge için bu kaynakların aynı ölçüde değerlendirilmediği de bir gerçektir [78].

Aslında en az değerlendirilen kaynaklar arasında doğal, tarihsel, arkeolojik ve kültürel değerler yer almaktadır. Bu değerlerin çoğunun tümüyle korunmaya alınması ve değerlendirilmesi yönünde yatırımların yapılması gerekmektedir. Halen ülkemizdeki tarihsel ve özellikle arkeolojik kalıntı alanlarının tümü bilinmemektedir. Kazı çalışmalarının, bu tür alanların ortaya çıkarılmasında uzun süre gerektiren bir yöntem olması nedeniyle, bu konuda yeni yöntemlere geçilmesi gerekmektedir.

Bütün bu sözü edilen varlıkların korunmasının ve değerlendirilmesinin ekonomik açıdan sağlayacağı en büyük yarar turizm yönündedir. Bu tip alanlar içinde kısıtlı türde yapılaşmalara izin verilebildiği için, özellikle günübirlik turizm için çekiciliğe sahiptirler. Dolayısıyla, bu alanların turizm planlaması kapsamında ele alınması ve turizm yatırımları bütünü içinde değerlendirilmesi gerekmektedir.

Korunarak turizm amaçlı değerlendirilmesi gereken doğal, tarihsel, arkeolojik ve kültürel zenginlikleri tahrip edici ve yıkıcı dış çevreden gelebilecek olumsuz etkilerin önlenmesi için, özellikle önemli yer seçimi kararlarından olan ulaşım altyapısı, sanayi vb. faaliyetler için Çevresel Etki Değerlendirilmesinin yapılması yararlı olacaktır.

Bu gibi önlemlerin yanında bu tür değerlerin her biri için özelliğine göre yöresel plan kararları üretilmeli ve uygulamaya konmalıdır.

6.1.2. Turizm Olgusu İçinde Göller Bölgesi'nin Yeri

Turizm olgusunun en belirgin özelliği bir hizmet sektörü olması kadar, tüm gelişmelere ve yeniliklere çok açık olmasıdır. Turizm sektöründe, araştırmaların devamlılığı, sektördeki arz ve talep dengesinin devamlı yükselen bir düzeyde sağlanmasına olanak vermesi bakımından çok önemlidir. Dünyada hızla gelişen turizm sektörü, pek çok ülke için gerek gayri safi milli hasıla içindeki payı, gerekse dış ödemeler dengesi açısından en önemli sektörler arasında yer almaktadır.

Zengin doğal, tarihsel, kültürel ve arkeolojik varlıklara sahip olan ülkemizde de, önemi giderek artan ve sürekli gelişme gösteren bir ekonomik sektör durumuna gelen turizm sektörü, makro ölçekte kalkınma planlarında, mikro ölçekte sektör ve uygulama planlarında önemle ele alınmaktadır.

Çalışmamızın temelini, Göller Bölgesi'nin tarihsel, kültürel, arkeolojik ve doğal değerlerinin belirlenmesi ve değerlendirilmesi teşkil etmektedir. Yerel araştırmalarda, Göller Bölgesi'nin tüm il ve ilçelerine gidilerek, bölgenin tüm özellikleri hakkında gözlemlerde bulunulduğu gibi, yerel yönetim yetkililerinden de gerekli bilgi ve belgeler derlenmiştir.

Çalışmada, turizm gelişimi açısından öncelik arz eden yörelere özel ağırlık verilmiş, turizm bakımından bugün ve gelecekte önem taşıyan ve taşıyacak olan odak noktaların saptanmasına özen gösterilmiştir.

Yine, çalışmamızda ülkemizin turizm gelişimi içinde Göller Bölgesi'nin yeri ve payının belirlenmesi amaçlanmış, bölgenin ülkesel ve bölgesel turizm olgusu içerisindeki yeri belirlenip, üstleneceği işlevlerin tanımlanmasının yanı sıra, iç ve dış turizm gereksinimlerinin karşılanmasına yönelik olanaklar da incelenmiştir.

Akdeniz Bölgesi, kıyı şeridinin uzunluğu, doğal güzellikleri, iklim koşulları, sahip olduğu eşsiz tarihsel ve arkeolojik varlıkları ve son yıllarda uygulanan yatırım teşvik politikaları destekleri ile hızla artan turistik tesislerdeki çeşitlilik ve yüksek kapasite nedeniyle, ülkenin en önemli turistik yörelerinden başlıcası olma özelliğini göstermiş ve tüm dünyanın da dikkatini çeken turistik bir bölge olmuştur.

Ege Bölgesi de, kıyı şeridinde sahip olduğu kadar iç kısımlarda da çeşitli doğal güzelliklere, uygun iklim koşullarına, tarihsel ve arkeolojik zenginliklere sahip, Akdeniz Bölgesi kadar iç ve dış turizm hareketlerine sahne olan ülkenin diğer önemli turistik bir bölgesidir.

İç Anadolu Bölgesi ise başta Konya ve Kapadokya olmak üzere pek çok doğal, tarihsel ve arkeolojik varlıkları, çeşitli devirlerin izlerini taşıyan yerleşmeleri bünyesinde toplayan, içte ve dışta turistik değeri iyi bilinen, sayıları her yıl giderek artan yerli ve yabancı turistlerce yoğun bir şekilde ziyaret edilen bölgelerden birisidir.

Göller Bölgesi, ülkenin coğrafi bölümlenmesinde Akdeniz bölgesinde yer almakla birlikte, anılan bölgenin iç kısmında, yüksekte göller arasında ve yüzey şekilleri genelde engebeli olan alanda, çok önemli bu üç turistik bölgenin kesiştiği bir yörede bulunmaktadır. Bu bölgeler arasındaki geçit nokta üzerinde bulunma durumu, tarih boyunca da var olmuş önemli bir özelliğidir. Çünkü Göller Bölgesi, eski çağlardan günümüze kadar, zaman zaman Ege ve Akdeniz kıyılarındaki medeniyetler ve büyük yerleşmeler (Efes, Bergama, Side, Aspendos vb. gibi) arasında olduğu kadar, Hamitoğulları, Selçuklular ve Osmanlılar devirlerinde de Konya ile Antalya ve Alanya gibi zamanın önemli yerleşmeleri arasında idari, ekonomik, siyasi bağlantıları sağlayan bir bölge özelliği göstermektedir.

Göller Bölgesi'nde bulunan yerleşim birimleri sahip oldukları doğal, tarihsel ve arkeolojik değerleri, iklim özellikleri, zengin folklorü ve kültürel varlıkları ile oldukça zengin bir turizm potansiyeline sahiptirler. Fakat bölgedeki bu mevcut potansiyelin çeşitli nedenlerle yeterince değerlendirilememesi nedeniyle ve bölgenin fiziki konumunun, ülkenin turizm bakımından öncelikle gelişmiş olan Akdeniz ve Ege Bölgelerine çok yakın olmasına rağmen, bölgedeki turizm aktivitesi, uzun süre oldukça sınırlı kalmıştır.

Göller Bölgesi'nde bulunan Isparta, Burdur ve yöresi, yerli ve yabancılar için daha çok sadece uğranılan, alışveriş yapılan, kısa sürede gezilen, konaklama yapılmayan ve yukarıda sözü edilen üç önemli bölge arasında düzenlenen turistik turlarda bir mola merkezi olma özelliği gösteren bir yer olmuştur. Bu özelliği halen devam ediyor gibi görünse de son yıllarda atılan adımlar bu alanda turizmin çeşitlendirilmesi ve canlandırılması yönünden olumlu gelişmeler olarak görülmektedir.

Bölgedeki *tarihsel ve arkeolojik varlıklar, göller, yaylalar, vadiler, dağlar, mağaralar çok önemli birer turizm aktivite merkezi niteliğine sahip yerlerdir.* Buralarda bulunan tarihsel ve arkeolojik eserlerin önem derecelerine göre öncelik verilerek bakım ve restorasyonlarının kısa sürede tamamlanması ve çevrelerinin düzenlenmesi yanında, yörede bulunan, oluşum ve görünüşleri oldukça ilginç mağaraların gezilebilir hale getirilmesi, buralara rahatça ulaşabilme olanaklarının yaratılması ve yoğun tanıtım faaliyetleri ile bu alanlara kısa sürede, içten ve dıştan belirli bir turistik ilgi ve talep oluşturma şansı her zaman vardır [27].

6.2. Göller Bölgesi'nin Turizm Potansiyelini Oluşturan Değerler

Ülkemizde son yıllarda turizm sektöründe yapılmış ve yapılmakta olan genel atılıma paralel olarak, yakın bir gelecekte, Göller Bölgesi'nde de turizm alanında var olan potansiyelin harekete geçirilmesi kaçınılmaz olacaktır. Bunun birtakım göstergeleri kısaca aşağıda belirtilmeye çalışılmıştır. Bunlar:

- Göller Bölgesi'nin zengin doğal ve tarihsel değerleri, yavaş yavaş turistlerin ziyaretine açılmaya başlanmış, kırsal alanlardaki altyapının geliştirilmesine paralel olarak, kamping ve günübirlik alanların yeterli hizmet düzeyi ile kullanıma açılması bu alanları ziyaret eden turist sayısını arttırmış ve yöredeki konaklama tesislerinin gelişimini hızlandırmıştır.

- Akdeniz ikliminin hakim olması nedeniyle turizm mevsimi Nisan ayından başlamak üzere Kasım ayına kadar sürebilmektedir. Bu alanlarda yer alan doğal ve tarihsel değerlerin Antalya ilindeki turistik tesislere 100-150 km uzaklıkta olması, Antalya'dan günübirlik turların düzenlenmesine olanak vermektedir. Bu şekilde, *bölgenin doğal, tarihsel ve arkeolojik değerlerinin kısa sürede tanıtılması sağlanabilmektedir.*

- Isparta-Antalya arasında yeni yapılan Dereboğazı karayolu güzergahı 1995 yılında hizmete açılmış bulunmaktadır. Bu yolun hizmete girmesiyle Isparta'dan Antalya'ya da kısa zamanda ve daha nitelikli yoldan ve çok daha güzel doğa dokusu arasından ulaşmak mümkün olabilmektedir. Yine, Süleyman Demirel Hava Limanının hizmete girmesiyle Göller Bölgesi de *hava ulaşımına açılmış ve yöre turizmi bakımından önemli olan bir eksiklik giderilmiştir.*

- Göller Bölgesi'nin önemli yerleşim merkezlerinden olan Isparta ve Burdur illeri, Akdeniz ve Ege Bölgesini İç Anadolu Bölgesine bağlayan yol güzergahı üzerinde bulunmaktadır. Bölge sınırları içinde kalan bu iller ve diğer yerleşimler (Denizli-Çardak ilçesi, Afyon-Dazkırı ilçesi), turizm bakımından sahip oldukları *doğal, arkeolojik ve tarihi zenginlikleri, iklimi ve folkloru ile diğer birçok bölgelerden daha üstün bir avantaj sağlamaktadır.*

•Bu yerleşimler, sahip oldukları doğal güzellikleri (dağlar, göller, mağaralar, rekreasyon alanları vb.) ve tarihsel değerleri nedeniyle turizm açısından potansiyel oluşturmaktadır. Buralarda medrese, cami, bedesten vb. tarihsel ve kültürel varlıklar yanında arkeolojik varlıklar da yoğun olarak bulunmaktadır.

•Mağara turizmi açısından oldukça zengin olan yöre, son yıllarda yabancı turistlerin ilgi odağı haline gelmiştir. Aksu-Zindan ve Sorgun Mağaraları, Yenişarbademli-Pınargözü Mağaraları, Beyşehir Çamlık Mağarası bunlardan birkaçıdır.

•Isparta Sütçüler ilçesinde bulunan kanyonlar, turizm açısından potansiyel teşkil etmektedir. Nesli gittikçe azalan kasnak meşesi barındırdığından dolayı Sütçüler Sığıla Ormanı koruma altına alınmıştır.

•Göller Bölgesi sınırları içinde bulunan Kızıldağ Milli Parkı, Kovada Gölü Milli Parkı, Beyşehir Gölü Milli Parkı ve Beyşehir Hacı Akif Milli Park Adası turistik önem taşımaktadırlar.

6.2.1. Doğal Değerler

Doğal değerlerin (kaynakların) çeşitli şekillerde bir araya gelmeleri, turizmi geliştirmeye yönelik çekici ortamlar yaratabilir. Bu durum çok yönlü olarak ele alınan turizmin doğal çevre ile yakından bir ilgisi olduğunu ortaya koymaktadır. Nitekim, turizmde gidilecek yerin seçiminde pek çok özellikler dikkate alınır. Bunlardan en önemlisi, o yerin ya da bölgenin doğal güzellikleri ile ilgilidir [79].

Yaşadığımız çevre, yararlandığımız iklim; mevsimlerin süresi, sıcaklık derecesi, yıllık ortalama gün sayısı, yağış durumu, rüzgar durumu, termal kaynaklar; doğal şifalı su kaynakları, içmeler, kaplıcalar, kükürtlü su ve çamur banyoları, göller ve denizler, üstün kaynak değerine sahip; milli parklar, ormanlar, vahalar, doğal peyzaj güzellikleri olan; akarsular, şelaleler, dağlar, vadiler ve yaylalar, doğadaki yaşamı simgeleyen; yabani hayvan toplulukları, kuş ve memeli hayvan türleri, jeolojik yapı olarak doğal harikalar; mağaralar, volkanlar, yer altı gölleri, peribacaları, travertenler, turizmin hammaddelerini oluştururlar.

Göller Bölgesi'nin turizm potansiyelini oluşturan doğal değerler; göller, dağlar, mağaralar, ormanlar, termal kaynaklar, milli parklar ve rekreasyon (mesire yerleri) alanlarıdır.

-Göller

Göller ve denizlerle ilgili rekreasyonel faaliyetler oldukça ilgi görmekte ve bu faaliyetlere ilişkin büyük bir gelişme olmaktadır. Bunlar arasında; balık tutma, yüzmeye, kano yapmak, kürek çekmek, su kayağı yapmak vb. sayılabilir.

Göller Bölgesi'nde, göl turizminden söz etmek doğal olan bir durumdur. Çünkü, dünyanın pek çok ülkesinde doğal göl ve yapay göller pek çok turistik aktivitenin oluşturulduğu yerler olarak değerlendirilmektedir. Göllerin yoğun olarak bulunduğu Göller Bölgesi'nde de, bazı göller turizm amaçlı kullanılmaktadır. *Eğirdir Gölü, Beyşehir Gölü, Burdur Gölü, Acıgöl ve Salda Gölü bunların başında gelir.* Fakat istenilen ve arzu edilen düzeyde yararlanılmadığı söylenebilir. Sözü ettiğimiz bu göllerden turizm amaçlı yararlanmak için ne gibi girişimlerde bulunulması gerektiği konusunu daha sonraki bölümlerde ayrıntılı olarak ele alacağız.

-Dağlar

Dağlar, manzara güzellikleri yanında dağcılık, yürüyüş ve kış sporları için oldukça çekicidirler. Göller Bölgesi, *birçok özellikleri olan dağ, yayla ve vadilerle kaplıdır.* Dağlar yazın serin havaları, soğuk pınarları ile, kışın ise tatlı eğimleri ve yöreye göre uzun sayılabilecek karlı görünümleri ile doğayı sevenler için oldukça çekici yerlerdir. Bölgede doğa yürüyüşleri ve trekking olanakları mevcuttur. Bazı seyahat acenteleri yörede yürüyüş turları düzenlemektedir.

Isparta kentine 28 km uzaklıkta bulunan 2635m. rakımlı Davraz Dağı, Bakanlar Kurulunun 15.12.1994 gün ve 94/6345 sayılı kararı ile Kış Sporları Turizm Merkezi ilan edilmiştir. 1/25.000 ölçekli Çevre Düzenleme Planı Turizm Bakanlığı'na hazırlanmış ve onaylanmıştır. Yılın 6 ayında kar tutma özelliğine sahip kayak merkezinde, 1700-1800 metre uzunluğunda 800 kişi/saat kapasiteli teleksi veya telesie tesisleri ile sosyal tesislerin yapılması planlanmıştır. Yörede ana tesislerin yapımına başlanmış ve bir kısmı tamamlanmıştır. Halen, kayak merkezi kısmen de olsa hizmete geçmiş durumda olup, kayak sporları yapılmakta ve şimdilik

gereksinime yanıt verebilecek bir sosyal tesisi bulunmaktadır. Ayrıca, özel sektör tarafından gereksinime yanıt verebilecek nitelikte ve türde konaklama tesisleri ve yan ünitelerinin yapılması için incelemeler ve temaslar başlamıştır. Kısa zamanda bu yöre, Göller Bölgesi'nin tek kış sporları merkezi haline gelecektir. Bu kayak merkezinin Eğirdir, Yalvaç ve Antalya gibi turizm merkezlerine yakın konumda olması nedeniyle kayak sezonu içinde olduğu kadar yazın temiz ve serin havası ile yeterli talebin olacağı ve verimli çalışacağı beklenmektedir [71].

Göller Bölgesi'nde bulunan dağlar av turizmi için de olanak vermektedir. Mevsimine göre tavşan, keklik, ördek, tilki, yabani domuz, kurt gibi av hayvanları bu bölgede bulunmaktadır.

-Mağaralar

Doğal harikalara karşı turistlerin ilgisi büyüktür. Göller Bölgesi, ülkemizde en fazla mağara bulunan bölgelerden biridir. Gerek profesyonel, gerekse amatör mağaracıların ilgi duydukları mağaralar bulunmaktadır. Bu mağaralar Maden Tetkik Arama Enstitüsü tarafından etüd edilerek, *turizme açılacakları* belirlenmiştir.

•Burdur ilinde bulunan İnsuyu Mağarası bölgede büyük turizm potansiyeli oluşturmaktadır. 1. Derece Doğal Sit Alanı olarak tescil edilmiş olan İnsuyu Mağarası, Burdur-Antalya karayolu üzerinde Burdur'a 15 km uzaklıkta olup ülkenin turizme açılan ilk mağarasıdır. Yılda yaklaşık 200.000 kişinin ziyaret ettiği bu mağara yeterince korunamadığından doğal özelliğini giderek kaybetmektedir [80].

•Turizmde çok çeşitlilik arz eden Isparta, mağara turizmi bakımından büyük bir önem taşımaktadır. Özellikle son yıllarda dikkatlerin yoğunlaştığı *mağara turizmi, ili bir turist çekim merkezi haline getirebilecek potansiyele sahiptir*. Aksu ilçesi Zindan Deresi mevkiinde bulunan Zindan Mağarası başlı başına bir turizm değeridir. Mağara, 765 m. uzunluğu, içerisindeki ilginç sarkıt ve dikitleriyle cildi güzelleştirdiği söylenen doğal yer altı deresinden akan suyu ile dikkat çekmektedir. Mağara 2863 ve 3336 sayılı yasalar uyarınca Kültür ve Turizm Bakanlığı İzmir II No'lu Kültür ve Tabiat Varlıklarını Koruma Kurulunun 15.06.1988 tarih ve 307 sayılı kararı ile Doğal ve Arkeolojik Sit Alanı olarak tescil edilmiştir. Işıklandırma ve çevre düzenleme projesi hazırlanan mağaranın, bölge turizmine kazandırılması çalışmaları sürdürülmektedir.

•Konya'nın Beyşehir ilçesi, mağara bilimi ile uğraşan Speleologların dikkat ve ilgisini çekecek zenginlikte mağaralara sahiptir. Bunlardan bir tanesi Çamlık (Körük) Mağarasıdır. *Dünyanın en büyük mağaralarından olup, 9 km uzunluğunda bir yer altı dehlizi gibidir. Tabandan su aktığından botla gezilebilmektedir.* Ayrıca yine bu bölgede Damla Mağaraları, İn Ahır Dehlizi (6 km uzunluğunda) gibi mağaralar bulunmaktadır.

•Isparta Yenişarbademli ilçesinde bulunan Pınargözü Mağarası ilçeye 8 km uzaklıkta Çaydere Ormanlarının içinde yer almaktadır. *Pınargözü Mağarası ve su kaynağı, bir doğa harikası olup, dünya literatürüne geçmiş, yerli, yabancı doğa bilimci ve mağaracılar tarafından araştırmalar yapılmıştır.* Mağara, çevresi, insana huzur veren ortamı, berrak suları, hayranlık uyandıran yaşlı çam ormanları ve birden yükselen kayalık manzaraları ile adeta doğa sevenleri büyülemektedir. Mağaranın çevresinin bitki örtüsünün de çeşit ve tür bakımından dünyanın en zengin ve sayılı yerlerinden biri olduğu belirtilmektedir.

-Ormanlar

Önemli rekreasyonel zenginlikler arasında ormanlar ve korululuklar da sayılmaktadır. Ormanlar ve korululuklar hem kırsal manzarayı güzelleştirirler, hem de kendi içlerinde rekreasyon olanakları sağlarlar. Ormanlar, kendilerine özgü yaşam biçimleri, bulundurdıkları bitki toplulukları, görkemli doğal güzellikleri, orman içi su kaynakları ile başta dinlenme turizmi olmak üzere tüm turizm etkinlikleri içinde önemli yere sahiptirler. Özellikle son yıllarda turizm etkinliklerinde doğaya yönelme eğilimlerinin arttığı, dinlenme turizminin daha çok tercih edildiği de göz önünde tutulursa orman kaynaklarının turizm yönünden önemi daha somut bir biçimde ortaya çıkmaktadır.

Burada dikkat edilmesi gereken konu, orman kaynaklarını turizme yönelik kullanımlara açarken, *turizmin ekonomik bir öneme sahip olduğunu, ticari amaçlarla kullanımı ve aşırı yararlanmanın getireceği zararların neler olabileceğinin araştırılması gerekmektedir.*

Göller Bölgesi'nde Orman Bölge Müdürlüğü tarafından kurulmuş olan orman içi dinlenme yerleri ve kamping sahaları, uluslararası kamp ve karavan kulüpleri veya kuruluşları tarafından turizm amaçlı kullanılmaktadırlar.

Bölgenin doğal değerleri, kendi arabaları ve karavanları ile seyahat eden turistler için önemli tercih nedeni olmaktadır. Az bir yatırımla geliştirilebilecek kampingler, bölgenin gelişmesine olduğu kadar, tanınmasına da yardımcı olacaktır. Bölgede, çok basit şekilde düzenlenmiş kamping sahaları olmakla beraber, bunların sayıları ve hizmet düzeyleri yeterli değildir [81].

-Termal Kaynaklar

Göller Bölgesi sınırları içinde, halk dilinde “içme” diye tanımlanan ve bazı hastalıklar için şifalı olduğu kabul edilen su kaynakları bulunmaktadır. Bunlardan başlıcaları şunlardır: Tota İçmesi; Sütçüler ilçesinin Kuzca köyüne yakın Tota Ormanları içindedir. Kükürtlü Ilıca; Keçiborlu ilçe merkezine 4 km uzaklıktadır. Kükürtlü Su; Kaynağı Burdur Tefenni ilçe merkezine 7 km uzaklıktadır. Su belediye tarafından ilçe merkezine kadar getirilmiştir. Kokar Pınar; Tefenni yolu üzerinde ve ilçe merkezinden 17 km uzaklıktadır. Su, kükürt kokusu çıkardığından Kokar Pınar adını almıştır.

Bölgede, az sayıda da olsa termal kaynaklardan, yerli ve yabancı halkın geniş ölçüde yararlandırılması ve *sağlık turizmi* bakımından bir canlılık yaratılması önemli görülmektedir.

-Milli Parklar

Göller Bölgesi sınırları içinde bulunan Şarkıkaraağaç-Kızıldağ Milli Parkı, Isparta-Konya karayolu üzerinde, Şarkıkaraağaç ilçesinin 5 km güneyinde Kızıldağ üzerinde ve 632 hektarlık bir sahada yer almaktadır. Isparta'ya 120 km, Konya'ya 150 km uzaklıktadır. 1800 rakımına kadar ulaşan Kızıldağ'ın 4 km güneyinde Beyşehir Gölü bulunmakta, gölden esen güney rüzgarları Beşik Vadisi ve Yeryutan mevkisinden geçerek Milli Parka ulaşmakta ve sedir ormanlarında yoğunlaşan bu hava, ormanın bol oksijeni ile birleşerek temiz bir hava akımı meydana gelmekte, dolayısıyla açık hava dinlenme zevkini arttırmaktadır. 5 dağ evi bulunan Kızıldağ Milli Parkı bugünkü doğal durumu ile dağ havasında dinlenme ve rekreasyon olanakları sunmaktadır.

Düzenlenmiş kamp sahaları da bulunan *Kızıldağ Milli Parkının havasının çeşitli göğüs hastalıklarına iyi geldiği göz önüne alınarak 1986 yılında temeli atılan 100*

yataklı bir göğüs hastanesinin inşaatı devam etmektedir. İçindeki günübirlik kamping alanları, uzun süreli kalmak için çadır, karavan ve diğer sosyal tesisleri ile yaz aylarında oldukça yoğun bir ziyaretçi akınına uğramaktadır.

Eğirdir ilçesinin 30 km güneyinde bulunan Kovada Milli Parkı, Kovada Gölü ve çevresindeki ormanlık alandadır. 9 km genişliğinde oldukça sığ olan gölün çevresi 20.6 km'dir. Eğirdir Gölünün doğal bir uzantısı olan Kovada Gölünün, zaman içinde Eğirdir Gölü ile Kovada arasındaki dar alüvyonlarla dolması sonucu oluştuğu düşünülmektedir. *Kovada Milli Parkını çekici kılan sadece göl değildir. Yüksek dağlar arasında yeşilin en doğal dinlendirici tonunda bir göl ve çevresinde bir renk armonisi meydana getiren, özellikle dünyada nesli tükenmekte olan kasnak meşeleri, çınar ağaçları, kızıl çamları vb. bitki örtüsü, kuşları ve diğer hayvan çeşitleri başlı başına birer, bulunmaz, turistik çekici faktörler olmaktadır.*

1970'li yıllarda Milli Park Master Planı yapılan Kovada Milli Parkının, ne yazık ki bugüne kadar ne altyapısı oluşturulmuş ve ne de bir tanıtımı yapılabilmektedir. Yüksek özelliklere sahip rekreasyon alanı olan *Kovada ve çevresi balık avcılığından yabani hayvan avcılığına kadar, su sporlarından dağcılığa kadar pek çok olanağı içinde bulunduran, bakir kalabilmiş ender bir yerdir.*

Beyşehir Gölü Milli Parkı; üstün değerdeki peyzaj güzellikleri yanı sıra, göçmen kuşlar için iyi bir barınak olması ve göl sularına dayalı düzenlenecek su sporları aktivitelerine olanak sağlaması ile Selçuklu dönemine ait kültürel kaynaklar Beyşehir Gölü Milli Parkı'nın ana kaynaklarını oluşturmaktadır. Milli parkta günübirlik kamp ve karavan olanakları vardır. Beyşehir Gölü Milli Park alanı 88.750 hektardır. Beyşehir ilçesine 60 km uzaklıkta bulunan alan 11.01.1993 yılında *Milli Park* olarak ilan edilmiştir.

Beyşehir Gölünün adalar kümesinin güneyinde bulunan Hacı Akif Milli Park Adası, 2650 dekar alanıyla en büyük adadır. İlçe merkezine 25 km uzaklıktadır. Dikit ve sarkıtlarla kaplı ilginç mağarasının duvarları tarihi süslemelerle bezelidir. *Orman Bakanlığınca Milli Park olarak ilan edilen adanın içinde geyik, pekin ördeği ve sülün üretimi yapılmaktadır. Beyşehir Gölünde bu adadan ayrı birbirinden güzel 33 ada daha bulunmaktadır.*

Isparta Sütçüler ilçesine 10 km'lik bir uzaklıkta bulunan Yazılı Kanyon Tabiat Parkı ise yaklaşık 10 hektarlık bir alanı kaplamaktadır. Parka adını veren kanyonun derinliği 100 m. ile 400 m. arasında değişmekte ve Göksu çayının su kaynağını oluşturmaktadır. Kanyon, *gerek zengin ve pırıl pırıl akan suyu, gerekse bitki örtüsü ile seyrine doyum olmayan güzellikler ve çekicilikler taşımaktadır. Belli başlı bitki örtüsü kızıl çam, kızılağaç, saçlı meşe, keçi boynuzu, pırnal meşesi, yabani zeytin, sandal, sakız, akça, kesme, defne, yabani mersin, alıç, karaçalı, katır tırnağı ve maki topluluğudur. Vadi boyunca renkli çiçekleriyle zakkumlar, yaban gülleri, sarmaşıklar, eğreltiler ve daha bir çok otsu bitkiler bulunmaktadır.*

Antiocheia Antik Kenti ve Adada Antik Kenti'nden gelip, vadiden geçerek Aspendos'a giden Kral Yolu, tabiat parkına tarihsel bir değer de katmaktadır.

-Rekreasyon (Mesire) Alanları

Günübirlik rekreasyon olgusu alışkanlığı, Türkiye ölçeğinde tüm kentsel yerleşmelerde mevcut olmakla birlikte bu olgunun en belirgin görünümü Göller Bölgesi yerleşmelerinde izlenir. Göller Bölgesi, rekreasyon alanlarının çokluğu ile bilinir. Bölgedeki rekreasyon alanlarının bazılarını Mayıs ayı başından Eylül ayı sonlarına kadar uzunca bir süre gidilebildiği gibi, bazılarını da belli bir sürede bayram havası içinde gidilir. Bu alanlar, bölge insanlarının bir taraftan dinlenme ve eğlence gereksinimlerini karşılarken, diğer taraftan insanların birbirine daha fazla yaklaşımlarını sağlamaları bakımından da sosyal işlevler yerine getirmektedirler.

Bölge sınırları içinde yer alan yerleşmelerdeki belli başlı rekreasyon (mesire yerleri) alanları şunlardır:

Isparta-Ayazmana, Kirazlıdere, Eğirdir Gölü kenarları, Atabey Hıdırlık, Davraz Dağı, Milas, Gölcük çevresi, Eğirdir plaj tesisleri, Bedre plaj tesisleri, Gönen maden suyu çevresi, Senir sahili, Sütçüler Ayvalı, Çandır, Yeşildere ve Güverik Mesire yerleri.

Burdur-Kocapınar, Erenardıç, Sultan Pınarı, Dirimi (Altınyayla), Susamlık Tepesi, Burdur Gölü çevresi, Salda Gölü çevresi, Aziziye Ormanları, Çendik Plajı, Çeşmedamı Pınarı.

Beyşehir ilçesinde, rekreasyon alanları olarak `Yakamanastır, Üzümlü Pınarbaşı, Yeşildağ İşkele ve Deliktaş, Kurucaova Çataloluk Üstünler Yarbaşı Plajı gibi yerler sayılabilir.

6.2.2. Folklorik Değerler, Gelenek ve Görenekler

Folklor bir milletin yaşamında yer alan gelenek ve göreneklerin, edebiyat ve müziğin, daha geniş anlamı ile, manevi kültür ürünlerinin tamamıdır. Folklor, halka ait olan her şeyi içine alır çoğu zaman sözlü olarak nesilden nesile geçen ve bu sırada yeni koşullara göre değişen yeni edebiyat ürünleri, halk destanları, masallar, hikayeler, fıkralar, türküler, temsili sözler, tekerlemeler, yaşam ve doğanın çeşitli olaylarına ait inançlar folklorun konusudur.

Göller Bölgesi, folklorik değerler, gelenek ve görenekler bakımından da oldukça ilgi çekici özelliklere sahip bölgelerimizden birisidir [82].

6.2.3. Tarihsel, Arkeolojik ve Kültürel Değerler

6.2.3.1. Antik Kentler

Göller Bölgesi, tarihsel ve arkeolojik değerler açısından oldukça büyük potansiyele sahip bir bölgedir. Bölgede bulunan ve gerçekten turizm gelişimi yönünden önemli ölçüde potansiyel arz eden tarihsel ve arkeolojik alanların belli başlıları el alınarak incelenmiştir (Şekil A.1). Burada, çok kısa bir şekilde tanıtımları yapılan bu alanlardan, konumuz açısından ve turizm gelişimi yönünden önemli ölçüde potansiyel arz eden alanlar, bundan sonraki bölümde (6.3) daha ayrıntılı olarak ele alınacaktır.

-Antiocheia Antik Kenti

Antiocheia, Isparta Yalvaç ilçesinin yaklaşık 1 km kuzeyinde ve Sultan Dağlarının güney yamaçları boyunca uzanan verimli bir arazide kurulmuş bir Psidia kentidir. Kesin kuruluş tarihi bilinmemektedir. Antiocheia bir tepe üzerinde kurulu, sur duvarları ile çevrili olup, günümüzde kısmen ayakta olan ve temel kalıntıları mevcut surların uzunluğu 2920 m.'yi bulmaktadır. Kentin, batı, güney ve kuzey olmak üzere üç kapısı bulunmaktadır. Kentin başlıca karakteristik yapıları; August Tapınağı,

Propylon, Tiyatro, Roma Hamamı, Stadyum, St. Paul Kilisesi, Nimfeum ve Su Kemerleridir [71].

-Kremna Antik Kenti

Burdur'un Bucak ilçesi Çamlık Köyü yakınında ve Burdur'un 60 km güneydoğusundadır. Bucak ilçe merkezine ise 15 km uzaklıktadır. Kremna Aksu vadisine hakim bir tepededir. Kente, ancak batıdan ulaşılabilir. Resmi yapıların bir çoğu iki küçük vadiye toplanmıştır. Bu vadilerin birleştiği yerde forum ve bazilika bulunmaktadır. Doğuda iki tepeciğin yamacında tiyatro vardır. Akropolün yüksek tepesinde tapınaklar, ve araziye uygun yerlerde de evler yer alır. Kentin ayakta kalmış yapıları çok azdır.

-Sagalassos Antik Kenti

Burdur'un 33 km doğusunda Ağlasun ilçesinin 7 km kuzeydoğusundadır. Akdağın güneyindeki alçak tepelerin güneye bakan yamaçlarında kurulmuştur. Oldukça geniş bir alanı kaplamaktadır. Sagalassos akropolünde tespit edilen yapılar şunlardır; Propylon (anıt giriş yapısı), Antonius Tapınağı, Büyük Cadde, Aşağı Agora, Yukarı Agora, Bazilika, Nympheus (su ile ilgili yapı), Tiyatro, Yuvarlak Anıt, Küçük Tapınak, Kütüphane. Sagalassos Antik Kenti, yıkık durumda olmasına rağmen, iyi bir onarım ve restorasyon çalışması ile açık hava müzesi olabilecek özelliktedir.

-Adada Antik Kenti

Isparta Sütçüler ilçesi Sağrak Köyü yakınındadır. Burası bir Psidia kentidir. Kesin kuruluş tarihi bilinmemekle beraber M.Ö. I. yüzyılda kurulduğu tahmin edilmektedir. Burada henüz bir arkeolojik kazı yapılmamıştır [68].

-Hacılar ve Kuruçay Höyükleri

Tarihin her döneminde önemini koruyan Anadolu tarih öncesi çağları da çevresindeki coğrafyalardan daha parlak yaşamış bir anlamda uygarlığın anavatanı olmuştur. Bugün ülkemizin neresine gidersek gidelim çoğunun kazıları yapılmamış, bir işaretle dahi belirtilmemiş, buna rağmen kendine özgü görünümü ile kendisini ele veren bir höyükle karşılaşırız.

İşte Hacılar ve Kuruçay Höyükleri, insanlığın pek bilinmeyen, yazısız tarihine, daha doğrusu tarih öncesine ışık tutan bu höyüklerden, önemli ikisini oluşturmaktadır.

Yeni Taş (Neolitik) ve Bakır Taş (Kalkolitik) Çağları'nda bugün Göller Yöresi olarak adlandırdığımız bölge yoğun bir yerleşime sahipti. Burdur ilinin 25 km güneybatısında yer alan Hacılar ve yine Burdur yakınlarında Hacılar'ın komşusu Kuruçay höyükleri bu çağlarda yerleşim görmüşlerdir. Bu iki höyük, gerek bu dönemlerin özelliklerini, gerek bu dönemler arası geçişleri gerekse bu dönemler içinde yaşanan gelişmeleri gösteren pek çok buluntu vermişlerdir. Kuruçay Höyüğü, Hacılar Höyüğü'ne göre daha uzun dönem yerleşim görmüştür. Ancak Hacılar'dan elde edilen buluntular daha zengindir.

-Men Kutsal Alanı

Isparta Yalvaç ilçesine 5 km uzaklıkta “Gemen Korusu” denilen bir tepede kurulmuş bulunan Men Kutsal Alanı “Ay Tanrısı Men” adına inşa edilmiş olup, tarihi M.Ö. 4. Yüzyıla kadar uzanmaktadır.

-Limenia Adası-Artemis Tapınağı

Isparta Yalvaç ilçesine 25 km uzaklıkta Gaziri mevkiinde Hoyran Gölü içinde bulunmaktadır. Buraya asfalt bir yol ile ulaşılmaktadır. Adanın etrafını çevreleyen sur duvarlarından başka ada içerisinde Artemis adına inşa edilmiş bir tapınak ile diğer yapı kalıntıları bulunmaktadır.

-Bayat Harabeleri

Isparta Atabey ilçesi İslamköy beldesi yol ayırımına varmadan yolun gidiş yönünün sol tarafında, Bayat Köyü yakınındaki tepede bulunmaktadır. Kent, bu tepenin üzerinde inşa edilmiş olup doğu tarafında küçük bir tiyatro kalıntısı görülmektedir. Bu tiyatroya ait tonozlu kemerle giriş kısmı hala ayakta. Aynı tepenin batı kesiminde tepenin altına doğru inen bir tünel vardır. Kent, Selevkos devrine ait bir koloni şehridir.

Burası daha sonra Roma devrinde yeniden önem kazanmış ve genişlemiştir. Roma dönemine ait tiyatro bulunmaktadır. Kentte ayrıca, sarnıçlar ve oyulmuş kaya mezarları görülmektedir.

-Timbriada Antik Kenti

Timbriada Antik Kenti, Yalvaç Akçaşar Köyü yakınlarındaki bir tepe üzerinde kurulmuştur. Kesin kuruluş tarihi bilinmemekle beraber, yörede Helenistik Çağa ait sikkeler bulunması, Helenistik devir kolonisi olduğunu doğrularsa da bazı bilginlerce Hadrian Çağı'nda koloninin en görkemli devrini yaşadığı söylenmektedir.

-Prostanna Antik Kenti,

Eğirdir'in batısında bir tepe üzerinde kurulmuştur. Kentte M.Ö. I. yüzyıla ait kalıntılar bulunmuştur.

-Düğer (Tymbrianassus) Antik Kenti

Burdur'da klasik çağa ait bilinen en eski yerleşim yeri Düğer Köyündedir. Frig kültürü özelliklerini gösteren bu yer, Yunan Arkaik dönemine rastlamaktadır. Hacılar Köyü Höyüğü'nün 10 km batısına düşen Yarışlı Gölü'nün doğu kıyısındaki yarımada'dadır. Kent, M.Ö 6. yüzyılın son çeyreğinde kurulmuştur. Düğer'de bilimsel kazı yapılmamış, kaçak kazılarda ortaya çıkan buluntuların büyük bir kısmı Burdur Arkeoloji Müzesinde toplanmıştır. Bulunan eşyalar arasında, tapınak olduğu sanılan birkaç yapının, pişmiş topraktan kaplama levhaları vardır. Bunların yapıyı, doğanın zararlarından ve yangından korumak için yapılmış olduğu sanılmaktadır.

-Pariais Antik Kenti

Eğirdir ilçesi Barla Kasabası içinde olup, Roma dönemine ait çeşitli kalıntılar bulunmuştur.

-Fari Harabeleri (Binda)

Isparta'nın 23 km kuzeyinde Kılıç Köyü yakınlarında bulunan bir harabedir.

-Tymondas Antik Kenti

Isparta Senirkent ilçesi Yassıören Kasabasında bulunan bir antik kenttir. Kalıntıları günümüze ulaşmayan bu antik kente ait bazı mimari bloklara Senirkent ilçe merkezinde ve Yassıören Kasabasında rastlanmaktadır. Ayrıca, Senirkent ilçesi sınırları içinde, Gençali ve Başköy Harabeleri de bulunmaktadır.

-Tol Harabeleri

Isparta Şarkıkaraağaç ilçesine 65 km uzaklıkta, Yenişarbademli ilçesinde Beyşehir Gölü kenarında bulunmaktadır.

-Enebura Harabeleri

Isparta Şarkıkaraağaç ilçesinin 12 km güneybatısındaki Salur Kasabasının batısında 800 m. yükseklikte Kızılkale dağında büyük bir yer kaplar. Harabelerin Roma devri kenti kalıntıları olduğu kalıntılar ve yazılı taşlardan anlaşılmaktadır. Kale ile çevrili olan kent harap durumdadır.

-Apollonia Harabeleri

Isparta Uluborlu ilçesinde bulunan kentin M.Ö. 3. yüzyılda kurulduğu sanılmaktadır. Kale ile çevrili olan kentin, Selevkos tarafından kurulduğu, ilk adının Apollonia olduğu bilinmektedir. Bizanslıların eline geçmesinden sonra adı Sozopolis olmuştur.

-Kbyra

Burdur'un Gölhisar ilçesinin Horzum mahallesinin kuzeydoğusunda yer almaktadır. Kbyra çok yüksek olmayan üç tepecik üzerinde kurulmuş bir kent olup, çevresinin sağlam surlarla çevrildiği anlaşılmaktadır. Ayrıca, çevrede demir madenlerinin olduğu ve Kbyra'lıların demircilikte de usta olduğu bilinmektedir. Kbyra, toprak üstü buluntuları yönünden Burdur yöresinin en iyi inşa edilmiş antik sitesidir. Kbyra'da, doğuda stadyum, orta mekanda aşağı ve yukarı agora, batıda da tiyatro ve odeon kolayca görülebilmektedir.

-Fasıllar (Kurtbeşiği) Hitit Anıtı

Beyşehir ilçesi Fasıllar Köyünün 150 m. kadar batısındaki Örenler Konağı'nın bayırında, sırt üstü yatar durumda olup, *dünyanın en büyük kaya anıtlarından birisidir*. 2.25x2.75 x8.30 m. boyutunda ve 72 ton ağırlığında dev bir kayanın 20 m²'lik bir yüzüne oyulmuş olan üst üste iki tanrı ile alttaki tanrının iki yanında bir çift aslan kabartmasından oluşmaktadır.

Bu dev anıtın ilçe turizmi açısından önemi büyüktür.

-Lükyanus Anıtı (Fasıllar Atlıkaya Kabartması)

Kurtbeşiği Anıtının 100 m. kadar doğusundadır. Bayırdan 8 m. kadar yükseklikteki dik bir kayanın üzerine oyulmuş 1.85 m. boyunda, bir at kabartmasıdır. *Fasıllar anıt ve örenleri, tarihi bir açık hava müzesi gibidir.*

-Eflatun Pınarı Anıtı

Eflatun Pınarı Hititler döneminde kurulmuş kutsal Hitit Anıtıdır. Sadıkhacı Kasabası yakınlarında bulunan anıt, Beyşehir'e 22 km uzaklıktadır. Kabartmanın oyulduğu kesme taşlar, üst üste ve yan yana konularak eni 4 m., yüksekliği de 7.5 m. olan ve düzgün bir duvar yüzünü andıran bir anıt yüzeyi oluşturmuştur. Anıt, göğü taşıyan ve yerle gök arasında ilişki kuran tanrıları canlandırmaktadır.

Esas olarak, eser bir kaya anıtı değildir. Çünkü yerli bir kayaya oyulmak yerine, bir pınarın kaynağında 14 büyük taş bloktan yapay bir kaya yüzey üzerine yapılmıştır. Blokların hepsinin de renginin eflatun oluşu bunların aynı maden ocağından geldiklerini gösterir. Bu blokların her birine işlenen figürler, anıt toplu olarak ele alındığında ortaya çıkan kompozisyonun birer unsurudur. Bloklardaki figürler, ayrıntıları işlenmeden yarım kalmıştır. Anıttaki insan tasvirlerinin cepheden yapılmış olması dikkat çekicidir.

Kare planlı anıt, taş bloklardan oluşmaktadır. Bir yüzü yüksek kabartma figürlerle bezelidir. Kompozisyonun merkezinde yer alan bakışık ve dikey konumlu iki blokta oturur durumda bir tanrıyla bir tanrıça bulunur. Anıttan günümüze 4 m. yüksekliğinde, 7 m. uzunluğunda bir cephe kalmıştır [83].

6.2.3.2. Dinsel Mimarlık Örnekleri

-Aya Payana Kilisesi

Isparta merkez ilçesi Turan mahallesindedir. 1750 yıllarında yapıldığı tahmin edilmektedir. Dikdörtgen planlı, üç refli ve apsislidir. Kuzey, batı ve doğudan birer giriş kapısı vardır. Çatı ahşap ve çapraz tonozludur. Ahşap üzerleri alçı ile sıvalıdır. Kilise, 1993 yılında restorasyon kapsamında onarıma alınmıştır. Kilisenin barok stilindeki ahşap malzemeleri müze deposunda saklanmaktadır.

-Aya Yorgi Kilisesi

Isparta merkez ilçesi Doğancı mahallesindedir. Kilisenin yapım tarihi 1858 yılıdır. Bununla ilgili yazıt ana nef girişindedir. Yapı, doğu-batı yönünde olup dış duvarları yerel taş kövke ile yapılmıştır. Batı, kuzey ve güneyden birer girişi vardır. Kuzey girişi üzerinde dışarı taşkın ve iki sütun üzerine oturan yağmurluk vardır. Yapının çatısı çapraz tonozlarla ve kövke ile örtülmüştür. Neflerin yükseltisi çatıda izlenir ve üçgen alınlıklarda yuvarlak ve dikdörtgen pencereler yer alır. Kilisenin iç alçı sıvaları dökülmüştür.

-Aya Steffanos Kilisesi

Isparta Eğirdir ilçesi Yeşil Ada içinde yer alır. Dış duvarları moloz taştır. Çatı ve iç mekan sütunları ahşaptır. Yer yer alçı sıvaları ve çatısı yıkılan kilise 19. yüzyılda inşa edilmiştir. Hem tarihi bilgiler, hem de o dönemleri yaşamış olan ada halkı, Cumhuriyet öncesi Anadolu'da *yaşayan Rum asıllı Hristiyan hacı adaylarının, Kudüs'e gitmeden önce yol güzergahı üzerinde bulunan Aya Steffanos Kilisesini ziyaret ettiklerini ve burada ayinler düzenlediklerini belirtmektedir.* Kilisede 1993 yılında restorasyon çalışmaları başlamıştır.

-Aya Gergio Kilisesi

Isparta Eğirdir ilçesi Barla Kasabası içinde yer alır. 1805 yılında moloz taşlarla inşa edilmiştir. Kuruluş itibarıyla Eğirdir Gölüne hakim bir dağ yamacında yer alan kilise, dikdörtgen planlıdır. Yapının bugünkü haliyle çatısı yoktur.

-Kutlubey Camisi (Ulu Cami)

Isparta Kutlubey Camisi, I. Murat zamanında, Hamid iline tayin olunan Kutlubey tarafından yaptırılmıştır. Bir çok kere tamir ve eklemelerle orijinalliği kaybolmuştur. Kayıtlara göre M.S. 1488 tarihinde yaptırılmış olduğu anlaşılmaktadır.

-Mimar Sinan Camisi

Isparta Mimar Sinan Camisi, Firdevs Bey tarafından Mimar Sinan stilinde 1562 yılında inşa edilmiştir. Sütun başlıklarıyla, kemer ve kubbelerinde devrinin mimari özelliklerini görmek mümkündür.

-Hızırbey Camisi ve Kemerli Minare

Isparta Eğirdir ilçesinde Selçuklu Türkleri'nin Anadolu'ya ilk geçişleri sırasında 13. yüzyılda cami olarak inşa edilmiştir. Hamitoğulları zamanında iyi bir onarım geçirerek genişletilmiştir. Tarihi akışı içinde bir çok kez yangınlara maruz kalmasına rağmen her defasında onarımdan geçmiştir. Yapının doğu duvarı baştan başa surdur. Cami, ilçenin önemli turistik yapılarının başında gelmektedir.

-Eşrefoğlu Camisi

Beyşehir ilçesinde bulunan ve 1279-1299 yılları arasında Eşrefoğlu Süleyman Bey'in yaptırmış olduğu bu cami, Eşrefoğulları toplu yapıları içinde yer almaktadır. *Anadolu'da ağaç çatı ve direkli düz tavanlı ulu camilerinin en büyüğü ve en görkemlisi olan Eşrefoğlu camisi, anıtsal taç kapısı, eşsiz mihrap ve minberi üstün ağaç ve çini işçiliği yönünden bir Türk ağaç camii müzesi gibidir.*

6.2.3.3. Sivil Mimarlık Örnekleri

-Hanlar, Kervansaraylar

Göller Bölgesi'nde hanlar ve kervansaraylar, özellikle Selçuklu devrinin eserleri olup, askeri veya sivil anıt değeri taşıyan tarihsel yapılardır. Askeri sevkıyatlarda ve ticaret kervanlarının konaklamasında özellikle, güvenlik görevini yerine getirmeleri bakımından Selçuklu döneminde önemli görevler üstlenmişlerdir.

•Eğirdir Hanı

Isparta Eğirdir ilçesinde Yeni Mahallede bulunan ve 13. yüzyılda yapıldığı sanılan Eğirdir Hanı klasik Selçuklu hanları özelliklerini taşımaktadır. Kesme taştan ve kesme taşlar içerisine yerleştirilen moloz taşlardan inşa edilmiştir.

•Han Abat Kervansarayı

Denizli ili Çardak ilçesinin yakınlarında Denizli'ye 65 km uzaklıkta, Acı Göl'ün batısında yer almaktadır. Selçuklular zamanından kalma bir yapıdır. Bu kervansaray I. Alaattin Keykubat zamanında 1299 yılında Eseddün Ayaz adında tanınmış bir zengin tarafından yaptırılmıştır. Bu kişi, Sinop, Çemişkezek ve Konya'da da güzel eserler yaptırmıştır. Yapı, doğu-batı doğrultusunda 34x34 m. ölçülerinde büyükçe bir

avlu ve beş bölümlü bir ana mekandan oluşmaktadır. Kervansaray, Selçuklu Sultan hanlarının yalın, süslemesiz örneklerinden biri olup Çardak ilçesinin önemli tarihsel yapılarından.

•Gelendost Hanı

Isparta Gelendost ilçesinde “Kudret Hanı” olarak ta tanınan ve Yeşilköy mevkiinde bulunan Gelendost Hanı’da bir Selçuklu devri yapısıdır. Han, 1233 yılında yaptırılmıştır.

•Susuz Han

Burdur ili Bucak ilçesi Susuz Köyündedir. Herhangi bir yazıtı yoktur. Ancak mimari özellikleri ve süslemelerinden 8. yüzyıl sonlarındaki Selçuklu sanatının ürünü olduğu sanılmaktadır. Kareye yakın dikdörtgen planda tamamı kesme taştan bir yapıdır. İç mekanı oldukça geniştir. Işık, dıştan içeri doğru genişleyen, dikdörtgen pencerelerle sağlanmıştır. En gösterişli elemanı taç kapısıdır. Yapının gövde duvarları toprakla örtülmüştür. Hemen hemen tamamı sağlam durumda olup *köylülerce ağıl olarak* kullanılmaktadır.

•İncir Kervansarayı

Burdur ili Bucak ilçesinin 7 km kadar batısına düşen bugünkü İncirdere (Dereköy)’dedir. Selçuklu Hükümdarı Gıyasettin Keyhusrev bin Keykubat tarafından 8. yüzyılda yaptırılmıştır. Avlulu kervansaraylardandır. Kapalı bölümü dikdörtgen biçimindedir. Yapı, kesme taştan yalın bir işçilikle inşa edilmiştir. Ortasındaki anıtsal taçkapı görkemli bir görünüm yaratmaktadır. Halen Ege Üniversitesi tarafından bir kurtarma kazısı yapılmaktadır.

•Kubad Abad Sarayı

Selçuklu Sultanı II. Aalaaddin Keykubat hayran kaldığı Beyşehir ilçesi, Gökaya Tol yöresinde 1227 yılında, sarayları, dillere destan olan ünlü Kubad Abad kentini kurdurmuştur. Eski kentin, surlarla çevrili olduğu, yüksek bir kulesiyle göl yakasında tersane ve kayıkhanesi bulunduğu, kentin saraylar, köşkler, cami, hamam, hasbahçe ve havuzlarla donatıldığı anlaşılmaktadır.

Selçuklulara bir süre ikinci başkentlik etmiş olan bu yalı kentinden günümüze, müzeleri süsleyen göz kamaştırıcı çinilerle restorasyonunu bekleyen saray kalıntıları kalmıştır. Yörede kazı çalışmaları, Ankara Dil Tarih Coğrafya Fakültesi Dekanı Prof. Dr. Rüçhan Arık başkanlığındaki bir heyet ile 1981’den bu yana devam etmektedir.

-Kaleler

•Eğirdir Kalesi

Isparta Eğirdir ilçe merkezinde bulunmaktadır. Dış Kale ve İç Kale olmak üzere iki bölüm olup, Dış Kalenin kalıntıları yer yer su içinde kalmıştır. İç Kale yıpranmış olmasına rağmen hala ayakta ve çekiciliğini korumaktadır. Kesin yapılış tarihi belli olmamakla beraber, M.Ö. 5. yüzyılda Lidya Kralı Kroisos tarafından yaptırıldığı sanılmaktadır. Roma, Bizans, Selçuklu ve Osmanlı döneminde kullanılmıştır. Selçuklular ve Hamitoğulları zamanında restore edilmiştir.

•Uluborlu Kalesi

Çevresi kayalıklarla çevrili olan kalenin kesin yapılış tarihi bilinmemekle beraber, Frigler dönemine kadar gider. Bugünkü kalıntıları Roma, Bizans ve Osmanlı dönemlerine aittir. Kuzey-güney doğrultusunda uzanan kalenin orta yerinde giriş kapısı vardır.

•Kız Kalesi

Konya ilinin Beyşehir ilçesinde bulunan, Manyas Kuş Cenneti’nden sonra ülkemizin ikinci kuş cenneti durumunda olan Kız Kalesi Adası, Anadolu Selçuklularının yazlık başkenti olan Kubad Abad’ın haremliği ve tersaneliği idi. Bu kaleden geriye, kalın harçlı duvar yıkıntıları, sur ve saray kalıntıları kalmıştır. *5 dekarlık bu tarihi adada, 210’dan fazla kuş türü barınmaktadır. Kuş türleri, korunmaya alınmadığı için çevrenin zararlı etkileri yüzünden her geçen gün azalmaktadır.* Bu ada, Kubad Abad’ın 3 km kuzey doğusunda küçük bir adadır.

•Gölde Kale

Burdur ilinde Gölhisar Gölü ortasında bulunmaktadır. Hisar anlamına gelen (Gölde Kale) halen ayakta.

•Burdur iline 40 km uzaklıkta bulunan Düğer Kalesi, yıkık durumda olup sadece kale kalıntıları kalmıştır.

•Burdur ili Ağlasun ilçesine 6 km uzaklıktaki Ağlasun Kalesi, Orta Çağdan kalma bir eser olup yıkık durumdadır.

-Köprüler ve Kemerler

Köprüler, hemen hemen insanlık tarihi kadar eskidir. Çeşitli medeniyetlere sahip insan toplulukları özellikle, sanatsal özelliklerini köprülere ve kemerlere yansıtmışlardır. Ne var ki, zaman aşımı ve doğal afetler sonucunda büyük bölümleri yıkılmış ve yok olmuşlar ve sadece çok az bir kısmı günümüze kadar ayakta kalabilmişlerdir. Bunlardan Göller Bölgesi sınırları içinde bulunanlardan başlıcaları şunlardır:

•Isparta ili Aksu ilçesinin 3 km doğusunda, Aksu çayı üzerinde ve Zindan Mağaraları önünde Roma döneminden kalma yontma taşlardan ve harçsız olarak yapılmış bir kemer köprü (Roma Köprüsü) vardır.

•Isparta ili Gelendost ilçesi Afşar Köyünde, Selçuklular dönemine ait olduğu sanılan köprü günümüzde de kullanılmaktadır.

•Isparta ili Sütçüler ilçesi Çandır Köyü Köprübaşı mevkiinde, yine Selçuklular döneminde yapılmış uzunluğu 65 m. genişliği 5 m. kemerli köprü bu günde ihtiyaca yanıt vermektedir.

•Isparta ili Yalvaç ilçe merkezine 8 km uzaklıkta, Antiocheia harabelerinin bulunduğu yerde, kentin su ihtiyacını karşılamak üzere 10 m. yüksekliğinde yontma taşlardan harçsız olarak yapılmış su kemerleri, bugün bile bütün görkemi ile ayakta durmaktadır.

•Konya ili Beyşehir ilçe merkezinde bulunan tarihi Beyşehir Köprüsü, 1908-1914 yılları arasında, Anadolu Osmanlı Demiryolu Ortaklığı'na yaptırılmıştır. Köprü, regülatör-baraj sistemi ile yapılmıştır. Bu taş köprünün uzunluğu 40.70 m., eni 6.35 m.dir. Batısında 14 sütun üzerine oturan 15 gözlü köprü üstü kemer vardır. Anıtsal özelliği bulunan köprü, Konya ve Beyşehir Ovasını sulayan Çarşamba suyunun kapaklarını üzerinde bulundurmaktadır.

-Çeşme ve Hamamlar

Çeşme ve hamamlar mimari özellikleri ve teknik yapıları ile tarihsel özellikler taşımaktadır. Anıtsal eserleriyle dünya mimarlık tarihinde büyük bir tutan klasik Yunan-Roma-Bizans devri sanatından sonra, benzeri fakat bambaşka bir güç ve kuvvetle büyük eserler verebilmiş ikinci sanatın yaratıcıları Türkler olmuştur. Bu bakımdan antik devrin su mimarisini, bugün hala ayakta ve kısmen fonksiyonlarını devam ettirmekte olan klasik Türk-Osmanlı devri mimarisinin eserleri takip etmiştir.

Anadolu'nun eski kentlerinde, çeşitli devirlerde gerek külliyelerin bir parçası ve gerekse yalnız olarak yapılan oldukça çok Türk hamamları vardır.

Göller Bölgesi sınırları içinde bulunan çeşme ve hamamların başlıcaları şunlardır:

•**Yılan-Kıran Çeşmesi:** 1135 yılında yaptırılan Isparta il merkezindeki tek Selçuklu eseri olup, son zamanlarda restore edilmiştir.

•**Kar-buz Çeşmesi:** Halil Hamit Paşa tarafından 1768 yılında yaptırılan çeşme, 1945 yılında Mimar Sinan camisi kapısından kaldırılıp bugünkü Mimar Sinan caddesine taşınmıştır.

•**Keçeci Hamamı:** Isparta'da hüküm süren Hamitoğulları döneminde 1284 yılında Keçeci mahallesinde Hızır Bey tarafından yaptırılmıştır.

•**Yeni Hamam:** Isparta il merkezinde İplik camisinin sol tarafındadır. 1691 yılında yaptırılmış olup günümüzde hala işlevine devam etmektedir.

•**Büyük Gökçe Hamamı:** Isparta 30 km uzaklıkta Selçuklular döneminden kalma bir hamamdır. Halen kullanılmaktadır.

•**Tabak Hamamı:** Burdur il merkezinde Ulu camiinin kuzeydoğusunda Tabakhane camii bitişiğindedir. Vakıf kayıtlarına göre 1523 yılında yaptırılmıştır.

•**Eşrefoğlu Süleyman Bey Hamamı**

Konya'nın Beyşehir ilçesinde adını bir beldeye veren Eşrefoğlu Süleyman Bey tarafından 1299 yılında yaptırılmıştır. Hamamın büyük bir bölümü hala ayakta ve bu bölüm hamam işlevini devam ettirmektedir.

•Isparta ili Gelendost ilçesi Afşar Köyünde Selçuklu mimari özelliği taşıyan ve yakın bir tarihte restore edilmiş, işlevine devam eden bir hamam bulunmaktadır.

•Isparta ili Şarkikaraağaç ilçesinde 1364 yılında yapılmış bir hamam bulunmaktadır. Bu hamam bugüne kadar çeşitli restorasyonlar görmüştür.

-Tarihi Türk Evleri ve Diğer Yapılar

Geleneksel tarihi Türk evleri, kendine özgü yaşamına uygun bir biçimde iç ve dış görünüşler arz eder. Haremlik, selamlık, divanhane gibi bölümler dışında sofa, hayat, kiler, oda içlerinde ocak, yüklük, gusülhane gibi gereksinimlerle bütünleştirilmiştir. Sürme pencere, tepe pencere, kafes, cumba, çıkma, saçak geleneksel Türk evini tamamlayan aksesuarlardır.

Ayrıca, her Türk evinin küçük de olsa mutlak bir bahçesi vardır. Göller Bölgesi'ndeki turizm değeri taşıyan tarihi Türk evleri ve diğer yapılar, bölgenin yerleşim merkezleri için ayrı ayrı ele alınmıştır.

•Isparta

Isparta evleri, genelde sokağa cephe veren, arka ve yan bahçeleri olan 1-2 katlı arka sofalı yapılardır. Yöresel özellikler gösteren evler, sit alanı içinde yoğun olup, sit alanı dışında ve diğer yerleşim alanlarında birkaç örneğin kaldığı gözlenmektedir. Isparta evleri, ortadan girişli evler ve yandan girişli evler olmak üzere iki plan tipine sahiptir.

Ortadan girişli evler simetrik bir plan düzen göstermektedir. Alt katta servis birimleri yer alır. Üst katta giriş 7-8 basamak ile sağlanır. Üst katta, genelde arka sofa ve iki yanda buraya açılan ikişer yada üçer oda bulunmaktadır. Merdiven yandaki mekanlardan biri içinde yer alır.

Bu yapılar, genel olarak bir servis birimlerinin bulunduğu kat ve bir de yaşama birimlerinin yer aldığı kattan oluşmaktadır. Ancak bazı zengin evlerinde aynı plan tipinin uygulandığı 2 yaşam katı ve 1 servis katı bulunmaktadır.

Yandan girişli konutlarda zemin katta yine servis birimleri yer almaktadır. Bazı durumlarda “selamlık” odası da bu kattadır. Üst katta ise, yaşama birimleri yer alır. Ancak bunlarda plan şeması değişiktir.

Isparta evlerinin alt katları genellikle kesme taştır. Bazı örneklerde ahşap hatılların kullanıldığđ, sıralı kaba tonu taş duvarlar görölmektedir. Üst katları, ahşap iskelet bağdadi yada moloz taş dolgudur. Kat arası bölmeler ve çatı ahşap konstrüksiyondur.

Isparta’daki sivil mimarlık örneklerinde kapılar, pencereler ve çıkmalar tipik özellikler göstermekte ve genel görünüme katkıda bulunmaktadır. Tavanlar, genellikle ahşap, çıta çakma süslemeli olup kenarlarda alçı ve çıta çakmalı bir bordürle çerçevelenir.

Çıkmalar, cepheyi etkileyen en önemli elemanlardan olup, köşelerdeki ahşap kolonlar oyma süslemelidir. Ayrıca altında da süslemeli ahşap bordürler yer almaktadır [70 s.57-70].

Isparta ili Eğirdir ilçesinde de Yeşil Ada üzerinde bulunan evlerde iki katlı kagir binalar olup, aynı döneme aittirler. Bunların çatıları genellikle teneke ile örtölüdü. Bu yapıların ikinci katları daha sonraki yıllarda teneke ile kaplanmışlardır.

•Burdur

Burdur evleri, genelde yapıldığđ yörenin iklimine göre plan şeması oluşturmaktadırlar. Evler, rüzgar durumu, yağmur durumu, kışın soğuk havalardaki, yazın sıcak havalardaki durumlar göz önünde bulundurularak inşa edilmişlerdir.

Tarihi Burdur evlerinde kullanılan malzemeler genellikle yörede bulunan çeşitli yapı malzemeleridir. Yine, eskiden Burdur ve çevresinde zengin ormanlarının bulunması ve bunların inşaata uygun olması dolayısıyla ahşap malzeme çok yoğun kullanılmıştır.

Evlerde mahremiyete bağlı olarak sokağa bakan cepheler ya tam sağırdır, ya da çok yüksekte açılır. Komşu duvarlar genelde yüksek tutulmuştur. Evlerin çoğunluğu iki katlı olup, alt katlarında ahır, samanlık ve kiler gibi bölmeler bulunmakta ve bunlar bahçeye açılmaktadır. Bu tarihi Türk evlerinden olan Taşoda, Kocaoda ve Mısırlılar Evi kentin en önemli tarihsel yapılarıdır.

-Taşoda

Burdur merkez çay boyunda 17. yüzyılda yapılmış tipik bir Osmanlı evidir. Ağırlıklı olarak taştan yapılmış olması nedeniyle Taşoda olarak bilinen yapı iki katlı olup, alt kat depo ve ahır, üst kat oturma bölümü olarak inşa edilmiştir. Üst bölümdeki baş odada yüklük denilen dolapların kapıları ve tavan, geometrik arabesk ve çiçek motifleriyle süslenmiştir. Pencere üzerindeki ikinci pencereler vitraylıdır.

Kültür Bakanlığı tarafından kamulaştırılarak restorasyonu tamamlanmıştır. Etnografya Müzesi olarak düzenlenip, daha sonra hizmete açılacaktır.

-Kocaoda (Baki Bey Konağı)

Burdur Merkez Üçdibek mahallesi, Divanbaba Caddesinde 17. yüzyıl Osmanlı sivil mimarisinin en güzel örneklerinden biridir.

Tavanlar, hayat bölümü ve özellikle baş oda altın ve gümüş varak kullanılarak geometrik, arabesk çiçek motifleriyle süslenmiştir. Taşoda gibi iki katlıdır.

Kültür Bakanlığı tarafından kamulaştırılarak restorasyonu tamamlanmıştır. "Müze Ev" olarak hizmete açılacaktır.

-Mısırlılar Evi

Burdur Merkez Oluklaraltı Caddesinde alt kat taş, ikinci kat bağdadi tekniğinde yapılmış 19. yüzyıl evidir.

Tavanları ahşap işlemeli, baş odası alçı kabartma süslemelidir.

Kültür Bakanlığı tarafından kamulaştırılarak restorasyonu tamamlanmıştır. Lojman olarak kullanıma açılmıştır [84].

•Atabey Ertokuş Medresesi

Isparta ili Atabey ilçesinde bulunan medrese Anadolu Selçuklu Hükümdarı I. Kılıç Arslan tarafından 1224 yılında yaptırılmıştır. Medrese “kapalı taş tip medrese” türüne girer. Dış duvarlarında, Bayat harabelerinden getirilmiş taşlar kullanılmıştır.

Medresenin portalı ve yan nişleri, daha sonraki Selçuklu medreselerine göre daha sade bir süslemeyle işlenmiştir. Fakat bu sadelik içinde portal birkaç bordürle canlandırılarak olgun bir cephe etkisi yaratılmıştır.

Medresenin içinde hiçbir dekor bulunmadığından, sadece mimari güce dayanan değişik bir mekan ifadesi elde edilmiştir.

•Eğirdir Dünder Bey Medresesi

Isparta Eğirdir ilçesinde bulunan taş medrese, Eğirdir'deki medreselerin en büyüğü ve en eskisidir. Bu medrese 1237 yılında Selçuklu Sultanı II. Gıyasettin Keyhüsrev zamanında han olarak yaptırılmış, daha sonra 1301 yılında Hamitoğlu Dünder Bey tarafından medreseye çevrilmiştir.

Medrese iki katlı olup 30 hücresi vardır.

Büyük dış kapının çok güzel süsü ve mimari üstünlüğü ile tanınmaktadır. Dış kapıdan içeriye girilince, küçük bir antreden sonra ikinci bir kapıdan geçilerek ortasında şadırvan bulunan avluya girilir. İkinci kata 12 basamaklı bir merdiven ile çıkılır. Medrese 11 odalı olup, 6 tanesi avlunun sağında, 5 tanesi solundadır.

Buraya kadar sözünü ettiğimiz ve Göller Bölgesi'nin turizm potansiyelini oluşturan doğal, tarihsel ve arkeolojik değerlerin başlıcaları ve nerelerde bulundukları tablo halinde gösterilmiştir (Tablo 6.1).

Tablo 6.1. Göller Bölgesinin Turizm Potansiyelini Oluşturan Doğal, Tarihsel, Arkeolojik Değ.

DOĞAL DEĞERLER			TARİHSEL-ARKEOLOJİK DEĞERLER		
	Adı	Bul. Yer		Adı	Bul. Yer
GÖLLER	Eğirdir Gölü	Eğirdir	ANTİK KENTLER VE HÖYÜKLER	Psidia-Antiocheia	Yalvaç
	Beyşehir Gölü	Beyşehir		Kremma Antik K.	Bucak
	Burdur Gölü	Burdur		Sagalassos A. K.	Ağlasun
	Acıgöl	Burdur		Adada Antik Kenti	Sütçüler
	Salda Gölü	Burdur		Men Kutsal Alanı	Yalvaç
	Kovada Gölü	Eğirdir		Hacılar Höyüğü	Burdur
	Gölcük	Isparta		Kuruçay Höyüğü	Burdur
	Yarışlı Gölü	Burdur		Bayat Harabeleri	Atabey
DAĞLAR	Davraz Dağı	Isparta		Timbriada A. K.	Yalvaç
	Sivri Dağ	Eğirdir		Prostanna A. K.	Eğirdir
	Kızıldağ	Ş.karaağaç		Düger Antik Kenti	Burdur
	Anamas Dağları	Isp.-Burdur		Pariasis A. K.	Eğirdir
	Toros Dağları	Isp.-Burdur		Fari Harabeleri	Keçiborlu
MAĞARALAR	İnsuyu Mağarası	Burdur		Tymondas A. K.	Senirkent
	Zindan Mağarası	Aksu-Isp.		Tol Harabeleri	Ş.karaağaç
	Çamlık Mağarası	Beyşehir		Enebura Harabeleri	Ş.karaağaç
	Pınargözü Mağarası	Y.Bademli		Apollonia Har.	Uluborlu
	Sorgun Mağarası	Eğirdir		Kbyra Antik Kenti	Göhlisar
	Damla Mağarası	Beyşehir		Fasıllar Kurtbeşiği	Beyşehir
	İn Ahır Dehlizi	Beyşehir		Lükyanüs Anıtı	Beyşehir
MİLLİ PARKLAR	Kızıldağ Milli Parkı	Ş.karaağaç		Eflatunpınarı	Beyşehir
	Kovada Milli Parkı	Eğirdir		Baris Antik Kenti	Isparta
	Beyşehir Gölü Milli P.	Beyşehir		Minassos A. K.	Isparta
	H.Akif Milli Park Ad.	Beyşehir		Kapıkaya A. K.	Isparta
	Yazılı Kanyon Milli P.	Sütçüler	DİNSEL MİMARLIK YAPILARI	Aya Yorgi Kilisesi	Isparta
	Kasnak Meşesi Tabiat	Eğirdir		Aya Payana Kilisesi	Isparta
MESİRE YERLERİ	Ayazmana Mesireliği	Isparta		Aya Steffanos Kil.	Eğirdir
	Kirazlıdere Mesireliği	Isparta		Aya Gergio Kilisesi	Eğirdir
	Milas Mesireliği	Isparta		Kutlubey Cami	Isparta
	Gölcük Mesireliği	Isparta		Mimar Sinan Cami	Isparta
	Hıdırlık Mesireliği	Atabey		Hızırbey Cami	Eğirdir
	Yazla Mesireliği	Eğirdir		Eşrefoğlu Cami	Beyşehir
	Bedre Koyu Mesirelik	Eğirdir	SİVİL MİMARLIK YAPILARI	Hanlar, Kervansaraylar	
	Kocapınar Mesireliği	Burdur		Eğirdir Hanı	Eğirdir
	Erenardıç Mesireliği	Burdur		Han Abat Kervansarı	Çardak
	Çamyolu Mesireliği	Eğirdir		Kubad Abat Sarayı	Beyşehir
	Sultan Pınarı Mes.	Burdur		Gelendost Hanı	Gelendost
	Dirmil Mesireliği	Burdur		Susuz Han	Burdur
	Burdur Gölü Çevresi	Burdur		İncir Han	Burdur
	Eğirdir Gölü Çevresi	Eğirdir		Kaleler	
	Beyşehir Gölü Çevresi	Beyşehir		Eğirdir Kalesi	Eğirdir
	Yakamaştır Mes.	Beyşehir		Uluborlu Kalesi	Uluborlu
	Yeşildere Mesireliği	Isparta		Kız Kalesi	Beyşehir
	Susamlık Tepesi Mes.	Burdur		Gölde Kale	Göhlisar
	Salda Gölü Çevresi	Burdur		Köprüler ve Kemerler	
	Çeşmedamı Pınarı	Burdur		Roma Köprüsü	Aksu
TERMAL KAYNAKLAR	Tota İçmesi	Sütçüler		Beyşehir Köprüsü	Beyşehir
	Kükürtlü Ilıca	Keçiborlu		Su Kemerleri	Yalvaç
	Kükürtlü Su	Burdur		Çeşme ve Hamamlar	
	Kokar Pınar	Burdur		Yılan Kıran Çeşmesi	Isparta
	Çavuş Kas. Kaplıcası	Beyşehir		Kar-buz Çeşmesi	Isparta
ORMANLAR	Azizye Ormanları	Burdur		Keçeci Hamamı	Isparta
	Sığla Ormanı	Isparta		Yeni Hamam	Isparta
	Kasnak Meşesi Orm.	Isparta			

6.3. Göller Bölgesi'nde Bulunan Önemli Doğal, Tarihsel ve Arkeolojik Alanlara İlişkin Araştırma ve İncelemeler ve Bu Alanların Turizm Potansiyelleri

Son yıllara kadar gelişmiş ülkelerde belli bir toplum kesimi tarafından kendi isteklerine göre ayarlanan serbest zamanı değerlendirme olgusu, sanayileşmenin yoğunlaşması, sendikalaşmanın artması, sosyo-ekonomik gelişme ve serbest zaman kavramının refah düzeyinin artmasına paralel olarak yaygınlaşması sonucu günümüzde, geniş halk kitlelerini ilgilendiren bir kavram olmuştur.

Zamanın iyi değerlendirilmesi isteği, iş dışı serbest zaman planlamasının temelini oluşturmuştur. Günümüzde büyük boyutlara ulaşan turizm talebi, kamu ve özel sektörün çeşitli kuruluşları ve örgütlerince organize edilerek karşılanmaktadır.

Geniş anlamda turizm faaliyetleri, turistlerin, tesis sahiplerinin, bireylerin, ulaşım sektörünün, doğal, tarihsel, arkeolojik ve kültürel değerlerin karşılıklı etkileştiği bir olgudur. Bir yörenin turizm değerlerini ve turizm potansiyelini irdelerken bütün bu ve benzeri unsurların, öğelerin ayrıntılı bir şekilde ele alınması gerekmektedir.

Bir yörenin/bölgenin turizm potansiyeli, farklı beklentiler ile seyahat eden turistlerin değişik taleplerine uygun gelişebilecek kalite, kapasite, arz ve çeşitliliğin sağlanması ile ilişkilidir.

Göller Bölgesi, sahip olduğu doğal, tarihsel ve arkeolojik değerler açısından turizm hareketlerine oldukça elverişli bir görünüm sergilemesine rağmen, turizm bakımından uzun süre pasif kalmış bir bölgedir. Her ne kadar bölgede turizm sezonu, Ege ve Akdeniz Bölgelerinde olduğu gibi çok daha uzun değilse de, bölgedeki tarihsel ve arkeolojik varlıklar, göller, dağlar, yaylalar, vadiler, ormanlar, mağaralar çok önemli birer turistik aktivite merkezi olabilecek yerlerdir.

Biz burada, bölgede bulunan ve gerçekten turizm gelişimi yönünden önemli ölçüde potansiyel arz eden doğal, tarihsel ve arkeolojik alanları ve yerleşimleri konunun önemi açısından daha ayrıntılı bir biçimde ele alacağız . Bu alanların bazıları sadece tek yapı ölçeğinde, bazıları alan veya bölge ölçeğinde, bazıları ise kent ölçeğinde ele alınacaktır.

6.3.1. Isparta Yalvaç İlçesi-Psidia Antiocheia Antik Kenti

Anadolu toprakları üzerinde Antiocheia adını taşıyan 17 kent bulunmaktadır. Isparta iline bağlı Yalvaç ilçesinin yaklaşık 1 km kuzeyinde, deniz seviyesinden 1236 m. yükseklikte, Psidia bölgesinde kurulmuş olan Psidia Antiocheia Antik Kenti mimari, dini ve tarihsel açıdan en önemlisidir. İlk kez 1913-1914 ve 1924 yılları arasında W. Ramsay ve D.M. Robinson'un ekibi tarafından yapılan kazılar sonucu ortaya çıkarılan Psidia Antiocheia Antik Kenti tarihinin, Neolitik döneme kadar uzandığı bilinmektedir.

Yazılı belgelere ve arkeolojik buluntulara göre I. Antiochos tarafından M.Ö. 280 yılında kurulduğu anlaşılan Antiocheia'nın asıl yerleşim merkezi, 14 km²'lik bir alanı kaplamaktadır. Toprakları Sultan Dağı'ndan Eğirdir Gölünün güney kıyısına kadar uzanan Antiocheia, batıdan doğuya, güneyden kuzeye kadar uzanan ana yolların odak noktasında yer alması ve verimli toprakları nedeniyle Anadolu'nun en önemli yerleşim birimlerinden biri olmuştur.

M.Ö. 25 yılında "Colonia Caesrea Antiocheia" adıyla anılan askeri bir Roma kolonisi haline gelen Antiocheia, Olbasa, Kremna, Komama, Lystra, Parlais gibi diğer koloni kentleri arasında en eski, en büyük ve en fazla Romalılaştan bir kent olmasıyla dikkat çeker. İmparator Augustus tarafından Roma'nın Anadolu'daki ikinci merkezi olarak seçilen kente, aynı dönemde Roma'dan getirilen 3 bin veteran yerleştirilmiştir. Roma'daki mahalle isimlerinin verildiği, Latince yazılmış "Res Gestae" adıyla bilinen önemli İmparatorluk metninin de burada bulunduğu düşünüldüğünde, Antiocheia'nın Roma'nın kardeş şehir seçilmesi daha iyi anlaşılabilir.

Antiocheia'nın tarihsel olarak bir diğer önemli yanı da, *Hristiyanlığın Anadolu'daki ilk merkezlerinden biri olmasıdır*. M.S. I. yüzyılda Antiocheia'ya gelen St. Paul, kenti misyonerlik faaliyetlerinin merkezi olarak seçmiş; *Hristiyanlığı ilk kez bu kentte resmen açıklamış; ilk vaazını buradaki sinagogda vermiş ve kent halkı arasında büyük bir taraftar topluluğu oluşturmuştur*. Antiocheia halkı da bir şükran borcu olarak, dünyanın ilk ve en büyük St. Paul kilisesini, ilk vaazın verildiği sinagog üzerinde inşa etmiştir.

M.Ö. 3. yüzyılda kurulan Psidia eyaletinin metropolisi olan Antiocheia, bu dönemde basılan sikkelerden ve inşa edilen binalardan da anlaşılacağı gibi ekonomik

durumunun en üst düzeyine ulaşmıştır. Bu tarihlerde kent nüfusunun 100.000'in üzerinde olduğu hesaplanmaktadır. 713 yılında çıkan savaşta oldukça tahrip edilen kent, yeniden imar edilmeye çalışılmışsa da, eski görkemli günlerinin bir daha geri gelmemek üzere geçip gittiği bilinmektedir. Surları daralan, yapı malzemelerinin eski ihtişamını yitirdiği Antiocheia'nın izi, 12. yüzyılın sonlarına kadar izlenebilmektedir. 13. yüzyılın ikinci yarısında Yalvaç'ın kurulmasıyla, canlı bir yerleşim yeri olmaktan tamamen çıkmıştır.

Antiocheia, ortaçağda iki önemli olayı daha yaşamıştır. Birincisi, Haçlı seferleri sırasında haçlıların Kudüs'ü almak üzere hazırlıklarını yapmak üzere Antiocheia'ya sığınmalarıdır. İkincisi ise, Türklerin Anadolu'ya yerleşmelerini kesinleştiren Miryakefalon savaşının 1176 yılında Antiocheia sınırları içinde gerçekleşmesidir.

1979 yılında tekrar başlatılan kazı çalışmaları sonucunda, Anadolu'nun hem Roma döneminde hem de sonrasında en önemli dini ve ticari merkezlerinden Antiocheia'nın bir çok önemli kalıntısı gün ışığına çıkartılmıştır. Bunlardan biri İmparator Septimus Severus'un Parthlarla yaptığı savaşın anısına bir zafer abidesi olarak yapılan kent kapısıdır. Bugün sadece temel kalıntıları bulunan kapı, iki kenar ve iki orta pylonlu olmak üzere üç açıklıklı geçit şeklinde yapılmıştır. Kentin en yüksek noktasına, doğal bir kayalığın üzerine İmparator Augustus tarafından inşa ettirilmiş olan Augustus Tapınağı, ana tanrıça Kybele adına yaptırılmıştır. M.S. 400 yıllarında açık hava kilisesi olarak kullanılan tapınak, mimari özellikleri ile benzersizdir. Yukarıda sözünü ettiğimiz, St. Paul adına yaptırılan kilise, kentin batı tarafında bulunmaktadır. Kentin en büyük kilisesi olan yapının üst kısmı bugün ortadan kaldırılmıştır. Ancak tamamı mozaiklerle kaplı ve üzerinde yazıların yer aldığı taban görülmeye değerdir.

Bu kalıntıların dışında, 15 bin kişilik tiyatrosu, Roma hamamı, anıtsal çeşmesi, özenli su kemerleri, at nalı planlı 30 bin kişilik stadyumu, Men Kutsal Alanı ve yakın mesafedeki Limenia Adasında bulunan Artemis tapınağı, kaya mezarları ve Meryem Ana Manastırı ile gerçek bir tarih hazinesi olan *Antiocheia'nın bugüne kadar ancak %10'u gün ışığına çıkarılabilmektedir. Anadolu'nun ortasında unutulmuş bu eşsiz antik başkent, Hristiyanlar tarafından ikinci bir hac merkezi olarak kabul edilmektedir* [85].

Antiocheia'da arazinin doğal durumundan yararlanılarak, Hippodamos'un ızgara sistemi şehir planının ustaca uygulanması oldukça ilgi çekicidir. Sur içinde, birbirine dik olarak güneyden kuzeye ve doğudan batıya doğru birer eksen çizilerek, planlama bu eksenlere göre yapılmıştır. Güneyden kuzeye giden caddeye Decumanus Maximus, doğudan batıya doğru giden ana caddeye Cardo Maximus adı verilmiştir.

Şehir planında esas itibari ile ana caddelere dik açılarla açılan dar, fakat düz sokakların bulunduğu görülmektedir. İki ana meydanı kentin doğusunda ve odak merkezindedir. Bunlardan birisi, Augustus tapınağı önündeki aynı adla anılan meydan, diğeri bu meydanın batısında yer alan Tiberus alanıdır (Şekil A.2).

Kentin günümüze kadar kalan kalıntıları hakkında kısaca bilgi vermek, antik kenti daha iyi tanımamız açısından gerekli olacaktır.

•Batı Kapısı

Kentin en görkemli kapısı, kentin batısında yer alır. İki kenar ve iki orta pylonlu olmak üzere üç açıklıklı geçit şeklindedir. Açıklıkları 4 m. olan ayakların her iki yanında bitkisel motiflerle süslü plasterlerin yer aldığı anlaşılmaktadır.

Yapı formu ve üzerindeki yazıttan, anıtsal kapının M.S. 212 yılında yapılmış olduğu anlaşılmaktadır (Şekil A.3).

•Güney Kapısı

Kentin güneyinde Anthious vadisine çıkış için en uygun yerde inşa edilmiştir. Tek girişli olduğu anlaşılan kapının, günümüze çok az mimari kalıntıları ulaşmıştır.

•Kuzey Kapısı

Kent surlarının kuzeybatı köşesinden yaklaşık 70 m. uzaklıkta ve kuzey yöne doğru bakmaktadır. Tek geçitli olan kapının sadece temel kalıntıları yerinde görülebilmektedir.

Kent surları ile birlikte inşa edildiği tahmin edilen kapıda herhangi bir bezeme unsuruna rastlanmamıştır. Bunların dışında, daha küçük boyutlarda giriş için kullanılan kapıların olduğu muhakkaktır.

•Sur Duvarları

Antiocheia bilindiği gibi hakim bir tepe üzerine kurulmuş ve tamamen oval bir surla çevrilmiştir. Bugün kısmen ayakta olan temel kalıntıları görülen surların uzunluğu 2920 m.yi bulmaktadır. Surların çevrelediği alan ise 47 hektardır. Kent surlarına dikkat edildiğinde, arazi eğiminin çok olduğu yerlerde, sur kalınlığının ortalama 1.50 m., diğer yerlerde 4.75-5.50 m.lere vardığı görülmektedir.

•Augustus Tapınağı

Tapınak, kentin en yüksek yerindeki kutsal alan içinde ve İmparator Augustus'un ölümünden sonra onun adına yapılmıştır. Yapının temeli doğal kayanın kesilmesi ile oluşturulmuştur. Tapınağın arkasında, yarı daire şeklinde doğal kayaya oyularak meydana getirilmiş, iki katlı bir galeri bulunmaktadır. Alt katta dor üst katta ise ion düzeninde sütunlar kullanılmıştır (Şekil A.4).

Alanın kuzey ve güney taraflarında yer alan, yaklaşık 5 m. genişliğinde sütunlu galerilerin, bugün kısmen temel izleri bulunmaktadır (Şekil A.5, A.6).

•Propylon

Augustus alanı ile Tiberius alanının kesiştiği yerde inşa edilmiştir. Üç tonozlu ve zafer takı biçiminde yapılmış olan Propylon, İmparator Augustus onuruna dikilmiş, Onun, denizde ve karada kazandığı zaferlerini sembolize eden heykel ve kabartmalarla süslenmiştir (Şekil A.7).

•Tiberius Alanı

Sütunlu caddenin hemen doğu bitiminde yer alan Tiberius alanı, doğuda propylon anıtsal merdivenleri, kuzey ve güneyde ion sütunlu galeriler çevrelemiştir. Doğu-batı yönünde uzanan meydanın, iki yanındaki galerilerin yüzeyleri ve onun üzerinde duran sütun mimarisi ortaya çıkarılmış, böylece meydanın ölçülerini saptamak mümkün olmuştur. Yaklaşık kare bir plana sahip olan alanın dış ölçüleri kuzeyde ve güneyde 21 m., doğuda ve batıda ise 21 m.dir (Şekil A.8).

Galerilerin ortalama genişliği 3.40 m., uzunluğu ise 20 m.dir. galerilerin gerisinde daha geç devirde yapılan sıra halindeki dükkanların yerleri saptanmış ise de, tam kazı

yapılmadığından yeterli bilgi elde edilememiştir. Ancak, bu dükkanlardan çok sayıda cam, pişmiş toprak ve bronz malzeme elde edilmiştir. Kentin sosyal yaşamının bu alanda geçtiği bilinmektedir.

•Sütunlu Cadde

Antiocheia'da kentin bel kemiğini oluşturan sütunlu cadde, iki ana caddenin kesiştiği kavşaktan 75 m. kuzeyde ve ikinci ana caddenin doğusundan başlayarak Tiberius alanına kadar uzanmaktadır.

Kaldırımlı olan ana cadde, yaklaşık 11 m. genişlikte olup, uzunluğu 69 m.'dir, caddenin sağında ve solunda, güneyde 5.50 m., kuzeyde ise 5.60 m. derinlikte portikler ve onların gerisinde 5 m. derinlikte dükkanların yer aldığı temel kalıntıları tespit edilmiştir.

Sütunlu cadde üzerinde yer yer heykel kaidelerinin bulunması, antik çağda caddenin heykellerle süslü olduğunu göstermektedir. Ayrıca cadde ortasından geçen ve atık suların boşaltıldığı kanaldan başka, her iki tarafta bulunan dükkanların altından kaynak suları taşıyan taş ve toprak künkten yapılmış su yolları dikkat çekmektedir (Şekil A.9).

•Tiyatro

Kentin merkezine yakın bir tepenin yamacına inşa edilen tiyatro, kente hakim bir yerde bulunmaktadır. Antik kentteki kalıntılar arasında en çok tahrip olmuş bir yapıdır. Antiocheia tiyatrosunun, her antik tiyatro gibi üç asıl kısımdan meydana geldiği görülmektedir. Seyircilerin oturmaları için yarım daire şeklinde düzenlenmiş oturma sıraları, yarım daire şeklinde bir meydan ve oyunların oynandığı sahne binası bulunmaktadır.

Tiyatronun ön yüzü kuzeybatı yönde yaklaşık 105 m. uzunluğundadır. Gerideki yuvarlak çevre ortalama 185 m. gelmektedir. Kuzey yöndeki oturma kademeleri, tepenin yamacı oyulmak suretiyle doğal toprak eğimi üzerine oturmasına karşın, güney yöndeki oturma kademelerinin araziye tiyatronun şekline uydurmak için tonoz ve kemerlerden oluşan bir altyapı üzerinde yer aldığı görülmektedir. Bugünkü mevcut kalıntılara göre, tiyatronun 5.000 kişiyi alabilecek kapasitede olduğu tahmin edilmektedir (Şekil A.10).

•Roma Hamamı

Kentin kuzeybatı köşesinde yer almaktadır. Yapı, arazinin şekline uydurularak yapıldığından düzgün olmayan bir dikdörtgen plan göstermektedir. Yapı, biri palaestra, diğeri hamam olmak üzere iki bölümden meydana geldiği görülmektedir.

Palaestra bölümü kapalı hamam yapısının önünde yer alır. Üç tarafı revaklarla çevrili olduğu tahmin edilen orta avlunun taş döşeli tabanı dışında, üst yapıya ait yeterli mimari parça ele geçirilemediğinden üst yapı mimarisi hakkında yeterli bilgi bulunamamaktadır. Kapalı hamam bölümü, yapılan araştırmalar sonucu, yapının diğer hamam yapılarında olduğu gibi üç bölümden meydana geldiği anlaşılmaktadır. Bunlar soğukluk kısmı, ılık kısım ve sıcak kısım. Bunların dışında soyunma odaları, servis bölümleri, su tesisleri ve su depoların bulunduğu diğer bölümlerde bulunmaktadır (Şekil A.11).

•Stadyum

Stadyum, Sultan Dağlarının eteklerinde ve akropolün batısında yer alır. Stadyumun uzunluğu 190 m., genişliği ise 30 m.'dir. Yapıda günümüze kadar kazı çalışması yapılmamıştır. Stadyum, Antiocheia'lıların yaşamında antik çağlardan beri önemli rol oynamıştır. Çeşitli oyunlar; özellikle atletizm, güreş, boks ve vahşi hayvan oyunları burada oynanmıştır.

•Su Kemerleri

Kent mimarisinin en önemli yapılarından birisi de su kemerleridir. Roma çağında Antiocheia kentinin gelişip büyümesi ile artan su gereksinimi, günümüzde "su çıktı" diye adlandırılan kaynaktan alınarak kuzey yönü boyunca uzanan , yaklaşık 10 km uzunluğundaki su yolu ile sağlanmakta idi.

Arazinin topoğrafik yapısına uyarak yerleşme yerine uzanan su kemerleri, antik çeşme Nimfeumda sona ermekte ve kentin yaklaşık 2/3'sinin su ihtiyacını karşılamakta idi. *Su kemerlerine ait kalıntılar, yer yer ayakta durmakta, görenleri hayrette bırakacak kadar özenli ve kuvvetli yapıları ile dikkati çekmektedir.* Ayakta duran kemerlerin yüksekliği 5-7. arasında değişmekte, mevcut uzunluğu ise 250 m.'yi bulmaktadır. Kemer ayakları 2.10 m. ölçülerinde ve 4 m. yüksekliğinde olup, dikdörtgen blok taşların harç kullanılmadan örülmesi ile yapılmışlardır (Şekil A.12).

•St. Paul Kilisesi

Antiocheia'nın ilk ve en büyük kilisesi olup, kent suruna bitişik ve Roma hamamının yaklaşık 200 m. güneyinde yer almaktadır. Bazilikal bir plan gösteren binanın boyutları 70 x 26 m.'dir. Doğuya yönelen ve mekanın dışına taşan apsid, yarım daire şeklinde olup, ortasında daha geniş bir nef, yanlarında dar iki nef olmak üzere üç neflidir. İç mekan büyüklükleri farklı üç kısıma bölünmüş olan yapının, asıl mekanı yanlardaki dar mekandan 13'er sütunla ayrıldığı ve böylece bu kısımların sütunlarla desteklendiği anlaşılmaktadır (Şekil A.13, A.15).

Bilindiği gibi M.S. 46 yılında St. Paul bu kilisenin altında yer alan sinagogda Hristiyanlığı yaymak için ilk konuşmasını yapmıştır. Bu nedenle St. Paul'un yeni dini yaymak için vaaz verdiği sinagog üzerine yapılmış ilk kiliseyi Anadolu'da sadece Antiocheia'da görmekteyiz.

•Men Kutsal Alanı ve Men Tapınağı

Yalvaç ilçesine 5 km uzaklıkta "Gemen Korusu" denilen bir tepe üzerinde kurulmuştur. Kutsal alanda "Ay Tanrısı Men" adına inşa edilen tapınağın tarihi M.Ö. 4. yüzyıla kadar uzanmaktadır. Bu tapınağın dışında 2 kilise, stadyum ve evler yer almaktadır. Antiocheia, Men kültürünün en önemli merkezlerinden biridir. Burada tanrı Men'e adanmış bir tapınağın bulunması da çok doğaldır. Tapınak, 43 x72 m. ölçülerinde tam dikdörtgen olmayan bir plana sahiptir [68] (Şekil A.14, A.16).

Buraya kadar sözünü ettiğimiz *Psidia Antiocheia Antik Kenti*, inanç turizmi konusunda büyük bir potansiyele sahiptir. Yalvaç ilçe merkezine yaklaşık 1 km uzaklıkta bulunan antik kentteki kilise, Hristiyanlarca çok kutsal bir yer olarak görülmektedir. İsa'nın 2000. doğum yıldönümü kutlamalarında yapılacak olan etkinlikler çerçevesinde Hristiyan din adamlarının Antalya'dan başlayacak ve Yalvaç ilçesinde son bulacak bir yürüyüş yapmaları planlanmaktadır. Bu etkinlik Yalvaç ilçesinin Hristiyanlar için kutsal bir yer olarak tanınmasına yardımcı olacaktır. Son çalışmalarda, *Yalvaç St. Paul Kilisesi*, *Turizm Bakanlığı'nca hazırlanan İnanç Turizmi Projesi* kapsamına alınmıştır. Ayrıca haziran 1997 tarihinde Yalvaç'ta uluslararası St. Paul Sempozyumu yapılmış olması da bölge turizmi açısından önemli bir girişimdir.

Turizm Bakanlığı yetkilileri, Yalvaç'ın iyi bir tanıtımla *Efes'ten daha iyi bir konuma gelebileceğini belirtmektedirler*. Haziran 1997'de düzenlenen uluslararası sempozyuma, hiçbir davetiye gönderilmemesine rağmen, *Avrupa'nın çeşitli ülkelerinden yaklaşık 250 Profesörün kendiliklerinden sempozyuma katılmak istediklerini belirtmiş olması, bölgenin turizm potansiyelinin önemini çok daha iyi vurgulamaktadır* [86].

6.3.2. Burdur Ağlasun İlçesi-Sagalassos Antik Kenti

Göller Bölgesi'nin önemli merkezlerinden biri olan Sagalassos Antik Kenti, Burdur ilinin 33 km doğusundaki Ağlasun ilçesine bağlı olup, bu ilçeye 11 km uzaklıktadır. Bölgeye önemli ölçüde etki eden, verimli toprakları sulayan Aksu ırmağı bu bölgeden geçmektedir.

Psidia bölgesinin en büyük merkezlerinden biri olan Sagalassos Antik Kenti, Akdağın 1600-1700 m. yüksekliklerindeki doğal bir sur görevini üstlenen yamaçlarında yer almıştır. Kent, bu sarp tepelerde kuzey-güney doğrultusunda Bergama Antik Kentinde olduğu gibi teraslama yöntemiyle kurulmuştur. Kentin çekirdeğini kuzey terastaki yapılar oluşturmaktadır. Buradaki yapılar çoğunlukla Helenistik döneme kadar inen tarihsel bir gelişim arz etmekte, Roma döneminde ise güney yöne doğru bir gelişme görülmektedir. Yapılar, tam olmasa da ızgara planına göre yerleştirilmiştir. Setler ve çatılar mümkün olduğunca kuzey-güney doğrultusunda yerleştirilmiştir.

Kentin iki agorasının, 20.000 kişi kapasitede tiyatronun bulunması nedeniyle yoğun bir nüfusu barındırdığı anlaşılmaktadır. Kentin yapılarında kullanılan malzeme, Akdağ'ın özünde bulunan kireç taşıdır. Bugün görülen yapıların bir çoğu, M.S. II. ve III. yüzyıllardan kalmadır. Bu da, kentin en görkemli çağının bu devirler olduğunu göstermektedir.

Kentin anıtsal girişi (propylon), harabelere çıkan bugünkü modern yolun bitiminde kentin doğu köşesinde yer alır. Bugün ayakta olmamasına karşın yapı malzemeleri rahatlıkla görülebilmektedir. Antik kentin günümüze kadar kalabilen kalıntıları hakkında kısaca bilgiler vermek bu kenti daha iyi tanımamız için gerekli olacaktır (Şekil A.17, A.18, A.19, A.20, A.21, A.22, A.23).

•Hamam

Kentin merkezine doğru, doğu-batı doğrultusunda bir hamam yerleştirilmiştir. Hamamın kuzeyinde propylon, batısında aşağı agora yer alır. Çoğunlukla toprak altında olmasına rağmen iki katlı bir mimari tarzda yapıldığı görülmektedir. Güneyinde ve doğusunda başka yapı kalıntılarına rastlanmamaktadır.

Yapı, plan olarak yamuk sayılabilecek tarzdadır. Kuzey yönündeki duvar uzunluğu 65 m.'dir. Batıda agoraya açılan bölümü 40 m.'dir.

•Güney Cadde

Sagalassos Antik Kenti içinde yer alan güney cadde, Antoninus tapınağının temenos duvarının hemen önünde başlayıp, kuzeye doğru uzayarak güney agora ile birleşir. Cadde 7-8 m. genişlikte, 200-250 m. kadar uzunluktadır. Arazinin engebeli olması nedeniyle cadde 20-25 m.'de bir basamaklı teraslı yükseltilmiş, her terasta kemerli geçiş yapılmıştır.

Caddenin zeminine ait kalan izlerden, düz plakalarla döşenmiş olduğu anlaşılmaktadır. Kademeli geçişlerde ele geçen kalp şeklindeki sütunlardan dolayı hareketli bir mimari de olduğu sonucuna varılmaktadır. Caddenin kenarları zemine göre daha yüksek tutulmuş kaldırım taşlarından oluşmuştur.

•Güney Agora ve Nüpheum

Ana caddenin dekoratif bir şekilde kuzeyde sonuçlandığı yerde bulunur. Agoranın doğusunda hamam yapısı, batısında daha yüksekte bazilika yer alır. Her iki yapı birbirini tamamlar bir şekilde tasarlanıp yapılmıştır. Agoraya güneydeki caddeden birkaç basamak daha yukarıda bulunan kapıyla girilir. Araştırmacılar, güneyde bir kapının olduğunu ve bezemelerinden dolayı erken Cladius'lar dönemine ait olduğunu belirtmektedirler.

Agora, kuzeydekilerine göre daha küçük ve 30x40 m. boyutlarına sahiptir. Zemini cadde de olduğu gibi düzgün işlenmiş taş plakalarla döşenmiştir. Yukarı agorada görülen üç yönde revak dizisi bu agorada görülmez. Ele geçen mimari kalıntılara göre M.S. III. yüzyıllara ait olduğu sanılmaktadır.

•Apollon Klarios Tapınağı ve Bazilikası

Kent merkezinde yüksek bir teras üzerinde, doğu-batı doğrultusunda yerleştirilmiştir. Doğusunda daha altta agora yapısı yer alır. Batı ve güney bölümü duvarlarla desteklenerek teras oluşturulmuştur. Araştırmalara göre, tapınak ion stiliyle yapılmış ve Hristiyanlık döneminde yerin kutsallığı nedeniyle tapınağın yerine başka bir dini yapı yapılmıştır. Bazilika 40x17 m. boyutlarında, yanlara doğru birkaç metrelik genişlemeler ile haç planı oluşturmaktadır. Malzeme olarak kireç taşı kullanılmıştır.

•Antoninus Pius Tapınağı

Kentin güneyinde ve rahatça görülebilen bir teras üzerinde yer alan tapınak 82.40x60.40 m. ölçülerindeki kutsal alanın merkezi kısmındadır. Tapınak tamamen yıkılmış ve mimari kalıntılar çevreye dağılmış durumdadır. Buna karşın birkaç sıra halinde kalabilmiş cella duvarlarından ve yer yer sağlam durumdaki stylobat bloklarından yararlanılarak tapınağın tam planı çıkarılmıştır. Klasik ölçülere tamamen uyulan tapınakta itinalı bir kesme işçiliği görülmektedir.

•Odeon

Kentin kuzey terasında bulunur. Güneyinde nūmpheum, kuzey yönünde ise yuvarlak yapı bulunmaktadır. Odeon, dağ yamacında yerleşmiş, at nalı şeklinde bir plana sahiptir. Oturma sıraları ve sahne kısmı taş plakalarla döşenmiş ve agora ile bir bütünlük içerisinde ele alınmıştır.

•Yukarı Agora

Kentin çekirdeğini oluşturan yapıdır. Üç yönden girişi vardır. Birincisi caddenin kuzey-doğu köşesinde agorayla birleştiği yerde, ikincisi güneydoğu köşesinde, üçüncüsü ise güneybatıdadır. Yaklaşık 40x50 m. bir büyüklüğe sahip olan agoranın üç yönünü portika ile çevrilmiştir.

•Yuvarlak Yapı

Yukarı agoranın güneydoğusunda yer alır. Yapının zemin kısmı 7 m. çapındadır. Yıvsız sütunlarla çevrili yuvarlak bir mimari tarzda inşa edilmiştir. Hangi amaçla

yapıldığı, tapınak mı yoksa anıt mı olduğu konusunda bir bilgiye henüz ulaşılamamıştır.

•Tiyatro

Sagalassos Antik Kentinde sağlam olarak kalmış tek yapıdır. Tiyatro, kentin kuzeydoğu ucunda bir tepe yamacına kurulmuştur. Yapının doğu bölümü, doğal yamaca yaslanmış, batı bölümü de kemer ve teraslar üzerine oturtularak inşa edilmiştir.

Tiyatro, Grek ve Roma mimari tarzlarının ustalıkla bir şekilde kullanılmasıyla yapılmıştır. Tiyatronun merkez kapısı 4.09 m. yüksekliğinde iken, diğer kapılar sadece 0.87 m. yüksekliğindedir. Bu durum, merkez kapısının insanlar tarafından, diğer kapıların ise hayvanlar tarafından kullanıldığını göstermektedir. Bu nedenle tiyatronun arena olarak ve gladyatör oyunlarında da kullanıldığını göstermektedir. Tiyatro, at nalı şeklinde bir plana sahiptir. Oturma sıralarından anlaşıldığı kadarıyla tiyatro 20.000 kişilik bir kapasiteye sahiptir.

6.3.3. Isparta Sütçüler İlçesi-Adada Antik Kenti

Adada Antik Kenti Psidia bölgesinin doğusunda yer alan küçük kentlerden biridir. Antik kent hakkında ilk bilgi M.Ö. 1. yüzyılda Artemidoros tarafından verilmiştir. Roma döneminde gelişme gösteren kent, Bizans çağında da yaşamını sürdürmüştür.

Adada Antik Kenti, Isparta ili Sütçüler ilçe merkezine 15 km uzaklıktadır. Antik kente, birincisi Isparta Eğirdir üzerinden, ikincisi yeni Antalya-Isparta yolundan olmak üzere iki yoldan ulaşmak mümkündür. Isparta merkezden yaklaşık 115 km uzaklıktadır. İlk defa 1842 yılında, A. Schönborn tarafından araştırılan kent, yanlışlıkla Pednelissos olarak adlandırılmıştır. Daha sonraları G. Hirschfeld, W. M. Ramsey'in incelemeleri ve araştırmaları sonucu, kentin Adada olduğu ortaya çıkmıştır. Roma döneminde zengin ve ihtişamlı bir kent olan Adada, tapınaklar yönünden oldukça zengindir. Bugün antik yolun bir kısmı ile Nekropol, Akropol, Forum, Agora, Tiyatro ve Tapınak Mezarların bir kısmı hala ayakta durmaktadır (Şekil A.24, A.25, A.26, A.27, A.28, A.29, A.30). Adada tapınakları hakkında çeşitli araştırmalar yapılmış olup ilk kapsamlı araştırma, 1969 yılında Arkeolog-Mimar Dr. Ü. Serdaroğlu tarafından "Doktora Tezi" düzeyinde yapılmıştır.

•A Tapınağı

Kutsal alan içinde birbirine yakın konumlanan tapınlardan kentin kuzeyindeki A Tapınağı, aynı zamanda kentin en küçük tapınağıdır. Yapının cella duvarları dahil hemen hemen tamamı sökülüp götürülmüştür. Sadece yapının çevresinde birkaç parça sütun, sütun altlığı, arşitrav parçalarından örnekler vardır. Adada tapınaklarının arasında en kötü durumdaki yapının plan ve ölçüleri, ancak burada yapılacak kazı ve temizlik çalışmalarından sonra kesinlik kazanacaktır. Ancak, yapının çevresinde bulunan mimari parçalar dikkate alındığında, diğer tapınaklar ile yaklaşık aynı ölçülere sahip olduğu söylenebilir. Tapınağa ait herhangi bir yazıt bulunamadığından hangi tanrı veya külte adandığını bilmek zordur.

•Traianus Tapınağı

Adada tapınaklarının en büyüğü olan Traianus Tapınağı, kent merkezinin doğusunda yer alır. Ön cephesi kuzeybatıya, agoraya dönüktür. Kuzey yan cephesi, saçaklık kısmına kadar sağlam kalabilmiştir. Kareye yakın bir plana sahip tapınakta, duvar kalınlığı 0.85m. olup izodemik (şaşırtmalı) teknik ile örülmüştür. İç ve dış yüzeyi oldukça düzgün işlenmiş kireç taşından oluşmuştur. Antik kentin bitki örtüsü göz önüne alındığında yapı malzemesi olarak, ahşabın yoğun kullanıldığı ortaya çıkmaktadır. Tapınağın yapılış tarihi tam olarak bilinmemekle beraber, İmparator Traianus'un, M.S. 114 yılında bazı Psidia kentlerini ziyaret ettiği, buna göre Adada kentine de gelebileceği ve tapınağın, onun bu gelişine istinaden bu tarihlerde yapılmış olduğu sanılmaktadır.

•İmparatorlar Tapınağı

Adada Antik Kenti merkezinde, Traianus ve Jüpiter-Serapis tapınaklarının arasında yer alır ve ön cephesi güneye bakar. Tapınağın cella duvarları saçaklığa kadar ayaktaadır. Tapınağın kapı kasası ve yazılı lentosu orijinal durumdadır. Ön tarafta sütun kaidesi, sütun parçaları ve ion düzeninde bir sütun başlığı bulunmuştur. Uzunluğu 15.31 m., genişliği 7.10 m. olan tapınağın ön avlu kısmı plan bakımından diğerlerinden farklıdır. Duvarları düzgün rektogonal izodemik örgü tekniği ile örülmüş, burada kullanılan yekpare bloklar şaşırtmalı yerleştirilmiş ve kenet kullanılmıştır. Batı ve kuzey (arka) dış yüzeyleri özenli bir şekilde işlenirken, doğu duvarındaki blokların alt ve üstünde çıkıntılar düzeltilmeden bırakılmıştır.

Tapınağın üst bezeme kuşağında yer alan korniş bloklarının iç kısmında, ahşap çatıyı taşıyıcı hatıl yuvaları görülmektedir. Bu geniş yuvalar, yan cephelerde 2.50 m. aralıklarla karşılıklı olarak sıralanmaktadır. Ayrıca, arka alınlıkta 0.50 m.lik ana giriş mahya yuvası da görülmektedir. Bu veriler ile çatının tekniği, sistemi ve antik dönem yapılarının çatı konstrüksiyonları hakkında bilgi edinilmektedir. Traianus Tapınağı ile tam bir benzerlik gösteren İmparatorlar Tapınağının da aynı dönemde inşa edildiği düşünülmektedir.

•İmparatorlar ve Jupiter-Serapis Tapınağı

Bu tapınak, kent merkezinin batısında yer alır. Tapınak, prosylos planlıdır ve yüksek bir podyuma oturur. Tapınağın cella duvarları, arşitrava kadar halen ayakta duruyor. Ön cephede sütunları taşıyan temel bloklar yerindedir. Ancak üstünde orijinal sütun ve önündeki merdiven basamaklarından hiçbiri yoktur. Yapının çevresinde çeşitli mimari parçalar; alınlık parçaları, friz, korniş, sütun ve kaide parçaları ve tapınağa ait sunaktan parçalar günümüze kadar gelebilmiştir. Yapının uzunluğu 19.17 m., genişliği 10.85 m.dir. yüksek bir podyum ile anıtsal bir görünüme sahip olan tapınağın bezemelerinin stil açısından benzerleri Efes, Bergama ve Sagalassos'taki bazı yapılarda da görülmektedir. Bu benzerlikleri nedeniyle tapınağın M.S. 2. yüzyılın son çeyreğinde yapıldığı düşünülmektedir.

Adada'da tapınaklar dışındaki yapıların büyük bir kısmı dolgu altında kalmış veya Bizans döneminde sökülerek veya değiştirilerek kullanılmıştır. Kentin küçük tiyatrosu da dolgu altında kalmış, sadece birkaç basamağı toprak üstündedir. Agoranın tümü yok olmuş, sadece Traianus Tapınağının önünde uzanan sulama kanalı sayesinde krepis basamakları ortaya çıkmıştır. Kent merkezindeki Akropol tahrip olmuş, onun eteğinde yer alan açık basamaklı forum günümüze kadar gelebilmiştir. Forumun önünde iki katlı olarak inşa edilen Agoranın, cadde olarak kullanılan üst bölümü bir kısmı ile belirlenmiştir. Meydanda bir çok yapıya ait mimari parçalar gelişigüzel yığılmıştır. Yeniköy yolu yapılırken tahribata uğradığı sanılan dairesel planlı yapıya ait bir çok mimari parça ve bezme örnekleri bulunmuştur. Antik kentin kesin tarihi ve mimarisi, ileride yapılacak kazı çalışmaları ve incelemeler sonucu ortaya çıkacaktır. Türkiye'de benzeri bir çok uygulamalarını gördüğümüz (Efes, Bergama vb. gibi) bu gibi alanların, gerekli çalışmalar yapılarak turizm amaçlı değerlendirilmesi kaçınılmaz bir durumdur.

6.3.4 Burdur Bucak İlçesi-Kremna Antik Kenti

Kremna Antik Kenti, Burdur ili Bucak ilçesi, Çamlık Köyü sınırları içinde, Burdur-Antalya karayoluna 15 km, Burdur'a 60 km, Antalya'ya ise 93 km uzaklıkta Aksu (Kestros) vadisinde etrafı uçurum olan hakim bir tepe üzerinde Psidyalıların kurmuş olduğu bir antik kenttir. Bu kentin bilinen en eski halkı Solymoslulardır. Kent, M.Ö. 6. yüzyılda Lidyalıların, M.Ö. 546. da Perslerin, M.Ö. 333. de Büyük İskenderin burayı alması ile Makedonyalıların egemenliğine girmiştir. Roma İmparatorluğunun ikiye ayrılması ile Doğu Roma (Bizans) yönetimine giren kent, M.S. 11. yüzyıl sonunda Türklerin Anadolu'ya gelmesi ile Türk egemenliğine girmiştir.

Kremna Antik Kentinde ayakta kalan kalıntılar, Romalılardan kalmadır. Kentin çevresi 2 m. genişliğinde ve 7-8 m. yüksekliğinde bir surla çevrilmiştir. Kente batıdan ulaşılır. Kentin adı arazi yapısına uygun olarak, Grekçede “uçurum” anlamına gelir. Kent, ızgara planlı olarak kurulmuştur. Akropol (Yukarı Kent), stratejik bir konuma sahiptir. Resmi yapıların büyük bir kısmı, burada iki küçük vadi içinde toplanmıştır. İki vadinin birleştiği yerde Forum (Meydan), Bazilika (mahkeme salonu-kilise), Exedra (kemerli yapı) ve Kütüphane yapısı vardır. Doğuda, tepenin yamacında tiyatro, tiyatronun alt tarafında Stao (dükkanlar), batıda da sütunlu cadde vardır. Bunardan başka Antoninler tapınağı, Propylon (anıtsal giriş kapısı), Nüpheum (anıtsal çeşme yapısı) gibi yapılar da vardır (Şekil A.31, A.32, A.33, A.34, A.35).

1971-1973 yılları arasında İstanbul Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Arkeoloji Bölümü Profesörlerinden Jale İnan tarafından bilimsel bir kazı yapılmış ve Kütüphane yapısında çalışılmış ve bu yapı ortaya çıkarılmıştır. Yapının tabanında Bizans çağına ait mozaik döşeme bulunmaktadır. İçinde ise, dikdörtgen yazıtlı kaideler üzerinde 9 adet mermer tanrı ve tanrıça heykelleri bulunmuş ve bu heykeller halen Burdur Müzesi heykel salonunda sergilenmektedir.

1985-1987 yılları arasında yapılan kazı çalışmalarında kentin büyük ölçekli ve doğru bir planın yapılması, yapılarla ilgili ayrıntılı bilgilerin toplanması ve bölgedeki yazıt ve anıtların belirlenmesi amaçlanmıştır. Bu çalışmalar sırasında M.S. 278' deki Kremna kuşatması ile ilgili kalıntılar ortaya çıkarılmış, Agora, Roma Forumu, Bazilika, Hamam, Sarnıç ve Tiyatroda incelemeler yapılmıştır. Ayrıca kente su getiren kemerler üzerinde ayrıntılı çalışmalar gerçekleştirilmiştir [68].

6.3.5 Isparta Eğirdir İlçesi-Doğal ve Tarihsel Çevre

Eğirdir ilçesi Isparta ilinin, hatta tüm Göller Bölgesi'nin en önde gelen turizm merkezlerindendir. Gerek tarihi zenginlikleri açısından, gerekse doğal varlıklar açısından büyük bir potansiyele sahiptir. *Eğirdir Gölünün ve çevresinin doğal güzellikleri her yıl artan sayıda yerli ve yabancı turisti ilçeye çekmektedir.* Turizm son yıllarda ilçe ekonomisi içinde oldukça ağırlıklı bir yer tutmaktadır. Sürekli gelişme kaydeden turistik tesisler ve ev pansiyonculuğu ilçe ekonomisinde turizmin yerini gittikçe artırmaktadır.

Eğirdir ilçesi Antalya'ya yakınlığı ve gelişmeye müsait konumu nedeniyle ayrı bir avantaja sahiptir. Bu nedenle bacasız sanayi olarak kabul edilen turizm, bölgenin kalkınması açısından vazgeçilmez ekonomik bir kaynaktır. Türkiye'ye gelen turistlerin büyük çoğunluğu Antalya ve çevresinde yoğunlaştığından, Eğirdir'in Antalya pastasından pay alması onun tarımsal, sosyal ve ekonomik gelişmesine yadsınamaz katkılar sağlayacaktır.

Son yıllarda ülkemize gelen turist sayısında hızlı bir artış görülmektedir. Bu gelişmeye paralel olarak Eğirdir'de konaklayan turist sayısında da bir artış görülmektedir. Geçmiş yıllarda Eğirdir'de kışın kapanan otel ve pansiyonlar, tesislerini ısıtarak, bütün yıl açmaya başlamışlardır. Bu eğilim, tesislerin doluluk oranlarının artmasına, dolayısıyla kârlılık oranlarının da artmasına neden olacağından, yörede turizm yatırımları giderek daha cazip hale gelecektir. Eğirdir'in zengin doğal ve tarihi değerleri yavaş yavaş turistlerin ziyaretine açılmaya başlanmıştır. *İlçede yer alan doğal, tarihsel ve arkeolojik zenginliklerin, Antalya bölgesindeki turistik tesislere yaklaşık 120 km uzaklıkta olması, Antalya'dan gününbirlik turların düzenlenmesine olanak vermektedir.* Bu nedenle, ilçenin doğal, tarihsel ve arkeolojik zenginliklerinin kısa sürede tanıtımı son derece önemlidir.

Göller Bölgesi'nin merkezi konumunda olan Eğirdir ilçesi için *Göl Turizminden* söz etmek doğaldır. Çünkü, dünyanın pek çok ülkesinde doğal göl ve yapay göller pek çok turistik aktivitenin oluşturulduğu turistik yerler olarak değerlendirilmektedir. Eğirdir Gölü'nde oluşturulacak su sporları tesisleri ve Davraz Dağında kurulması planlanan kış sporları tesislerinin tamamlanması ile birlikte, bölgede *Spor Turizmi* gelişecektir.

Bölgenin doğal değerleri, arabaları ve karavanları ile seyahat eden turistler için önemli bir tercih nedenidir. Ancak yörede çok basit şekilde düzenlenmiş kamping sahaları olmakla beraber, bunların sayıları ve hizmet düzeyleri yeterli değildir. Az bir yatırımla geliştirilecek kampingler yörenin gelişmesine yardımcı olacağı gibi yörenin tanınması ve turistlerin bölgeye daha sık gelmelerine de yardımcı olacaktır.

Eğirdir ve yöresi Toroslar'ın kuzeye bakan yamaçlarında bir çok özellikleri olan dağ, yayla ve vadilerle çevrilidir. Bu yamaçlar yer yer sık ve çeşitli ağaçların donattığı ormanlarla kaplıdır. Yazın serin havaları ve soğuk pınarları ile, kışın ise tatlı eğimleri ve yöreye göre uzun sayılabilecek karlı görünüşleri ile doğayı sevenler için oldukça ilgi çekici yerlerdir.

Yörede bulunan Yazılı Kanyon Tabiat Parkı, bir doğa harikası olmakta ve dünyanın sayılı kanyonları arasında yer almaktadır. *Pek çok araştırmacının ve meraklının bu kanyonu görmek üzere yöreye helikopterlerle geldikleri bilinmektedir.* Yeni trafiğe açılan Antalya-Isparta Dereboğazı Karayolu ile Antalya yöresin yer alan turistik tesislerden bu alanlara ulaşmak 1-1.5 saatlik bir süreye inmiştir. Bu tesislerden bu noktalara günübirlik turlar düzenlenerek tanıtımının yapılması gelecek için yeni isteklerin yaratılmasına neden olacaktır. Yazılı Kanyon Tabiat Parkı, 450 hektarlık bir alanı kapsamaktadır. Parka adını veren kanyonun derinliği 100 metre ile 450 metre arasında değişmekte ve Göksu Çayının kaynağını teşkil etmektedir. Bu bölgede nehir turizmi (rafting) yapmakta olasıdır.

Ayrıca Eğirdir'e çok yakın olan Kovada Milli Parkı ile, Kızıldağ Milli Parkı 'da bölgede yapılabilmesi olası doğa yürüyüşleri ve trekking olanakları için ayrı bir zenginlik kazandırmaktadır. Halen bazı seyahat acenteleri yörede yürüyüş turları düzenlemektedir.

Eğirdir ve çevresi, ülkenin en fazla mağaraya sahip bölgelerinden birisidir. Gerek profesyonel, gerek amatör mağaracıların ilgi duyacakları mağaralar yörede bulunmaktadır. M.T.A. tarafından yapılan incelemeler sonucu Eğirdir ve çevresinde bulunan 28 adet mağaradan turizm amaçlı kullanılması öngörülen bazı mağaralar şunlardır: Zindan Mağarası, Sorgun Mağarası, İnönü Mağarası, Damлатаş Mağarası, Kuz Mağarası, Ayı İni Mağarası ve dünyaca ünlü Türkiye'nin en uzun mağaralarından olan Pınargözü Mağarası.

Bütün dünyada hızla yayılan *Yeşil Turizmi* anlayışına paralel olarak ülkemizde de bisiklet turları, son yıllarda seyahat acenteleri tarafından doğal güzelliklere sahip kırsal alanlarda da düzenlenmektedir. Turizm Bakanlığı Yatırımlar Genel Müdürlüğü, turizmin çeşitlendirilmesi, ülke geneline yaygınlaştırılması ve bölgesel sosyo-ekonomik gelişmeye katkı sağlaması amacı ile çeşitli projeler yürütmektedir. Bisiklet turizmi bu amaçları destekleyen turizm türlerinden biridir. Bisiklet turları yapmaya uygun bölgelerde bisiklet turlarının yapılacağı parkurların tespiti ve bu parkurların üzerinde gerekli düzenlemelerin yapılması amacı ile turizm Bakanlığı'na bisiklet tur güzergahlarının tespitinde göz önünde bulundurulacak kriterler belirlenmiştir. Bu kriterler dikkate alınarak Isparta İl Turizm Müdürlüğü'nce Eğirdir ve çevresine yönelik olarak hazırlanan bir haftalık ve 15 günlük tur güzergah ve programları hazırlanmıştır.

Yine ayrıca, henüz çalışmalar başlangıç aşamasında olmakla beraber, gelecekte çok önemli gelişmeler beklenen *tarihi İpek Yolunun canlandırılması ve İpek Yolu üzerinde gezilerin düzenlenmesi, uluslararası turizm organizatörleri tarafından ele alınan önemli bir projedir.* 1994 yılında Turizm Bakanlığı'na Türkiye'den geçen İpek yolu üzerindeki han ve kervansaraylara ilişkin ön çalışmalar yapılmıştır. Bu ön etütlere göre turizme elverişli 11 adet kervansaray belirlenmiştir. *İşte, İpek Yolu Projesi'nin temeli, ana tur güzergahı üzerinde bulunan bu kervansaraylar ve hanların çağdaş bir turizm işlevine kavuşturulması düşüncesine dayanmaktadır. Tarihi İpek Yolunun bir bölümü de Dinar-Isparta-Eğirdir-Gelendost üzerinden Konya'ya devam etmektedir.*

Eğirdir Gölü'nde bulunan ve turizm potansiyeli olan iki ada bulunmaktadır. Bunlar; Yeşil Ada ve Can Ada'dır. Yeşil Ada, Eğirdir kent merkezine 1.5 km uzaklıkta yer alır. Yaklaşık 9 hektarlık bir alan üzerinde taş temelli ahşap evleri, dar sokakları ve küçük balıkçılık barınağı ile otantik özelliğini korumaktadır.

Hristiyan hacı adaylarının Kudüs'e gitmeden önce ilk ziyaret ettikleri ve Rumlar tarafından kutsal sayılan Aya Steffanos Kilisesi Yeşil Ada'da bulunmaktadır. Eskiden halk arasında "Nis" olarak bilinen Yeşil Ada bugün yerli ve yabancı ziyaretçilerin bölgede en çok ziyaret ettikleri bir turist çekim merkezi haline gelmiştir [47].

Her yönüyle bir *alternatif turizm cenneti olan Eğirdir ilçesinde* bulunan ve yerli-yabancı turistlerin büyük ilgisini çeken başlıca doğal, tarihsel, kültürel ve arkeolojik değerler şunlardır (Şekil A.36, A.37, A.38, A.39, A.40, A.41, A.42, A.43, A.44):

- Eğirdir Gölü
- Adalar (Yeşil Ada, Can Ada)
- Kovada Gölü ve Kovada Gölü Milli Parkı
- Yazılı Kanyon Tabiat Parkı
- Kasnak Meşesi Tabiatı Koruma Alanı
- Eğirdir Sivri Dağı (dağ turizmi, dağcılık sporu)
- Plajlar (Bedre, Altinkum, Denizaltı)
- Prostanna Antik Kenti
- Parlais Antik Kenti
- Eğirdir Kalesi
- Eğirdir Hanı (Kervansarayı)
- Aya Steffonas Kilisesi
- Aya Gergios Kilisesi
- Dündarbey Medresesi
- Baba Sultan Türbesi
- Hızırbey Camisi
- Mağaralar (Zindan, Sorgun, Pınargözü)

6.3.6. Konya Beyşehir İlçesi-Doğal ve Tarihsel Çevre

Konya iline bağlı Beyşehir ilçesi, *doğal güzellikleri yönünden bir ulusal park, eski eserler ve arkeolojik değerler yönünden de bir açık hava müzesi niteliğindedir. ilçede tarih, sanat ve doğa iç içedir.* İlçe çevresi, özellikle gölü nedeniyle 7-8 bin yıldan bu yana yoğun ve önemli bir yerleşim bölgesi olagelmıştır. Fakat tüm bu sözünü ettiğimiz değerler hala değerlendirilmeyi beklemektedir.

Beyşehir ilçesi, güzel rekreasyon alanları, göz kamaştırıcı manzaraları, ilginç mağaraları, yemyeşil ormanları ve masmavi gölü ile, az tanınmış fakat ilginç bir yerleşim alanıdır.

Dünyanın en büyük yer altı ırmağı Beyşehir Gölü ile Manavgat Çağlayanı arasında akar. *Beyşehir Gölünde gün batımı, dünyanın birinci özellik ve güzellikteki guruplarından sayılmaktadır.* Yine, dünyanın en büyük mağaralarından birkaç tanesi ilçe sınırları içindedir.

Kızkalesi Kuş Cenneti, 210 kuş türü ile Manyas Kuş Cennetinden sonra Türkiye'nin ikinci Kuş Cennetidir.

Tarihi, turizmi coğrafi yapısı, yer altı ve yer üstü kaynakları ve doğası ile yıllardır işlenmeyi bekleyen doğal bir hazine olan Beyşehir ve yöresi, Antik çağlardan, Selçuklu döneminden ve Beylikler döneminden kalma bir çok eserlerle doludur [73].

Bu varlıkları ile Beyşehir ilçesi, ülkenin önemli turizm merkezlerinden biri olma potansiyeline sahip bir yerleşim alanı durumundadır. Ayrıca ilçe ulaşım ağı ile de cazip bir merkez durumundadır. Antalya ve yöresine geçiş güzergahı üzerinde bulunduğundan değeri daha da artmaktadır. *Yılda yaklaşık 150.000 turist, karayolu ile Beyşehir'e gelmekte ve buradan da Akdeniz'e ulaşmaktadır.*

Tarihsel ve arkeolojik bir anıt niteliği taşıyan ve Konya ile Antalya arasında doğal bir köprü olup her iki bölgedeki medeniyetlerin örneklerini üzerinde bulunduran Beyşehir, yakın bir gelecekte -eğer olanaklar sağlanırsa- büyük bir turizm merkezi olabilecek durumdadır.

Beyşehir ilçesinde bulunan ve yerli-yabancı turistlerin büyük ilgisini çeken başlıca doğal, tarihsel ve arkeolojik değerler şunlardır (Şekil A.45, A.46, A.47, A.48, A.49, A.50, A.51, A.52).

- Lükyanüs Anıtı (Fasıllar Atlıkaya Kabartması)
- Fasıllar (Kurtbeşiği) Anıtı-Hitit Heykeli
- Eflatun Pınar Anıtı
- Kız Kalesi (Kuş Cenneti)
- Kubad Abad Sarayı
- Eşrefoğlu Camisi ve Türbesi
- Beyşehir Köprüsü (Taşköprü)
- Beyşehir Gölü
- Beyşehir Gölü Milli Parkı
- Hacı Akif Milli Park Adası
- Beyşehir Gölü Adaları
- Gurup (Gün Batımı)
- Çok sayıda mağara
- Termal kaynaklar
- Plajlar

6.3.7. Isparta Merkez-Doğal ve Tarihsel Çevre

Isparta Merkez ilçe doğal, tarihsel, arkeolojik ve kültürel değerler açısından oldukça zengin bir konuma sahiptir. Halen, az da olsa turizm potansiyeline sahip olan ve iyi bir değerlendirme ile gelecekte daha da büyük potansiyel teşkil edeceği tahmin edilen doğal, tarihsel ve arkeolojik değerlerin önemli olanları şunlardır (Şekil A.53, A.54, A.55, A.56, A.57, A.58, A.59, A.60).

-Tarihsel ve arkeolojik alanlar

- Baris Antik Kenti
- Minassos Antik Kenti
- Kapıkaya Antik Kenti
- Aliköy Höyük
- Kanlı Höyük
- Aya Payana Kilisesi
- Aya Yorgi Kilisesi
- Eski Isparta Evleri(Damgacı Sokak, Henden Sokak, Tabakhane Sokak)
- Firdevs Bey Bedesteni
- Keçeci Hamamı
- Yılankıran Çeşmesi
- Karbuz Çeşmesi
- Kutlubey Camii (Ulu Camii)
- Firdevs Paşa Camii (Mimar Sinan Camii)
- Hızırbey Camii
- Kavaklı Camii
- Pirefendi Sultan (Piri Mehmet Halife) Türbesi
- Halife Sultan Türbesi
- Bunların yanında; Şeyh Alaaddin Efendi Türbesi; Gökveli Sultan Türbesi, Hacı-i Sultan Türbesi, Sıtma Dedesi Türbesi, Hızırabdal Sultan Türbesi gibi daha bir çok türbe bulunmaktadır ve bunlar az sayıda da olsa turistler tarafından ziyaret edilmektedir.

-Doğal Değerler

- Gölcük Gölü (Tabiat Parkı)
- Ayazmana Mesireliği
- Milas Mesireliği
- Kirazlıdere Mesireliği
- Davraz Dağı Kış Sporları Turizm Merkezi
- Mağaralar
- Yaylalar

Isparta'nın, Akdeniz, Ege ve Orta Anadolu Bölgeleri arasında bir geçit noktası durumunda olması, ildeki konaklama ve gecekalmeleri olumsuz yönde etkilemektedir.

Fakat, son yıllardaki turizm konusundaki bazı atılımlar ve ileride alternatif turizm alanları ve olanaklarının gelişmesiyle bu olumsuz etkilenmenin ortadan kalkacağı ümit edilmektedir.

Kente gelenlerin çoğunluğu, Belediyeden Belgeli Tesislerde veya kamu kurum ve kuruluşlarına ait misafirhanelerde konaklamaktadır [71].

İldeki Belediyeden Belgeli Tesislerin gerek sayısı gerekse yatak kapasiteleri, Turizm Belgeli Tesislerden daha fazladır.

Belediyeden Belgeli Tesislerdeki doluluk oranları da daha yüksektir (Tablo 6.2).

Tablo 6.2. Isparta İlinde Konaklama Tesisleri (Isparta İl Turizm Müdürlüğü, 1996)

Tesis Türü	Tesis Sayısı	Yatak Sayısı	Doluluk Oranı
Belediyeden Belgeli	66	1792	0.53
Turistik Belgeli	11	705	0.42
TOPLAM	77	2497	0.48

6.3.8. Burdur Merkez-Doğal ve Tarihsel Çevre

Batı Akdeniz, Ege ve Orta Anadolu bölgeleri arasında iklim ve jeolojik yapı bakımından bir geçit alanı olan Burdur ili, folkloründe, kültüründe, sosyal yaşantısında ve ekonomisinde olduğu gibi turizmde de önemli bir transit merkezidir. Batıdan, Orta Anadolu'dan Akdeniz'e, hatta Fethiye gibi Güney Ege sahillerine giden bütün yollar Burdur ilinden geçer.

Burdur ilinde turizm potansiyeli, doğal ve tarihsel zenginlikleri, iklimi, folkloru, tarımı ve tabiatı ile birçok bölgelerden daha üstün bir avantaj sağlamaktadır.

Burdur ilinde arkeolojik, tarihi ve doğal turistik değerler oldukça fazladır. Burdur il genelinde toplam olarak 77 adet arkeolojik sit bulunmaktadır. Bunlardan en önemlileri:

Gölkhisar CIBYRA, Bucak KREMNA ve Ağlasun SAGALASSOS ören yerleridir. İldeki doğal sitler de: Merkez Çatağı köyündeki İnsuyu Mağarası, Yeşilova İlçesindeki Salda Gölü ve Burdur Gölüdür. Sivil mimarlık örnekleri, tümü Merkez ilçede olmak üzere; Koca Oda (Bakibey Konağı), Çelikbaş Evi, Taşoda, Mısırlılar Evi, Pirebaşlar Evi, Çetiner Evi, Hüsnü Altay Dükkanı, Ulu cami ve Saat Kulesidir. Taş Oda ve Koca Oda ile ilgili geniş bilgi daha önce (6.2.3.3) verilmişti. Bunun yanında, tarihsel ve turistik değerlere sahip iki önemli yapıda Susuz Han ve İncir Kervansarayıdır. Günümüzde bu değerli yapılar, ilgisizliğin ve bakımsızlığın tüm izlerini üzerlerinde taşımaktadırlar. Buna rağmen, *az bir yatırımla turistik yönden oldukça çekici hale getirilebilecek bu yapıların iyi değerlendirilmesi halinde, bugün var olan turizm potansiyeli, ileride daha da artacaktır.* (Şekil A.61, A.62, A.63, A.64, A.65, A.66, A.67, A.68).

Burdur; Akdeniz, Ege ve Orta Anadolu Bölgeleri arasında bir geçit noktası olması bakımından, Antalya, Ankara, İstanbul ve İzmir başlangıçlı organize turların uğrak yeri konumundadır.

Burdur'dan geçen ana tur güzergahı üzerinde Antalya, Denizli (Pamukkale) gibi ana konaklama noktalarının Burdur'a çok yakın konumda bulunmaları, ildeki konaklama ve gecekalmeleri olumsuz yönde etkilemektedir.

Kente gelenlerin çoğunluğunu oluşturan orta ve düşük gelir grupları Belediyeden Belgeli Tesislerde veya kamu kurum ve kuruluşlarına ait misafirhanelerde konaklamaktadır. Yöreye çeşitli nedenlerle gelen üst gelir grubu iş adamları ise konaklamak için Antalya, Denizli, Isparta gibi daha zengin turistik aktiviteleri olan yerleşmeleri tercih ettiklerinden, Burdur’da iç turizm talebi, Turizm Belgeli Tesislerden çok Belediyeden Belgeli Tesislere yönelmiştir [84].

İldeki Belediyeden Belgeli Tesislerin gerek sayısı gerekse yatak kapasiteleri, Turizm Belgeli Tesislerden daha fazladır. Belediyeden Belgeli Tesislerdeki doluluk oranları da daha yüksektir (Tablo 6.3).

Tablo 6.3. Burdur İlinde Konaklama Tesisleri (Burdur İl Turizm Müdürlüğü,1996)

Tesis Türü	Tesis Sayısı	Yatak Sayısı	Doluluk Oranı
Belediyeden Belgeli	11	506	0.48
Turistik Belgeli	3	145	0.40
TOPLAM	14	651	0.44

Burdur Gölü, nesli tüm dünyada tehlike altında olan Dikkuyruk ördeklerinin dünya popülasyonlarının %75’inin kışladığı bir göl olarak dünya çapında öneme sahiptir. Aynı zamanda *Burdur Gölü, Dikkuyruk ördeklerinin Avrupa ve Yakındoğu’daki en büyük kışlama alanıdır.* Bu nedenle önem taşıyan göldeki kirlenme olayı, 1989 yılında ele alınmaya başlanmış, Doğal Hayatı Koruma Derneği ile Belediyenin ortaklaşa düzenlediği “Burdur Gölü ve Dikkuyruk Sempozyumu” ile uluslararası boyut kazanmıştır.

Ayrıca Çevre Bakanlığı “RAMSAR” Antlaşması ve Sulak Alanların Korunması çerçevesinde Çevresel Etki Değerlendirme çalışmaları yapılmış, Kültür ve Tabiat Varlıkları Koruma Kurulu’na “Doğal Sit Alanı” ilanı için talepte bulunulmuştur.

Burdur gölünü kirlettiği gerekçesi ile kurulmasına karşı dava açılan Isparta Organize Sanayi Bölgesi yapımı çalışmaları, Danıştay’ın durdurma kararının Yargıtay’da bozulması üzerine devam etmektedir.

6.4. Göller Bölgesi’nde Doğal, Tarihsel ve Arkeolojik Alanların Turizm Potansiyelinin Belirlenmesine ve Turizm Amaçlı Kullanımına Yönelik Yapılan Anket alışmalarının Sonuçları ve Değerlendirilmesi

6.4.1. Araştırmanın Amacı

Bu araştırmada özellikle, Türkiye’nin turizm gelişimi içinde Göller Bölgesi’nin yeri ve payının belirlenmesi, bölgenin üstleneceği turizm işlevlerinin tanımlanması, yerli ve yabancı turistlerin dinlenme, eğlenme gereksinimlerinin karşılanması, doğaya, eskiye, geçmişe karşı merakın giderilmesi ve geçmiş uygarlıklara ait kültür birikiminin arttırılması amaçlanmıştır. Bunların yanında ayrıca;

- Bölge sınırları içinde turizm ve rekreasyon amaçlı kullanılabilecek kaynakların belirlenmesi,
- Halen kullanılan kaynakların bugünkü yararlanma düzeyleri ve ileride yararlanabilme potansiyelleri ile sınırlayıcılarının belirlenmesi,
- Daha etkin kaynak kullanımı için teknik, idari ve mali önerilerin geliştirilmesi,
- Mevcut ve gelecekteki konaklama ve günübirlik talebin belirlenip karşılanması,
- Kaynak kullanım önceliklerinin geliştirilmesi amaçlanmıştır.

6.4.2. Anket alışmalarının Hedefleri

Bilindiği üzere turizmin, ülkemizde zamansal ve alansal yoğunlaşması ile yarattığı sorunlara çözüm  nerileri getirmek amacıyla, alternatif turizm alanları ve turizm türlerini geliştirmek, Türkiye’de farklı bölgeleri temsil etmek üzere, dünya turizmi açısından önemli değerlere sahip olan örnek alanın/bölgenin (Göller Bölgesi) turizm potansiyelini belirlemek, bu bölgede turizmin sürdürülebilirliğini sağlamak için nelerin var olduğunu, nelerin yapılabileceğini ortaya koymak, ülkeye ve bölgeye sağlayacağı ekonomik katkıları belirlemek, bölgedeki doğal, tarihsel ve arkeolojik değerlerin özelliklerini ve çekiciliklerini tanımlayarak, en uygun şekilde korunarak ve sürdürülerek değerlendirilebilmelerini sağlamak çalışmamızın kapsamını oluşturmaktadır.

Bu kapsamda, alan araştırmasının (anketin) hedefleri şunlardır:

- Göller Bölgesi'nde var olan turizm potansiyelini ortaya çıkarmak,
- Yoğun olan kıyı turizmine alternatif turizm alanları ve turizm türleri geliştirmek,
- Çevreye duyarlı turizm türlerini geliştirmek amacıyla, bölgede hangi turizm türlerinin geliştirilebileceğini araştırmak,
- Yeni turizm türlerinin keşfi ile turizmin belli alanlarda yoğunlaşmasını önlemek ve ülke sathına yaymak,
- Turizmin hammaddesini oluşturan doğal, tarihsel, kültürel ve arkeolojik varlıkların korunmasını-değerlendirilmesini sağlamak,
- Turizmin, bölge halkı tarafından nasıl algılandığını ortaya çıkarmak,
- Bölgeye gelen yerli ve yabancı turist profilini belirlemek,
- Bölgeye gelen yerli ve yabancı turistlerin, bölgeyi turizm açısından nasıl değerlendirdiklerini ve bölgenin turizm gelişimi ile ilgili beklentilerinin neler olduğunu ortaya çıkarmak,
- Bölgede yer alan turizm tesislerinin mevcut durumlarını ve bölgede turizmin gelişimi ile ilgili beklentilerini öğrenmek,
- Bölgede talep yaratan turizm kaynaklarının etkin kullanımını sağlamak,
- Uluslararası turizm pazarında giderek artan talebe sahip inanç turizmini, bölgede var olan potansiyeli değerlendirerek ülkemize yöneltmek,
- Mevcut turizm arzını maksimize etmek,
- Turizm arz ve talebini dengelemek,
- Turizmin bölgesel kalkınmada bir araç olarak kullanılmasını sağlamak,
- Turizmin sürdürülebilirliğini sağlamak,
- Turizmin ekonomik katkısının devamlılığını sağlamak.

6.4.3. Anket Çalışmalarının Kapsamı ve Yöntemi

Turizmin, yer aldığı bölgenin sosyo-ekonomik yönden kalkınmasına etkisi ve sürdürülebilir olması kaçınılmaz bir olgudur. Bunun gerçekleşmesi için ise, turizmin yerel halk tarafından benimsenmesi, turistlerin hoşnutluğunun sağlanması ve turizme yatırım yapacak işletmecilerin yaklaşımlarının belirlenmesi zorunludur. Bugüne kadar dünyada ve Türkiye'de yapılan turizm ile ilgili araştırmaların genellikle, sosyo-kültürel, fiziksel, ekonomik veya çevresel boyutlardan biri üzerine yoğunlaştığı görülmektedir. Geniş kapsamlı ve çok boyutlu bir çalışma için ise, belli alanlarda pilot uygulamalara gidilmektedir. Buna paralel olarak, çeşitli örnek alanlarda yapılan turizm araştırmaları da genellikle, ya işletmelere ya da yerel halk veya turistlere ağırlık verilecek bir yöntemle ele alınmaktadır. Bizim yaptığımız araştırmanın çerçevesi ve yöntemi ise, bu konuda yapılan çeşitli araştırmaların ve yaklaşımların incelenmesi ile belirlenmeye çalışılmıştır.

Bu araştırmaların ve yaklaşımların temel amacı, bir yandan kitle turizminin yarattığı çevresel problemleri önlemek amacıyla çevreye karşı duyarlı turizm türlerini geliştirmek, bir yandan yeni turizm çekiciliklerinin keşfi ile turizmi ülke geneline yaymak, diğer yandan da özellikle, yoğun olan kıyı turizmine alternatif olarak doğal, tarihsel ve arkeolojik alanların turizm amaçlı kullanımının az gelişmiş bölgeler için iyi bir gelişme aracı olarak kullanılabileceğini sınamaktır. Bu sözünü ettiğimiz yaklaşımlardan bazıları aşağıda kısaca verilmiştir.

•Gelişmiş ülkelerde, çevre sorunlarına karşı duyarlılığın artması sonucu, *doğal, tarihsel ve kültürel mirasın korunması ve sürdürülmesi* amacıyla *alternatif turizm* anlayışı gündeme gelmiştir. Keşif yapmayı, dolayısıyla *doğal, tarihsel ve arkeolojik alanları* tercih eden ve kitle turizmi dışında kalan turistler, turizmin çevre üzerindeki olumsuz etkilerine karşı, kitle turizmcilerine göre daha fazla duyarlıdırlar [87]. Dolayısıyla, doğal, tarihsel ve arkeolojik alanların turizm amaçlı kullanımları düşüncesi, çoğunlukla çelişki olarak görülen kalkınma ve çevre ilişkisinin uyumluluğa dönüştürülebileceği en uygun bir yaklaşım olarak görülmektedir (*Cater ve Goodall, 1992*).

•Dünyadaki turizm talebi değişiminden etkilenen ülkeler, *hem bölgesel yoğunluk, hem de çevre sorunlarına karşı yeni yaklaşımlara ve politikalara* gereksinim

duymaktadır [88]. Örneğin İspanya, bir yandan mevcut turizm alanlarında çevre koruma ve hizmet kalitesini yükseltmek için çaba gösterirken, öte yandan turizmin kıyı alanlarında yoğunlaşmasını önlemek için ülkenin iç kesimlerinde yeni alternatif turizm alanları yaratmak ve geliştirmek hedefini saptamıştır (Secall, 1990).

- Kontrolsüz turizm gelişimi sonucu, turistleri çeken *tarihsel ve çevresel kaynakların tükenmesi*, turizm hizmetlerinin ve turizm altyapısının yetersizliği, turistlerde hoşnutsuzluk yaratmaktadır [89]. Turistlerin, turizm bölgelerinden genel olarak beklentileri, doğal ve kültürel çekicilere sahip, temel hizmetlerin yüksek standartlarda karşılandığı bir çevredir (Loukissas, 1982).

- Turizm gelişimi, özellikle sosyo-ekonomik yönden geri kalmış problemlili bölgeler için temel araçlardan biri olarak ele alınmaktadır. Bunun için her bölge, turizm için kendi potansiyelini en iyi şekilde değerlendirmelidir [90]. Bu konuda bir bölgenin, turizm gelişimi için gerekli olan değerlerden hangilerine ne oranda sahip olduğunun saptanması ilk aşamadır. Sonraki aşama ise, turizmin sürdürülebilirlik düzeyini belirleyici olacak olan turizm bölgenin sahip olduğu doğal, tarihsel ve kültürel değerleri, çekicilikleri ve turizm gelişim türleridir (Pearce, 1989).

- Bir ülke ya da bölgede geliştirilmesi planlanan alternatif turizm türlerinin belirlenmesi, ülkenin/bölgenin spesifik kaynaklarına, mevcut turizm potansiyeline, turizm politikalarına vb. faktörlerine bağlıdır [58]. Dolayısıyla, *doğal, tarihsel ve arkeolojik alanlara sahip bir bölgede, bölgenin özgün niteliklerinin sürdürüleceği, yerel halkın uyum sağlayabileceği, turistlerin ve turizm girişimcilerinin hoşnut olacağı* turizm türlerinin özendirilmesi bölge için yararlı bir girişim olacaktır (Inskeep, 1991).

- Turizmin, birçok Akdeniz ülkesinde kıyı boyunca yoğunlaşması, bu bölgelerde nüfus artışına, kentsel yayılmalara ve bölgesel farklılaşmalara yol açmaktadır. Örneğin Türkiye'de, çoğu sektörel yatırımlarda olduğu gibi, turizm aktivitelerinin ülke içindeki dağılımı da bölgesel farklılıklar göstermektedir. Kıyı bölgeleri, sahip oldukları iklim, ulaşım olanakları, coğrafi özellikler vb. gibi nedenlerle başlangıçta avantajlı gibi görünseler de, her bölgenin sahip olduğu değerlerin aynı oranda değerlendirilmemesi ve geliştirilmemesi bu farklılıkları arttırmıştır [91]. Bu nedenle, ülkenin kıyı ve batı bölgeleri dışındaki turizm kaynaklarının da değerlendirilmesi

yönünde planlama çalışmalarına hız verilerek, turizmle ilgili fiziksel planlama çalışmaları ve turizm bölge ve merkezlerinin ülke bütünü içinde daha dengeli bir dağılımı ortaya konmalıdır (Korça, 1994).

Bütün bu veriler ve değerlendirmeler ışığı altında, geniş bir alan araştırması kapsamında gerçekleştirilen anket çalışması, 4 ayrı kategoride ele alınmıştır. Bunlar;

- 1- Bölgede yaşayan yerel halka yönelik uygulanan anketler (400 Adet),
- 2- Bölgeye gelen yerli turistlere yönelik uygulanan anketler (300 Adet),
- 3- Bölgeye gelen yabancı turistlere yönelik uygulanan anketler (200 Adet),
- 4- Bölgedeki konaklama-dinlenme tesislerine yönelik uygulanan anketler (30 Adet).

Anket formları ve sorularının oluşturulmasında, yukarıda sözü edilen çalışmaların değerlendirilmesi yanında, Dünya Turizm Örgütü'nün yerel plancılar için hazırladığı "Sustainable Tourism Development Guide for Local planners" isimli çalışması ve yine konu ile ilgili, yurtiçi ve yurtdışında yapılan örnek çalışmalar (araştırmanın hedefleri doğrultusunda) temel alınmaya çalışılmıştır. Bütün bunların yanında, bölgedeki yerleşmelerin yerel yöneticileri, uzmanlar, çeşitli turizm seyahat acentaları ve turizm girişimcileri ile de görüşmeler yapılmıştır. Sonuçta, bölgenin turizm talebi ve turizm arzı (konaklama kapasitesi, ulaşım olanakları, doğal-kültürel çekiciler, tarihsel-arkeolojik değerler ve çevresel özellikler) kapsamlı bir şekilde ortaya konmuştur.

Çalışmada yüz yüze anket yöntemi uygulanmıştır. Bölgedeki tüm yerleşmeler (Isparta ili ve ilçeleri, Burdur ili ve ilçeleri, Konya Beyşehir, Afyon Dazkırı, Denizli Çardak İlçeleri) nüfusları, turist potansiyelleri (yerli-yabancı) ve sahip oldukları turizm tesisleri oranında ankete dahil edilmeye çalışılmıştır. Bunun yanında 4 ayrı kategoride yapılan anket uygulamasında, anket sayısı belirlenirken şu faktörler göz önünde bulundurulmaya çalışılmıştır.

•Yerel halk için uygulanan anket sayısı, bölgede bulunan yerleşmelerin nüfuslarının oranına bağlı olarak belirlenmiştir. Burada da Devlet İstatistik Enstitüsü'nün 1997 Nüfus Sayımı Sonuçları dikkate alınmıştır. 1997 Nüfus Sayımı Sonuçlarına göre

bölgede bulunan yerleşmelerin nüfuslarının toplamı 844.964'tür. Rastlantısal örneklem yöntemi uygulanarak bu nüfusun yaklaşık % 0.05'i ile anket yapılmıştır.

•Yerli turistler için uygulanan anket sayısı, yine bölgeye gelen yerli turist sayısına (son 3 yılın ortalaması 240.000 yerli turist) bağlı olarak belirlenmiştir. Rastlantısal örneklem yöntemi uygulanarak yerli turist sayısının yaklaşık % 0.125'i ile anket yapılmıştır. Bu sayının belirlenmesi için ise, Turizm Bakanlığı Yatırımlar Genel Müdürlüğü, Araştırma ve Değerlendirme Daire Başkanlığı tarafından hazırlanan İstatistikler Bülteni verileri dikkate alınmıştır.

•Yabancı turistler için uygulanan anket sayısı, bölgeye gelen yabancı turist sayısına (son 3 yılın ortalaması 80.000 yabancı turist) bağlı olarak belirlenmiştir. Yine, rastlantısal örneklem yöntemi uygulanarak yabancı turist sayısının yaklaşık % 0.25'i ile anket yapılmıştır. Bu sayının belirlenmesi için ise, yine Turizm Bakanlığı Yatırımlar Genel Müdürlüğü, Araştırma ve Değerlendirme Daire Başkanlığı tarafından hazırlanan İstatistikler Bülteni verileri dikkate alınmıştır.

•Konaklama ve dinlenme tesisleri için uygulanan anket sayısı ise, bölgede bulunan turistik tesislerin sayısına bağlı olarak belirlenmiştir. Fakat, bölgedeki turistik tesislerin sayısının az olması nedeniyle hemen hemen tüm turistik tesisler anket kapsamına alınmaya çalışılmıştır.

Gerek yerli ve yabancı turist sayısı, gerekse nüfusa bağlı olarak yapılan anket sayısı hesaplamalarında, İller Bankası, İmar Planlama Dairesi Başkanlığı, Araştırma Değerlendirme Müdürlüğünün konu ile ilgili yapmış oldukları çalışmaları (Örneğin GAP) sırasında kullandıkları hesaplamalar göz önünde bulundurulmuştur. Anket uygulamaları, özellikle turistlerin yoğun olduğu Mayıs ve Eylül ayları arasında yapılmıştır.

Bütün bu yapılan çalışmaların yanında, anket sonuçlarının daha sistematik, daha ayrıntılı ele alınabilmesi ve aralarında anlamsal ilişkiler bulunan anket sorularının değerlendirilebilmesi, özellikle anket sonuçlarında kümeleme ve ikili ilişkilerin kurulabilmesi için, İstatistik çalışmalarında yoğun olarak kullanılan "SPSS Anket Programı" ile veri girişleri ve değerlendirmeleri yapılmıştır. Sonuçlar, tablolar halinde elde edilmiş ve değerlendirilmiştir.

6.4.4. Anket Çalışmalarının Sonuçları ve Değerlendirilmesi

6.4.4.1. Yerel Halk Anketinin Sonuçları ve Değerlendirilmesi

Ankete katılan yerel halkın profili, çalışma bölgesinin turizm gelişimi, turizm türlerinin saptanması, halkın turizmi benimseme ve yarar sağlama durumlarının belirlenmesi amacıyla, tüm bölgeyi (Göller Bölgesi) kapsayan ve rastlantısal olarak belirlenen 400 kişi üzerinde yapılan anket çalışmasının sonuçları ve yorumu aşağıda verilmiştir.

•Ankete katılan halkın % 43'ü Isparta, % 28'i Burdur, % 8'i Konya, % 5'i Afyon, % 4'ü Denizli ve % 4'ü Antalya doğumludur. Geri kalan % 8'i diğer illerde doğmuştur (Şekil 6.1).

Bölgenin daha çok yakın illerden göç aldığı ve bunların başında da Antalya geldiği görülmektedir.

•21-40 yaş grubunun oluşturduğu genç ve aktif nüfus, ankete katılanların % 46'sını oluşturmakta, 41-60 yaş grubunun oluşturduğu nüfus %29, 0-20 yaş grubunun oluşturduğu nüfus %17 ve 60 yaş üzerindeki nüfus ise % 8 oranındadır (Şekil 6.2).

21-40 yaş grubunun oluşturduğu genç ve aktif nüfus, ankete katılanların % 50'sine yakınına oluşturmaktadır.

•Ankete katılan halkın % 38'i İlkokul, % 26'sı Ortaokul, % 18'i Lise, % 14'ü Üniversite, % 3'ü Master ve % 1'i de Doktora düzeyinde eğitime sahiptir. (Şekil 6.3)

•Bölgede ankete katılan halkın % 12'si öğrenci, % 22'si çiftçi, % 16'sı tüccar, % 11'i emekli, % 23'ü esnaf ve % 16'sı da mühendis, doktor, öğretmen vb. meslek grubuna ait kişilerden oluşmaktadır (Şekil 6.4).

Tarım sektöründe çalışanların yüksek oranda çıkması, bölgede tarım arazilerinin daha geniş ve sanayinin daha az gelişmiş olması ile ilişkili görülmektedir.

•Ankete katılan halkın % 27'si düşük, % 64'ü orta ve % 9'u da yüksek gelir düzeyine sahiptir (Şekil 6.5).

•Bölgede ankete katılan halkın % 59'u 20 yıldan fazla süredir bu bölgede yaşamakta, 11-20 yıl bu bölgede oturan halkın oranı % 24, 6-10 yıl bu bölgede oturan halkın oranı % 11 ve 0-5 yıl bu bölgede oturan halkın oranı ise % 6'dır (Şekil 6.6).

•Ankete katılan halkın % 46'sı ayda bir, %34'ü yılda bir, %15'i haftada bir bölgede bulunan turistik yerlere gitmektedir.

Bunun yanında bölgede bulunan turistik yerlere hiç gitmeyen halkın oranı % 5'dir (Şekil 6.7).

Bölge halkının turizm eylemlerine katılımları yeterli düzeyde olmasa da, son yıllarda artan oranda bir katılımın olduğu ve bunun özellikle belli başlı turistik yerlere, daha çok yoğun zaman kullanımı ve iş stresinden uzaklaşma şeklinde olduğu gözlenmektedir.

•Bölgede bulunan turizm olanaklarından yararlanan halkın oranı % 89, yararlanmayan halkın oranı ise % 11'dir (Şekil 6.8).

Bölge halkı, daha çok mesire yerlerine, piknik alanlarına gitmekte, profesyonel anlamda turizm olanaklarından yararlananların oranı daha düşük düzeyde görülmektedir.

•Ankete katılan halkın % 83'ü bölgenin turistik özelliğinin olmasının bölge için yararlı olacağını belirtmekte, % 17'si de bunun yararlı olmayacağını belirtmektedir (Şekil 6.9).

Bu değerler, bölge halkının turizm gelişimine genelde olumlu baktığını ve turizmin gelişmesinin bölgeye olumlu katkıda bulunacağına inandıklarını göstermektedir.

•Ankete katılan halkın % 31'i antik kentleri, % 46'sı dinsel yerleri, % 51'i mesire yerlerini, % 52'si doğal güzelliği olan yerleri, % 14'ü tarihi evleri ve % 15'i de sivil mimarlık yapılarını gezip gördüğünü belirtmiştir (Şekil 6.10).

•Göller Bölgesi'nin turizm açısından en önemli tarihsel değeri hangisidir sorusuna ankete katılan halkın % 38'i Yalvaç Psidia Antiocheia Antik Kenti, % 27'si Eğirdir İlçesinin tarihsel çevresi, % 10'u Burdur Ağlasun Sagalassos Antik Kenti, % 9'u

Burdur Bucak Kremna Antik Kenti, % 9'u Beyşehir İlçesinin tarihsel dokusu, % 5'i Sütçüler Adada Harabeleri ve % 2'si de bilmiyorum yanıtını vermiştir (Şekil 6.11).

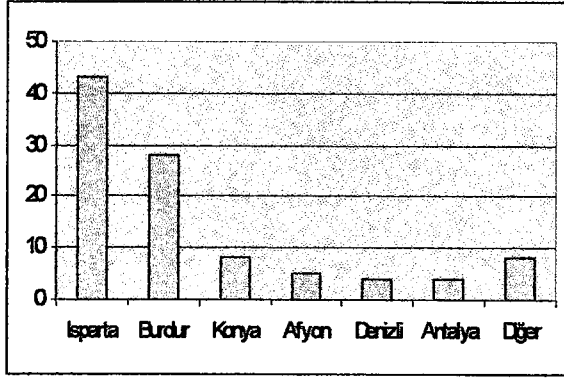
•Yine, Göller Bölgesi'nin turizm açısından en önemli doğal değeri hangisidir sorusuna ankete katılan halkın % 45'i Eğirdir Gölü ve çevresi, % 21'i Davraz Dağı, % 12'si Beyşehir Gölü ve çevresi, % 10'u Burdur Gölü ve çevresi, % 5'i Kızıldağ Milli Parkı, % 3'ü Kovada Gölü Milli Parkı, % 3'ü İnsuyu Mağarası ve % 1'i de Çamlık Mağarası yanıtını vermiştir (Şekil 6.12).

•Yukarıda sözü edilen doğal, tarihsel ve arkeolojik değerlerin Göller Bölgesi'nde turizmin gelişmesi için yeterlidir diyenlerin oranı % 84, yeterli değildir diyenlerin oranı ise % 16'dır (Şekil 6.13).

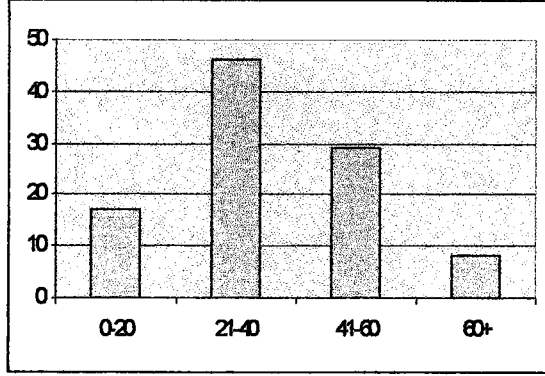
•Göller Bölgesi'nin turizm arzını geliştirmek için öncelik sırasına göre hangi turizm türüne yatırım yapılması gerekmektedir sorusuna, ankete katılan yerel halkın % 47'si Göl Turizmine, % 46'sı İnanç Turizmine, % 34'ü Tarihsel ve Arkeolojik Turizmine % 29'u Dağ Turizmine, % 22'si Yayla Turizmine, % 19'u Mağara Turizmine, % 12'si Termal Turizm ve % 17'si de Kamp ve Karavan Turizmine yanıtını vermiştir. (Şekil 6.14).

Yerel halk ile ilgili araştırmalar, turizmin geliştiği bölgelerde öncelikle araştırmaya konu olan verileri oluşturmaktadır. Çünkü, turizmin yerel halkı dışlayan gelişimi, yerel halk ile turist arasında bir gerilim yaratmakta ve turizmin gelişimi ileriye dönük olarak sağlıklı olamamaktadır.

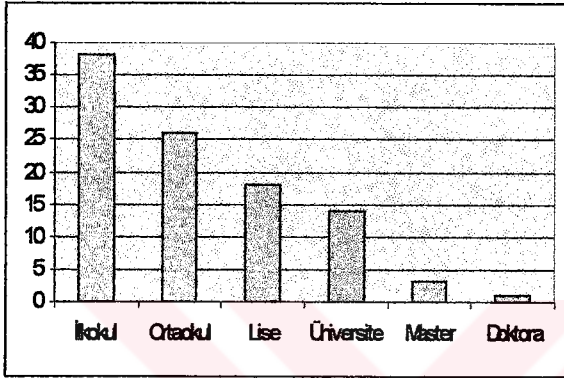
Turizm gelişim sürecine giren bölgelerde yerel halkın özellikleri ile turizm gelişimi ve yerel halkın çevreyi algılamaları konusunda sıkı bir ilişki söz konusudur.

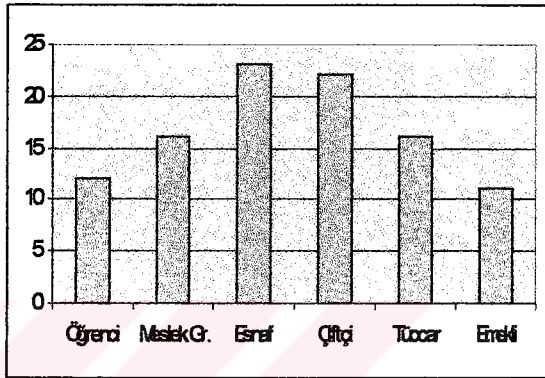
Şekil 6.1 Yerel Halkın Doğum Yerleri

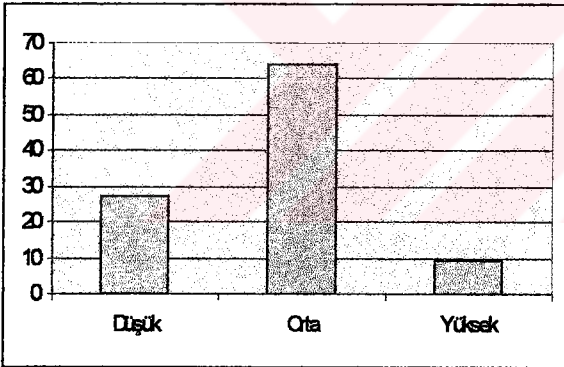
Şekil 6.2 Yerel Halkın Yaş Durumları

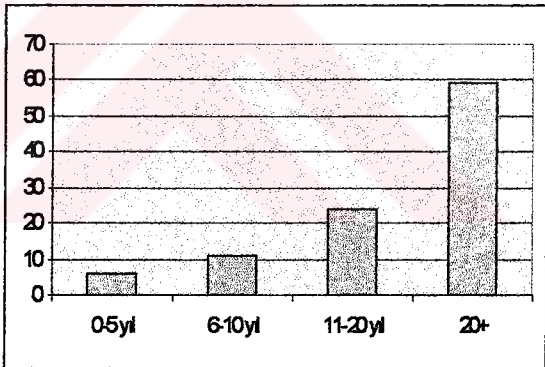
Şekil 6.3 Yerel Halkın Eğitim Düzeyleri

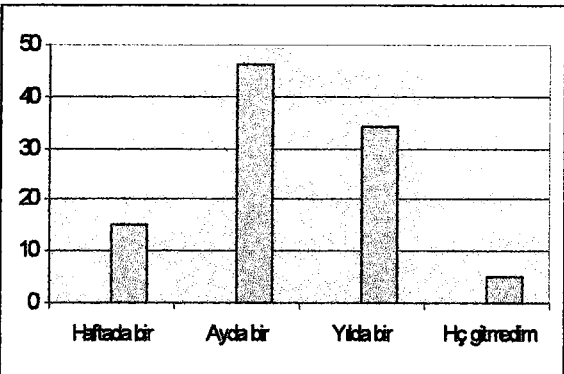
Şekil 6.4 Yerel Halkın Meslek Grupları

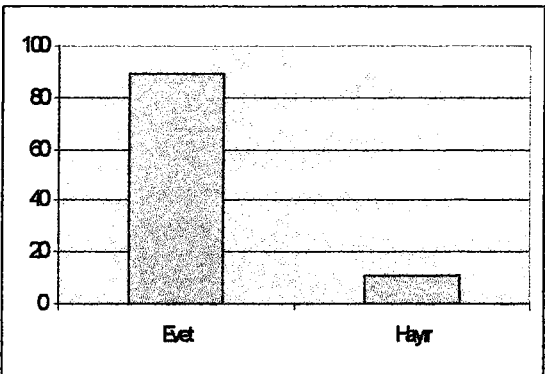
Şekil 6.5 Yerel Halkın Gelir Düzeyi

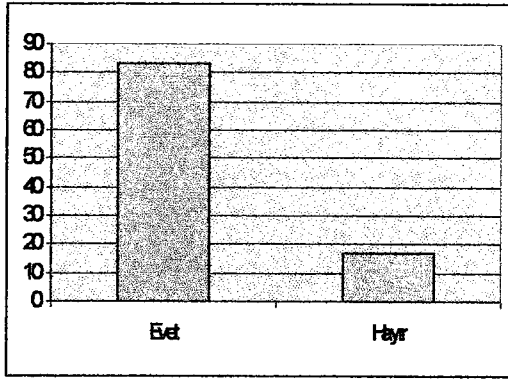
Şekil 6.6 Yerel Halkın İkamet Süreleri

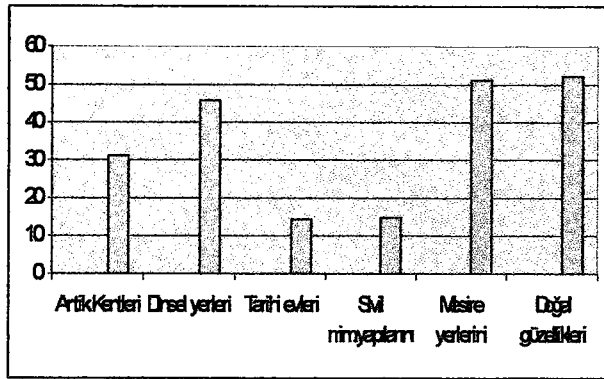
Şekil 6.7 Yerel Halkın Turistik Yerlere Gitme Sıklıkları

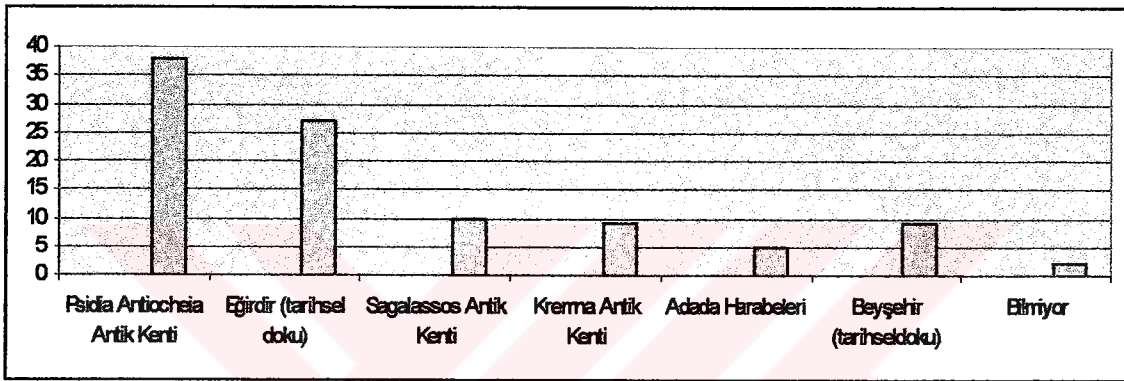
Şekil 6.8 Yerel Halkın Turizm Olanaklarından Yararlanma Durumları

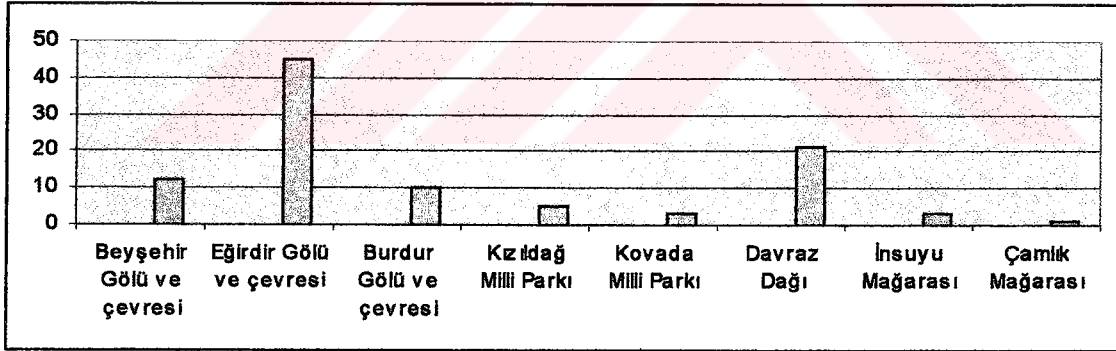
Şekil 6.9 Yerel Halka Göre Bölgenin Turistik Özelliklerinin Olması Bölge İçin Yararlı mıdır?

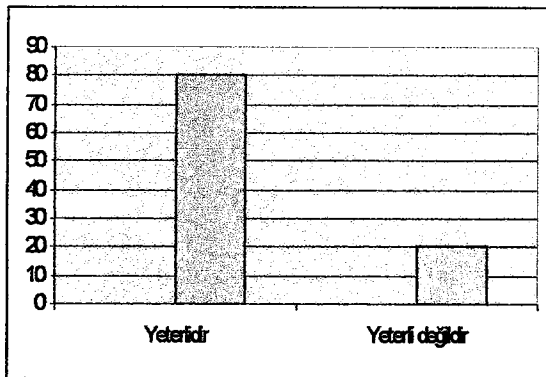
Şekil 6.10 Yerel Halkın Kentte Nereeleri Gezip Gördükleri

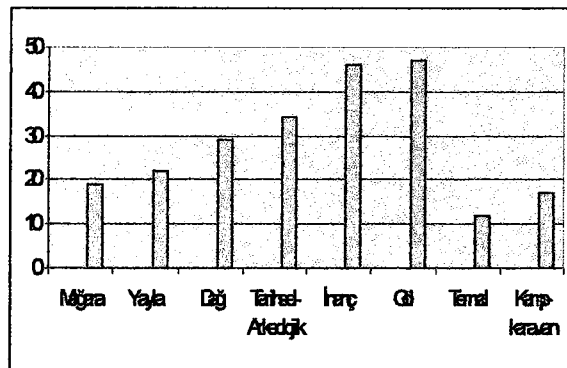
Şekil 6.11 Yerel Halka Göre Bölgenin Turizm Açısından En Önemli Tarihsel Değeri

Şekil 6.12 Yerel Halka Göre Bölgenin Turizm Açısından En Önemli Doğal Değeri

Şekil 6.13 Yerel Halka Göre Bölgedeki Doğal ve Tarihsel Değerler Bölgede Turizmin Gelişmesi İçin Yeterli Olup Olmadığı

Şekil 6.14 Yerel Halka Göre G. Bölgesinin Turizm Arzını Geliştirmek İçin Öncelik Sırasına Göre Hangi Turizm Türüne Yatırım Yapılmalıdır?

Konu ile ilgili, Göller Bölgesi'nde uygulanan yerel halk anketi uygulamasının değerlendirilmesi ile ortaya çıkan sonuçlar aşağıda maddeler halinde verilmiştir.

1-Bölge hakkında, turizmin bölgenin gelişimine olumlu etkisi olduğu konusunda belirgin bir fikir birliği vardır.

2-Halkın bölgede yaşam süresi ile turizmi algılama konusunda bir ilişki olduğu ortaya çıkmaktadır. Yani, bölgede daha uzun süredir yaşayanlar, turizmi daha olumlu karşılamaktadırlar (Tablo 6.4).

Tablo 6.4. Yerel Halkın Bölgede Yaşama Süresi İle Bölgeyi Turizm Açısından Değerlendirmeleri Arasındaki İlişki

Yerel Halkın Bölgede Yaşama Süresi	Yerel Halkın Bölgeyi Turizm Açısından Değerlendirmeleri		
	Olumlu	Olumsuz	Toplam
En Az 10 Yıl	38	30	68
Satır %	55.9	44.1	100
Kolon %	11.4	36.6	
Toplam %	9.5	7.5	17
10 Yıldan Fazla	294	38	332
Satır %	89	11	100
Kolon %	88.6	63.3	
Toplam %	73.5	9.5	83
Toplam	332	68	400
%	83	17	100.0

3-Turizm olanaklarından yararlanma düzeyi, yaş ve çalışan sektör ile doğrudan ilgili olup, yaşı orta yaş ve üstü olanlar ile, turizm sektörü ile ilişkili işlerde çalışanlar turizm olanaklarından daha çok yararlanmaktadırlar (Tablo 6.5).

Tablo 6.5. Yerel Halkın Yaş Durumları İle Bölgenin Turizm Olanaklarından Yararlanma Durumları Arasındaki İlişki

Yerel Halkın Yaş Durumları	Halkın Bölgenin Turizm Olanaklarından Yararlanma Durumları		
	Evet	Hayır	Toplam
0-40 Yaş Grubu	212	40	252
Satır %	84.1	15.9	100.0
Kolon %	59.6	0.9	
Toplam %	53	10	63
40 Yaş Üstü Grubu	144	4	148
Satır %	97.3	2.7	100.0
Kolon %	40.4	9.0	
Toplam %	36	1.0	37
Toplam	356	44	400
%	89	11	100.0

4-Bölge halkından gelir düzeyi yüksek olanlar, daha çok seyahat etmekte ve bölgenin turizm olanaklarından daha çok yararlanmaktadırlar (Tablo 6.6).

Tablo 6.6. Yerel Halkın Gelir Durumları İle Bölgedeki Turistik Yerlere Ne Kadar Sıklıkta Gittikleri Arasındaki İlişki

Yerel Halkın Gelir Durumları	Halkın Bölgedeki Turistik Yerlere Ne kadar Sıklıkta Gittikleri				
	Haftada Bir	Ayda Bir	Yılda Bir	Hiç Gitmedi	Toplam
Düşük	9	45	41	13	108
Satır %	8.3	41.7	38	12	100.0
Kolon %	15	24.5	30.1	65	
Toplam %	2.25	11.25	10.25	3.25	27
Orta	32	125	93	6	256
Satır %	12.5	48.8	36.3	2.3	100.0
Kolon %	53.3	67.9	68.4	30	
Toplam %	8	31.25	23.25	1.5	64
Yüksek	19	14	2	1	36
Satır %	52.8	38.9	5.6	2.8	100.0
Kolon %	31.7	7.6	1.5	5.0	
Toplam %	4.75	3.5	0.5	0.25	9.0
Toplam	60	184	136	20	400
%	15	46	34	5.0	100.0

5-Eğitim düzeyi yüksek olan yerel halk ile, eğitim düzeyi düşük olan yerel halk arasında turizm türlerinden yararlanma durumlarında farklılıklar görülmektedir. Eğitim düzeyi yüksek olanlar, daha çok tarihsel turistik yerleri, profesyonel anlamda turistik amaçlı gezerken, eğitim düzeyi düşük olanlar, bölgede bulunan doğal güzellikleri ve mesirelik alanlarını piknik yapmak amacıyla gezip görmektedir (Tablo 6.7).

Tablo 6.7. Yerel Halkın Eğitim Düzeyleri Bölgede Hangi Turizm Türlerinden Yararlandıkları Arasındaki İlişki

Yerel Halkın Eğitim Düzeyi	Yerel Halkın Bölgede Hangi Turizm Türlerinden Yararlandıkları		
	Tarihsel-Arkeolojik Turistik Yerleri	Doğal Güzellikler ve Mesire Yerleri	Toplam
Düşük (İlk, Orta, Lise)	112	216	328
Satır %	34	66	100.0
Kolon %	64.7	95.2	
Toplam %	28	54	82
Yüksek (Üniversite&Üstü)	61	11	72
Satır %	85	15	100.0
Kolon %	35.3	4.8	
Toplam %	15.2	2.8	18
Toplam	173	227	400
%	43.3	56.7	100.0

6-Genel olarak bölge halkı, sağlıklı ve planlı gelişen turizmin, ileride kendilerine ekonomik ve sosyal yönden yararlar getireceğine inanmaktadır.

7-Bölge halkı, turizmin hammaddesini oluşturan doğal, tarihsel, kültürel ve arkeolojik değerlerin bölgede turizmin gelişmesi için yeterli düzeyde bulunduğuna ve bunların daha iyi korunup değerlendirilmesiyle turizmin sürdürülebilirliğinin ve bölgeye ekonomik katkısının devamlılığının sağlanabileceğine inanmaktadır.

Kısaca, bölge halkının, turizmin bölgenin gelişmesine olumlu etkisi olduğu konusunda fikir birliği içinde olduğu, turizme karşı hoşgörü ve iyimser yaklaştığı, yöresel turizm olanaklarından genel olarak yararlandıkları, turizmin ileriye dönük olarak kendilerine ve bölgeye çeşitli yararlar getireceğini düşündükleri görülmektedir.

6.4.4.2. Yerli ve Yabancı Turist Anketlerinin Sonuçları ve Değerlendirilmesi

Bilindiği gibi, sürdürülebilir bölgesel kalkınma için bir araç olan turizm sektöründe, bölgeye yönelik talebi belirleyen yerli ve yabancı turistlerin araştırma ve değerlendirme kapsamına alınması kaçınılmaz bir olgudur. Ekonomik çerçevede, turizm sektörüne döviz girdisi olarak bakıldığında dış turizmin önceliği ortaya çıkmakta, fakat çeşitli nedenlerle, özellikle de dünyadaki siyasal-ekonomik gelişmelerden çok çabuk etkilenen dış turizm yanında, iç turizm de önemini her zaman korumaktadır. Bu nedenlerle, yalnızca yabancı turistler değil, yerli turistler de araştırma kapsamına alınmıştır.

-Yerli Turist Profili

Ankete katılan yerli turist profilinin belirlenmesi amacıyla, tüm bölgeyi (Göller Bölgesi) kapsayan ve rastlantısal olarak belirlenen 300 yerli turist üzerinde yapılan anket çalışmasının sonuçları ve yorumu verilmiştir.

•Ankete katılan yerli turistlerin % 37'si Antalya'dan, % 14'ü Konya'dan, % 11'i İstanbul'dan, % 6'sı Muğla'dan, % 6'sı Afyon'dan, % 5'i Denizli'den ve % 21'i de diğer kentlerden gelmiştir (Şekil 6.15). Bölgeye gelen yerli turistlerin çoğunluğu yakın illerden olup Antalya bunların başında gelmektedir. İklim koşulları nedeniyle

bölge illerine (Isparta, Burdur), yaz aylarını geçirmek ve tatil yapmak amacıyla yoğun bir hareketlilik olduğu gözlenmektedir.

•Bölgeye gelen yerli turistlerin % 23'u gezmek, % 21'i tarihsel ve arkeolojik alanları görmek, % 29'u doğal güzellikleri görmek, % 5'i alışveriş, % 1'i iş, % 8'i yaz aylarını bölgede geçirmek ve % 2'si tedavi için gelmiştir. Ayrıca %11'i de başka bir kente giderken uğradığını belirtmiştir (Şekil 6.16).

•Yerli turistlerin %51'i 21-40 yaş grubunu, %29'u 41-60 yaş grubunu, %13'ü 0-20 yaş grubunu ve 7'si de 60 üstü yaş grubunu oluşturmaktadır (Şekil 6.17).

• Ankete katılan yerli turistlerin %53'ü Üniversite mezunu iken, %21'i Lise mezunu, %14'ü Ortaokul mezunu ve % 12'si de İlkokul mezunudur (Şekil 6.18).

•Bölgeye gelen yerli turistlerin % 13'ü öğrenci, % 26'sı emekli, %17'si esnaf, %21'i tüccar, %7'si çiftçi ve % 16'sı da bir meslek grubuna ait (mühendis, doktor öğretmen vb.) kişilerden oluşmaktadır (Şekil 6.19).

•Yerli turistlerin % 65'i orta gelir grubunda, %21'i düşük gelir grubunda ve % 14'ü de yüksek gelir grubunda yer almaktadır (Şekil 6.20).

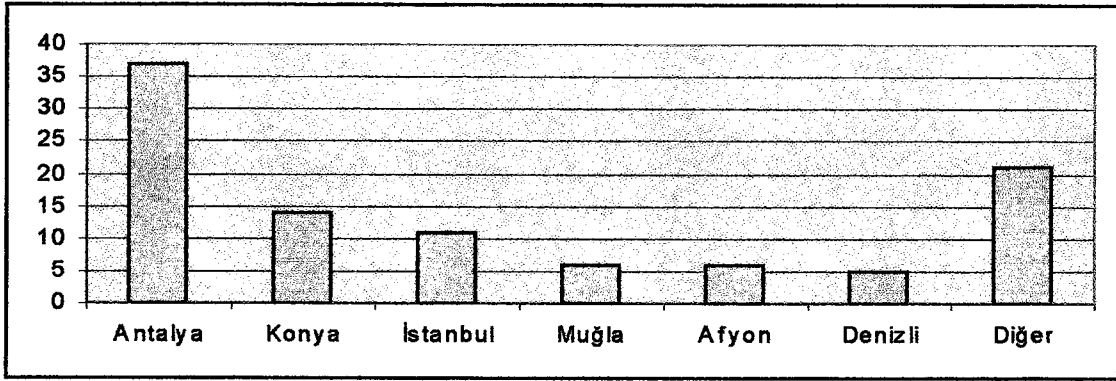
•Bölgeye gelen yerli turistlerin % 8'i 4-5 yıldızlı bir otelde, %15'i 2-3 yıldızlı bir otelde, % 21'i pansiyonda, % 17'i kent otelinde, %9'u kamping alanlarında % 5'i kendi yazlık evinde ve % 25'i de akrabasının evinde kalmaktadır (Şekil 6.21).

•Yerli turistlerin % 33'ü kaldığı otelin lokantasında, %33'ü herhangi bir lokantada, % 17'si yöresel yemeklerin yapıldığı bir lokantada, % 5'i kendi yazlık evinde ve % 12'si de kaldığı akrabasının evinde yeme gereksinimlerini karşılamaktadır (Şekil 6.22).

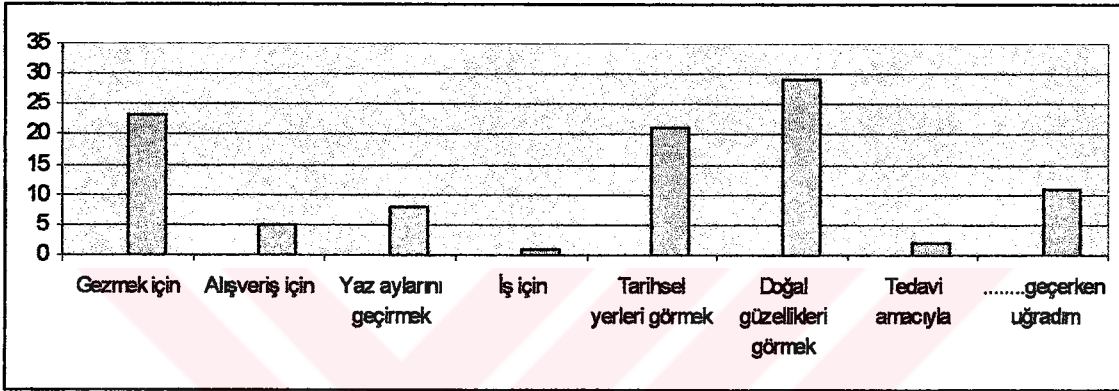
•Ankete katılan yerli turistlerin % 51'i mesire yerlerini, % 43'ü antik kentleri, % 46'sı doğal güzelliği olan yerleri, %37'si dinsel yerleri, % 21'i tarihi evleri ve % 19'u sivil mimarlık yapılarını gezip görmüşlerdir (Şekil 6.23).

•Yerli turistlerin % 14'ü tur ile, % 86'sı bireysel olarak gelmektedirler (Şekil 6.24).

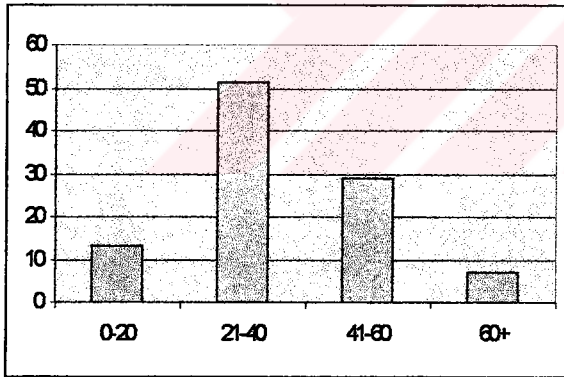
•Bölgeye, yerli turistlerin % 2'si uçakla, % 4'ü uçak+otobüsle, % 17'si otobüsle, % 11'i trenle ve % 66'sı da kendi otomobiliyle gelmiştir (Şekil 6.25).

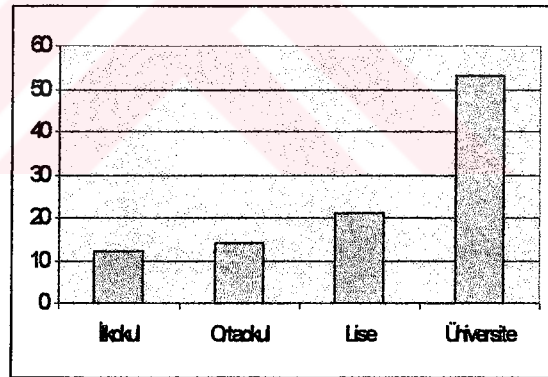
Şekil 6.15 Yerli Turistlerin Bölgeye Nereleden Geldikleri

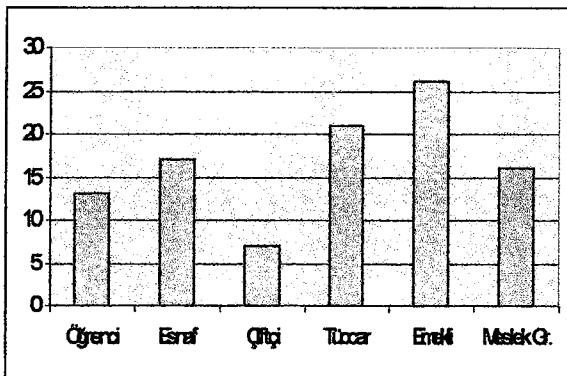
Şekil 6.16 Yerli Turistlerin Bölgeye Geliş Nedenleri

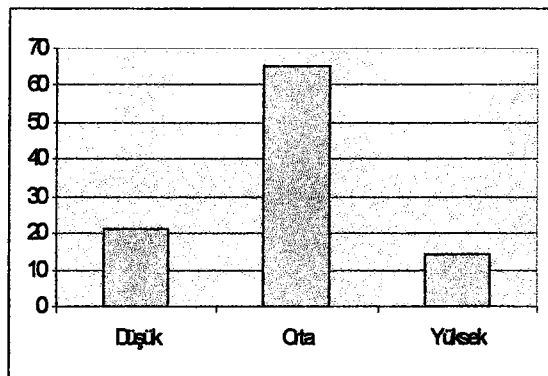
Şekil 6.17 Yerli Turistlerin Yaş Durumları

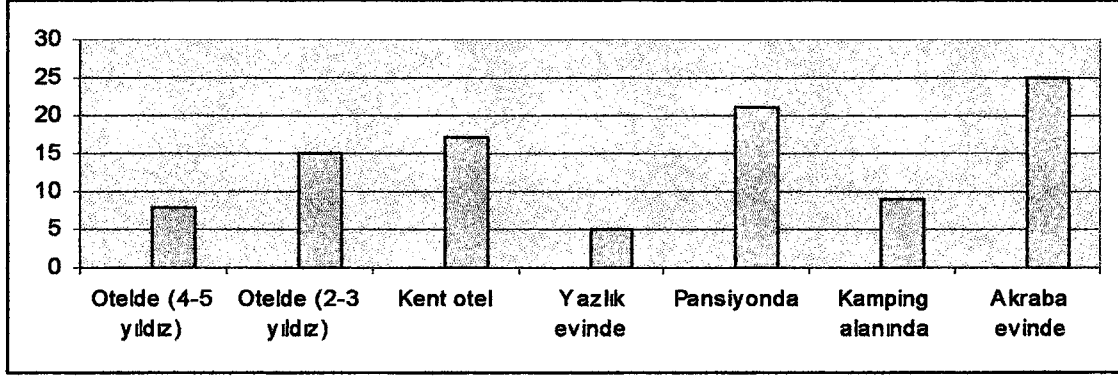
Şekil 6.18 Yerli Turistlerin Eğitim Düzeyleri

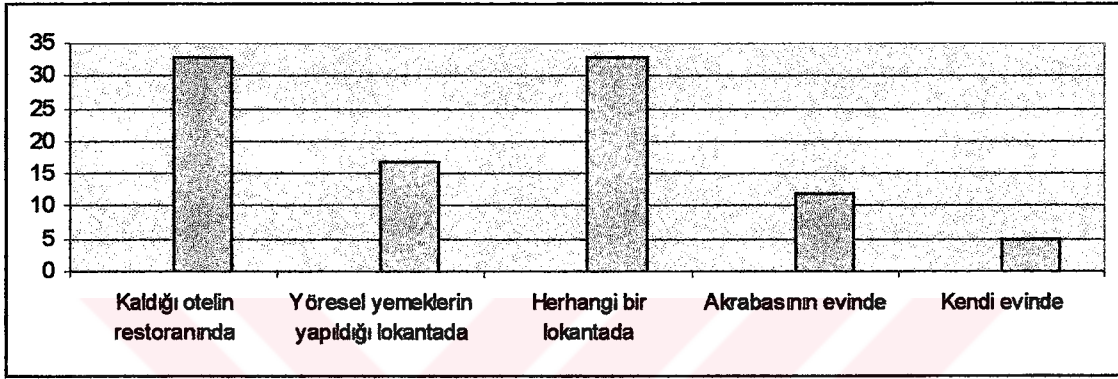
Şekil 6.19 Yerli Turistlerin Meslekleri

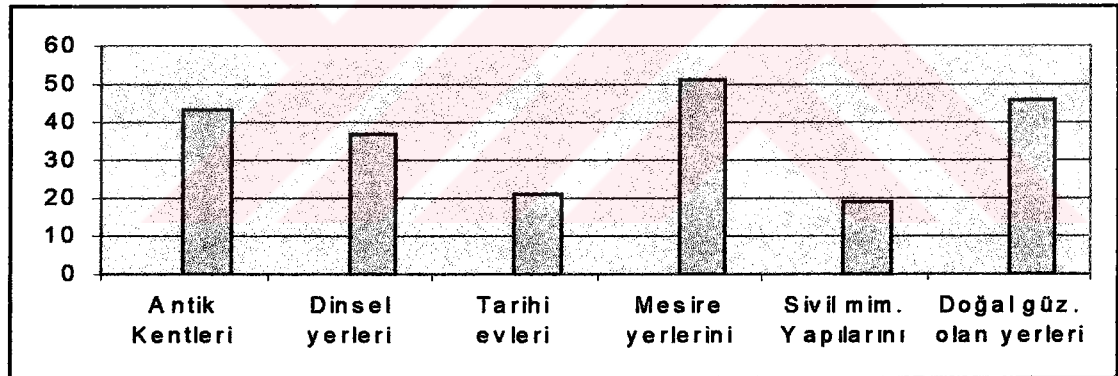
Şekil 6.20 Yerli Turistlerin Gelir Durumları

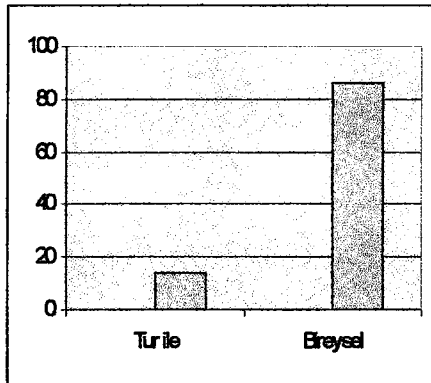
Şekil 6.21 Yerli Turistlerin Nerelerde Kaldıkları

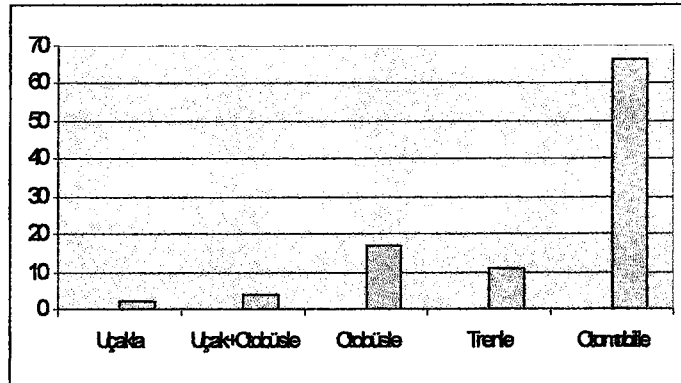
Şekil 6.22 Yerli Turistlerin Yeme İçme Gereksinimlerini Nerelerden Karşıladıkları

Şekil 6.23 Yerli Turistlerin Kentte Nereleri Gezip Gördükleri

Şekil 6.24 Yerli Turistlerin Bölgeye Geliş Şekilleri

Şekil 6.25 Yerli Turistlerin Bölgeye Hangi Ulaştırma Aracı İle Geldikleri

•Göller Bölgesi'nde nereleri gezip gördünüz sorusuna yerli turistlerin % 35'i Psidia Antiocheia Antik Kentini, % 31'i Eğirdir İlçesini, % 9'u Sagalassos Antik Kentini, % 7'si Kremna Antik Kentini, % 8'i Adada Harabelerini, % 10'u Beyşehir İlçesini, % 12'si bir sivil mimari yapıyı, % 38'i doğal güzelliği olan alanları ve % 4'ü de termal kaynakları yanıtını vermiştir (Şekil 6.26).

•Bölgeye gelen yerli turistlerin % 37'si Yalvaç Psidia Antiocheia Antik Kentini, % 21'i Eğirdir İlçesinin tarihsel çevresini, %13'ü Sagalassos Antik Kentini, % 11'i Kremna Antik Kentini, % 8'i Adada Harabelerini ve % 10'u da Beyşehir İlçesinin tarihsel dokusunun turizm açısından Göller Bölgesi'nin en önemli tarihsel değeri olduğunu belirtmektedirler (Şekil 6.27).

•Yine bölgeye gelen yerli turistlerin % 18'i Beyşehir Gölü ve çevresinin, % 41'i Eğirdir Gölü ve çevresinin, %11'i Burdur Gölü ve çevresinin, % 7'si Kızıldağ Milli Parkının , % 3'ü Kovada Gölü Milli Parkının % 17'si Davraz Dağının % 2'si İnsuyu Mağarasının ve % 1'i de Çamlık Mağarasının turizm açısından Göller Bölgesi'nin en önemli doğal değeri olduğunu belirtmektedirler (Şekil 6.28).

•Sözü edilen değerlerin Göller Bölgesi'nde turizmin gelişimi için yeterlidir sorusuna yerli turistlerin % 78'i evet, % 22'si de hayır yanıtını vermiştir (Şekil 6.29).

•Bu bölgede turizm açısından aradığınızı bulabildiniz mi sorusuna bölgeye gelen yerli turistlerin % 73'ü evet, 27'si hayır yanıtını vermiştir (Şekil 6.30).

•Bölgeye gelen yerli turistlerin % 11'i 1 gün, % 43'ü 2-5 gün, %23'ü 1 hafta, % 12'si 2 hafta ve % 4'ü 1 ay süreyle bölgede kalacaklarını belirtirken, % 7'si de hemen görüp geçeceğini belirtmişlerdir (Şekil 6.31).

•Yerli turistlerin bölgeyi çeşitli kriterlere göre değerlendirmeleri ise şu şekildedir;

	İyi	orta	kötü
Ulaşım olanakları	(% 24)	(%64)	(%12)
Konaklama olanakları	(%16)	(%52)	(%32)
Teknik altyapı	(%13)	(%47)	(%40)
Tarihsel-Kültürel değerleri koruma	(%11)	(%38)	(%61)
Turizm çeşitliliği	(%67)	(%31)	(%2)

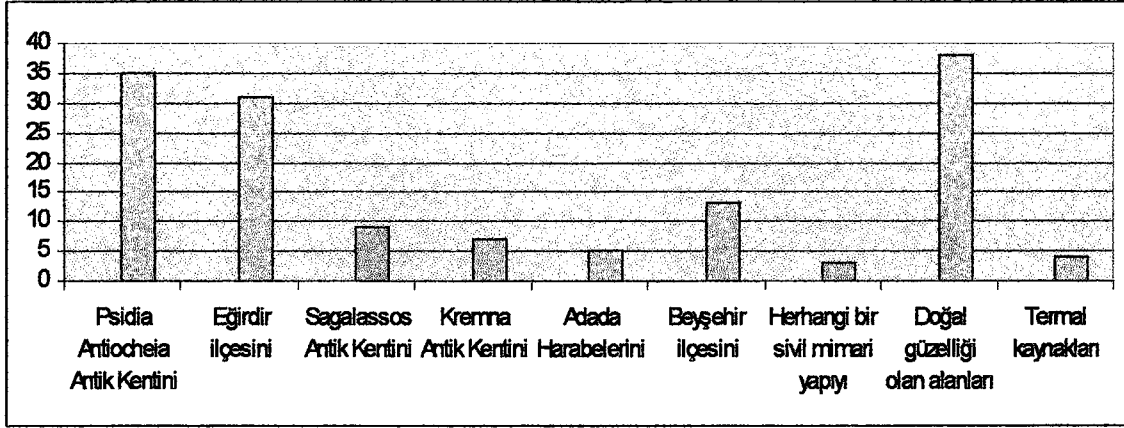
•Göller Bölgesi'nde mevcut turizm altyapısı dışında diğer turizm türlerinden hangisinin geliştirilmesi sizin için bu bölgeyi daha çekici kılar sorusuna yerli turistlerin % 13'ü mağara turizmi, %26'sı yayla turizmi, % 31'i dağ turizmi, %39'u tarihsel-arkeolojik turizmi, %45'i inanç turizmini, %42'si göl turizmi, %10'u termal turizmi ve %19'u da kamp ve karavan turizmi diye yanıt vermişlerdir. (Şekil 6.32)

•Göller Bölgesi'ndeki mevcut turizm arzına gerekli talebi oluşturmak için neler yapılmalıdır sorusuna ise, % 37'si bölgenin turizm arzını tanıtacak çok yönlü ve kapsamlı sistematik bir program yapılmalı, % 24'ü önemli turizm alanları için gününbirlik organize turlar düzenlenmeli, %16'sı yerel televizyon kanallarıyla yaygın turizm eğitimi verilmeli, turizm bilinci aşılmalı, %9'u Göller Bölgesi'nin turistik el sanatlarını (gülcülük, halıcılık, bakırcılık vb.) turistlere ucuz satacak ve adrese teslim edecek bir dağıtım sistemi kurulmalı, % 14'ü de Isparta Süleyman Demirel Hava Limanının daha yoğun çalıştırılması gerekmektedir yanıtını vermişlerdir.

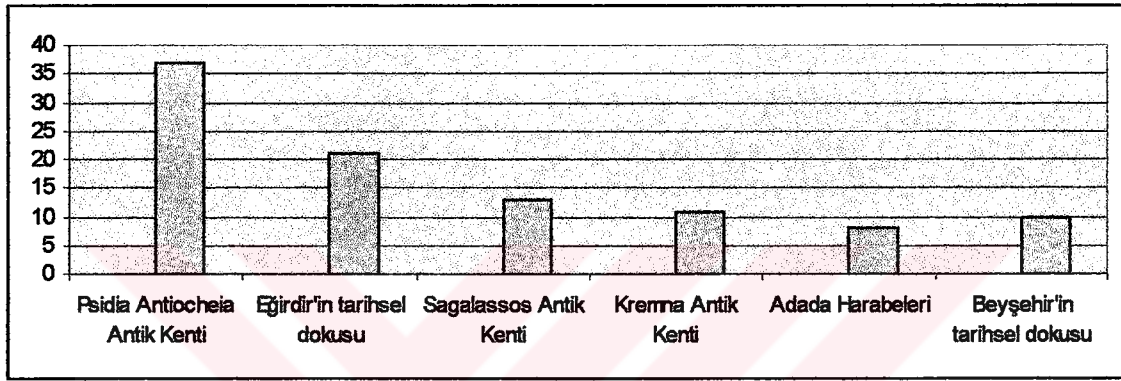
•Turizmin Göller Bölgesi'nde bulunan yerleşmelerin ekonomisi için olası faydalarından ne gibi örnekler verebilirsiniz sorusuna, yerli turistlerin % 27'si istihdam arttırır, % 21'i halkın gelir düzeyi artar, % 34'ü yerel üretim malları satışı artar ve %18'i de halkın kültür düzeyi artar diye yanıt vermişlerdir. (Şekil 6.33)

•Bölgeye gelen yerli turistlere sorulan, sizce bu bölgenin turizm potansiyeli ve çevresel kaynaklar açısından aşağıdaki özelliklere göre önemi nedir sorusuna verilen yanıtlar şu şekildedir.

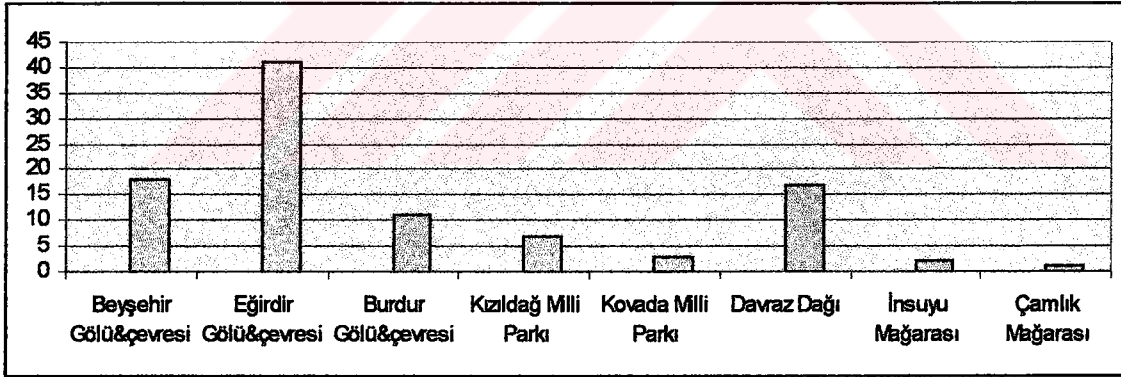
-Turizm	Yüksek önemde	Orta önemde	Düşük önemde
Doğal-Kültürel çekiciler	(% 62)	(%32)	(%6)
Ulaşılabilirlik	(%49)	(%40)	(%11)
Konaklama kapasitesi	(%52)	(%37)	(%11)
Tarihsel-Arkeolojik Alanlar	(%67)	(%31)	(%2)
-Çevre			
İklim	(%48)	(%41)	(%11)
Flora-Fauna	(%10)	(%33)	(%57)
Aqua özelliği	(%2)	(%25)	(%73)
Arazi yapısı	(%29)	(%37)	(%34)
Doğal sit	(%65)	(%32)	(%3)

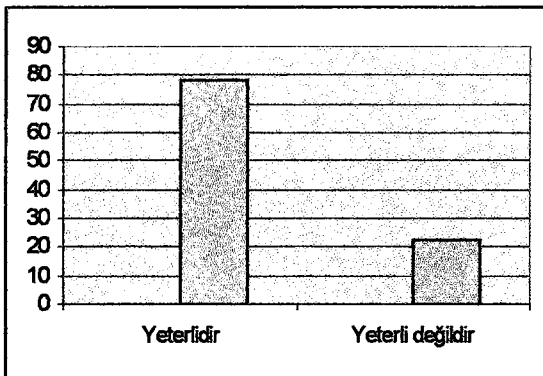
Şekil 6.26 Yerli Turistlerin Göller Bölgesinde Nereye Gezip Gördükleri

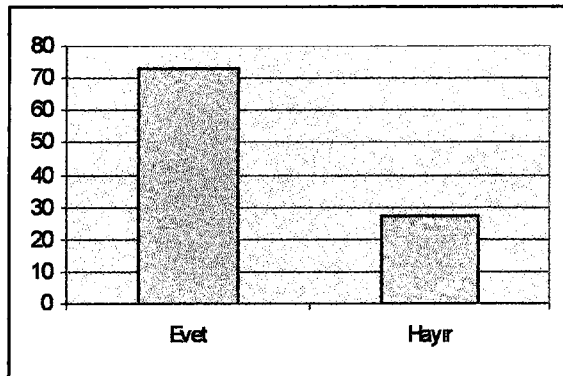
Şekil 6.27 Yerli Turistlere Göre Göller Bölgesinin En Önemli Tarihsel Değeri

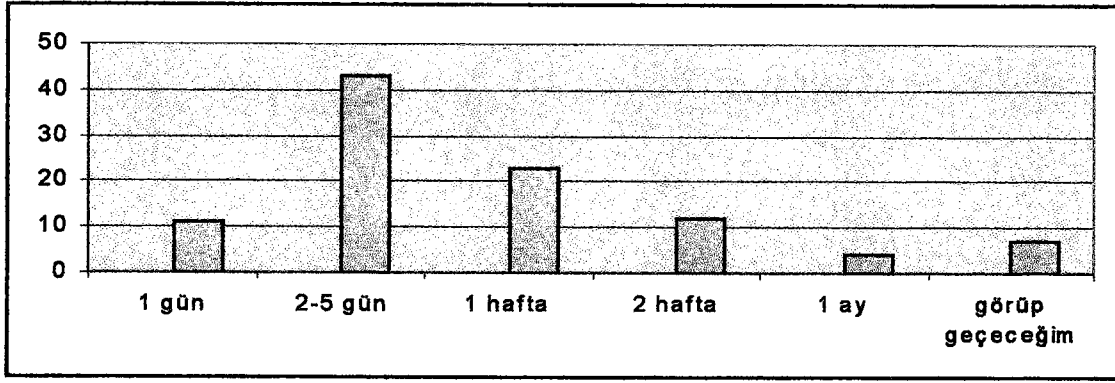
Şekil 6.28 Yerli Turistlere Göre Göller Bölgesinin En Önemli Doğal Değeri

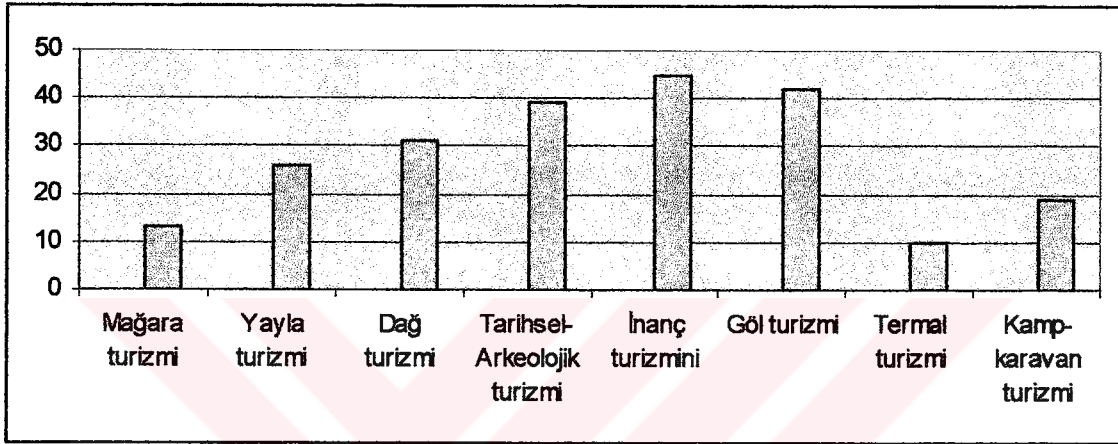
Şekil 6.29 Yerli Turistlere Göre Bölgedeki Doğal Ve Tarihsel Değerlerin Turizmin Gelişmesi İçin Yeterli Olup Olmadığı

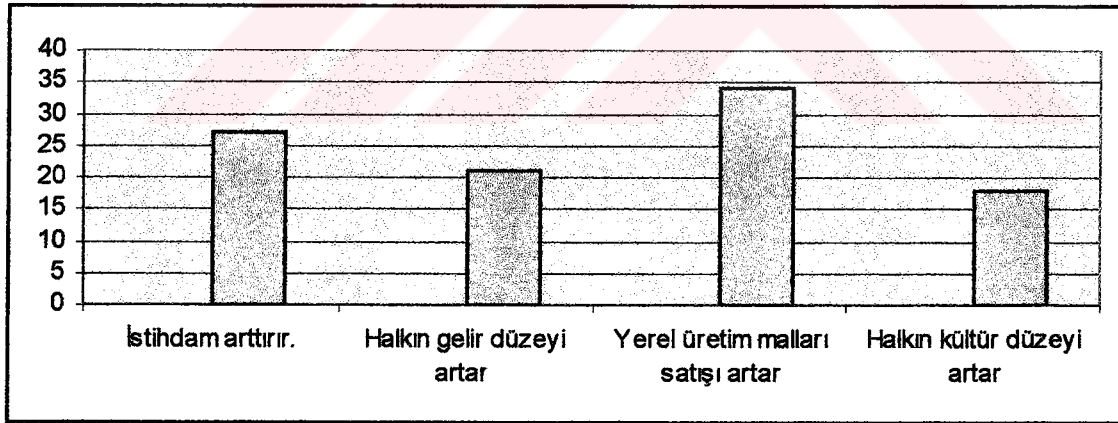
Şekil 6.30 Yerli Turistlerin Bölgede Turizm Açısından Aradıklarını Bulup Bulamadıkları

Şekil 6.31 Yerli Turistlerin Bölgede Kaç Gün Süre İle Kalacakları

Şekil 6.32 Yerli Turistlere Göre Göller Bölgesinde Mevcut Turizm Altyapısı Dışında Diğer Turizm Türlerinden Hangisinin Geliştirilmesi Bu Bölgeyi Daha Çekici Kılar

Şekil 6.33 Yerli Turistlere Göre Turizmin Göller Bölgesinde Bulunan Yerleşmelerin Ekonomisi İçin Olası Faydalarının Neler Olduğu

Konu ile ilgili, Göller Bölgesi'nde uygulanan yerli turist anketi uygulamasının değerlendirilmesi ile ortaya çıkan sonuçlar aşağıda maddeler halinde verilmiştir.

1-Yerli turistlerin çoğunluğu komşu illerden olup Antalya bunların başında gelmektedir.

Özellikle, iklim koşulları nedeniyle bölge illerine (Isparta, Burdur), yaz aylarını geçirmek ve tatil yapmak amacıyla yoğun bir hareketlilik olduğu gözlenmektedir.

Bununla birlikte, Göller Bölgesi yerleşmeleri, kendilerine fiziki açıdan yakın olan Antalya'nın arka bahçesi durumunda olup, bu il ile birçok bakımdan (ticari ilişkiler, sosyo-ekonomik ilişkiler, kültürel ilişkiler, pazar ilişkileri, ulaşım, turizm vb.) sıkı bir ilişki içindedir.

2-Bölgeyi ziyaret eden yerli turistlerin % 50'sini 21-40 yaş gurubu kişiler oluşturmaktadır.

3- Yerli turistlerden orta yaş ve üstü grubunda olanlar, bölgede daha çok tarihsel ve arkeolojik alanları (antik kentler, sivil mimarlık yapıları, dinsel yerler, harabeler vb.), diğerleri de doğal güzelliği olan yerleri (plajlar, kampingler, milli parklar vb.) gezmektedirler (Tablo 6.8).

Tablo 6.8. Yerli Turistlerin Yaş Durumları İle Bölgede Nereleri Gezip Gördükleri Arasındaki İlişki

Yerli Turistlerin Yaş Durumları	Yerli Turistlerin Bölgede Nereleri Gezip Gördükleri		
	Tarihsel ve Arkeolojik Alanlar (Antik Kentler, Dinsel Yerler vb.)	Doğal Güz., Mesire Yerleri (Kamping, Park, Plaj vb.)	Toplam
0-40 Yaş Grubu	80	112	192
Satır %	41.7	58.3	100.0
Kolon %	51.3	77.8	
Toplam %	26.7	37.3	64
40 Yaş Üstü Grubu	76	32	108
Satır %	70.4	29.6	100.0
Kolon %	48.7	21.2	
Toplam %	25.3	10.7	36
Toplam	156	144	300
%	52	48	100.0

4-Bölgeye gelen yerli turistlerden gelir düzeyi yüksek olanlar daha çok otellerde (2,3,4,5 yıldızlı), orta ve düşük düzeyde olanlar kent oteli, pansiyon ya da kamping alanlarında kalmaktadırlar (Tablo 6.9).

Tablo 6.9. Yerli Turistlerin Gelir Durumları İle Bölgede Nerede Kaldıkları Arasındaki İlişki

Yerli Turistlerin Gelir Durumları	Yerli Turistlerin Bölgede Nerede Kaldıkları		
	Oteller (2,3,4,5 Yıldızlı)	Diğer (Kent Oteli, Pansiyon, Kamping Alanları vb.)	Toplam
Düşük (Orta ve Alt)	36	222	258
Satır %	14	86	100.0
Kolon %	52.2	96.1	
Toplam %	12	74	86
Yüksek	33	9	42
Satır %	78.6	21.4	100.0
Kolon %	47.8	3.9	
Toplam %	11	3.0	14
Toplam	69	231	300
%	23	77	100.0

5-Bölgeye tur ile gele yerli turistlerin oranı düşük olmakla birlikte, bu turist grubu bireysel olarak gelenlere oranla daha çok tarihsel ve arkeolojik alanları (antik kentler, tarihsel yapılar, harabeler, dinsel yerler vb.) gezmektedirler (Tablo 6.10).

Tablo 6.10. Yerli Turistlerin Bölgeye Şekilleri İle Bölgede Nereleri Gezip Gördükleri Arasındaki İlişki

Yerli Turistlerin Geliş Şekilleri	Yerli Turistlerin Bölgede Nereleri Gezip Gördükleri		
	Tarihsel ve Arkeolojik Alanlar (Antik Kentler, Dinsel Yerler vb.)	Doğal Güz., Mesire Yerleri (Kamping, Park, Plaj vb.)	Toplam
Bireysel	124	134	258
Satır %	48.1	51.9	100.0
Kolon %	79.5	93.1	
Toplam %	41.3	44.7	86
Tur İle	32	10	42
Satır %	76.2	23.8	100.0
Kolon %	20.5	6.9	
Toplam %	10.7	3.3	14
Toplam	156	144	300
%	52	48	100.0

6-Yine, bölgeye geliş şekli ile konaklama olanakları ve turizm aktivitelerinin çeşitliliğini değerlendirme arasında bir ilişki söz konusudur. Yani bölgeye tur ile gelenler, konaklama olanakları ve turizm aktivitelerinin çeşitliliğinden daha fazla hoşnutturlar (Tablo 6.11, 6.12).

Tablo 6.11. Yerli Turistlerin Bölgeye Şekilleri İle Bölgenin Turizm Potansiyelini (Konaklama Olanakları) Değerlendirmeleri Arasındaki İlişki

Yerli Turistlerin Geliş Şekilleri	Bölgenin Turizm Potansiyelinin Değerlendirilmesi (Konaklama Olanakları)			
	İyi	Orta	Kötü	Toplam
Bireysel	20	144	94	258
Satır %	7.8	55.8	36.4	100
Kolon %	41.7	92.3	97.9	
Toplam %	6.7	48	31.3	86
Tur İle	28	12	2	42
Satır %	66.7	28.6	4.7	100.0
Kolon %	58.3	7.7	2.1	
Toplam %	9.3	4.0	0.7	14
Toplam	48	156	96	300
%	16	52	32	100.0

Tablo 6.12. Yerli Turistlerin Bölgeye Şekilleri İle Bölgenin Turizm Potansiyelini (Turizm Aktivitelerinin Çeşitliliği) Değerlendirmeleri Arasındaki İlişki

Yerli Turistlerin Geliş Şekilleri	Bölgenin Turizm Potansiyelinin Değerlendirilmesi (Turizm Aktivitelerinin Çeşitliliği)			
	İyi	Orta	Kötü	Toplam
Bireysel	167	87	4	258
Satır %	64.7	33.7	1.6	100.0
Kolon %	83.1	93.5	66.7	
Toplam %	55.7	29	1.3	86
Tur İle	34	6	2	42
Satır %	81	14.3	4.7	100.0
Kolon %	16.9	6.5	33.3	
Toplam %	11.3	2.0	0.7	14
Toplam	201	93	6	300
%	67	31	2.0	100.0

7-Genel olarak, bölgeye gelen yerli turistler, sağlıklı ve planlı gelişen turizmin ileride bölgeye ekonomik ve sosyal yönden yararlar getireceğine inanmaktadır.

8-Bölgeye gelen yerli turistlerin çoğunluğu, tarihsel ve arkeolojik yönden Yalvaç Psidia Antiocheia Antik Kentini, doğal güzellik yönünden de Eğirdir Gölü ve çevresini bölgenin en önemli turizm değeri olduğunu belirtmektedir.

9-Yerli turistler, bölgede bulunan doğal, tarihsel, kültürel ve arkeolojik değerlerin bölgede turizmin gelişmesi için yeterli düzeyde bulunduğuna ve bunların daha iyi korunup değerlendirilmesiyle turizmin sürdürülebilirliğinin ve bölgeye ekonomik katkısının devamlılığının sağlanabileceğine inanmaktadır.

10-Yerli turistler, bölgenin turizm arzının çok yönlü ve kapsamlı bir tanıtımının yapılmasını ve çok değerli bu alanlar için günübirlik organize turların düzenlenmesi gerektiğini de ifade etmektedirler.

11-Bölgenin turizm potansiyelini belirleyici çeşitli kriterlere göre değerlendirilmesinde, ankete katılan yerli turistlerin verdikleri yanıtlar göz önüne alınarak aritmetik ortalama ve mod değerleri kullanılmıştır. Böylece bölgenin çeşitli kriterler açısından durumunun ortaya çıkartılmasına çalışılmıştır. Aritmetik ortalama değerlerinin hesaplanmasında 3 puan üzerinden değerler verilerek "iyi" 3 puan, "orta" 2 puan ve "kötü" 1 puan olarak belirlenmiştir.

Buna göre, yapılan değerlendirmeler sonucunda, bölgede turizm aktivitelerinin çeşitliliği, 3 puan üzerinden 2.65 aritmetik ortalama ile "iyi" nitelemesine en yakın kriterdir. Ulaşım olanakları, 2.12 aritmetik ortalama değeri ile ikinci sırada yer almakta ve mod değeri "orta" nitelemesine yakındır. Konaklama olanakları 1.82 aritmetik ortalama değeri ile, teknik altyapı ise 1.73 aritmetik ortalama değeri ile "orta" nitelemesine yakındırlar. Tarihsel ve kültürel değerlerin korunması 1.38 aritmetik ortalama değeri ile mod değeri düşük nitelemesinde yoğunlaşmaktadır (Tablo 6.13).

Tablo 6.13. Yerli Turistlere Göre Çeşitli Kriterlerinin Değerlendirilmesi

Turizm Potansiyeli Kriterleri	İyi (3)	Orta (2)	Kötü (1)	Aritmetik Ort.
Ulaşım olanakları	72	192	36	2.12
Konaklama olanakları	48	156	96	1.84
Teknik altyapı	39	141	120	1.73
Tarihsel-kültürel değ. Koruma	21	72	207	1.38
Turizm çeşitliliği	201	93	6	2.65

İyi: 3

Orta: 2

Kötü: 1

Bununla birlikte, yerli turistlerin, bölgenin turizm potansiyeli ve çevresel kaynaklar açısından önemi konusunda değerlendirmeleri bir model çalışması (Bölgesel Turizm Gelişimi İçin Çevresel Temelli Planlama Modeli) ile daha sonraki bölümde ayrıntılı olarak ele alınacaktır

-Yabancı Turist Profili

Ankete katılan yabancı turist profilinin belirlenmesi amacıyla, tüm bölgeyi (Göller Bölgesi) kapsayan ve rastlantısal olarak belirlenen 200 yabancı turist üzerinde yapılan anket çalışmasının sonuçları ve yorumu aşağıda verilmiştir.

•Ankete katılan yabancı turistlerin % 8'i İspanya'dan, % 12'si İtalya'dan, % 21'i Almanya'dan, % 15'i İngiltere'den, % 11'i Japonya'dan, % 12'si Fransa'dan ve % 21'i de diğer ülkelerden gelmiştir (Şekil 6.34).

Bölgeye gelen yabancı turistlerin büyük çoğunluğu Avrupa ülkelerinden olup doğu bloğu ve diğer ülkelerden gelenlerin oranı oldukça düşüktür.

•Yabancı turistlerin %38'i 21-40 yaş grubunu, %34'ü 41-60 yaş grubunu, %11'i 0-20 yaş grubunu ve 17'si de 60 üstü yaş grubunu oluşturmaktadır (Şekil 6.35).

Bölgeye gelen yabancı turistlerin çoğunluğunu orta yaş ve üstü gruplar oluşturmaktadır.

•Bölgeye gelen yabancı turistlerin % 11'i öğrenci, % 23'ü emekli, % 31'i işçi, %2'si işadamı, %11'i tüccar ve % 22'si de bir meslek grubuna ait (mühendis, doktor öğretmen vb.) kişilerden oluşmaktadır (Şekil 6.36).

•Ankete katılan yabancı turistlerin % 63'ü Üniversite mezunu iken, % 11'i halen öğrenci ve % 26'sı da ülkelerinin değişik okullarından mezundurlar (Şekil 6.37).

Bölgeye gelen yabancı turistlerin eğitim düzeyleri yine bölgeye gelen yerli turistlerin eğitim düzeylerine göre oldukça yüksektir.

•Bölgeye gelen yabancı turistlerin % 11'i daha önce bu bölgeyi görmüş, % 89'u ise bu bölgeye ilk defa gelmiştir (Şekil 6.38).

•Bölgeye gelen yabancı turistlerin tümü bu bölgeye gezi amaçlı geldiklerini belirtmişlerdir.

•Bölgeye gelen yabancı turistlerin % 15'i 4-5 yıldızlı bir otelde, %27'si 2-3 yıldızlı bir otelde, % 31'i pansiyonda, % 17'si kent otelinde ve % 10'u da kamping alanlarında konaklamaktadırlar (Şekil 6.39).

•Bölgeye, yerli turistlerin % 7'si uçakla, % 81'ü uçak+otobüsle ve % 12'si de uçak+araba kiralama ile gelmiştir (Şekil 6.40). Bölgeye gelen yabancı turistlerin büyük çoğunluğu Antalya'dan gelmektedir.

Bunların bir kısmı gezi programları çerçevesinde, bir kısmı da Konya tarafına geçişlerinde bölgenin yol güzergahı üzerinde olması nedeniyle bu bölgeyi ziyaret etmektedirler. Süleyman Demirel Hava Limanını kullanarak gelen yabancı turistlerin tamamı İstanbul çıkışlı olup, bunların oranı ise oldukça düşük düzeydedir. Bunun nedeni ise, Süleyman Demirel Hava Limanının henüz uluslararası uçuşlara açık olmamasıdır. Bugün için, Süleyman Demirel Hava Limanından sadece haftada 2 gün karşılıklı İstanbul-Isparta seferleri düzenlenmektedir.

Yaz aylarında Antalya Hava Limanının yoğunluğunu azaltmak düşüncesiyle Süleyman Demirel Hava Limanının kullanılması gündeme gelmektedir. Bunun gerçekleşmesi durumunda bölgeye daha çok sayıda yabancı turistin gelmesi mümkün olabilecektir.

Süleyman Demirel Hava Limanının uluslararası seferlere açılması ile, bölgeye gelen yabancı turistlerin bu ulaşım ağını daha çok kullanacakları tahmin edilmektedir.

•Bölgeye gelen yabancı turistlerin % 31'i 1 haftadan az, %41'i 1 hafta, % 17'si 2 hafta ve % 11'i 2 haftadan daha fazla süre bölgede kalacaklarını belirtmişlerdir (Şekil 6.41).

Bölgenin, Antalya ile İç Anadolu Bölgesi arasında bir geçiş güzergahında olması nedeniyle yabancı turistler bölgeyi bir geçiş güzergahı olarak kullanmakta ve kalış süreleri daha kısa olmaktadır.

•Ankete katılan yabancı turistlerin % 31'i mesire yerlerini, % 54'ü antik kentleri, % 56'sı doğal güzelliği olan yerleri, %47'si dinsel yerleri ve % 29'u sivil mimarlık yapılarını gezip gördüklerini belirtmişlerdir (Şekil 6.42).

•Göller Bölgesi hakkındaki bilgileri, ankete katılan yabancı turistlerin % 8'i ülkenin tanıtım propagandasıyla, % 24'ü kendisi araştırarak ve % 68'i de bir arkadaşından öğrendiğini belirtmiştir (Şekil 6.43).

Bu değerler, bölgenin iyi bir tanıtımının yapılamadığını göstermektedir.

•Göller Bölgesi'nde nereleri gezip gördünüz sorusuna yabancı turistlerin % 37'i Yalvaç Psidia Antiocheia Antik Kentini, % 35'i Eğirdir İlçesini, % 10'u Ağlasun-Sagalassos Antik Kentini, % 8'i Bucak-Kremna Antik Kentini, % 2'si Sütçüler-Adada Harabelerini, % 23'ü Beyşehir İlçesini, % 23'ü sivil mimari yapıları, % 48'i doğal güzelliği olan alanları ve % 3'ü de termal kaynakları yanıtını vermiştir (Şekil 6.44).

•Bölgeye gelen yabancı turistlerin % 48'i Yalvaç Psidia Antiocheia Antik Kentini, % 25'i Eğirdir İlçesinin tarihsel çevresini, % 9'u Ağlasun-Sagalassos Antik Kentini, % 7'si Bucak-Kremna Antik Kentini, ve % 11'i de Beyşehir İlçesinin tarihsel dokusunun turizm açısından Göller Bölgesi'nin en önemli tarihsel değeri olduğunu belirtmektedirler (Şekil 6.45).

•Yine bölgeye gelen yabancı turistlerin % 25'i Beyşehir Gölü ve çevresinin, % 58'i Eğirdir Gölü ve çevresinin, % 8'i Kızıldağ Milli Parkının , % 3'ü Kovada Gölü Milli Parkının, % 5'i İnsuyu Mağarasının ve % 1'i de Çamlık Mağarasının turizm açısından Göller Bölgesi'nin en önemli doğal değeri olduğunu belirtmektedirler (Şekil 6.46).

•Yukarıda sözünü ettiğimiz değerler Göller Bölgesi'nde turizmin gelişimi için yeterlimidir sorusuna yabancı turistlerin % 88'i evet, % 12'si de hayır yanıtını vermiştir (Şekil 6.47).

•Göller Bölgesi'nde turizmi geliştirmek için turizm türlerinden hangisinin geliştirilmesi sizin için bu bölgeyi daha çekici kılar sorusuna yabancı turistlerin % 14'ü mağara turizmi, %36'sı yayla turizmi, % 31'i dağ turizmi, %49'u tarihsel-arkeolojik turizmi, %35'i inanç turizmini, %47'si göl turizmi ve %19'u da kamp ve karavan turizmi yanıtını vermişlerdir (Şekil 6.48).

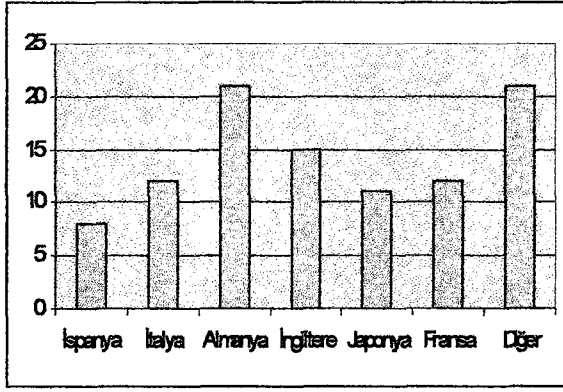
•Göller Bölgesi sınırları içindeki mevcut ve kullanılabilir durumda olan turizm arzına gerekli talebi oluşturmak için neler yapılmalıdır sorusuna ise, % 35'i Göller Bölgesi turizm arzını tanıtacak çok yönlü ve çok kapsamlı sistematik bir program yapılmalı ve uygulanmalıdır, % 34'ü önemli turizm alanları için günübirlik organize turlar düzenlenmelidir, %8'i bölge halkına yerel televizyon kanallarıyla yaygın turizm eğitimi verilmeli, dolayısıyla turizm bilinci aşılmalıdır ve % 23'ü de Isparta Süleyman Demirel Hava Limanının daha yoğun çalıştırılması gerekmektedir yanıtını vermişlerdir (Şekil 6.49).

•Yabancı turistlerin bölgeyi çeşitli kriterlere göre değerlendirmeleri ise şu şekildedir;

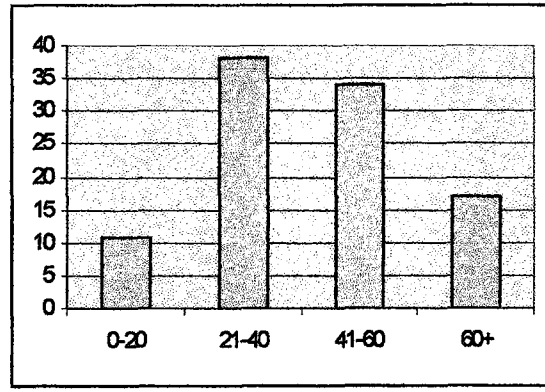
	İyi	orta	kötü
Ulaşım olanakları	(% 23)	(%61)	(%16)
Konaklama olanakları	(%13)	(%53)	(%34)
Teknik altyapı	(%11)	(%43)	(%46)
Tarihsel-kültürel değerleri koruma	(%5)	(%22)	(%73)
Turizm çeşitliliği	(%69)	(%31)	(%0)

•Bölgeye gelen yabancı turistlere sorulan, sizce bu bölgenin turizm potansiyeli ve çevresel kaynaklar açısından aşağıdaki özelliklere göre önemi nedir sorusuna verilen yanıtlar şu şekildedir.

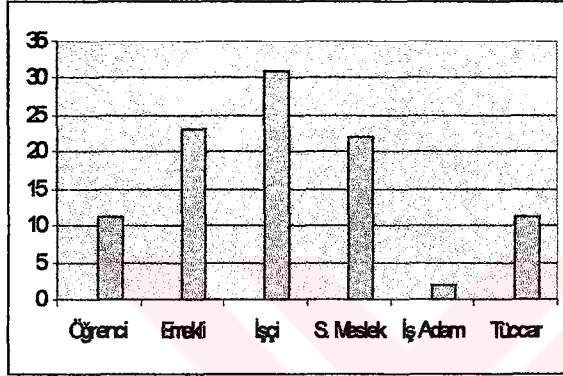
-Turizm	Yüksek önemde	Orta önemde	Düşük önemde
Doğal-Kültürel çekiciler	(% 66)	(%32)	(%2)
Ulaşılabilirlik	(%39)	(%36)	(%25)
Konaklama kapasitesi	(%57)	(%37)	(%6)
Tarihsel-Arkeolojik Alanlar	(%67)	(%33)	(%0)
-Çevre			
İklim	(%57)	(%38)	(%5)
Flora-Fauna	(%9)	(%36)	(%55)
Aqua özelliği	(%3)	(%29)	(%68)
Arazi yapısı	(%22)	(%36)	(%42)
Doğal sit	(%69)	(%30)	(%1)

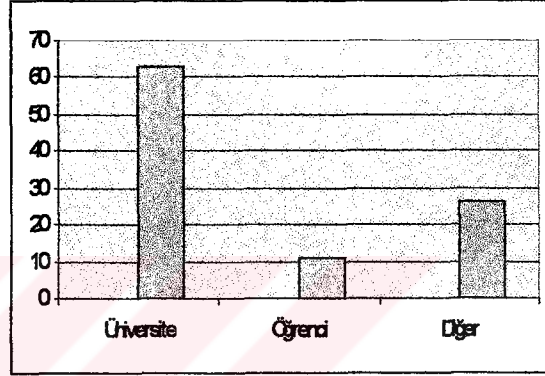
Şekil 6.34 Yabancı Turistlerin Nerelerden Geldikleri

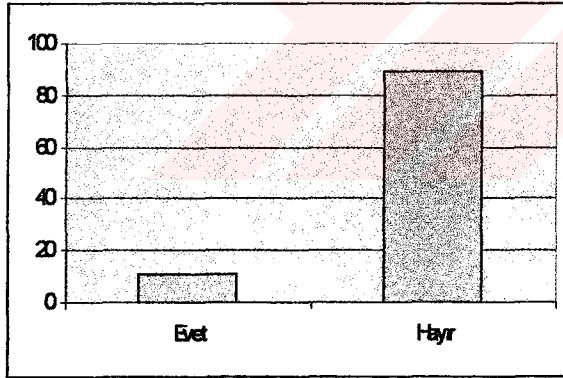
Şekil 6.35 Yabancı Turistlerin Yaş Durumları

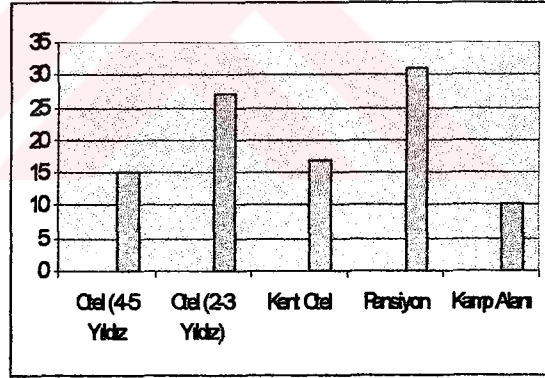
Şekil 6.36 Yabancı Turistlerin Meslekleri

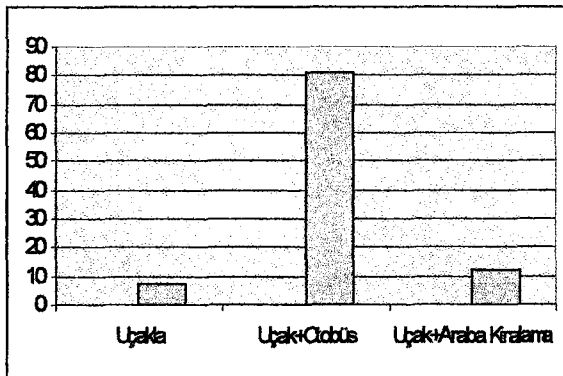
Şekil 6.37 Yabancı Turistlerin Eğitim Düzeyleri

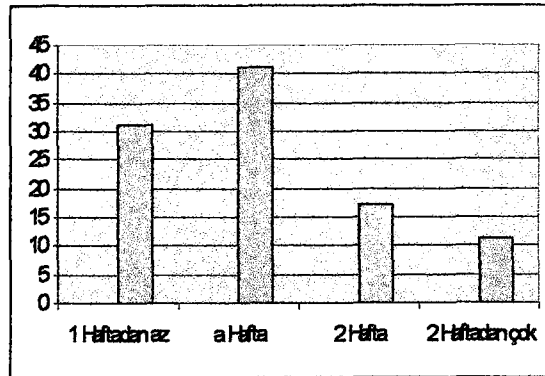
Şekil 6.38 Yabancı Turistlerin Bölgeyi Daha Önce Görüp Görmedikleri

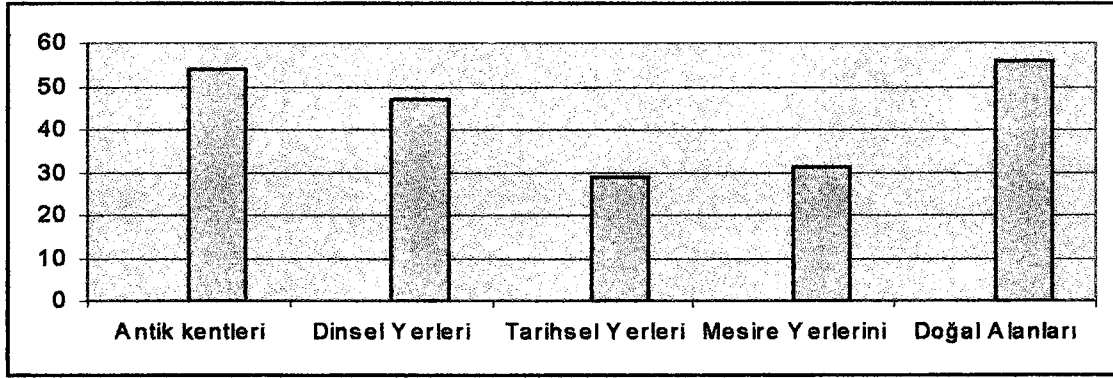
Şekil 6.39 Yabancı Turistlerin Nerede Kaldıkları

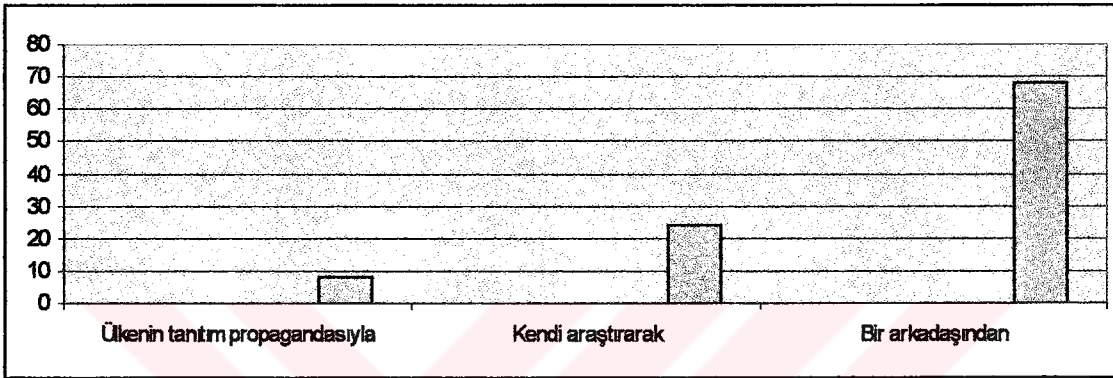
Şekil 6.40 Yabancı Turistlerin Bölgeye Hangi Ulaştırma Aracı İle Geldikleri

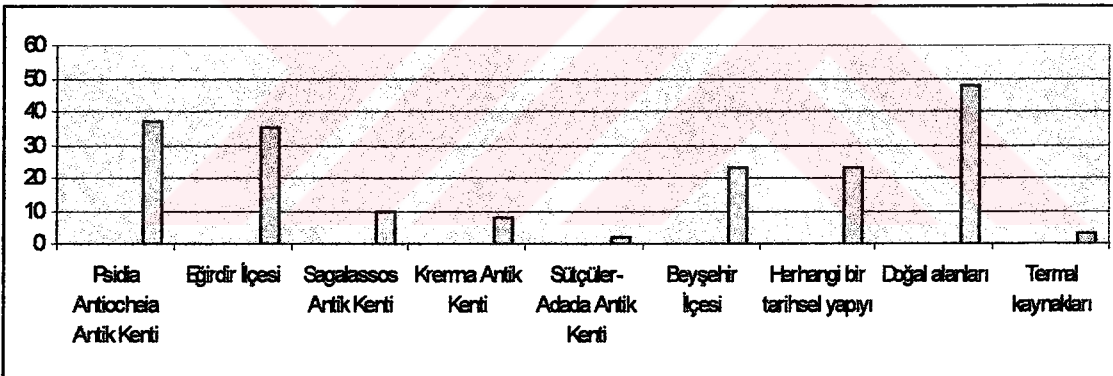
Şekil 6.41 Yabancı Turistlerin Bölgede Kaç Gün Kalacakları

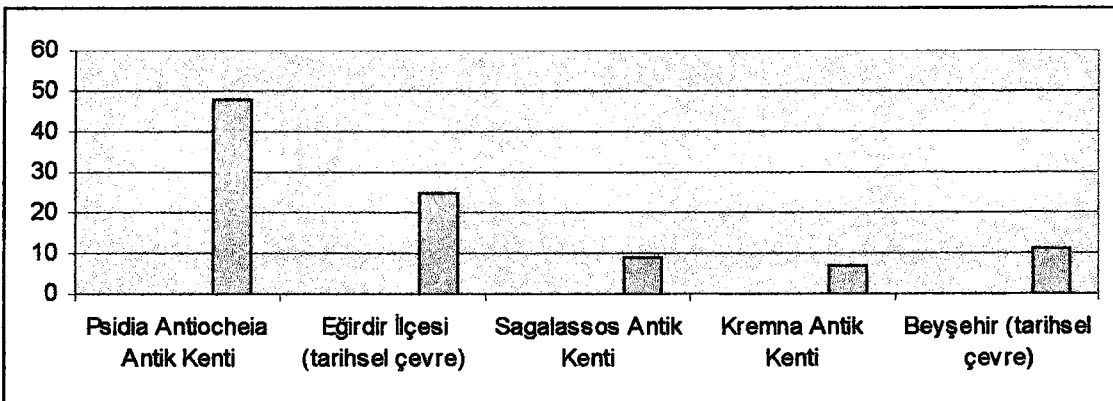
Şekil 6.42 Bölgeye Gelen Yabancı Turistlerin Kentte Nereleri Gezip Gördükleri

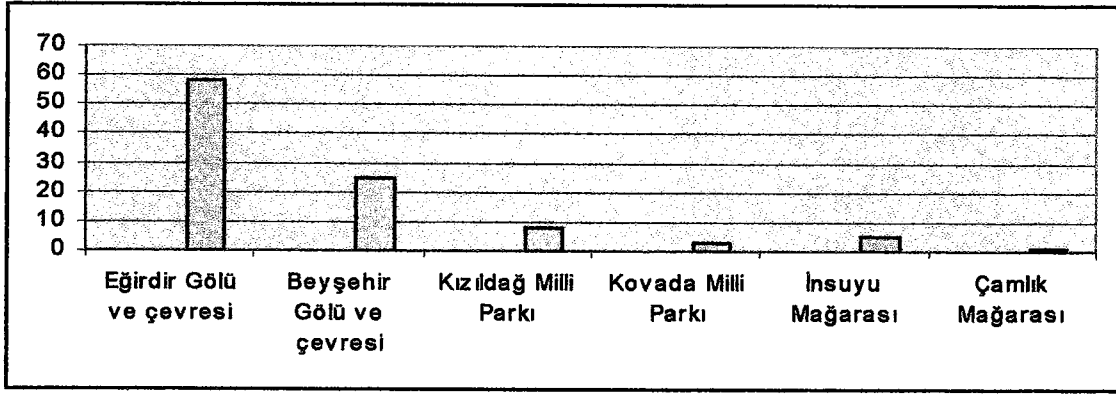
Şekil 6.43 Bölgeye Gelen Yabancı Turistlerin Göller Bölgesini Nasıl ve Nereden Öğrendikleri

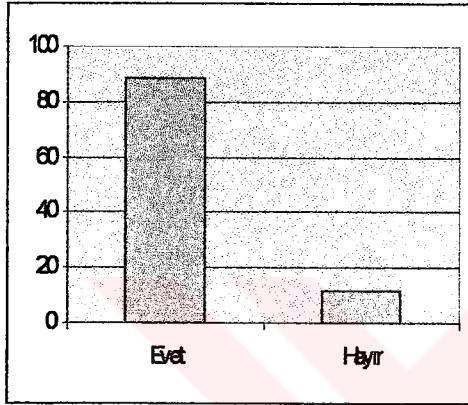
Şekil 6.44 Bölgeye Gelen Yabancı Turistlerin Göller Bölgesinde Nereleri Gezip Gördükleri

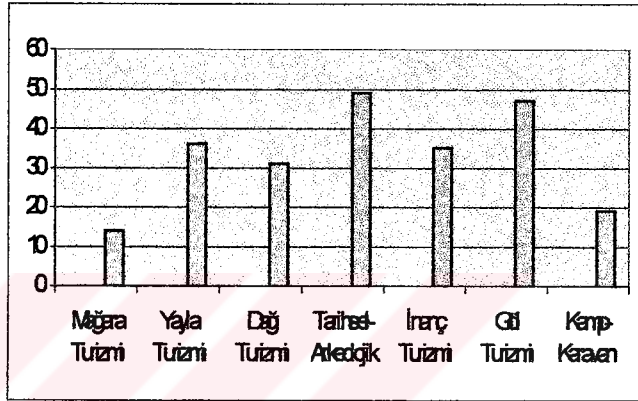
Şekil 6.45 Bölgeye Gelen Yabancı Turistlere Göre Göller Bölgesinin En Önemli Tarihsel Değeri

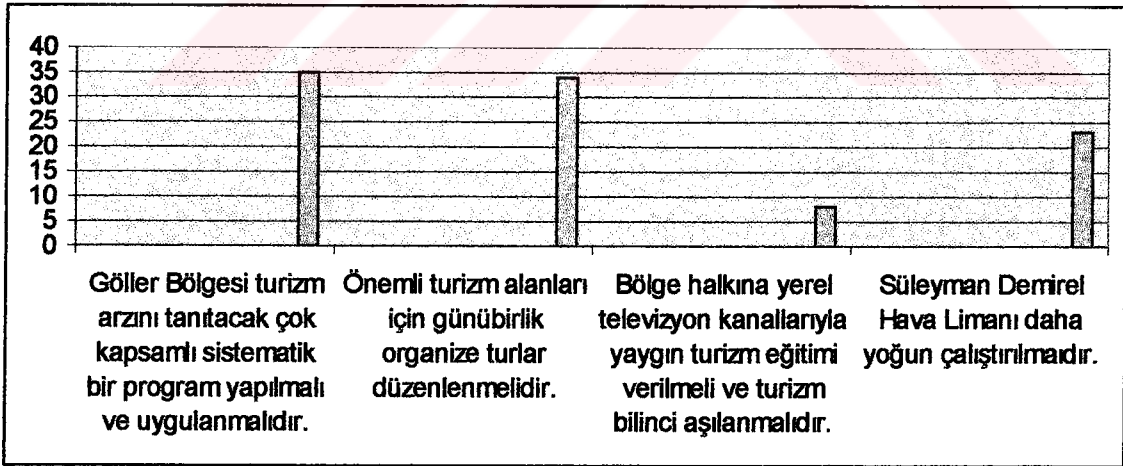
Şekil 6.46 Bölgeye Gelen Yabancı Turistlere Göre Göller Bölgesinin En Önemli Doğal Değeri

Şekil 6.47 Yab. Turistlere Göre Bölgedeki Doğal ve Tarihî Değerlerin Bölgede Turizmin Gelişmesi İçin Yeterli Olup Olmadığı

Şekil 6.48 Bölgeye Gelen Yabancı Turistlere Göre Göller Bölgesinde Mevcut Turizm Altyapısı Dışında Diğer Turizm Türlerinden Hangisinin Geliştirilmesi Bölgeyi Daha Çekici Kılar?

Şekil 6.49 Bölgeye Gelen Yabancı Turistlere Göre Göller Bölgesi Sınırları İçindeki Mevcut ve Kullanılabilir Durumda Olan Turizm Arzına Gerekli Talebi Oluşturmak İçin Neler Yapılmalıdır?

Konu ile ilgili, Göller Bölgesi'nde uygulanan yabancı turist anketi uygulamasının değerlendirilmesi ile ortaya çıkan sonuçlar aşağıda maddeler halinde verilmiştir.

1-Yabancı turistlerin çoğunluğu Avrupa ülkelerinden olup Almanya, İngiltere, Fransa ve İtalya bunların başında gelmektedir.

2-Bölgeyi ziyaret eden yabancı turistlerin % 50'den fazlasını orta ve üstü yaş gurubu kişiler oluşturmaktadır. Bu kişiler bölgede daha çok tarihsel, kültürel ve arkeolojik alanlara ilgi göstermekte ve buraları gezmektedirler (Tablo 6.14).

Tablo 6.14. Yabancı Turistlerin Yaş Durumları İle Bölgede Nereleri Gezip Gördükleri Arasındaki İlişki

Yabancı Turistlerin Yaş Durumları	Yabancı Turistlerin Bölgede Nereleri Gezip Gördükleri		
	Tarihsel ve Arkeolojik Alanlar (Antik Kentler, Dinsel Yerler vb.)	Doğal Güz., Mesire Yerleri (Kamping, Park, Plaj vb.)	Toplam
0-40 Yaş Grubu	46	52	98
Satır %	46.9	53.1	100
Kolon %	36.5	70.3	
Toplam %	23	26	49
40 Yaş Üstü Grubu	80	22	102
Satır %	78.4	21.6	100
Kolon %	63.5	29.7	
Toplam %	40	11	51
Toplam	126	74	200
%	63	37	100.0

3-Bunun yanında, orta yaş ve üstü grubu yabancı turistler, bölgedeki turistik değerlerin bölgenin turizm gelişimi için yeterli olacağı konusunda belirgin bir fikir birliğine sahiptirler (Tablo 6.15).

Tablo 6.15. Yabancı Turistlerin Yaş Durumları İle Bölgeyi Turizm Açısından Değerlendirmeleri Arasındaki İlişki

Yabancı Turistlerin Yaş Durumları	Yabancı Turistlerin Bölgeyi Turizm Açısından Değerlendirmeleri		
	Yeterli	Yetersiz	Toplam
0-40 Yaş Grubu	82	16	98
Satır %	83.7	16.3	100.0
Kolon %	46.6	66.7	
Toplam %	41	8	49
40 Yaş Üstü Grubu	94	8	102
Satır %	92.2	7.8	100.0
Kolon %	53.4	33.3	
Toplam %	47	4	51
Toplam	176	24	200
%	88	12	100.0

4-Bölgede tarihsel, kültürel ve arkeolojik turizm olanaklarının yoğun olması nedeniyle bölgeyi, eğitim düzeyleri yüksek yabancı turistler daha çok tercih etmektedirler (Tablo 6.16).

Tablo 6.16. Yabancı Turistlerin Eğitim Düzeyleri ile Bölgede Nereleri Gezip Gördükleri Arasındaki İlişki

Yabancı Turistlerin Eğitim Düzeyi	Yabancı Turistlerin Bölgede Nereleri Gezip Gördükleri		
	Tarihsel ve Arkeolojik Alanlar (Antik Kentler, Dinsel Yerler vb.)	Doğal Güz., Mesire Yerleri (Kamping, Park, Plaj vb.)	Toplam
Düşük	34	40	74
Satır %	45.1	54.1	100
Kolon %	27	54.1	
Toplam %	17	20	37
Yüksek	92	34	126
Satır %	73	27	100
Kolon %	73	45.9	
Toplam %	46	17	63
Toplam	126	74	200
%	63	37	100.0

5-Bölgedeki turistik değerlerin bölgenin turizm gelişimi için yeterli olacağı görüşüne, bölgede daha uzun süre kalan yabancı turistler, kısa süreli kalanlara oranla daha çok olumlu yanıt vermektedirler (Tablo 6.17).

Tablo 6.17. Yabancı Turistlerin Bölgede Kalış Süreleri İle, Bölgedeki Turistik Değerleri Bölgenin Turizm Gelişimi İçin Yeterli Görüp Görmedikleri Arasındaki İlişki

Yabancı Turistlerin Bölgede Kalış Süreleri	Yabancı Turistlerin Bölgedeki Turistik Değerlerin Bölgenin Turizm Gelişimi İçin Yeterli Görüp Görmedikleri		
	Yeterli	Yetersiz	Toplam
1 Haftadan Az	46	16	62
Satır %	74.2	25.8	100.0
Kolon %	26.1	66.7	
Toplam %	23	8.0	31
1 Haftadan Çok	130	8	138
Satır %	94.2	5.8	100.0
Kolon %	73.9	33.3	
Toplam %	65	4	69
Toplam	176	24	200
%	88	12	100.0

6-Yine, yabancı turistlerin bölgede kalış süreleri ile konaklama olanakları ve turizm aktivitelerinin çeşitliliğini değerlendirme arasında bir ilişki söz konusudur. Yani bölgede daha uzun süre kalanlar, konaklama olanakları ve turizm aktivitelerinin çeşitliliğinden daha fazla hoşnutturlar (Tablo 6.18, 6.19).

Tablo 6.18. Yabancı Turistlerin Bölgede Kalış Süreleri İle Bölgenin Turizm Potansiyelini (Konaklama Olanakları) Değerlendirmeleri Arasındaki İlişki

Yabancı Turistlerin Bölgede Kalış Süreleri	Bölgenin Turizm Potansiyelinin Değerlendirilmesi (Konaklama Olanakları)			
	İyi	Orta	Kötü	Toplam
1 Haftadan Az	6	34	22	62
Satır %	9.7	54.8	35.5	100.0
Kolon %	23.1	32.1	32.4	
Toplam %	3.0	17	11	31
1 Haftadan Çok	20	72	46	138
Satır %	14.5	52.2	33.3	100.0
Kolon %	76.9	67.9	67.6	
Toplam %	10	36	23	69
Toplam	26	106	68	200
%	13	53	34	100.0

Tablo 6.19. Yabancı Turistlerin Bölgede Kalış Süreleri İle Bölgenin Turizm Potansiyelini (Turizm Aktivitelerinin Çeşitliliği) Değerlendirmeleri Arasındaki İlişki

Yabancı Turistlerin Bölgede Kalış Süreleri	Bölgenin Turizm Potansiyelinin Değerlendirilmesi (Turizm Aktivite Çeşitliliği)			
	İyi	Orta	Kötü	Toplam
1 Haftadan Az	38	24	0	62
Satır %	61.3	38.7	0.0	100.0
Kolon %	27.5	38.7	0.0	
Toplam %	19	12	0.0	31
1 Haftadan Çok	100	38	0	138
Satır %	72.5	27.5	0.0	100.0
Kolon %	72.5	61.3	0.0	
Toplam %	50	19	0.0	69
Toplam	138	62	0	200
%	69	31	0.0	100.0

7-Göller Bölgesi, ülkenin coğrafi bölümlenmesinde Akdeniz bölgesinde yer almakla beraber, Ege ve Akdeniz Bölgeleri arasında bir geçit nokta üzerinde bulunma durumu nedeniyle bölgeye gelen yabancı turistler bu bölgenin turistik yerlerini kısa süreli de olsa mutlaka gezip görmektedirler. Bölgeyi kısa süreli ziyaret etmelerinin diğer bir nedeni de, tur organizatörlerinin hazırladıkları yoğun ve sıkıştırılmış programlardır.

8-Bölgeye gelen yabancı turistlerin çoğunluğu, tarihsel ve arkeolojik yönden Yalvaç Psidia Antiocheia Antik Kentini, doğal güzellik yönünden de Eğirdir Gölü ve çevresini bölgenin en önemli turizm değeri olduğunu belirtmektedir.

9-Yabancı turistler, bölgede bulunan doğal, tarihsel, kültürel ve arkeolojik değerlerin bölgede turizmin gelişmesi için yeterli düzeyde bulunduğuna, bunların daha iyi

korunup değerlendirilmesiyle turizmin bölgede daha da iyi gelişeceğine ve turizmin bölgeye ekonomik yönden katkısının olacağına inanmaktadır.

10-Bölgeye gelen yabancı turistlerin büyük çoğunluğu bu bölgeyi tanımadığını, dolayısıyla bölgenin turizm arzının çok yönlü ve kapsamlı bir tanıtımının yapılmasını ve bu alanlar için gününbirlik organize turların düzenlenmesi gerektiğini de ifade etmektedirler.

11-Bölgenin turizm potansiyelini belirleyici çeşitli kriterlere göre değerlendirilmesinde ankete katılan yabancı turistlerin verdikleri yanıtlar göz önüne alınarak yine aritmetik ortalama ve mod değerleri kullanılmıştır.

Buna göre, yapılan değerlendirmeler sonucunda, bölgede turizm aktivitelerinin çeşitliliği, 3 puan üzerinden 2.69 aritmetik ortalama ile "iyi" nitelemesine en yakın kriterdir. Ulaşım olanakları, 2.07 aritmetik ortalama değeri ile ikinci sırada yer almakta ve mod değeri "orta" nitelemesine yakındır. Konaklama olanakları 1.79 aritmetik ortalama değeri ile, teknik altyapı ise 1.65 aritmetik ortalama değeri ile "orta" nitelemesine yakındırlar. Tarihsel ve kültürel değerlerin korunması 1.32 aritmetik ortalama değeri ile mod değeri düşük nitelemesinde yoğunlaşmaktadır (Tablo 6.20).

Tablo 6.20. Yabancı Turistlere Göre Çeşitli Kriterlerinin Değerlendirilmesi

Turizm Potansiyeli Kriterleri	İyi (3)	Orta (2)	Kötü (1)	Aritmetik Ort.
Ulaşım olanakları	46	122	32	2.07
Konaklama olanakları	26	106	68	1.79
Teknik altyapı	22	86	92	1.65
Tarihsel-kültürel değ. koruma	10	44	146	1.32
Turizm çeşitliliği	138	62	0	2.69

İyi: 3

Orta: 2

Kötü: 1

Bununla birlikte yabancı turistlerin, bölgenin turizm potansiyeli ve çevresel kaynaklar açısından önemi konusunda değerlendirmeleri de daha önce belirtildiği gibi bir model çalışması (Bölgesel Turizm Gelişimi İçin Çevresel Temelli Planlama Modeli) ile daha sonraki bölümde ayrıntılı olarak ele alınacaktır

6.4.4.3. Konaklama-Dinlenme Tesisleri Anketlerinin Sonuçları ve Değerlendirilmesi

Turizmin bölge kalkınmasına katkısının değerlendirilmesinde, turizmin ekonomik yönü ile doğrudan ilişkisi olan konaklama ve dinlenme tesislerinin çeşitli kriterlere göre değerlendirmeye alınması kaçınılmazdır. Dolayısıyla, *bu tesislerin özellikle istihdam yaratma düzeyleri, yerel sermayeye dayalı olup olmadıkları, yatırım kararlarında verdikleri öncelikler ve bölgeyi çeşitli kriterlere göre nasıl değerlendirdikleri* konusunda bir anket çalışması yapılmıştır. Anket sonuçları ve değerlendirmesi aşağıda maddeler halinde verilmiştir.

•Bölgede anket uygulanan tesislerin çoğunluğunu pansiyonlar ve belediye belgeli oteller oluşturmaktadır. Anket uygulanan tesislerin % 7'i 4-5 yıldızlı otel, % 16'sı 2-3 yıldızlı otel, % 30'u kent oteli, % 37'si pansiyon ve % 10'u da diğer tesislerden (restaurant vb.) oluşmaktadır (Şekil 6.50). Anket uygulanan tesislerin çoğunluğunu pansiyonlar ve kent otelleri olmak üzere belediye belgeli tesisler oluşturmaktadır. Bölgenin turistik özelliğinin (kıyı bölgelerine göre) az olması 2-3 ve 4-5 yıldızlı otellerinin de daha az bulunmasına neden olmaktadır. Bölgede, yatak kapasiteleri bir yana bırakılırsa, sayı olarak küçük işletmeler daha ağırlıklıdır.

•Bölgede bulunan tesislerin sahiplerinin %83'ü yerel halk olup, %10'u bölge dışı sermayeye, ve %7'si de dış sermayeye aittir (Şekil 6.51).

Bölgede bulunan küçük işletmelerin (belediye belgeli otel ve pansiyon) yoğun olması, büyük oranda tesis sahibinin yerel halk olmasını açıklar görünmektedir.

•Tesislerin % 37'si 1-5 kişi, % 47'si 6-10 kişi, % 13'ü 11-20 kişi ve % 3'ü de 20'nin üzerinde kişi çalıştırmaktadır (Şekil 6.52). İşletme büyüklüğünü ve istihdam kapasitesini belirleyici gösterge olarak çalışan sayısı ele alındığında, işletmelerin büyük çoğunluğunda 0-10 kişi çalıştığı görülmektedir.

•Bölgede bulunan tesislerde çalışan kişilerin % 73'ü bölge içinden, % 27'si de bölge dışındandır (Şekil 6.53). Tesis sahiplerinin % 83'ünün yerel halk olması, çalışanlarında % 73'ünün de bölge içinden istihdam edilmesini getirmektedir. Bölge dışından, özellikle büyük şehirlerden çok yıldızlı otellerin kaliteli ve üst düzey eleman gereksinimi karşılanmaktadır.

•Tesislerde çalışanların % 36'sı turizm konusunda eğitimli, % 64'ü ise eğitimsizdir (Şekil 6.54). Bölge içi işgücünün, eğitim ve yabancı dil yetersizliği gibi nedenlerle turizmde istihdam edilecek nitelikte olmaması, turizm tesislerinin bölge dışından işgücü çekerek, bölgede yeni bir ekonomik canlılık yaratmasını sağlamaktadır.

•Bölgede bulunan tesislerin % 10'u 1-3 ay, %23'ü 4-6 ay, % 44'ü 7-9 ay ve % 23'ü de tam yıl hizmet vermektedir (Şekil 6.55). Turizm çeşitliğinin artması ve turizmin sağlıklı bir şekilde gelişmesi ile bölgede bulunan tesislerin hizmet sürelerinin de artacağı görülmektedir. Bunun yanında tesisin yıl boyu kullanımı, özellikle istihdamın sürekliliği açısından bölgesel gelişmede etkili bir faktör olacaktır.

•Tesis yöneticilerinin % 73'ü bölgenin turizm yatırımı için uygun koşullara sahip olduğunu, % 27'si de bu koşullara sahip olmadığını belirtmiştir (Şekil 6.56). Bölgede, yerel halkın ve yerli-yabancı turistlerin değerlendirmesinde olduğu gibi, tesis işletmecileri de bölgenin turizm yatırımı için uygun koşullara sahip olduğunu belirtmektedirler.

•Tesis yöneticilerine göre bölgede % 37 oranında tur turizmi, %63 oranında da bireysel turizm hakimdir (Şekil 6.57).

•Tur programına (Ege-Akdeniz tur programlarına) Göller Bölgesi de dahil ediliyor mu, ya da bölgenin ayrı bir programını var sorusuna % 37'si dahil ediliyor, % 50'si dahil edilmiyor ve % 13'ü de ayrı bir programı var yanıtını vermiştir (Şekil 6.58).

•Bölgede bulunan tesislerde konaklayanların, bölgede daha çok nereleri gezip görmektedirler sorusuna, tesis yöneticileri % 63'ü antik kentleri, % 50'si dinsel yerleri, % 27'si sivil mimarlık yapılarını, % 37'si mesire yerlerini ve % 57'si de doğal güzelliği olan yerleri yanıtlarını vermiştir (Şekil 6.59). Bu değerlendirmeler de, yerli ve yabancı turistlerin değerlendirmeleriyle paralellik göstermektedir.

•Göller Bölgesi, hangi turizm türlerinin gelişmesine daha uygundur sorusuna, tesis yöneticilerinin % 10'u mağara turizmi, %37'si yayla turizmi, % 27'si dağ turizmi, % 73'ü tarihsel-arkeolojik turizmi, %63'ü inanç turizmi, % 57'si göl turizmi, % 3'ü termal turizmi ve %13'ü de kamp ve karavan turizmi diye yanıt vermiştir (Şekil 6.60).

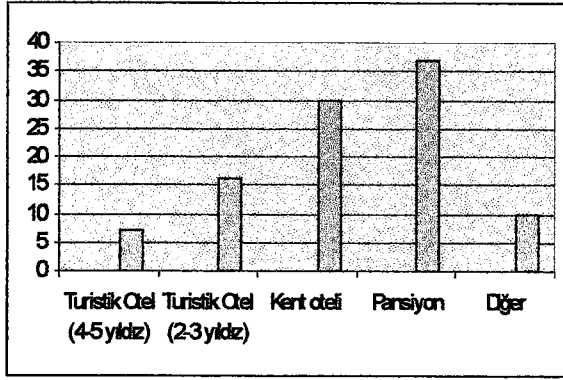
Turizm yatırımcısı ve işletmecilere, bölgenin hangi turizm türüne daha uygun olduğu ve özellikle dünyada değişen turizm anlayışı ve yeni aktiviteler paralelinde, bölgede ne tür turizm aktivitelerin geliştirilebileceği sorusu yöneltmiş, böylece bölgenin dünyadaki değişim ve alternatif turizm aktivitelerine uyumu sorgulanmıştır. Yapılan değerlendirme sonucunda ise, en çok ve yakın oranlarda tarihsel-arkeolojik turizm, dini turizm ve göl turizmi uygun görülmüştür. Bölge, ayrıca yayla turizmi ve dağ turizmi konusunda da umut vermektedir.

•Tesis yöneticilerinin, bölgeyi çeşitli kriterlere göre değerlendirmeleri ise şu şekildedir;

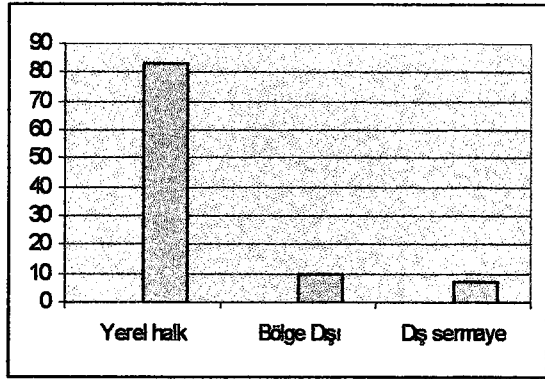
	İyi	orta	kötü
Ulaşım olanakları	(% 27)	(%63)	(%10)
Konaklama olanakları	(%37)	(%50)	(%13)
Teknik altyapı	(%13)	(%57)	(%30)
Tarihsel-kültürel değerleri koruma	(%10)	(%27)	(%63)
Turizm çeşitliliği	(%73)	(%24)	(%3)

•Bölgede bulunan tesislerin yöneticilerine sorulan, sizce bu bölgenin turizm potansiyeli ve çevresel kaynaklar açısından aşağıdaki özelliklere göre önemi nedir sorusuna verilen yanıtlar şu şekildedir.

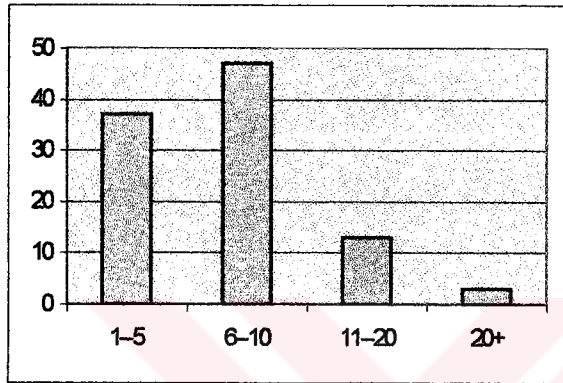
-Turizm	Yüksek önemde	Orta önemde	Düşük önemde
Doğal-Kültürel çekiciler	(% 63)	(%34)	(%3)
Ulaşılabilirlik	(%34)	(%57)	(%9)
Konaklama kapasitesi	(%50)	(%37)	(%13)
Tarihsel-Arkeolojik Alanlar	(%73)	(%24)	(%3)
-Çevre			
İklim	(%57)	(%34)	(%9)
Flora-Fauna	(%13)	(%34)	(%53)
Aqua özelliği	(%3)	(%24)	(%73)
Arazi yapısı	(%27)	(%34)	(%39)
Doğal sit	(%70)	(%27)	(%3)

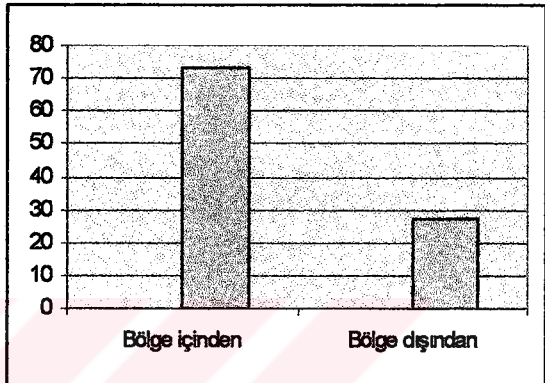
Şekil 6.50 Konaklama-Dinlenme Tesisleri Türleri

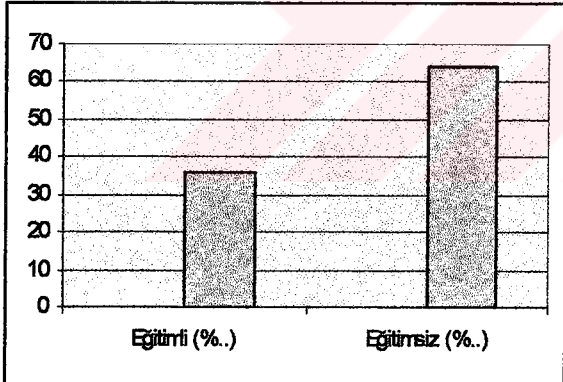
Şekil 6.51 Konaklama-Dinlenme Tes. Sahipleri

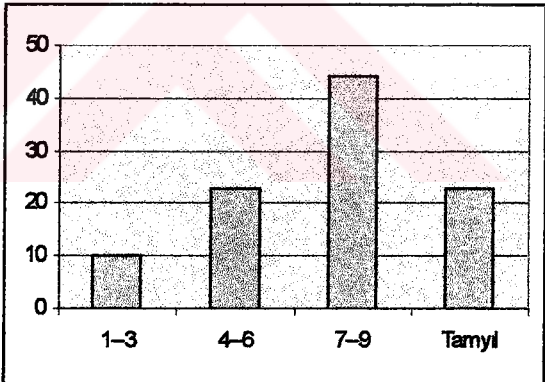
Şekil 6.52 Konaklama-Dinlenme Tesislerinde Çalışan Sayısı

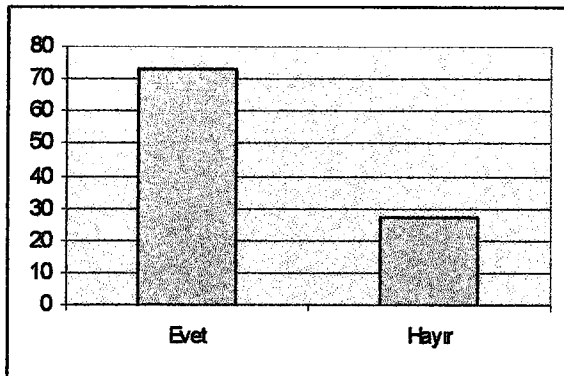
Şekil 6.53 Konaklama-Dinlenme Tesislerinde Çalışanların Nereleden Geldikleri

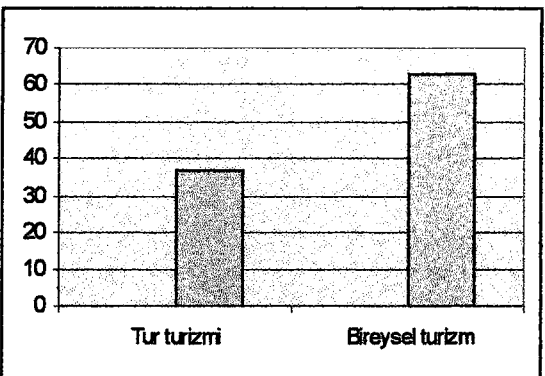
Şekil 6.54 Konaklama-Dinlenme Tesislerinde Çalışanların Eğitim Durumları

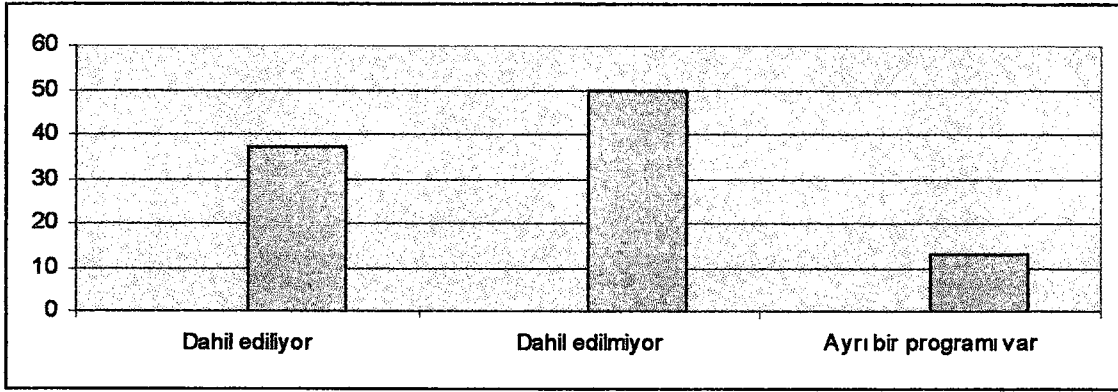
Şekil 6.55 Tesislerin Yıl Boyu Ne Kadar Süre Hizmet Verdikleri

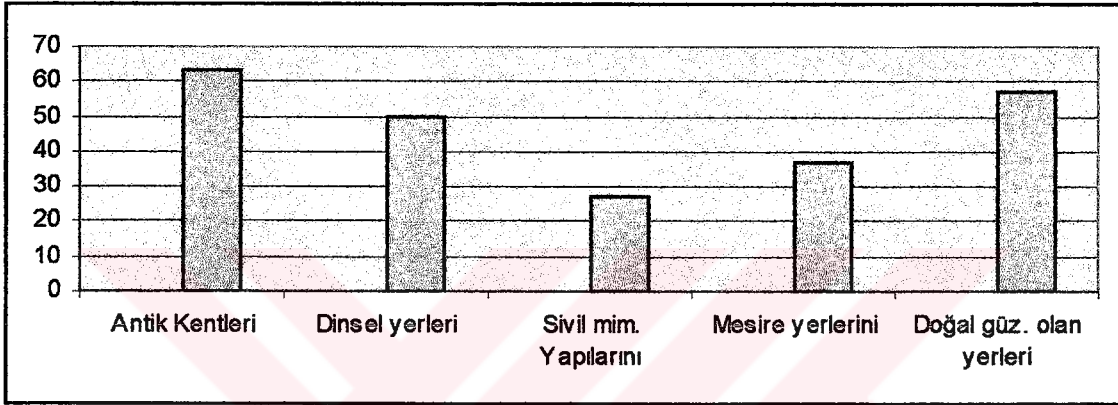
Şekil 6.56 Bölgenin Turizm Yatırımı İçin Uygun Koşullara Sahip Olup Olmadığı

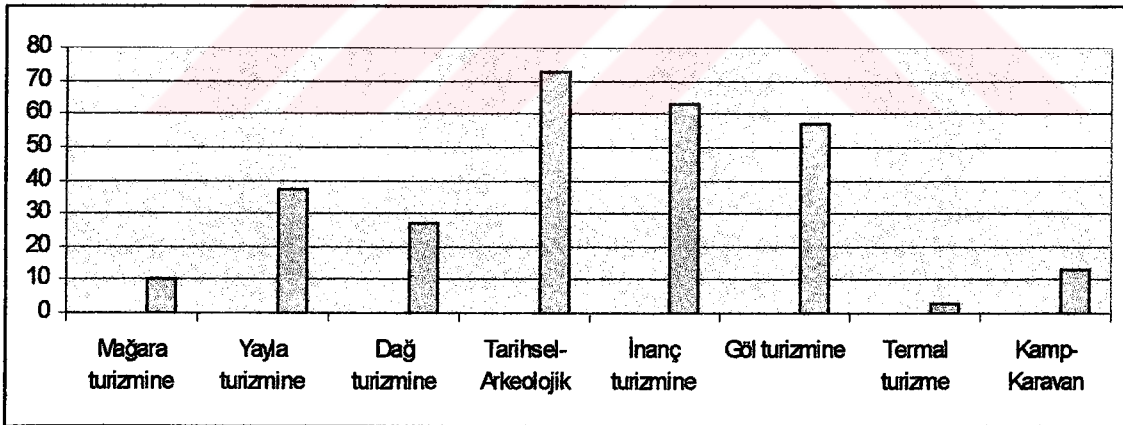
Şekil 6.57 Tesis Yöneticilerine Göre Bölgede Hangi Turizm Türü Hakimdir?

Şekil 6.58 Tur Programlarına (Ege Ya da Akdeniz Tur Prog.) Göller Bölgesi de Dahil Ediliyor mu?

Şekil 6.59 Tesis Yöneticilerine Göre Tesiste Konaklayanlar Göller Bölgesinde Daha Çok Nereleri Gezip Görmektedirler?

Şekil 6.60 Tesis Yöneticilerine Göre Göller Bölgesi, Hangi Turizm Türlerinin Gelişmesine Daha Uygunudur?

Konu ile ilgili, Göller Bölgesi'nde uygulanan konaklama-dinlenme tesisleri anketi uygulamasının değerlendirilmesi ile ortaya çıkan sonuçlar aşağıda maddeler halinde verilmiştir.

1-Anket uygulanan tesislerin çoğunluğunu pansiyonlar ve kent otelleri olmak üzere belediye belgeli tesisler oluşturmaktadır.

Bölgenin turistik özelliğinin (kıyı bölgelerine göre) az olması 2-3 ve 4-5 yıldızlı otellerinin de daha az bulunmasına neden olmaktadır.

Bölgede, yatak kapasiteleri bir yana bırakılırsa, sayı olarak küçük işletmeler daha ağırlıklıdır.

2-Bölgede bulunan küçük işletmeler (belediye belgeli otel ve pansiyon), büyük işletmelere (2-3-4-5 yıldızlı otel) oranla sayı olarak daha fazladır ve buna paralel olarak da tesis sahipleri büyük oranda yerel halktır (Tablo 6.21).

Tablo 6.21. Tesis Türü İle Tesis Sahibinin Kökeni Arasındaki İlişki

Tesis Türü	Tesis Sahibinin Kökeni		
	Yerel Halk	Bölge Dışı	Toplam
Çok Yıldızlı Oteller	3	4	7
Satır %	42.9	57.1	100.0
Kolon %	12	80	
Toplam %	10	13.3	23.3
Diğerleri	22	1	23
Satır %	95.7	4.3	100.0
Kolon %	88	20	
Toplam %	73.3	3.3	76.7
Toplam	25	5	30
%	83.3	16.7	100.0

3-İşletme büyüklüğünü ve istihdam kapasitesini belirleyici kriter olarak çalışan sayısı ele alındığında, bölgede işletmelerin çoğunluğunda (%83.3) 0-10 kişi çalıştığı görülmektedir. Bu durum ise, tesis büyüklüğü ile ilişki görülmektedir.

Tesis türü ile çalışan sayısı arasında bir ilişki söz konusudur. Yani, çok yıldızlı işletmeler daha çok istihdam kapasitesi yaratmaktadırlar (Tablo 6.22).

Tablo 6.22. Tesis Türü İle Tesislerde Çalışan Sayısı Arasındaki İlişki

Tesis Türü	Tesislerde Çalışan Sayısı		
	0-10	10+	Toplam
Çok Yıldızlı Oteller	5	2	7
Satır %	71.4	28.6	100.0
Kolon %	20	40	
Toplam %	16.7	6.6	23.3
Diğerleri	20	3	23
Satır %	87	13	100.0
Kolon %	80	60	
Toplam %	66.7	10	76.7
Toplam	25	5	30
%	83.3	16.7	100.0

4-Tesislerde çalışan personelin eğitim düzeylerinin düşük olduğu görülmektedir. Bölgenin bugün için en önemli turistik ilçesi olan Eğirdir'de, Süleyman Demirel Üniversitesine bağlı Turizm ve Otelcilik Meslek Yüksek Okulunun eğitime başlamış olması bu konuda bölge için geleceğe dönük çok önemli bir turistik girişim olarak görülmektedir. Bununla birlikte çok yıldızlı işletmelerde çalışanların eğitim düzeyi küçük işletmelerde çalışanlara oranlara daha yüksek görülmektedir (Tablo 6.23).

Tablo 6.23. Tesis Türü İle Tesislerde Çalışanların Eğitim Düzeyleri Arasındaki İlişki

Tesis Türü	Tesislerde Çalışanların Eğitim Düzeyleri		
	Eğitimli	Eğitimsiz	Toplam
Çok Yıldızlı Oteller	5	2	7
Satır %	71.4	28.6	100.0
Kolon %	45.5	10.5	
Toplam %	16.7	6.6	23.3
Diğerleri	6	17	23
Satır %	26.1	73.9	100.0
Kolon %	54.5	89.5	
Toplam %	20	56.7	76.7
Toplam	11	19	30
%	36.7	63.3	100.0

5-Bölgede yer alan turistik tesislerin, tesis türleri ile bölgede turizm yatırımı için uygun koşulların görülmesi arasında sıkı bir ilişki söz konusudur. Büyük tesisler, genellikle bölgede yatırım için uygun koşulların az bulunduğu (özellikle teşvikler yönünden) şikayetçi olurken, küçük işletmeler yatırım için uygun koşullar olduğunu belirtmektedirler (Tablo 6.24).

Tablo 6.24. Tesis Türü İle Bölgede Yer Alan Tesislere Göre Yatırım İçin Uygun Koşulların Bulunup Bulunmadığının Değerlendirilmesi Arasındaki İlişki

Tesis Türü	Bölgede Yer Alan Tesislere Göre Yatırım İçin Uygun Koşullar Var mı?		
	Evet	Hayır	Toplam
Çok Yıldızlı Oteller	4	3	7
Satır %	57.1	42.9	100.0
Kolon %	18.2	37.5	
Toplam %	13.3	10	23.3
Diğerleri	18	5	23
Satır %	78.3	21.7	100.0
Kolon %	81.8	32.5	
Toplam %	60	16.7	76.7
Toplam	22	8	30
%	73.3	2.6	100.0

6-Yine, bölgede yer alan turistik tesislerin, tesis türleri ile bölgenin turizm aktivitelerinin çeşitliliğini değerlendirme arasında bir ilişki söz konusudur. Yani bölgede bulunan çok yıldızlı tesisler bölgedeki turizm aktivitelerinin çeşitliliğinden daha fazla hoşnutturlar (Tablo 6.25).

Tablo 6.25. Tesis Türü İle Bölgenin Turizm Potansiyelinin (Turizm Aktivitelerinin Çeşitliliği) Değerlendirilmesi Arasındaki İlişki

Tesis Türü	Bölgenin Turizm Potansiyelinin Değerlendirilmesi (Turizm Aktivite Çeşitliliği)			
	İyi	Orta	Kötü	Toplam
Çok Yıldızlı Oteller	4	2	1	7
Satır %	57.1	28.6	14.3	100.0
Kolon %	18.2	28.6	100	
Toplam %	13.3	6.7	3.3	23.3
Diğerleri	18	5	0	23
Satır %	78.3	21.7	0	100.0
Kolon %	81.8	71.4	0	
Toplam %	60	16.7	0	76.7
Toplam	22	7	1	30
%	73.3	13.3	3.3	100.0

7-Turizm tesislerinin kullanım ve doluluk oranları bugün için istenen düzeyde değildir. Fakat, bölgenin iyi bir tanıtımının yapılması, turizm çeşitliğinin artması ve turizmin sağlıklı bir şekilde gelişmesi ile bölgede bulunan tesislerin hizmet sürelerinin de artacağı, bunun yanında tesisin yıl boyu kullanımı, özellikle istihdamın sürekliliği açısından bölgesel gelişmede etkili bir faktör olacağı görülmektedir.

8-Yapılan değerlendirmeler sonucunda, bölge için geliştirilebilecek en uygun turizm türünün tarihsel-arkeolojik turizm, dini turizm ve göl turizmi olduğu, bunun yanında, yayla turizmi ve dağ turizmi konusunda da gelişmeler olabileceği görülmüştür.

9-Bölgenin turizm potansiyelini belirleyici çeşitli kriterlere göre değerlendirilmesinde, ankete katılan konaklama-dinlenme tesisleri işletmecilerinin verdikleri yanıtlar göz önüne alınarak yapılan değerlendirmeler sonucunda, bölgede turizm aktivitelerinin çeşitliliği, 3 puan üzerinden 2.70 aritmetik ortalama ile "iyi" nitelemesine en yakın kriterdir.

Konaklama olanakları, 2.23 aritmetik ortalama değeri ile ikinci sırada yer almakta ve mod değeri "orta" nitelemesine yakındır. Ulaşım olanakları 2.16 aritmetik ortalama değeri ile, teknik altyapı ise 1.83 aritmetik ortalama değeri ile "orta" nitelemesine yakındırlar.

Tarihsel ve kültürel değerlerin korunması 1.46 aritmetik ortalama değeri ile mod değeri düşük nitelemesinde yoğunlaşmaktadır (Tablo 6.26.)

Tablo 6.26. Konaklama-Dinlenme Tesisleri İşletmecilerine Göre Çeşitli Kriterlerin Değerlendirilmesi

Turizm Potansiyeli Kriterleri	İyi (3)	Orta (2)	Kötü (1)	Aritmetik Ort.
Ulaşım olanakları	8	19	3	2.16
Konaklama olanakları	11	15	4	2.23
Teknik altyapı	4	17	9	1.83
Tarihsel-kültürel değ. koruma	3	8	19	1.46
Turizm çeşitliliği	22	7	1	2.70

İyi: 3 Orta: 2 Kötü: 1

Ayrıca, Konaklama-Dinlenme Tesisleri işletmecilerinin, bölgenin turizm potansiyeli ve çevresel kaynaklar açısından önemi konusundaki değerlendirmeleri de bir model çalışması (Bölgesel Turizm Gelişimi İçin Çevresel Temelli Planlama Modeli) ile daha sonraki bölümde ayrıntılı olarak ele alınacaktır.

6.5. Göller Bölgesi'nde Doğal, Tarihsel ve Arkeolojik Alanların Turizm Amaçlı Kullanım Modeli Uygulaması ve Bu Alanların Turizm Amaçlı Kullanım Türleri

6.5.1. Göller Bölgesi'nde Doğal, Tarihsel ve Arkeolojik Alanların Turizm Amaçlı Kullanım Modeli Uygulaması

Bilindiği gibi, turizmin ulusal ekonomiye katkısı ile birlikte, bulunduğu bölgenin gelişimine katkısı da önemli bir olgudur. Bunun yanında, turizm sektörü ve eylemlerinin dünyadaki önemi, turizmin temellerinin yerelliğe dayanması ile birbirini tamamlamaktadır. Dolayısıyla, turizmin gelişmesi beklenen bölgede, turizm olayının bileşenlerini oluşturan grupların, turizm gelişim sürecine katılımı, görüş ve beklentileri, turizmin sağlıklı gelişimi ve sürdürülebilirliği için önemli bir olgu haline gelmektedir [92].

Turizm eylemlerinin bileşenleri olan farklı grupların, Göller Bölgesi'nde doğal, tarihsel ve arkeolojik alanların turizm amaçlı kullanımına yaklaşımlarını belirlemek amacıyla daha önce de sözünü ettiğimiz Ross Dowling'in geliştirdiği EBT Modeli'nden yararlanılmıştır. Modelin temeli, çevresel özellikler ile turizm kaynaklarının (potansiyelinin) değerlendirilmesine dayanmaktadır. Model çerçevesinde 3 farklı grubu (yerli turistler, yabancı turistler, konaklama-dinlenme tesisleri) temsil eden deneklerin, bulundukları bölgenin (Göller Bölgesi) turizm ve çevresel özelliklerinin her birini 3'lü bir ölçek (Yüksek Önem, Orta Önem, Düşük Önem) ile değerlendirmeleri istenmiş ve daha sonra bu değerlendirmelerin aritmetik ortalama ve mod değerleri belirlenmiştir. Böylece her kriterin farklı gruplar tarafından ne derece önemli olduğu ortaya çıkartılmıştır [49].

Daha önce de belirtildiği gibi Göller Bölgesi, turizm işlevini birinci derecede motive eden doğal, tarihsel ve arkeolojik değerler açısından oldukça zengin bir konumdadır. Ancak bölgede bulunan doğal, tarihsel ve arkeolojik değerler turizm pazarında yeterince yer alamamakta, Antalya kıyı rekreasyonu ve günübirlik gelen turist kitlelerinin bölge içindeki gezintileri şeklinde değerlendirilmektedir. Bu şekilde birkaç saatlik gezinti ile, bölgenin tarihsel, kültürel çekiciliğinin yeterince algılanamayacağı açıktır. Dolayısıyla, böyle bir yaklaşımın devam ettirilmesi durumunda, bugüne kadar gelinen noktadan daha ileri bir noktaya gitmenin mümkün

olamayacağı bir gerçektir. Turizm amaçlı kullanımı düşünülen Göller Bölgesi'nde doğal, tarihsel ve arkeolojik alanların öncelikle mevcut durumları ve mevcut turizm potansiyelleri bundan önceki bölümlerde belirlenmeye çalışılmıştır. Bu belirlemede alanın (bölgenin); fiziksel, sosyal, kültürel ve ekonomik çevre gibi karakteristikleri ortaya konulmuş ve tarihsel alanın (bölgenin) ülke yerleşim sistemi ve turizm yapısı içindeki öneminin yanı sıra özgün mimari, sosyal, kültürel ve ekonomik yapısının tanımlaması yapılmış ve mevcut durumun bir envanterinin çıkarılmasına çalışılmıştır.

Bölge için uyguladığımız EBT Modeli çerçevesinde, yapılan değerlendirmeler sonucunda, Göller Bölgesi'nde, yerli turistlere göre turizm kaynakları içinde sırasıyla tarihsel-arkeolojik alanlar 2.63, doğal-kültürel çekicilikler 2.56 aritmetik ortalama değerleri ile yüksek öneme sahip görülmektedir. Konaklama kapasitesi 2.41 ve ulaşılabilirlik 2.38 aritmetik ortalama ile orta öneme sahiptir. Çevresel özellikler içinde ise doğal sit 2.62 aritmetik ortalama ile yüksek öneme sahip iken, iklim 2.37, arazi yapısı 1.83 ve flora-fauna 1.53 aritmetik ortalama ile orta öneme sahip görülmektedir. Çevresel özellikler içinde aqua özelliği 1.29 aritmetik ortalama ile düşük önemdedir (Tablo 6.27).

Tablo 6.27. Yerli Turistlere Göre Göller Bölgesi'nin Turizm Kaynakları ve Çevresel Kaynaklar Açısından Önemi

Turizm	Yüksek (3)	Orta (2)	Düşük (1)	Aritmetik Ort.
Doğal-Kültürel Çekicilikler	186	96	18	2.56
Ulaşılabilirlik	147	120	33	2.38
Konaklama Kapasitesi	156	111	33	2.41
Tarihsel-Arkeolojik Alanlar	201	93	6	2.63

Çevre	Yüksek (3)	Orta (2)	Düşük (1)	Aritmetik Ort.
İklim	144	123	33	2.37
Flora-Fauna	30	99	171	1.53
Aqua Özelliği	6	75	219	1.29
Arazi Yapısı	87	111	102	1.83
Doğal Sit	195	96	9	2.62

Yine yapılan değerlendirmeler sonucunda, Göller Bölgesi'nde, *yabancı turistlere* göre, turizm kaynakları içinde sırasıyla tarihsel-arkeolojik alanlar 2.67, doğal-kültürel ekicilikler 2.64 ve konaklama kapasitesi 2.51 aritmetik ortalama değerleri ile yüksek öneme sahip görülmektedir.

Ulaşılabirlik ise 2.14 aritmetik ortalama ile düşük öneme sahiptir.

Çevresel zellikler içinde ise doğal sit 2.68 ve iklim 2.52 aritmetik ortalama ile yüksek öneme sahip iken, arazi yapısı 1.80, flora-fauna 1.54 aritmetik ortalama ile orta öneme sahip görülmektedir.

Çevresel zellikler içinde aqua özelliği 1.35 aritmetik ortalama ile düşük önemdedir (Tablo 6.28).

Tablo 6.28 Yabancı Turistlere Göre Göller Bölgesi'nin Turizm Kaynakları ve evresel Kaynaklar Açısından nemi

Turizm	Yüksek (3)	Orta (2)	Düşük (1)	Aritmetik Ort.
Doğal-Kültürel ekicilikler	132	64	4	2.64
Ulaşılabirlik	78	72	50	2.14
Konaklama Kapasitesi	114	74	12	2.51
Tarihsel-Arkeolojik Alanlar	134	66	0	2.67

evre	Yüksek (3)	Orta (2)	Düşük (1)	Aritmetik Ort.
İklim	114	76	10	2.52
Flora-Fauna	18	72	110	1.54
Aqua zelliği	6	58	136	1.35
Arazi Yapısı	44	72	84	1.80
Doğal Sit	138	60	2	2.68

Yine yapılan değerlendirmeler sonucunda, Göller Bölgesi'nde, *Konaklama-Dinlenme Tesisleri işletmecilerine* göre, turizm kaynakları içinde sırasıyla tarihsel-arkeolojik alanlar 2.70 ve doğal-kültürel ekicilikler 2.60 aritmetik ortalama değerleri ile yüksek öneme sahip görülmektedir.

Konaklama kapasitesi 2.36 ve ulaşılabirlik 2.23 aritmetik ortalama ile orta öneme sahiptir.

Çevresel özellikler içinde ise doğal sit 2.66 aritmetik ortalama ile yüksek öneme sahip iken, iklim 2.46, arazi yapısı 1.86 ve flora-fauna 1.60 aritmetik ortalama ile orta öneme sahip görülmektedir.

Çevresel özellikler içinde aqua özelliği ise 1.30 aritmetik ortalama ile düşük önemde görülmektedir. (Tablo 6.29).

Tablo 6.29. Konaklama-Dinlenme Tesisleri İşletmecilerine Göre Göller Bölgesi'nin Turizm Kaynakları ve Çevresel Kaynaklar Açısından Önemi

Turizm	Yüksek (3)	Orta (2)	Düşük (1)	Aritmetik Ort.
Doğal-Kültürel Çekicilikler	19	10	1	2.60
Ulaşılabilirlik	10	17	3	2.23
Konaklama Kapasitesi	15	11	4	2.36
Tarihsel-Arkeolojik Alanlar	22	7	1	2.70

Çevre	Yüksek (3)	Orta (2)	Düşük (1)	Aritmetik Ort.
İklim	17	10	3	2.46
Flora-Fauna	4	10	16	1.60
Aqua Özelliği	1	7	22	1.30
Arazi Yapısı	8	10	12	1.86
Doğal Sit	21	8	1	2.66

Buraya kadar ayrı ayrı değerlendirmeye tabi tuttuğumuz 3 farklı grubun birlikte yapılan değerlendirmeleri sonucunda, Göller Bölgesi'nde, turizm kaynakları içinde sırasıyla tarihsel-arkeolojik alanlar 2.67 ve doğal-kültürel çekicilikler 2.60 aritmetik ortalama değerleri ile yüksek öneme sahip görülmektedir.

Konaklama kapasitesi 2.43 ve ulaşılabilirlik 2.25 aritmetik ortalama ile orta öneme sahiptir.

Çevresel özellikler içinde ise doğal sit 2.67 aritmetik ortalama ile yüksek öneme sahip iken, iklim 2.44, arazi yapısı 1.84 ve flora-fauna 1.56 aritmetik ortalama ile orta öneme sahip görülmektedir. Çevresel özellikler içinde aqua özelliği 1.31 aritmetik ortalama ile düşük önemdedir (Tablo 6.30 ve Tablo 6.31).

Sonuç olarak, turizm kaynaklarının, diğ er bir deyişle turizm potansiyelinin bölge içinde genel olarak yüksek öneme sahip olduğu görülmektedir. Aynı zamanda doğal sit özelliğinin bulunduğu alanlar da yüksek öneme sahiptir.

Tüm bu özellikler arasında öncelik sıralaması, tarihsel ve arkeolojik alanlar, doğal sit alanı özelliği ve doğal-kültürel  ekicilikler şeklinde olmaktadır.

Bölgede bulunan turizm kaynakları içinde yer alan özelliklerin hepsi, toplam içinde, % 50'nin üzerinde yüksek öneme sahiptir.

Öte yandan, tarihsel-arkeolojik alanların diğ er bir deyişle antik kentlerin korunması, değerlendirilmesi ve turizmde daha fazla ön plana çıkarılması gereği yüksek önem derecesinden anlaşılmaktadır.

Bu alanların, bu yönde değerlendirilmesi ve koruma-kullanma dengesini sağlamaya yönelik aktivitelerin geliştirilmesi gerekmektedir.

Bölgenin birincil turizm çekiciliklerinin, sürdürülebilir turizm gelişimi için değişmez bir değer olduğu açıktır.

Geliştirilecek uyumlu turizm aktivitelerinin bu bölgede, hem turizmin gelişmesine hem de özgün çevresel özelliklerin korunmasına katkıda bulunacağı beklenmektedir.

Tablo 6.30. Göller Bölgesi'nde Turizm Kaynaklarının Değerlendirilmesi

TURİZM KAYNAKLARI													
Anket Grubu	Doğal-Kültürel Çekiciler			Ulaşılabilirlik			Konaklama Kapasitesi			Tarihsel-Arkeolojik Alan.			
	Y	O	D	A.O	Y	O	D	A.O	Y	O	D	Y	A.O
Yabancı Turist	132	64	4	2.64	78	72	50	2.14	114	74	12	134	66
Yerli Turist	186	96	18	2.56	147	120	33	2.38	156	111	33	201	93
Toplam Turist	318	160	22	2.60	225	192	83	2.26	270	185	45	335	159
Tesis Sahipleri	19	10	1	2.60	10	17	3	2.23	15	11	4	22	7
Toplam	337	170	23	2.60	235	209	86	2.25	285	196	49	357	166

Y: Yüksek Önem Derecesi : 3Puan
O: Orta Önem Derecesi : 2Puan
Y: Düşük Önem Derecesi : 1Puan
A.O: Aritmetik Ortalama

Yabancı Turist Sayısı : 200
Yerli Turist Sayısı : 300
Toplam Turist Sayısı : 500
Toplam Tesis Sayısı : 30

Tablo 6.31. Göller Bölgesi'nde Çevresel Özelliklerin Değerlendirilmesi

ÇEVRESEL KAYNAKLARI																		
Anket Grubu	İklim			Flora-Fauna			Aqua Özelliği			Arazi Yapısı			Doğal Sit					
	Y	O	D	A.O	Y	O	D	A.O	Y	O	D	A.O	Y	O	D	Y	O	A.O
Yabancı Turist	114	76	10	2.52	18	72	110	1.54	6	58	136	1.35	44	72	84	138	60	2
Yerli Turist	144	123	33	2.37	30	99	171	1.53	6	75	219	1.29	87	111	102	195	96	9
Toplam Turist	258	199	43	2.44	48	171	281	1.54	12	133	355	1.32	131	183	186	333	156	11
Tesis Sahipleri	17	10	3	2.46	4	10	16	1.60	1	7	22	1.30	8	10	12	21	8	1
Toplam	275	209	46	2.44	52	181	297	1.56	13	140	377	1.31	139	193	198	354	164	12

Y: Yüksek Önem Derecesi : 3Puan
O: Orta Önem Derecesi : 2Puan
Y: Düşük Önem Derecesi : 1Puan
A.O: Aritmetik Ortalama

Yabancı Turist Sayısı : 200
Yerli Turist Sayısı : 300
Toplam Turist Sayısı : 500
Toplam Tesis Sayısı : 30

6.5.2. Göller Bölgesi'nde Doğal, Tarihsel ve Arkeolojik Alanların Turizm Amaçlı Kullanım Türleri

Gereksinimlerin ve beklentilerin hızla değiştiği uluslararası turizm piyasasından, sahip olduğu rekabet gücü nedeniyle giderek daha büyük pay alma çabası içinde bulunan ülkemizin bu dinamizmini en azından koruması açısından turizm türlerini çeşitlendirmesi ve yeni turistik gelişme kutupları yaratması önemli ve gerekli görülmektedir. İşte, daha öncede belirttiğimiz gibi, Göller Bölgesi'nin, hem turizm türlerinin çeşitlendirilmesi hem de böyle bir turistik gelişme kutbu olma potansiyeli taşıdığını yaptığımız ayrıntılı çalışmalar ve araştırmalar ortaya koymaktadır.

Göller Bölgesi, sahip olduğu doğal, tarihsel ve arkeolojik değerleri, iklim özellikleri, zengin folkloru ve kültürel varlıkları ile oldukça zengin bir turizm potansiyeline sahiptir. Fakat coğrafi konumunun, ülkenin turizm bakımından öncelikle gelişmiş olan Akdeniz, Ege ve İç Anadolu Bölgelerine yakın olmasına karşın, tanıtım ve ulaşım olanaklarının yetersizliği nedeniyle, bölgede turizm aktivitesi, uzun süre oldukça sınırlı olarak görülebilmektedir. Bölgede mevcut olan turizm potansiyelini canlandıracak ve harekete geçirecek olan gerekli kamu ve özel sektör girişimleri de uzun süre ya hiç olmamış ya da çok sınırlı ve yüzeysel kalmıştır.

Yakın bir gelecekte bölgenin turizm bakımından canlanabilmesi için kamu ve özel girişimciler tarafından köklü, planlı ve programlı idari, ekonomik ve özendirici kararların alınması ve yaygın bir biçimde uygulamaya konulması gerekli görülmektedir. Bölgede yeni ve nitelikli konaklama tesislerinin yapımı yanında, bölgenin değişik ve uygun olan kesimlerinde yeni turistik aktivite merkezlerinin yaratılması gerekmektedir.

Göller Bölgesi'nde, buraya kadar yapılan araştırmalar, incelemeler ve anket çalışmaları sonucunda gelişmesi beklenen ve önerilen potansiyel turizm türleri arasında, büyük yatırım gerektirmeyen, kısa dönemde gerçekleşmesi mümkün olan ve bölge turizmine başlangıçta canlılık getirecek turizm türleri şunlardır; Göl Turizmi, İnanç Turizmi, Doğa, Dağ, Yayla Turizmi, Kış ve Su Sporları Turizmi, Kamp ve Karavan Turizmi, Mağara Turizmi, Tarihi İpek Yolu Projesi, Akarsu Turizmi, Av Turizmi, Bisiklet Turizmi, Buharlı Lokomotif Turizmi.

-Göl Turizmi

İrili ufaklı çok sayıda gölün bulunduğu Göller Bölgesi'nde, göl turizminden söz etmek en doğal bir olgudur. Çünkü, dünyanın birçok ülkesinde doğal ve yapay göller pek çok turistik aktivitenin oluşturulduğu yerler olarak değerlendirilmektedir. Bölgedeki iki büyük gölün yer aldığı Eğirdir ve Beyşehir ilçeleri uzun yıllardan beri turistlerin rağbet ettikleri beldelerdir. Bu yerleşmelerde bulunan sınırlı sayıdaki otel ve pansiyonlar turizm mevsiminde dolmaktadır. Fakat, tesislerin sayı ve nitelik olarak sınırlı olması nedeniyle mevcut potansiyelden yeterince yararlanıldığı söylenemez. Bölgede bulunan ve turizm bakımından önem arz eden bu göllerle birlikte diğer göllerin de turizm amaçlı olarak değerlendirilmesi, bölgenin turizm gelişimine en büyük katkıyı sağlayacaktır.

-İnanç Turizmi

Göller Bölgesi, inanç turizmi konusunda büyük bir potansiyele sahiptir. Özellikle bölgede bulunan Yalvaç İlçesi bunların başında gelmektedir. Yalvaç İlçe merkezine 1 km. uzaklıkta bulunan Psidia Antiocheia Antik Kentinde bulunan kilise (St. Paul Kilisesi), Hristiyanlarca önemli sayılmaktadır. Bu kilise, Hristiyanların yaptığı ilk kilisedir. *İsa'nın 2000. doğum yıldönümü kutlamalarında yapılacak etkinliklerde, din adamlarının Antalya'dan başlayacak ve Yalvaç'ta son bulacak bir yürüyüş yapmaları planlanmaktadır.* Bu etkinlik, Yalvaç İlçesinin Hristiyanlar için kutsal bir yer olarak tanınmasına yardımcı olacaktır. Turizm Bakanlığı yetkilileri, ilçenin Hristiyan alemi açısından bir hac merkezi olabileceğini belirtmektedirler. Yalvaç'ın iyi bir tanıtımla Efes'ten daha iyi bir konuma gelebileceği yetkililer tarafından belirtilmektedir. Yalvaç'ta konu ile ilgili düzenlenmiş olan uluslararası bir sempozyuma önceden hiçbir davetiye gönderilmemesine rağmen, Avrupa'nın çeşitli ülkelerinden 250 profesörün kendiliklerinden sempozyuma katılmak istediklerini belirtmiş olmaları, bölgenin potansiyelinin önemini vurgulamaktadır [86]. Yalvaç İlçesinin sahip olduğu İnanç Turizmi konusunda bu büyük potansiyel, Hristiyanlık dininin kutsal kitabı olan İncil'de de yer almaktadır. İncil'in 280'inci sayfasında yer alan "Elçilerin İşleri" başlığı altında Yalvaç İlçesinde yer alan Psidia Antiocheia Antik Kentinden bahsedilmektedir. Bunun yanında bölgede çok sayıda kilise bulunmaktadır ve bu kiliseler de turistlerin ilgisini çekmektedir. Bu açıdan bölgede İnanç Turizmi, ağırlıklı bir turizm türü olarak potansiyel taşımaktadır [47].

-Doğa, Dağ, Yayla Turizmi

Göller Bölgesi, Torosların kuzeye bakan yamaçlarında birçok özellikleri olan dağ, yayla ve vadilerle çevrilidir. Bu yamaçlar, yer yer sık ve çeşitli ağaçların donattığı ormanlarla kaplıdır. Yazın serin havaları ve soğuk pınarları ile, kışın ise tatlı eğimleri ve yöreye göre uzun sayılabilecek karlı görünüşleri ile doğayı sevenler için oldukça ilgi çekici yerlerdir.

Bir doğa harikası olan ve dünyanın da sayılı kanyonları arasında yer alan Yazılı Kanyon Tabiat Parkı bu bölgede bulunmaktadır. Birçok araştırmacının ve meraklıların kanyonu görmek üzere bölgeye helikopterle geldikleri bilinmektedir. Yeni trafiğe açılan Antalya-Isparta Dereboğazı Karayolu ile, Antalya yöresinde yer alan turistik tesislerden bu alanlara ulaşmak 1-1.5 saatlik bir süreye inmiştir. Söz konusu tesislerden bu noktalara gününbirlik turlar düzenlenerek tanıtımının yapılması, gelecek yeni taleplerin yaratılmasına neden olacaktır.

Yükseklikleri yer yer 3000 metreyi bulan dağlarla çevrili bölge, adeta Akdeniz Bölgesinin damı niteliğindedir ve yayla turizmi için gerekli olan potansiyele de sahiptir. Bölge sınırları içinde çok sayıda yayla bulunmaktadır. Bunların başlıcaları şunlardır; Toto Yaylası, Söğüt Yaylası, Zengi Yaylası, Sorgun Yaylası, Belova Yaylası, Camili Yayla, Kurucaoluk Yaylası.

Bölge, doğa yürüyüşleri ve trekking olanakları için de ayrı bir zenginliğe sahiptir. Halen bölgede bazı seyahat acenteleri yürüyüş turları düzenlemektedir. Yürüyüş ve tırmanış parkurlarında geceleme için kamping tesislerinin ve ev pansiyonculuğunun geliştirilmesi ve gerekli tanıtımın yapılması ile bu turların yoğunluğu daha da artacaktır.

-Kış ve Su Sporları Turizmi

Bölgede bulunan önemli bazı göllerde (Eğirdir, Beyşehir, Burdur vb.) oluşturulacak su sporları tesisleri ve Davraz Dağında, bir kısmı tamamlanan, bir kısmı da inşaat aşamasında olan kış sporları tesislerinin tamamlanması ile birlikte, bölgede kış ve su sporları turizmi hızla gelişecektir. Bölgede bulunan ve Isparta kentine 28 km uzaklıktaki 2635 rakımlı Davraz Dağı Bakanlar Kurulu kararı ile Kış Sporları Turizm Merkezi ilan edilmiştir. Yapılan incelemelere göre, Davraz Dağının kar tutma ve pist

eğimi bakımından örnek bir fiziki yapıya sahip olduğu belirlenmiştir. Yılın 6 ayında dahi kar tutma özelliğine sahip kayak merkezinde 1700-1800 metre uzunluğunda 800 kişi/saat kapasiteli teleksi veya telesiyej tesisleri ile sosyal tesislerin yapılması planlanmıştır. Yörede ana tesislerin yapımına başlanmış ve bir kısmı tamamlanmıştır.

Halen, kayak merkezi kısmen de olsa hizmete geçmiş durumda olup, kayak sporları yapılmakta ve şimdilik gereksinime yanıt verebilecek bir sosyal tesisi bulunmaktadır. Ayrıca özel sektör tarafından gereksinime yanıt verebilecek nitelikte ve türde konaklama tesisleri ve yan ünitelerinin yapılması için incelemeler ve temaslar başlamıştır. Kısa zamanda bu yöre, Göller Bölgesi'nin tek kış sporları merkezi haline gelecektir. Bu kayak merkezinin Eğirdir, Yalvaç ve Antalya gibi turizm merkezlerine yakın konumda olması nedeniyle kayak sezonu içinde olduğu kadar yazın temiz ve serin havası ile yeterli talebin olacağı ve verimli çalışacağı beklenmektedir.

Bölgede bulunan göller su sporları yapmaya oldukça elverişlidir. Özellikle Eğirdir Gölünde bu potansiyel, 27-30 Haziran 1997 tarihlerinde düzenlenmiş olan Akdeniz Kupası Yelken Yarışları ile ilk kez değerlendirilmiştir. Böyle bir organizasyonun Eğirdir Gölünde düzenlenmiş olması, bölge turizminin geliştirilmesi için önemli bir fırsattır. İyi bir tanıtımın yapılması ve gerekli altyapının sağlanması halinde gelecekte düzenlenecek olan yarışların uluslararası olmamasına bir neden yoktur.

-Kamp ve Karavan Turizmi

Göller Bölgesi'nin doğal değerleri, arabaları ve karavanları ile seyahat eden turistler için önemli bir tercih nedenidir. Ancak, bölgede çok basit şekilde düzenlenmiş olan kamping sahaları olmakla beraber bunların sayıları ve hizmet düzeyleri yeterli değildir.

Az bir yatırımla geliştirilecek kampingler bölgenin gelişmesine yardımcı olacağı gibi bölgenin tanınması ve turistlerin bölgeye daha sık gelmelerine yardımcı olacaktır. Özellikle Eğirdir Beyşehir ve Burdur Gölleri kıyılarında daha organize şekilde düzenlenecek kamping sahaları geliştirilebilir. Bunun yanında, çevredeki yaylalarda, ormanlık alanlarda da Kamp ve Karavan turizmine yanıt verebilecek turistik yerler de bulunmaktadır. Bu alanlarda nitelikli, standartlara uygun sağlam bir altyapıya sahip kamp alanlarının kurulması ile Kamp ve Karavan Turizmi hızla gelişecektir.

-Mağara Turizmi

Göller Bölgesi, ülkenin en fazla mağaraya sahip bölgelerinden birisidir. Gerek profesyonel, gerekse amatör mağaracıların ilgi duyacakları mağaralar bölgede fazlaca bulunmaktadır. Bu mağaraların çoğu, Maden Tetkik ve Arama Genel Müdürlüğü tarafından etüt edilerek turizme açılacakları belirlenmiştir. Bunlardan bir tanesi olan Zindan Mağarasının ışıklandırma ve düzenleme çalışmaları tamamlanmış ve 1996 yılı turizm mevsiminde turistlerin ziyaretine açılmıştır. Diğer mağaralar da sıra ile ele alınmaktadır. Bu konuda M.T.A. tarafından planlama çalışmaları halen yürütülmektedir. Bu çalışmaların tamamlanması ile, bölgede Mağara Turizmi önemini daha da arttıracaktır. Turizm amaçlı kullanılması öngörülen diğer mağaralar ise şunlardır: Sorgun Mağarası, İnönü Mağarası, Damлатаş Mağarası, Kuz Mağarası, Aya İni Mağarası, dünyaca ünlü ve Türkiye'nin en uzun mağaralarından olan Pınargözü Mağarası, İnahir Mağarası, Çamlık (Körük İni) Mağarası.

-Tarihi İpek Yolu Projesi

Tarihi İpek Yolunun canlandırılması ve İpek Yolu üzerinde gezilerin düzenlenmesi, uluslararası turizm organizatörleri tarafından yeni ele alınan bir projedir. Henüz başlangıç aşamasında olmakla birlikte gelecekte bu projeden çok önemli gelişmeler beklenmektedir. Tarihi İpek Yolunun canlandırılması hedefi, Dünya Turizm Örgütü'nce de benimsenmiş ve diğer ilgili ülkeler ile de işbirliği içinde konunun geliştirilmesi çalışmalarına başlanmıştır. 1994 yılında Turizm Bakanlığı'nca Türkiye'den geçen İpek Yolu üzerindeki han ve kervansaraylara ilişkin ön çalışmalar yapılmıştır. Bu ön çalışmalara göre, turizme elverişli 11 adet kervansaray belirlenmiştir.

İpek Yolu Projesinin temeli, ana tur güzergahı üzerinde bulunan bu kervansaray ve hanların, koruma-kullanma dengesi içinde yaşatılarak çağdaş bir turizm işlevine kavuşturulması düşüncesine dayanmaktadır [93]. Tarihi İpek Yolunun bir bölümü de Dinar-Isparta-Eğirdir-Gelendost- üzerinden Konya'ya devam etmektedir. Bu nedenle, bu güzergah üzerinde bulunan han ve kervansarayların restore edilmesi, çevre düzenlemelerinin yapılarak devreye sokulması bölge turizminin gelişip, çeşitlenmesi bakımından önemli bir yarar sağlayacaktır.

-Akarsu Turizmi

Bölgede rafting yapmaya uygun akarsular bulunmaktadır. Bunlardan en önemlisi ise, Çandır Yazılı Kanyon girişinden başlayarak Çandır Köyü'ne kadar olan güzergahtır.

-Av Turizmi

Bölgenin engebeli bir topografya ve zengin bir bitki örtüsüne sahip olması, bölgede çeşitli yaban av hayvanlarının barınmasına olanak vermektedir. Bunun yanında, Eğirdir Gölünün kuzeyinde yer alan Hoyran Gölü besin maddeleri bakımından oldukça zengin, sığ ve yer yer geniş sazlıklarla kaplıdır. Bu özellikler kuş varlığı açısından çok önemli olduğu için, kış aylarında ortalama 30 bin civarında su kuşunun bu bölümde barınıyor olması kara avcılığı konusunda ayrı bir potansiyeli oluşturmaktadır [94]. Ayrıca, Eğirdir, Beyşehir, Burdur, Kovada Göllerinde ve yaylalarda bulunan akarsu membalarında sportif olta balıkçılığının geliştirilmesi de mümkün görülmektedir. Nitekim, sportif olta balıkçılığı, birçok ülkede aktif bir turizm türü olarak değerlendirilmektedir. Dolayısıyla, kara ve su avcılığının bölgede daha organize biçimde yapılabilmesi için, çevredeki ormanlarda ve göllerde yeni avlanma sahalarının belirlenmesi, bu alanlarda av için hayvan türlerinin yetiştirilmesi, avlanma zamanlarının tespit edilerek içte ve dışta av organizasyonlarına tanıtım faaliyetlerinin yapılması gerekmektedir.

-Buharlı Lokomotif Turizmi

Pek çok Avrupa ülkesinde kullanımdan kalkmış olan buharlı lokomotifleri özleyen kişiler, buharlı lokomotif ile seyahat etmek ve çevreyi görmek için ülkemize gelmektedir. İzmir-Sultanköy arasında böyle bir tur başarı ile uygulanmaktadır. Isparta-Eğirdir demiryolunun trafik yoğunluğu oldukça düşüktür. 1997 yılında açılışı yapılan Isparta Süleyman Demirel Hava Limanının yakınından geçen demiryolu, bölgeye hava yolu ile gelen turistlerin, Isparta ve Eğirdir'deki konaklama tesislerine transferlerinde kullanılabileceği gibi buharlı trenlere binmek isteyenlere günlük turlar düzenlenerek yeni bir uygulamaya başlanabilir. Buharlı lokomotif turizmi konusunda Devlet Demiryolları da faaliyetler sürdürmekte, başta Kapadokya, Pamukkale ve GAP bölgeleri olmak üzere çeşitli turistik bölgelere tatil günlerinde buharlı lokomotif turları düzenleyerek, özellikle seyahat acentelerine bu konuda öncü olarak böyle turlar düzenleyebileceklerini göstermek istemektedir.

6.6. Bölüm Sonucu

Türkiye'de planlı döneme geçişten bu yana, ülke kalkınma planlarında bölgeler arası farklılıkların azaltılması önemli bir hedef olma niteliğini korumuş ve bu hedefe ulaşmak için çeşitli politikalar izlenmiştir. Ülke bütününde, kentsel nüfus büyüklüklerinin dağılımı ile kişi başına gelir dağılımı ve sosyo-ekonomik gelişmişlik faktörlerinin bölgelere göre dağılımı incelendiğinde bölgeler arası farklılıkların olduğu rahatlıkla görülebilir.

Aynı şekilde, turizmin ülke coğrafi mekanındaki dağılımı da bölgeler arası farklılıklar göstermektedir. Bazı bölgelerin sahip oldukları özellikler nedeniyle başlangıçta avantajlı oldukları bilinen bir gerçekse de, her bölgenin sahip olduğu değerlerin aynı oranda kullanılmaması ve geliştirilmemesi de bu farklılıklarda önemli rol oynamaktadır.

Kalkınmış bölgelerin ekonomik büyümeye olan katkıları, kalkınmakta olan bölgelere oranla çok daha fazla olmakla birlikte, doğal, tarihsel, arkeolojik ve kültürel potansiyelleri itibariyle bir karşılaştırma yapıldığında kalkınmakta olan bölgelerin diğer bölgelerden bu anlamda geri kaldığı söylenemez. Aslında en az değerlendirilen kaynaklar arasında doğal, tarihsel, arkeolojik ve kültürel değerler yer almaktadır. Bu değerlerin çoğunun tümüyle korunmaya alınması ve değerlendirilmesi yönünde yatırımların yapılması gerekmektedir.

Halen, ülkemizdeki tarihsel ve özellikle arkeolojik kalıntı alanlarının tümü bilinmemektedir. Bu sözü edilen varlıkların korunmasının ve değerlendirilmesinin ekonomik açıdan sağlayacağı en büyük yarar turizm yönündedir. Dolayısıyla, bu alanların turizm planlaması kapsamında ele alınması ve turizm yatırımları bütünü içinde değerlendirilmesi gerekmektedir.

Göller Bölgesi'nde bulunan yerleşim birimleri sahip oldukları doğal, tarihsel ve arkeolojik değerleri, iklim özellikleri, zengin folklorü ve kültürel varlıkları ile oldukça zengin bir turizm potansiyeline sahiptirler. Fakat bölgedeki bu mevcut potansiyelin çeşitli nedenlerle yeterince değerlendirilememesi nedeniyle ve bölgenin fiziki konumunun, ülkenin turizm bakımından öncelikle gelişmiş olan Akdeniz ve

Ege Bölgelerine çok yakın olmasına rağmen, bölgedeki turizm aktivitesi, uzun süre oldukça sınırlı kalmıştır.

Bölgedeki doğal, tarihsel ve arkeolojik varlıklar, göller, yaylalar, vadiler, dağlar, mağaralar, termal kaynaklar çok önemli birer turizm aktivite merkezi niteliğine sahip yerlerdir. Buralarda bulunan tarihsel yapıların ve arkeolojik değerlerin önem derecelerine göre öncelik verilerek bakım ve restorasyonlarının kısa sürede tamamlanması ve çevrelerinin düzenlenmesi yanında, yörede bulunan, oluşum ve görünümleri oldukça ilginç mağaraların gezilebilir hale getirilmesi, buralara rahatça ulaşabilme olanaklarının yaratılması ve yoğun tanıtım faaliyetleri ile, bu alanlara kısa sürede, içten ve dıştan belirli bir turistik ilgi ve talep oluşturma şansı her zaman vardır.

Ülkemizde son yıllarda turizm sektöründe yapılmış ve yapılmakta olan genel atılıma paralel olarak, yakın bir gelecekte, Göller Bölgesi'nde de turizm alanında var olan potansiyelin harekete geçirilmesi kaçınılmaz olacaktır. Her şeyden önce Göller Bölgesi'nin zengin doğal ve tarihsel değerleri, yavaş yavaş turistlerin ziyaretine açılmaya başlanmış, kırsal alanlardaki altyapının geliştirilmesine paralel olarak, kamping ve günübirlik alanların yeterli hizmet düzeyi ile kullanıma açılması bu alanları ziyaret eden turist sayısını arttırmış ve yöredeki konaklama tesislerinin gelişimini hızlandırmıştır.

Göller Bölgesi'nin önemli yerleşim merkezlerinden olan Isparta ve Burdur illeri, Akdeniz ve Ege Bölgesini İç Anadolu Bölgesine bağlayan yol güzergahı üzerinde bulunmaktadır. Bölge sınırları içinde kalan bu iller ve diğer yerleşimler (Konya-Beyşehir ilçesi, Denizli-Çardak ilçesi, Afyon-Dazkırı ilçesi), turizm bakımından sahip oldukları doğal, arkeolojik ve tarihsel zenginlikleri, iklimi ve folkloru ile diğer birçok bölgelerden daha üstün bir avantaj sağlamaktadır. Bu yerleşimler, sahip oldukları doğal güzellikleri (dağlar, göller, yaylalar, mağaralar, kanyonlar, rekreasyon alanları vb.) ve tarihsel değerleri nedeniyle turizm açısından potansiyel oluşturmaktadır.

Göller Bölgesi'nde, bütün bu doğal değerlerin yanında oldukça çok sayıda tarihsel ve arkeolojik değerler de bulunmakta ve bunların her biri ayrı bir turistik potansiyel özelliği taşımaktadır.

Bunların başlıcaları şunlardır:

- Antiocheia Antik Kenti-(İsparta-Yalvaç)
- Kremna Antik Kenti-(Budur-Bucak)
- Sagalassos Antik Kenti-(Burdur-Ağlasun)
- Adada Antik Kenti-(İsparta-Sütçüler)
- Hacılar ve Kuruçay-Höyükleri (Burdur)
- Men Kutsal Alanı-(İsparta-Yalvaç)
- Limenia Adası-Artemis Tapınağı-(İsparta-Yalvaç)
- Bayat Harabeleri-(İsparta-Atabey)
- Timbriada Antik Kenti-(İsparta-Yalvaç)
- Prostanna Antik Kenti-(İsparta-Eğirdir)
- Düğer (Tymbrianassus)-Antik Kenti (Burdur)
- Pariais Antik Kenti-(İsparta-Eğirdir)
- Fari Harabeleri (Binda)-(İsparta-Keçiborlu)
- Tol Harabeleri-(İsparta-Şarkikaraağaç)
- Enebura Harabeleri-(İsparta-Şarkikaraağaç)
- Apollonia Harabeleri-(İsparta-Uluborlu)
- Kbyra-(Burdur-Göhlhisar)
- Fasıllar (Kurtbeşiği) Hitit Anıtı-(Konya-Beyşehir)
- Lükyanus Anıtı (Fasıllar Atlıkaya Kabartması)-(Konya-Beyşehir)
- Eflatun Pınarı Anıtı-(Konya-Beyşehir)

- Aya Payana Kilisesi-(Isparta-Merkez)
- Aya Yorgi Kilisesi-(Isparta-Merkez)
- Aya Steffanos Kilisesi-(Isparta-Eğirdir)
- Aya Gergio Kilisesi-(Isparta-Eğirdir)
- Kutlubey Camisi (Ulu Cami)-(Isparta-Merkez)
- Mimar Sinan Camisi-(Isparta-Merkez)
- Hızırbey Camisi ve Kemerli Minare-(Isparta-Eğirdir)
- Eşrefoğlu Camisi-(Konya-Beyşehir)
- Eğirdir Hanı-(Isparta-Eğirdir)
- Han Abat Kervansaray1-(Denizli-Çardak)
- Susuz Han-(Burdur-Bucak)
- İncir Kervansaray1-(Burdur-Bucak)
- Kubad Abad Saray1-(Konya-Beyşehir)
- Eğirdir Kalesi-(Isparta-Eğirdir)
- Kız Kalesi-(Konya-Beyşehir)
- Gölde Kale-(Burdur-Göhlhisar)
- Atabey Ertokuş Medresesi-(Isparta-Atabey)
- Eğirdir DüNDAR Bey Medresesi-(Isparta-Eğirdir)
- Köprüler ve Kemerler
- Çeşme ve Hamamlar
- Tarihi Türk Evleri

Bilindiği gibi, çalışmamızın temelini, turizmin ülkemizde zamansal ve alansal yoğunlaşması ile yarattığı sorunlara çözüm önerileri getirmek amacıyla, alternatif turizm alanları ve turizm türlerini geliştirmek, Türkiye'de farklı bölgeleri temsil etmek üzere, dünya turizmi açısından önemli değerlere sahip olan örnek alanın/bölgenin (Göller Bölgesi) turizm potansiyelini belirlemek ve bu bölgede turizmin sürdürülebilirliğini sağlamak için nelerin var olduğunu ve nelerin yapılabileceğini ortaya koymak oluşturmaktadır.

Bu bağlamda, Göller Bölgesi'ndeki turizm potansiyelini ortaya çıkarmak, yoğun olan kıyı turizmine alternatif turizm alanları ve turizm türleri geliştirmek, mevcut turizm arzını maksimize etmek, turizm arz ve talebini dengelemek, turizmin bölgesel kalkınmada bir araç olarak kullanılmasını sağlamak, turizmin sürdürülebilirliğini sağlamak, turizmin hammaddesini oluşturan doğal, tarihsel, kültürel ve arkeolojik değerlerin korunmasını-değerlendirilmesini sağlamak ve turizmin ekonomik katkısının devamlılığını sağlamak için bölgede 4 ayrı kategoride (yabancı turistler, yerli turistler, yerel halk, konaklama ve dinlenme tesisleri) anket uygulaması yapılmıştır.

Çalışmada yüz yüze anket yöntemi uygulanmıştır. Bölgedeki tüm yerleşmeler (Isparta ili ve ilçeleri, Burdur ili ve İlçeleri, Konya Beyşehir, Afyon Dazkırı, Denizli Çardak İlçeleri) nüfusları, turist potansiyelleri (yerli-yabancı) ve sahip oldukları turizm tesisleri oranında ankete dahil edilmiştir. Anket sonuçlarının daha sistematik, daha ayrıntılı ele alınabilmesi ve aralarında anlamsal ilişkiler bulunan anket sorularının değerlendirilebilmesi, özellikle anket sonuçlarında kümeleme ve ikili ilişkilerin kurulabilmesi için, İstatistik çalışmalarında yoğun olarak kullanılan "SPSS Anket Programı" ile veri girişleri ve değerlendirmeleri yapılmıştır. Sonuçlar, tablolar halinde elde edilmiş ve değerlendirilmiştir.

Yerel halk anketi uygulamasının değerlendirilmesi sonucu; bölge halkının, turizmin bölgenin gelişmesine olumlu etkisi olduğu konusunda fikir birliği içinde olduğu, turizme karşı hoşgörü ve iyimser yaklaştığı, yöresel turizm olanaklarından genel olarak yararlandıkları, turizmin ileriye dönük olarak kendilerine ve bölgeye çeşitli yararlar getireceğini düşündükleri görülmüştür.

Konu ile ilgili, Göller Bölgesi'nde uygulanan yerli turist anketi uygulamasının değerlendirilmesi sonucu; yerli turistlerin çoğunluğunun komşu illerden olduğu, Antalya bunların başında geldiği, yerli turistlerin % 50'sini 21-40 yaş gurubu kişilerin oluşturduğu, daha çok, bölgede bulunan mesire yerlerini, antik kentleri, doğal güzelliği olan alanları ve dinsel yerleri gezdikleri, genel olarak sağlıklı ve planlı gelişen turizmin ileride bölgeye ekonomik ve sosyal yönden yararlar getireceğine inandıkları, tarihsel ve arkeolojik yönden Yalvaç Psidia Antiocheia Antik Kentini, doğal güzellik yönünden de Eğirdir Gölü ve çevresini bölgenin en önemli turizm değeri olduğunu belirttikleri, bölgede bulunan doğal, tarihsel, kültürel ve arkeolojik değerlerin bölgede turizmin gelişmesi için yeterli düzeyde bulunduğu ve bunların daha iyi korunup değerlendirilmesiyle turizmin sürdürülebilirliğinin ve bölgeye ekonomik katkısının devamlılığının sağlanabileceğine inandıkları, bölgenin turizm arzının, çok yönlü ve kapsamlı bir tanıtımının yapılmasını ve bu alanlar için gününbirlik organize turların düzenlenmesi gerektiğini ifade ettikleri görülmüştür.

Yabancı turist anketi uygulamasının değerlendirilmesi sonucu ise; yabancı turistlerin çoğunluğunun Avrupa ülkelerinden olduğu, Almanya, İngiltere, Fransa ve İtalya'nın bunların başında geldiği, % 50'den fazlasının orta ve üstü yaş gurubu kişilerin oluşturduğu, bölgede tarihsel, kültürel ve arkeolojik turizm olanaklarının yoğun olması nedeniyle bölgeyi eğitim düzeyleri yüksek yabancı turistlerin daha çok tercih ettikleri, daha çok, bölgede bulunan tarihsel yerleri, antik kentleri, doğal güzelliği olan alanları ve dinsel yerleri gezdikleri, bölgenin, ülkenin coğrafi bölümlenmesinde Akdeniz bölgesinde yer almakla beraber, Ege, İç Anadolu ve Akdeniz Bölgeleri arasında bir geçit nokta üzerinde bulunma durumu nedeniyle bölgenin turistik yerlerini kısa süreli de olsa mutlaka gezip gördükleri, tarihsel ve arkeolojik yönden Yalvaç Psidia Antiocheia Antik Kentini, doğal güzellik yönünden de Eğirdir Gölü ve çevresini bölgenin en önemli turizm değeri olduğunu belirttikleri, bölgede bulunan doğal, tarihsel, kültürel ve arkeolojik değerlerin bölgede turizmin gelişmesi için yeterli düzeyde bulunduğu, bunların daha iyi korunup değerlendirilmesiyle turizmin bölgede daha da iyi gelişeceğine ve turizmin bölgeye ekonomik yönden katkısının olacağına inandıkları, büyük çoğunluğunun bu bölgeyi tanımadığını, dolayısıyla bölgenin turizm arzının çok yönlü ve kapsamlı bir tanıtımının yapılmasını ve bu alanlar için gününbirlik organize turların düzenlenmesi gerektiğini de ifade ettikleri tespit edilmiştir.

Konaklama-dinlenme tesisleri anketi uygulamasının değerlendirilmesi sonucunda; tesislerin çoğunluğunu pansiyonlar ve kent otelleri olmak üzere belediye belgeli tesislerin oluşturduğu, bölgede bulunan küçük işletmelerin (belediye belgeli otel ve pansiyon) sayı olarak daha fazla olduğu ve buna paralel olarak da tesis sahiplerinin büyük oranda yerel halk olduğu, işletmelerin büyük çoğunluğunda 0-10 kişi çalıştığı, tesislerde çalışan personelin eğitim düzeylerinin düşük olduğu, turizm tesislerinin kullanım ve doluluk oranlarının bugün için istenen düzeyde olmadığı, fakat bölgenin iyi bir tanıtımının yapılması, turizm çeşitliğinin artması ve turizmin sağlıklı bir şekilde gelişmesi ile bölgede bulunan tesislerin hizmet sürelerinin de artacağı, bunun yanında tesisin yıl boyu kullanımı, özellikle istihdamın sürekliliği açısından bölgesel gelişmede etkili bir faktör olacağı, yapılan değerlendirmeler sonucunda, bölge için geliştirilebilecek en uygun turizm türünün tarihsel-arkeolojik turizm, dini turizm ve göl turizmi olduğu, bunun yanında, yayla turizmi ve dağ turizmi konusunda da gelişmeler olabileceği görülmüştür.

Turizm eylemlerinin bileşenleri olan farklı grupların, Göller Bölgesi'nde doğal, tarihsel ve arkeolojik alanların turizm amaçlı kullanımına yaklaşımlarını belirlemek amacıyla Ross Dowling'in geliştirdiği EBT Modeli'nden yararlanılmıştır. Modelin temeli, çevresel özellikler ile turizm kaynaklarının (potansiyelinin) değerlendirilmesine dayanmaktadır. Model çerçevesinde 3 farklı grubu (yerli turistler, yabancı turistler, konaklama-dinlenme tesisleri) temsil eden deneklerin, bulundukları bölgenin turizm ve çevresel özelliklerinin her birini 3'lü bir ölçek (Yüksek Önem, Orta Önem, Düşük Önem) ile değerlendirmeleri istenmiş ve bu değerlendirmelerin daha sonra aritmetik ortalama ve mod değerlerinin belirlenmiştir. Böylece her kriterin farklı gruplar tarafından ne derece önemli olduğu ortaya çıkartılmıştır.

Bölge için uyguladığımız EBT Modeli çerçevesinde, yapılan değerlendirmeler sonucunda, Göller Bölgesi'nde, yerli turistlere göre, turizm kaynakları içinde tarihsel-arkeolojik alanların ve doğal-kültürel çekiciliklerin yüksek öneme sahip oldukları görülmüştür. Çevresel özellikler içinde ise, bölgenin doğal sit özelliği yüksek öneme sahip iken, iklim, arazi yapısı ve flora-fauna özelliklerinin orta öneme sahip olduğu görülmüştür.

Yine yapılan değerlendirmeler sonucunda, Göller Bölgesi'nde, yabancı turistlere göre, turizm kaynakları içinde tarihsel-arkeolojik alanların, doğal-kültürel çekiciliklerin ve konaklama kapasitesinin yüksek öneme sahip olduğu görülmüştür. Çevresel zellikler içinde ise, bölgenin doğal sit özelliği ve iklimi yüksek öneme sahip iken, arazi yapısı ve flora-fauna özelliklerinin orta öneme sahip oldukları görülmüştür.

Konaklama-Dinlenme Tesisleri işletmecilerine göre ise, turizm kaynakları içinde tarihsel-arkeolojik alanlar ve doğal-kültürel ekicilikler yüksek öneme sahip iken, konaklama kapasitesi ve ulaşılabilirlik durumlarının orta öneme sahip olduğu görülmüştür. Çevresel zellikler içinde ise, bölgenin doğal sit özelliği yüksek öneme sahip iken, iklim, arazi yapısı ve flora-fauna özelliklerinin orta öneme sahip oldukları görülmüştür.

Ayrı ayrı değerlendirmeye tabi tutulan 3 farklı grubun birlikte yapılan değerlendirmeleri sonucunda, Göller Bölgesi'nde, turizm kaynakları içinde sırasıyla tarihsel-arkeolojik alanlar ve doğal-kültürel ekicilikler yüksek öneme sahip iken, konaklama kapasitesi ve ulaşılabilirlik durumlarının orta öneme sahip olduğu görülmüştür.

Çevresel zellikler içinde ise, bölgenin doğal sit özelliği yüksek öneme sahip iken, iklim, arazi yapısı ve flora-fauna özelliklerinin orta öneme sahip oldukları görülmüştür.

Sonuç olarak, turizm kaynaklarının, diğer bir deyişle turizm potansiyelinin bölge içinde genel olarak yüksek öneme sahip olduğu görülmektedir. Aynı zamanda doğal sit özelliğinin bulunduğu alanlarda yüksek öneme sahiptir. Tüm bu özellikler arasında öncelik sıralaması, tarihsel ve arkeolojik alanlar, doğal sit alanı özelliği ve doğal-kültürel ekicilikler şeklinde olmaktadır.

Bölgede bulunan turizm kaynakları içinde yer alan özelliklerin hepsi, toplam içinde, % 50'nin üzerinde yüksek öneme sahiptir. Öte yandan, tarihsel-arkeolojik alanların diğer bir deyişle antik kentlerin korunması, değerlendirilmesi ve turizmde daha fazla ön plana çıkarılması gereği yüksek önem derecesinden anlaşılmaktadır. Bu alanların, bu yönde değerlendirilmesi ve koruma-kullanma dengesini sağlamaya yönelik aktivitelerin geliştirilmesi gerekmektedir.

Bölgenin birincil turizm çekiciliklerinin, sürdürülebilir turizm gelişimi için değişmez bir değer olduğu açıktır. Geliştirilecek uyumlu turizm aktivitelerinin bu bölgede, hem turizmin gelişmesine hem de özgün çevresel özelliklerin korunmasına katkıda bulunacağı beklenmektedir.

Göller Bölgesi'nde, yapılan araştırmalar, incelemeler ve anket çalışmaları sonucunda gelişmesi beklenen ve önerilen potansiyel turizm türleri arasında, büyük yatırım gerektirmeyen, kısa dönemde gerçekleşmesi mümkün olan ve bölge turizmine başlangıçta canlılık getirecek turizm türleri şunlardır; Göl Turizmi, İnanç Turizmi, Doğa, Dağ, Yayla Turizmi, Kış ve Su Sporları Turizmi, Kamp ve Karavan Turizmi, Mağara Turizmi, Tarihi İpek Yolu Projesi, Akarsu Turizmi, Av Turizmi, Bisiklet Turizmi, Buharlı Lokomotif Turizmi.

7. SONUÇLAR VE ÖNERİLER

7.1. Sonuçlar

Günümüz modern endüstri toplumlarında, serbest zaman değerlendirilmesine yönelik dinlenme gereksinmesi vazgeçilmez bir ilgi haline gelmiştir. Sosyo-ekonomik ve tarihsel perspektif açısından endüstrileşme ve kentleşme öncesi devirlerde, kitlesel olarak serbest zamanı değerlendirme ve dinlenme olgusuna rastlanmamaktadır. Ancak, zamanla dünyada, özellikle de Avrupa'da ticaretin gelişmesi ve endüstri devriminin hızlanması, iş dışı serbest zaman ilişkilerine yeni boyutlar kazandırmıştır.

Son yıllarda turizm sektörü dünyada hızla gelişmektedir. Teknolojideki ilerleme ve hız turizm sektörü katkıda bulunmakta, ivme kazandırmaktadır. Dünyadaki sınırlar, dil, din, ırk farklılıkları giderek önemini yitirmekte, yaşam biçimleri globalleşmektedir. Son yıllarda dünya ülkelerinde yaşam standartlarının yükselmesi yanında, yaşanan kent karmaşası, kişilerin psikolojik ve fizyolojik gereksinimlerine yönelik değişik çevrelerde tatil yapma isteğini arttırmıştır. Öte yandan kitle ulaşım araçlarının yaygınlaşması, ulaşım ağlarının çeşitlenmesi ve güçlenmesi, eğitim düzeyinin artması, değişik doğal ve kültürel ekolojik ortamlara duyulan ilginin artması ve tatil olanakları ile değişik alternatifler sunan turizm endüstrisi, günümüzün en önemli sektörlerinden biri haline gelmiştir.

Yakın tarihlere kadar gelişmiş ülkelere özgü olan serbest zamanı değerlendirme olgusu, sanayileşmenin yoğunlaşması, sendikalaşma ve sosyo-ekonomik gelişmenin bir sonucu olarak günümüzde, geniş halk kitlelerini ilgilendiren bir kavram olmuştur. Zamanın iyi değerlendirilmesi isteği, serbest zaman planlamasının temelini oluşturmuştur.

Günümüzde büyük boyutlara ulaşan turizm talebi, kamu ve özel sektörün çeşitli kuruluşları ve örgütlerince organize edilerek karşılanmaktadır. Geniş anlamda turizm faaliyetleri, turistlerin, tesis sahiplerinin, bireylerin, ulaşım sektörünün, doğal ve

kültürel değerlerin karşılıklı etkileştiği bir olgudur. Turizm olgusunun en belirgin özelliği bir hizmet sektörü olması kadar , tüm gelişmelere ve yeniliklere çok açık olmasıdır. Turizm sektöründe, araştırmaların devamlılığı, sektördeki arz ve talep dengesinin devamlı yükselen bir düzeyde sağlanmasına olanak vermesi bakımından çok önemlidir. Dünyada hızla gelişen turizm sektörü, pek çok ülke için, gerek Gayri Safi Milli Hasılası içindeki payı, gerekse dış ekonomik ödemeler dengesi açısından en önemli sektörler arasında yer almaktadır.

Genel olarak, döviz gelirleri başta olmak üzere, ekonomik kalkınmayı tek başına gerçekleştirmeye yeterli olmamasına rağmen turizmin, kalkınmaya olan katkısı inkar edilemez. Turizmin, global ölçekte önem kazanması, büyük ölçüde kaynağa dayalı ve yöreye özgü olması nedeniyle yerelliği ön plana çıkarması, bölgelerin sahip oldukları doğal, tarihsel ve kültürel değerlere dayalı olması nedeniyle sürdürülebilir olması bölgesel kalkınma için gerekli kriterlere sahip olduğunu göstermektedir.

Bölgesel kalkınmada önemli bir sektör olarak görülen turizm, özellikle doğal, tarihsel ve kültürel çevreyle olan sıkı ilişkisi nedeniyle de, çoğunlukla çelişki olarak görülen kalkınma ve çevre ilişkisinin uyumluluğa dönüştürülebileceği en uygun sektör konumundadır.

Birçok dünya ülkesi, kendilerine giderek gelir getirmeye başlayan ve giderek önem kazanan turizm sektörünün olumlu bir şekilde değerlendirebilmek için değişik stratejiler üretmeye başlamışlardır. Bu stratejilerin tüm ülkeler için ortak ve en önemli olanı, kendilerine ait doğal, kültürel ve tarihsel özelliği olan alanları, her geçen gün artan ilgi karşısında kaçınılmaz olarak değerlendirmeleridir. Dolayısıyla, dünyada turizm hareketlerinde ve eğilimlerinde görülen en belirgin özellik, turizmin doğal, tarihsel ve kültürel turizm lehine gelişiyor olmasıdır. Önemli turizm kaynaklarına sahip ülkeler, turizm alanlarına yönelik yeni politikalar geliştirmekte ve turizm aktivitelerini çeşitlendirme çalışmalarına öncelik vermektedirler.

Zengin doğal, tarihsel ve kültürel değerlere sahip ülkemizde de, önemi giderek artan ve sürekli gelişme gösteren bir ekonomik sektör durumuna gelen turizm sektörü, makro ölçekte kalkınma planlarında, mikro ölçekte ise sektör ve uygulama planlarında ele alınmaktadır.

Türkiye'de turizm sektörünün desteklenmeye başladığı ve önemli teşviklerin açıldığı 1980'li yılların başında, sektör ülkenin yıllardır yaşadığı döviz sıkıntısını çözmenin, kısa zamanda en çok dövizin ülkeye getirilmesinin bir aracı olarak görülmüş, buna göre de teşviklerde öncelik yatak kapasitesinin artırılmasına verilmiş, devlet tarafından sağlanan altyapı yanında, orman arazileri ve nitelikli tarım alanları turizme açılmış bulunmaktadır. Sağlanan teşvikler sonucu sahil yörelerinde yaşanan yoğun yapılaşmanın ortaya çıkardığı çevre tahribatı dikkate alınmadığı gibi, özellikle turizm gibi riskli bir sektöre terk edilen orman arazileri ve tarım alanlarının uzun vadede ülke ekonomisine yapacağı olumsuz etkiler de göz ardı edilmiş bulunmaktadır.

Yine ülkemizde turizm, öncelikle yaz aylarında deniz, kum ve güneşe bağlı eylemleri içeren bir turizm biçimi olarak algılanmaktadır. Turizmin bu yönde gelişimi, doğal, tarihsel ve kültürel mirası bozucu etkileri beraberinde getirmektedir.

Kalkınma çabaları ve modernleşme süreci içinde tüm uygulamalara rağmen dünyanın birçok ülkesinde olduğu gibi Türkiye'de de bölgeler arası dengesizlikler gittikçe belirgin bir hal almıştır. Yatırımların belirli bölgelerde yoğunlaşması, bu bölgelerin metropoliten bölgeler haline gelmelerini sağlamıştır. Bu bölgeler, gerek ekonomik, gerekse demografik olarak bir yandan yığılma sürecine girerken, öte yandan da bazı bölgeler göç verir hale gelmiştir. Bu durum ise, sosyo-ekonomik zıtlıkları beraberinde getirmiştir.

Günümüzde, gelişme politikaları bir yandan büyümeyi dikkate alırken, diğer yandan da bölgeler arası dengesizlikleri giderici önlemleri içermekte, ekonomik kalkınma ve sosyal gelişmede bölgeler arası gelişme farklılıklarını en aza indirme amacı taşımaktadır. Turizm, kalkınma politikaları açısından bölgeler arası dengesizliğin giderilmesinde önemli bir role sahiptir. Bu rol, tarım ve sanayi faaliyetleri yönünden yeterli kaynaklara ve olanaklara sahip olmayıp, buna karşılık zengin bir turizm potansiyeline sahip bölgelerde kendini göstermektedir. Bu tür bölgeler, ancak planlı ve etkin bir turizm uygulaması sonucunda ekonomik yönden kalkınmalarını sağlayabilmektedirler. Dünyada ve özellikle Akdeniz Bölgesinde, gün geçtikçe gelişme kaydeden turizm, kimi bölgelerde ve özellikle iktisaden problemlili bölgelerde, bölgeler arası dengesizliği önlemek için öncü bir sektör konumuna gelmiştir.

Türkiye'de turizme kaynak oluşturan doğal, tarihsel ve arkeolojik değerlerin varlığı ve ulusal ekonomiye katkısı, turizm sektörünün önemini arttırmıştır. Kalkınma Planlarında, ulusal ekonomiye katkısı üzerinde durulan turizm sektörü, I. Plan döneminden itibaren çeşitli tanımlamalar ve uygulamalarla günümüze kadar önemini koruyarak ve daha da arttırarak gelmiştir. Özellikle Altıncı Beş Yıllık Kalkınma Planı döneminde, Avrupa Topluluğu politikaları ile uyumlu politikalar geliştirmeye yönelik çalışmalarla birlikte, yeni alternatif turizm türlerinin ve alanlarının yaratılması gündeme gelmiş, böylelikle, turizmin kıyıya yönelik yoğunluğunun dengelenmesine ve turizm çekiciliklerine sahip, ama yeterince değerlendirilmeyen iç kesimlerin/bölgelerin kalkınmasında turizmin etkinliğinin sağlanmasına yönelik çalışmaların yapılması gündeme gelmiştir.

Bu bağlamda, bir yandan son yıllarda kitle turizminin yarattığı çevresel problemleri önlemek için çevreye karşı duyarlı turizm türlerini geliştirmek, diğer yandan da turizm türlerinin keşfi ile turizmin belli alanlarda yoğunlaşmasını önlemek ve ülke sathına yaymak düşüncesi gündeme gelmiştir. Her şeyden önce, kitle turizminin, taşıma kapasitelerini aşacak şekilde belli bölgelerde-özellikle kıyı bölgelerinde ve belli zamanlarda yoğunlaşması, ekonomik yararların ötesinde doğal, tarihsel ve kültürel çevre üzerinde olumsuz etkiler yaratmaktadır. Bu ve buna benzer faktörler göz önüne alınarak, Turizm Bakanlığı kıyılarda ve de belirli zamanlarda yoğunlaşan turizm faaliyetlerini, dünya turizminde son yıllarda değişen anlayışa paralel olarak ülke sathına ve tüm yıla yaymak için çalışmalar başlatmıştır.

Bu noktadan hareketle, Turizm Bakanlığı son yıllarda Türk turizminin yeni hedefini, deniz-kum-güneş turizmini aşmak, bu etkinliği "dört mevsime ve yedi bölgeye yaymak" olarak belirlemiştir. Gerek turizmin çeşitlendirilmesi, gerekse tüm ülkeye yaygınlaştırılması politikasından hareketle, Türkiye'nin tüm yörelerinde var olan doğal, tarihsel, arkeolojik, kültürel değerlerin araştırılması ve turizme kazandırılması çalışmaları devam etmektedir. Bu çalışmalar kapsamında, öncelikle "İl Turizm Envanterleri ve Turizm geliştirme Planları" hazırlanmaktadır. Turizmi çeşitlendirme çerçevesinde geliştirilen alternatif turizm türlerinden bazıları şunlardır; Dağ ve Kış Turizmi, Yayla Turizmi, Termal Turizm, Yat turizmi, Golf Turizmi, İpek Yolu Turizmi, İnanç Turizmi, Mağara Turizmi, Göl Turizmi, Rafting Turizmi vb.

-Doğal, Tarihsel ve Arkeolojik Alanların Turizm Amaçlı Kullanılmasına İlişkin Sonuçlar

Günümüz turizm anlayışı içinde, doğal, tarihsel ve kültürel zenginlikler içeren turistik veriler turizm pazarında önde yer almaktadır. Bütün ülkeler, bu turistik verileri uluslararası piyasada iyi değerlendirerek, dünya pazarından daha fazla pay almak için uğraş vermektedirler. Turizmin bir ülkede sürdürülebilir olarak gelişmesi, öncelikle o ülkenin sahip olduğu doğal-kültürel-tarihsel çekiciliklere bağlıdır. İnsanlar artık, gezdikleri ülkeleri ya da bölgeleri doğal ve kültürel değerleri yüksek olanlar arasından seçmek eğilimindedir. Nitekim, günümüzün turist profili de, farklı yöreleri ve ülkeleri gezip görmek isterken, aynı zamanda oraların kimliğini belirleyen doğal ve kültürel özelliklerini tanımak ister. Bu nedendir ki, doğal ve tarihsel alanlar ülkelerin kimliğini ve karakterini yansıtan çok önemli verilerdir.

Bir toplum, tarihin hemen her çağında olduğu gibi, bugün de eğer uygarlık birikimlerini geleceğe dönük davranışlarda bir esin kaynağı olarak korumaz, yorumlamaz ve geliştiremezse, dünya ve tarih sahnesinden yine kimlik olarak silinmekten kurtulamaz. İnsanlar her zaman geçmişe karşı bir ilgi duymuşlardır. Önceki çağlarda ve bu çağda yaşamış olan insanların yaşam tarzı, koşulları, ürettikleri, eserleri hep merak konusu olmuş ve geçmişten kalanları görme ve tanıma arzusu uyandırmıştır.

Çalışmamızda esas konu olan ve günümüzde çok yoğun olan kıyı turizmine en büyük alternatif turizm alanları olarak doğal, tarihsel ve arkeolojik alanların kullanılması gerekliliği oldukça önemlidir. Çünkü; kara ile suyun birleştiği kıyı alanlarının oluşturduğu ekolojik yapının yarattığı zengin kaynak potansiyeli, bitki yetiştirmeye, tarıma, balıkçılığa uygun koşullar ve deniz ulaşımının getirdiği kolaylıkları tarih boyunca insanların özellikle kıyı bölgelerinde yerleşmelerine neden olmuş, uygarlıklar büyük ölçüde kıyı bölgelerde gelişmiştir. Ardındaki hinterland ile bir bütün oluşturan kıyı alanları, aynı zamanda ülkeler arası ekonomik, politik ve kültürel temas alanlarıdır. Çağımızda 1950 sonrası, kıyı bölgelerinin doğal ve kültürel potansiyeli kıyılarda kitle turizmi gelişimini çekici duruma getirmiştir.

Kıyı alanlarını diğerlerinden ayıran bu nitelikler kıyıları, sanayi, ticaret, ulaştırma, turizm, rekreasyon gibi ekonomik ve toplumsal faaliyetler için çekici hale

getirmektedir. Kıyılarının çoğaltılamaz bir kaynak olması, kıyıda yer alacak arazi kullanışlarının birbiri ile yarışmasına neden olmaktadır. Birçok nedenlerden ve doğal kaynaklar üzerinde yarattığı kullanım talepleri/baskıları nedeniyle turizm, kıyı alanlarını önemli ölçüde kötü yönde etkileyen bir sektör olarak görülmektedir. Dolayısıyla, kıyı turizmine alternatif turizm alanları olarak doğal, tarihsel ve arkeolojik alanların turizm amaçlı kullanılması gereği bu noktada daha da büyük önem taşımaktadır.

Değişen ve her geçen gün gereksinimleri artan insanların, alternatif yeni turizm türlerine talepte bulunmaları kaçınılmaz bir olgu haline gelmiştir. İçinde bulunduğu çevre sorunları, artan nüfus ile ilişkili sosyal, kültürel ve diğer sorunlar, insanların dinlenmek için çok daha farklı olan turizm türlerine yönelmelerini beraberinde getirmiştir. Dünya geneline bakıldığında, pek çok ülkenin alternatif turizm türleri üzerinde yatırımlarda bulunduğu görülmektedir. Her ülke, sahip olduğu olanaklar dahilinde alternatif turizm çeşitlerini oluşturmakta ve turizm pazarından pay alma savaşı vermektedir. Bu amaçla, dinsel yönden önemli bulunan kiliseler, camiler, sanat tarihi bakımından önemli olan anıtlar, müzeler, evler, mimari özellikleri nedeniyle türünün ilk veya ilginç örneği olan yapılar, tarihi eserler ve gerek ilginç görünüşleriyle, gerekse harikulade güzellikleriyle doğal alanlar bu bağlamda değerlendirilerek turistlerin hizmetine sunulmaktadır. Ayrıca bu turizm türleri, doğaya zarar vermediği ve bazı değerlerin korunup, tanıtılıp değerlendirilmesi açısından önemli görülmektedir.

Doğal, tarihsel, arkeolojik alanların ve tarihsel yapıların turizm amaçlı kullanımı günümüzde, doğal güzelliklere ve tarihsel birikime sahip olup turizm potansiyeli olan birçok ülkede gerçekleştirilmektedir. Özellikle Avrupa ülkelerinin hemen hemen hepsinde örnekleri görülen bu yaklaşımın en yoğun olduğu ülkelerden birisi İngiltere'dir. Gelişmekte olan ülkeler arasında sayılan ve bir Afrika ülkesi olan Kenya, turizmin ülke ekonomisine katkısının önemini anlamış ve gelişmiş turizm potansiyeline sahip bir ülkedir. Bir kuzey Avrupa ülkesi olan Belçika'da turizm sezonu ve potansiyeli diğer Güney Avrupa ülkelerine göre daha sınırlıdır. Ancak Belçika'nın turizm potansiyelinin en önemli bölümünü ortaçağ kültür ve sosyal yaşamının modern yaşamla birleştiği yerleşim alanları oluşturmuştur.

Türkiye, birçok eski uygarlıkların yer aldığı bir ülke olup, Anadolu'nun tarih öncesinden günümüze kadar gelen ve bir bütünü oluşturan çeşitli uygarlıkların merkezi olmuştur. Türk turizminde en önemli faktör doğal, tarihsel ve kültürel değerlerdir. Türkiye sahip olduğu doğal, tarihsel ve kültürel değerleri ile yabancı turistlerin ilgisini çekmekte, Türkiye'ye gelen turistler sadece deniz, kum, güneş için değil, genellikle bu değerleri görme amacı ile gelmektedir. Tarih ve kültür varlıkları yönünden çok zengin bir konumda olan ülkemizin turist çekmedeki en önemli kaynağı bu değerler olmaktadır. İlkçağ medeniyetlerinin Anadolu'da gelişmesi, Hristiyanların ilk dönemlerde, Musevilerin ortaçağlarda bu topraklarda yaşamış olmaları Türklerin kendilerine ait tarihi eserlerinin yanı sıra çok sayıda kilise, sinagog ve diğer tapınaklarla, dini eğitim veren okul ve vakıfların Anadolu'da yer almasına neden olmuştur. Türk ulusunun saygı ve hoşgörüsüyle günümüze kadar ulaşan bu tarihsel değerler ülkemizi diğer ülkelerden daha avantajlı duruma getirmektedir. Hristiyan dünyasının, İsa Peygamberin doğumunun 2000. yıldönümü kutlamalarından kaynaklanacak olan ve bin yılda bir gerçekleşecek bu tarihi evrensel olgudan büyük pay alabilmek, inanç turizmi projesi çalışmalarının çıkış noktalarından birisini oluşturmaktadır.

Turizm sektöründen optimum düzeyde yararlanabilmek için öncelikle gerek ulusal, gerekse yerel bir planlamanın (fiziksel ve sosyal) yapılması şarttır. Bu şekilde kontrolsüz ve plansız gelişecek turizmin, kendi kaynaklarını yok etmesi önlenmiş olacaktır. Böyle bir planlamanın yapılabilmesi için öncelikle turizm amaçlı kullanılması düşünülen alanların genel turizm potansiyeli açısından değerlendirilmesi gerekmektedir. İşte, turizm amaçlı kullanım değerlendirme modelleri bu noktada gündeme gelmektedir.

Doğal, tarihsel ve arkeolojik alanların turizm-çevre kaynaklarının değerlendirilmesi aşamasında, Dowling'in "Bölgesel Turizm Gelişimi İçin Çevresel Temelli Planlama Modeli (EBT Modeli)"inden tezin amaçları doğrultusunda yararlanılmıştır. EBT Modelinin temel amacı, sürdürülebilir kalkınma yaklaşımında, turizm amaçlı kullanımı düşünülen alanlarda çevre koruma, toplum refahı, turistlerin hoşnutluğu, ekonomik katkı sağlanması ve turizm-çevre uyumluluğuna ulaşmaktır. Sözünü ettiğimiz bu modelin uygulanması ile, turizmle ilgili mevcut durum, beklentiler ve gelişmelerin yönü belirlenerek, seçilen alanda doğaya, tarihsel ve mimari değerlere

uygun, yörenin özgün sosyal yaşamını bozmayan bir turizm tür veya türlerine karar vermek mümkün olabilmektedir.

Turizm yönünden gelişme yolunda olan ülkelerde, turizm politikaları belirli ölçüde ve her ülkede değişen nitelikte bir turizm planlaması ile çizilip yürütülmektedir. Öte yandan, turizm gelişmelerinin sağlam bir temel üzerinde yürütülmesi, turizm sektörünün ulusal ekonomiye ve dolayısıyla ülkeye tam anlamı ile yararlı olabilmesi için, özellikle az gelişmiş ülkelerde turizm planlamasının mutlak biçimde gerekli olduğu artık tamamen kabul edilmiş bir olgudur. Artan turizm talebinin mevcut kaynaklar üzerinde baskı oluşturmamasını önlemek ve turizmin sosyo-ekonomik negatif yan etkilerini en aza indirmek için doğal, tarihsel turistik alanların bütün özelliklerini dikkate alan ve genel olarak da ülkenin kalkınma hedeflerine katkı sağlayacak uzun vadeli bölgesel turizm planlarına gereksinim vardır. Ayrıca sürdürülebilir kalkınmanın sağlanması, turizm sektörünün bir anda patlayan ve kaybolan bir sektör olmaması, turizm sektörü için çekicilik elemanları olan çevrenin, çevresel özelliklerin, doğal güzelliklerin, tarihsel ve arkeolojik değerlerin korunması, bununla birlikte ekolojik verilerin kullanılmasında koruma-kullanma dengesini sağlamak için dengesi kurulamamış turistik gelişmeye bir sınırlama getiren ve kontrol eden bölgesel planlara gereksinim vardır. İşte bu noktada sürdürülebilir turizm kavramı gündeme gelmektedir.

Turizmin ekonomik ve sosyal yararları olan bir sosyal olgu olduğu hiçbir zaman inkar edilemez. Son yıllarda kitle turizminin yarattığı çevre sorunları, dünyada turizm gelişimi üzerine yeni arayışları ve yaklaşımları gündeme getirmiştir. Çevre kalitesini arttırarak sürdürmek, turizmi çevre ve ekonominin bileşenin olarak geliştirmek, turistler için yüksek kalitede standartlar sağlamak, yerel halkın yaşam kalitesini iyileştirmek, kalkınmada eşitliliği sağlamak, turizmi diğer sektörlerle entegre etmek ve gelecek kuşak için de çevrenin korunmasını garanti altına almak gibi oldukça geniş kapsamlı hedefleri içeren "sürdürülebilir turizm" kavramı, turizm-kalkınma ve çevre uyumunun gerekliliğini ortaya koymaktadır Sürdürülebilir turizm, bütün aşamalarında toplumsal sorumluluk, ekonomik verimlilik ve ekolojik duyarlılığı içermektedir. Dolayısıyla turizmin başarısının, yalnızca gelir ile ölçülemeyeceği, kaynak kullanımındaki etkinliğin uzun dönemde daha önemli olduğu düşüncesi yaygınlaşmaktadır.

-Örnek Alan Araştırmasına İlişkin Sonuçlar

Göller Bölgesi'nde bulunan yerleşim birimleri, sahip oldukları doğal, tarihsel ve arkeolojik değerleri, iklim özellikleri, zengin folklorü ve kültürel varlıkları ile oldukça zengin bir turizm potansiyeline sahiptirler. Fakat bölgedeki bu mevcut potansiyelin çeşitli nedenlerle yeterince değerlendirilememesi nedeniyle ve bölgenin fiziki konumunun, ülkenin turizm bakımından öncelikle gelişmiş olan Akdeniz ve Ege Bölgelerine çok yakın olmasına rağmen, bölgedeki turizm aktivitesi, uzun süre oldukça sınırlı kalmıştır. Bölgedeki tarihsel ve arkeolojik varlıklar, göller, yaylalar, vadiler, dağlar, mağaralar çok önemli birer turizm aktivite merkezi niteliğine sahip yerlerdir.

Ülkemizde son yıllarda turizm sektöründe yapılmış ve yapılmakta olan genel atılıma paralel olarak, yakın bir gelecekte, Göller Bölgesi'nde turizm alanında var olan potansiyelin de harekete geçmesi beklenmektedir. Göller Bölgesi'nin önemli yerleşim merkezlerinden olan Isparta ve Burdur illeri, Akdeniz ve Ege Bölgesini İç Anadolu Bölgesine bağlayan yol güzergahı üzerinde bulunmaktadır.

Bölge sınırları içinde kalan bu iller ve diğer yerleşimler (Denizli-Çardak ilçesi, Afyon-Dazkırı ilçesi), turizm bakımından sahip oldukları doğal, arkeolojik ve tarihi zenginlikleri, iklimi ve folklorü ile diğer birçok bölgelerden daha üstün bir avantaj sağlamaktadır.

Bu yerleşimler, sahip oldukları doğal güzellikleri (dağlar, göller, mağaralar, ormanlar, rekreasyon alanları vb.) ve tarihsel değerleri nedeniyle turizm açısından potansiyel oluşturmaktadır.

Göller Bölgesi'nde, bütün bu doğal değerlerin yanında oldukça çok sayıda tarihsel ve arkeolojik değerler de bulunmakta ve bunların her biri ayrı bir turistik potansiyel özelliği taşımaktadır.

Göller Bölgesi'ndeki turizm potansiyelini ortaya çıkarmak, yoğun olan kıyı turizmine alternatif turizm alanları ve turizm türleri geliştirmek, mevcut turizm arzını maksimize etmek, turizm arz ve talebini dengelemek, turizmin bölgesel kalkınmada bir araç olarak kullanılmasının, turizmin hammaddesini oluşturan doğal, tarihsel, kültürel ve arkeolojik değerlerin korunmasının-değerlendirilmesinin, turizmin

ekonomik katkısının devamlılığının ve turizmin sürdürülebilirliğinin sağlanabilmesi için bölgede 4 ayrı kategoride (yerel halk, yerli turist, yabancı turist, konaklama-dinlenme tesisleri) anket uygulaması yapılmıştır.

Yerel halk anketi uygulamasının değerlendirilmesi sonucu; bölge halkının, turizmin bölgenin gelişmesine olumlu etkisi olduğu konusunda fikir birliği içinde olduğu, turizme karşı hoşgörü ve iyimser yaklaştığı, yöresel turizm olanaklarından genel olarak yararlandıkları, turizmin ileriye dönük olarak kendilerine ve bölgeye çeşitli yararlar getireceğini düşündükleri görülmüştür.

Yerli turist anketi uygulamasının değerlendirilmesi sonucu; yerli turistlerin çoğunluğunun komşu illerden olduğu, Antalya bunların başında geldiği, yerli turistlerin % 50'sini 21-40 yaş gurubu kişilerin oluşturduğu, daha çok, bölgede bulunan mesire yerlerini, antik kentleri, doğal güzelliği olan alanları ve dinsel yerleri gezdikleri, genel olarak sağlıklı ve planlı gelişen turizmin ileride bölgeye ekonomik ve sosyal yönden yararlar getireceğine inandıkları, tarihsel ve arkeolojik yönden Yalvaç Psidia Antiocheia Antik Kentini, doğal güzellik yönünden de Eğirdir Gölü ve çevresini bölgenin en önemli turizm değeri olduğunu belirttikleri, bölgede bulunan doğal, tarihsel, kültürel ve arkeolojik değerlerin bölgede turizmin gelişmesi için yeterli düzeyde bulunduğu ve bunların daha iyi korunup değerlendirilmesiyle turizmin sürdürülebilirliğinin ve bölgeye ekonomik katkısının devamlılığının sağlanabileceğine inandıkları, bölgenin turizm arzının, çok yönlü ve kapsamlı bir tanıtımının yapılmasını ve çok değerli bu alanlar için günübirlik organize turların düzenlenmesi gerektiğini ifade ettikleri görülmüştür.

Yabancı turist anketi uygulamasının değerlendirilmesi sonucu ise; yabancı turistlerin çoğunluğunun Avrupa ülkelerinden olduğu, Almanya, İngiltere, Fransa ve İtalya'nın bunların başında geldiği, % 50'den fazlasının orta ve üstü yaş gurubu kişilerin oluşturduğu, bölgede tarihsel, kültürel ve arkeolojik turizm olanaklarının yoğun olması nedeniyle bölgeyi eğitim düzeyleri yüksek yabancı turistlerin daha çok tercih ettikleri, daha çok, bölgede bulunan tarihsel yerleri, antik kentleri, doğal güzelliği olan alanları ve dinsel yapıları gezdikleri, bölgenin, ülkenin coğrafi bölümlenmesinde Akdeniz bölgesinde yer almakla beraber, Ege, İç Anadolu ve Akdeniz Bölgeleri arasında bir geçit nokta üzerinde bulunma durumu nedeniyle bölgenin turistik yerlerini kısa süreli de olsa mutlaka gezip gördükleri, tarihsel ve

arkeolojik yönden Yalvaç Psidia Antiocheia Antik Kentini, doğal güzellik yönünden de Eğirdir Gölü ve çevresini bölgenin en önemli turizm değeri olduğunu belirttikleri, bölgede bulunan doğal, tarihsel, kültürel ve arkeolojik değerlerin bölgede turizmin gelişmesi için yeterli düzeyde bulunduğuna, bunların daha iyi korunup değerlendirilmesiyle turizmin bölgede daha da iyi gelişeceğine ve turizmin bölgeye ekonomik yönden katkısının olacağına inandıkları, büyük çoğunluğunun bu bölgeyi tanımadığını, dolayısıyla bölgenin turizm arzının çok yönlü ve kapsamlı bir tanıtımının yapılmasını ve bu alanlar için günübirlik organize turların düzenlenmesi gerektiğini de ifade ettikleri tespit edilmiştir.

Konaklama-dinlenme tesisleri anketi uygulamasının değerlendirilmesi sonucunda; tesislerin çoğunluğunu pansiyonlar ve kent otelleri olmak üzere belediye belgeli tesislerin oluşturduğu, bölgede bulunan küçük işletmelerin (belediye belgeli otel ve pansiyon) sayı olarak daha fazla olduğu ve buna paralel olarak da tesis sahiplerinin büyük oranda yerel halk olduğu, işletmelerin büyük çoğunluğunda 0-10 kişi çalıştığı, tesislerde çalışan personelin eğitim düzeylerinin düşük olduğu, turizm tesislerinin kullanım ve doluluk oranlarının bugün için istenen düzeyde olmadığı, fakat bölgenin iyi bir tanıtımının yapılması, turizm çeşitliğinin artması ve turizmin sağlıklı bir şekilde gelişmesi ile bölgede bulunan tesislerin hizmet sürelerinin de artacağı, bunun yanında tesisin yıl boyu kullanımı, özellikle istihdamın sürekliliği açısından bölgesel gelişmede etkili bir faktör olacağı, yapılan değerlendirmeler sonucunda, bölge için geliştirilebilecek en uygun turizm türünün tarihsel-arkeolojik turizm, dini turizm ve göl turizmi olduğu, bunun yanında, yayla turizmi ve dağ turizmi konusunda da gelişmeler olabileceği görülmüştür.

Bölge için uyguladığımız EBT Modeli çerçevesinde, yapılan değerlendirmeler sonucunda, Göller Bölgesi'nde turizm kaynaklarının, diğer bir deyişle turizm potansiyelinin bölge içinde genel olarak yüksek öneme sahip olduğu görülmüştür.

Yine, EBT Modeli çerçevesinde değerlendirmeye alınan doğal-kültürel çekiciler, ulaşılabilirlik, konaklama kapasitesi, tarihsel-arkeolojik alanlar, iklim, flora-fauna, aqua özelliği, arazi yapısı ve doğal sit özellikleri arasında öncelik sıralaması, tarihsel ve arkeolojik alanlar, doğal sit alanı özelliği ve doğal-kültürel çekicilikler şeklinde ortaya çıkmıştır.

Bölgede bulunan turizm kaynakları içinde yer alan özelliklerin hepsi, toplam içinde, % 50'nin üzerinde yüksek öneme sahiptir. Öte yandan, tarihsel-arkeolojik alanların, diğer bir deyişle antik kentlerin korunması, değerlendirilmesi ve turizmde daha fazla ön plana çıkarılması gereği, yüksek önem derecesinden anlaşılmaktadır.

Bölgenin birincil turizm çekiciliklerinin, sürdürülebilir turizm gelişimi için değişmez bir değer olduğu açıktır.

Geliştirilecek uyumlu turizm aktivitelerinin bu bölgede, hem turizmin gelişmesine, hem de özgün çevresel özelliklerin korunmasına katkıda bulunacağı beklenmektedir.

Göller Bölgesi'nde, yapılan araştırmalar, incelemeler ve anket çalışmaları sonucunda gelişmesi beklenen ve önerilen potansiyel turizm türleri arasında, büyük yatırım gerektirmeyen, kısa dönemde gerçekleşmesi mümkün olan ve bölge turizmine başlangıçta canlılık getirecek turizm türleri ise şunlardır:

- Göl Turizmi,
- İnanç Turizmi,
- Doğa, Dağ,
- Yayla Turizmi,
- Kış ve Su Sporları Turizmi,
- Kamp ve Karavan Turizmi,
- Mağara Turizmi,
- Tarihi İpek Yolu Projesi,
- Akarsu Turizmi,
- Av Turizmi,
- Bisiklet Turizmi,
- Buharlı Lokomotif Turizmi.

7.2. Öneriler

-Doğal, Tarihsel ve Arkeolojik Alanların Turizm Potansiyelinin Belirlenmesine ve Turizm Amaçlı Kullanılmasına İlişkin Öneriler (Genel Öneriler)

- 1) Ülkemiz doğal, tarihsel, arkeolojik ve kültürel kaynaklar açısından zengin bir potansiyele sahiptir. *Bu kaynakların tamamının bir envanterinin yapılması gerekmektedir.* Bu envanter, gelecekte yeni turizm alanlarının belirlenmesine katkı sağlayacaktır.
- 2) Ülke ve bölge düzeyinde turizmin, belli bölgelerde yoğunlaşma yerine, tüm kaynak ve çekiciliklerin değerlendirilmesi ile, *daha dengeli bir turizm dağılımı sağlanması yönünde çalışmalar yapılmalı ve politikalar üretilmelidir.*
- 3) Turizm bölgelerinde, *çevresel özelliklerin nitelik ve yoğunluğuna göre bölgeleme yapılması*, bu çerçevede alan kullanımı ve işlevlerin belirlenmesi gerekmektedir. Bölgenin özelliklerine göre *belirlenen aktivitelerin çevresel etkileri değerlendirilmelidir.*
- 4) *Ekosistemin varlığı ve çeşitliliğin devamı için, doğal ve tarihsel çevre özelliklerinin korunması esastır.* Bu alanların doğa ve tarihsel koruma alanları olarak korunması konusunda çalışmalar arttırılmalıdır.
- 5) *Doğal, tarihsel ve arkeolojik alanların korunması ve yapılaşmaya açılmasının önlenmesi zorunludur.* Bu alanlara gelecek ziyaretçi sayısının artması ile, taşıma kapasitelerinin aşılması ve bu alanların zarar görmelerine karşı, alternatif yeni alanlar hizmete açılmalı ve tur güzergahları aşırı yoğunlaşmayı önleyecek şekilde düzenlenmelidir.
- 6) Doğal, tarihsel ve arkeolojik alanlar, hem dengeli bir turizm gelişiminin sağlanması ve kıyı bölgelerinde yoğunlaşmaya alternatif çözümler bulunabilmesi açısından önem taşımakta, hem de her bölgenin kendine özgü değerleri ile ele alınması ve çevresel kaynakların kaybının önlenmesi için ümit vermektedir. Dolayısıyla, *turizm alanlarında, gelişme ve koruma arasındaki dengenin kurulması önemli olmaktadır.*

Bu nedenle, doğal, tarihsel ve arkeolojik değerlerin turizm amacıyla kullanımı, tümüyle *koruma-kullanma dengesini* içeren bir yaklaşım ve organizasyon ile ele alınmalıdır.

7) Doğal, tarihsel ve kültürel çevre değerlerinin turizm amaçlı kullanımında koruma stratejileri ile, turizm geliştirme stratejilerinin entegrasyonu sağlanarak, turizm kaynakları envanteri ile fiziksel planlama çalışmalarında *ilgili kamu kuruluşları, bilim kurumları, gönüllü kuruluşlar ve özel sektör kurumları arasında da bir işbirliği* sağlanmalıdır.

8) *İnsanlığın doğal ve kültür mirası* durumundaki değerler etkin bir şekilde korunmalı, çevre ile kültür peyzajı ilkeleri esas alınarak turizm faaliyet ve yatırımları planlanmalı ve uygulanmalıdır.

9) Turizmin kendi geleceğini güvence altına alabilmesi için *mekansal dağılım, nitelik ve tür itibariyle doğal peyzajın, kültür varlıklarının, sosyal yapının taşıyabileceği ve onlarla bütünleşecek sürdürülebilir bir gelişim* içinde olması gerekmektedir.

10) Doğal, tarihsel ve arkeolojik alanlarda, turizm amaçlı talep ve gelişmeler, turistik yörelerde *doğal ve tarihsel özellikleri koruyacak şekilde planlanmalı ve biçimlendirilmelidir.*

11) Doğal, tarihsel ve arkeolojik alanlarda, yöresel dokuya uygun olmayan ve görsel estetiği bozucu yapılar yerine, yöreye uygun motifler taşıyan bir mimari ile çevresel düzenlemelerin yapılmasına özen gösterilmelidir.

12) *Doğal, tarihsel ve çevresel kaynakların korunması konusunda çıkarılmış çeşitli yasa, yönetmelik ve kararlardaki* eksiklikler, boşluklar ve uygulamadan kaynaklanan sorunlar giderilmelidir.

13) Doğal, tarihsel ve arkeolojik alanların turizm amaçlı kullanımı konusunda, *korunarak sürdürülebilirliğin sağlanması* esastır.

Bunun sağlanması için, *yerel otoriteler, turizmle ilgili birimler, çevreci kuruluşlar ve halk birarada* çalışmalıdır.

-Göller Bölgesi'nde Doğal, Tarihsel ve Arkeolojik Alanların Turizm Potansiyelinin Belirlenmesine ve Turizm Amaçlı Kullanılmasına İlişkin Öneriler (Bölgesel Öneriler)

Son iki yıl çeşitli nedenlerle görülen gerilemeye karşın, genel olarak ülkemize gelen turist sayısında hızlı bir artış izlenmektedir. Bu gelişmeye paralel olarak, Göller Bölgesi'nde de konaklayan turist sayısında bir artış görülmektedir. Geçmiş yıllarda kışın kapanan otel ve pansiyonlar, son yıllarda sayıları hızla artarak tesislerini yıl boyunca açmaya başlamışlardır. Bu eğilim, tesislerin doluluk oranlarının, dolayısıyla karlılık oranlarının artmasına neden olacağından turizm yatırımları giderek daha cazip hale gelmektedir.

Bölgenin zengin doğal, tarihsel ve arkeolojik alanları yavaş yavaş turistlerin ziyaretine açılmaya başlamıştır. Kırsal alandaki altyapının geliştirilmesine paralel olarak, kamping ve günübirlik alanlarının yeterli hizmet düzeyi ile kullanıma açılması halinde, bu alanları ziyaret eden turist sayısı artacak ve yöredeki konaklama tesislerinin gelişimi hızlanacaktır.

Göller Bölgesi'nde;

- Mevcut turizm potansiyelini ortaya çıkarmak,
- Yoğun ve aynı zamanda doygunluk aşamasına gelmiş olan kıyı turizmine alternatif turizm alanları ve turizm türleri geliştirmek,
- Mevcut turizm arzını maksimize etmek, turizm arz ve talebini dengelemek,
- Turizmin bölgesel kalkınmada bir araç olarak kullanılmasını sağlamak,
- Turizmin hammaddesini oluşturan doğal, tarihsel, kültürel ve arkeolojik değerlerin korunmasının-değerlendirilmesini sağlamak,
- Turizmin ekonomik katkısının devamlılığını sağlamak,
- Bölgede turizmin canlandırılmasını, geliştirilmesini ve sürdürülebilirliğini sağlamak için neler yapılması gerektiği konusundaki öneriler aşağıda maddeler halinde verilmiştir. Bu önerilerimizin hem ülke, hem de bölge açısından yararlar getireceğine inanıyoruz.

1) Turisti çeken faktörlerin başında, yörenin turiste sunduğu kaynak ve aktivite çeşitliliği gelmektedir. Göller Bölgesi bilindiği üzere, zengin doğal, tarihsel ve arkeolojik değerlere sahip olmasına rağmen, bunların yeterince tanıtımı yapılamamış, toprak altındaki değerler gün ışığına çıkarılamamıştır. Bu değerlerin ortaya çıkarılması ve tanıtılması ile bölgede turizm talebi de artacaktır. Ülkemizde yerli ve yabancı bilim heyetlerince yapılmış arkeolojik araştırmaların çoğu, Batı ve Orta Anadolu Bölgesinde yoğunlaşmış, Göller Bölgesi'nde ise hemen hemen hiçbir çalışma yapılmamıştır. *Bölgede bulunan ve çok az bir kısmı ortaya çıkarılan antik kentlerin gün ışığına çıkarılması için, kazı programlarına alınması konusunda hiç vakit geçirilmemeli ve yoğun çaba harcanmalıdır. Özellikle, Yalvaç-Psidia Antiocheia, Ağlasun-Sagalassos, Bucak-Kremna ve Sütçüler-Adada Antik Kentlerinde* arkeolojik kazıların bir an önce yapılması ve buraların koruma altına alınması için gerekli girişimlerde bulunulmalı, üniversitelerle ilişki kurularak katkıları sağlanmalıdır.

2) Göller Bölgesi'nde, sahip olduğu doğal zenginlikler nedeni ile, çok sayıda potansiyel rekreasyon alanı bulunmaktadır. Ancak bugün faaliyette olan kent dışı rekreasyon alanları bakımsız ve sahipsiz durumdadır. Bu alanların, *profesyonel işletmeciler tarafından işletilmeleri sağlanmalı* ve işletme faaliyetleri, Belediyeler ve Turizm Bakanlığı yerel örgütü tarafından çok sıkı olarak denetlenmelidir.

3) Bölgenin ana tur güzergahı üzerinde Antalya, Denizli (Pamukkale), Konya gibi ana konaklama noktalarına çok yakın olması nedeni ile, bu noktalardan çıkan turlar, bölge içinde konaklama gereksinimi duymaktadır. Bu illerdeki tur programlarına alınan doğal, tarihsel ve arkeolojik alanların sayısı arttırılmalıdır. Böylece, buralarda yapılacak konaklamaların bir bölümü de bölge içine kayacaktır.

4) Bölgede yer alan doğal, tarihsel ve arkeolojik değerler, Antalya ilindeki turistik tesislere 100-150 km uzaklıktadır. Bu durum en iyi şekilde değerlendirilerek, Antalya'dan günübirlik ve/veya 1-2 günlük turların düzenlenmesine olanak verilmelidir. Bu şekilde bölgenin doğal, tarihsel ve arkeolojik değerlerinin kısa sürede tanıtımı sağlanacaktır.

5) Bölgede turizmin canlandırılması, artan talebe bağlı olarak 1-2-3-4-5 yıldızlı turistik tesislerin geliştirilmesi özendirilmelidir. Bununla birlikte, mevcut olan ve

yeni yapılacak olan tesislerin kış şartlarına uygun olarak planlanmasına önem verilmelidir. Böylece, bölgede kış aylarında kapanan tesislerin bütün yıl boyunca hizmet vermeleri sağlanmalıdır.

6) Önümüzdeki yıllarda bölgede kaliteli turistik tesis kapasitesinin ve altyapısının gelişimine bağlı olarak tur programlarının düzenlenmesi için gerekli tanıtım ve girişimler yapılmalıdır.

7) Genelde turistik hizmetler bir bütün oluşturmakta ve birbirini tamamlamaktadır. Bir konaklama tesisinin lokanta, kafeterya, yeme-içme tesisleri, eğlence tesisleri, alışveriş olanakları gibi yan tesisleri de bulunmalıdır. Bölgede bu hizmetler yeterli düzeyde gelişmemiştir. Özellikle turizmin geliştiği alanlarda, gelişime paralel yan hizmet tesisleri de geliştirilmelidir.

8) Bölgede bulunan tesislerde otel işletmeciliği konusunda eğitilmiş profesyonel işletmecilerin az bulunması pazarlamayı ve işletme düzeyini olumsuz olarak etkilemektedir. Eğitilmiş personelin eksikliği önemli bir sorundur. Son yıllarda bu soruna, Süleyman Demirel Üniversitesi Eğirdir Meslek Yüksek Okulu Turizm ve Otelcilik Programı çözüm getirmeye başlamıştır. Bu gibi girişimlere daha çok önem verilmeli ve gerekli destek sağlanmalıdır.

9) Bölgede çok sayıda turistik potansiyel arz eden mağara bulunmaktadır. Bu mağaralar, ziyaretçilerin kolayca gezmelerine olanak verecek biçimde, konunun uzmanları tarafından üretilecek projelere göre düzenlenmeleri gerekmektedir.

10) Bölgede Bisiklet Turizmi ve Doğa Turizminin geliştirilmesi ve tanıtımı için çaba gösterilmeli, bu konuda faaliyet gösteren gönüllü toplum örgütleri desteklenmelidir.

11) Bölgede turizm bakımından çekicilik oluşturabilecek *halıcılık, kilimcilik, bakırcılık, keçecilik vb. gibi yöresel el sanatlarının kaybolmaması için gerekli çaba gösterilmeli, bunların yerli ve yabancı turistlere pazarlanması için üreticilere, üretim kooperatiflerine yardımcı olunmalıdır.*

12) Bölgenin en büyük yerleşme birimi olan Isparta'da, tarihsel dokunun yoğun olduğu kent merkezinde kamu mülkiyetindeki bir alan turizm ve rekreasyon alanı olarak geliştirilmeli, burada *kentin simgesi ve kimliği durumunda olan gül-gülyağı ürünleri ve el dokusu halıların sergilendiği ve satışının yapıldığı turistik eşya satış*

mağazaları oluşturulmalıdır. Yine bu alanda kaliteli, mahalli mutfağı tanıtan yeme-içme ve eğlence olanakları geliştirilmelidir. Bu tür örnekler, bölgenin diğer önemli yerleşimlerinden olan Burdur, Eğirdir ve Yalvaç için de geliştirilebilir.

13) İnanç Turizmi faaliyetlerinin geliştirilmesi için, Yalvaç Psidia Antiocheia Antik Kentini tanıtıcı girişimlere devam edilmeli, Yalvaç Psidia Antiocheia Kültür ve Sanat Festivalinin uluslararası düzeyde geliştirilmesi için her türlü destek sağlanmalıdır.

14) Eğirdir Gölü su sporları ve gençlik turizmi açısından bölgenin en büyük potansiyeli durumundadır. Dolayısıyla, bölgede gençlik turizmi ve su sporları merkezinin kurulması için gerekli çalışmalar yapılmalıdır.

15) Antalya ile Konya arasında doğal bir köprü olup her iki bölgedeki medeniyetlerin örneklerini üzerinde bulunduran Beyşehir, doğal güzellikleri yönünden bir ulusal park, eski eserler ve arkeolojik değerler yönünden de bir açık hava müzesi niteliğindedir. Dolayısıyla, Beyşehir'de turizmin, kısa sürede sağlıklı ve planlı bir şekilde gelişmesi için yoğun çaba gösterilmeli ve her türlü destek sağlanmalıdır.

16) Davraz Dağı Kış Sporları Merkezinin altyapıları, telesiyej tesisleri ve Özel İdare tarafından yapılan tesisler bir an önce tamamlanarak işletmeye açılmalıdır. Özel sektör yatırımcılarının yatırım yapmaları için, uygun kamu arazileri tahsisleri yapılmalıdır. Yaz aylarında, bu alanda spor klüplerinin kamp yapma olanakları araştırılmalıdır.

17) Şarkıkaraağaç-Kızıldağ Milli parkı içindeki günübirlik ve kamping alanı geliştirilmeli ve buranın kullanım yoğunluğunun arttırılması için gençlik kampı kurulması konusunda girişimler başlatılmalıdır. Ayrıca Milli Park içinde yarım kalmış sağlık tesisinin turistik tesis ve gençlik kampı olarak faaliyete geçirilmesi olanakları araştırılmalıdır.

18) Özellikle Isparta kenti ve çevre yerleşmelere hizmet veren Gölcük Gölü ve çevresi, çevre düzenlemesi yapılarak daha bakımlı ve düzenli hale getirilmelidir. Bu alanda bölgeye hizmet verecek şekilde bir kamping alanı geliştirilmelidir.

19) Isparta-Antalya Dereboğazı karayoluna çok yakın olan Çandır Yazılı Kanyonuna yol bağlantısı geliştirilerek gerekli işaret levhaları konulmalı ve turistlere buraya

daha rahat ulaşma olanakları sağlanmalıdır. Ayrıca, alanın çevre düzenlemesinin de yapılması gerekmektedir.

20) Kovada Gölünde gençlik kampı kurulması ve mevcut kamping alanının geliştirilmesi için gerekli çalışmalar yapılmalıdır.

21) Eğirdir'de yamaç paraşütü ve su sporlarının geliştirilmesi ile ilgili temas ve girişimlere devam edilmelidir.

22) Bölgenin doğal, tarihsel ve arkeolojik değerlerini önce yerel halka tanıtmak, yöre turizmine canlılık kazandırmak amacı ile, bölgenin önemli yerleşim birimlerinden (Isparta, Burdur, Eğirdir, Yalvaç, Beyşehir, Bucak, Ağlasun) Pazar günleri bu alanlara tarifeli otobüs seferleri düzenlenmelidir.

23) İpek Yolu Projesi çerçevesinde, *bölgede İpek Yolu güzergahında bulunan hanların ve kervansarayların restore edilmesi ve çevre düzenlemelerinin yapılarak ziyaretçilere açılabilmesi için gerekli çalışmalar hızlandırılmalıdır.*

24) Bölgede bulunan *çok sayıdaki kilisenin restore edilerek yeni fonksiyonlarla kullanıma açılması sağlanmalıdır.*

25) *Kendi tarihi evini restore ederek turizm amaçlı kullanıma açmak isteyen mülk sahipleri teşvik edilmeli, bunlara proje ve kredi yardımıyla bulunulmalıdır.*

26) Bölgede bulunan yerleşmeler içindeki *tarihsel dokuların turizm amacı ile kullanılması için gerekli plan, proje ve restorasyon çalışmaları çabuklaştırılmalıdır.*

27) Bilindiği gibi turizm sektörü, yatırım teşviklerinden en fazla yararlanan bir sektördür. Ancak, genelde yatırımcıların bu konuda fazla bilgisi bulunmamaktadır. Turizm yatırımının gerektirdiği formaliteler de yerel yatırımcılar tarafından bilinmemektedir. Yatırımcı çoğu kere yatırımın belli bir aşamasına geldikten sonra bu formalitelerin farkına varmakta ve çoğu kez tekrar başa dönerek eksiklikleri tamamlamaktadır. Bu durum yatırım maliyetini yükseltmekte veya yatırım düzeyi düşmektedir. Bu tür sorunların azaltılması veya ortadan kaldırılması amacıyla, İl Turizm Müdürlüklerinin hali hazır görevleri yanısıra tüm yerel yönetim birimleri ile koordinasyonu sağlayıcı ve yol gösterici bir kurum şeklinde yetkili kılınarak görevlendirilmesi düşünülmelidir.

Sonuç olarak, ülke ya da bölge ölçeğinde, doğal, tarihsel ve arkeolojik alanların turizm amaçlı kullanımları ile;

- Kitle turizminin yarattığı çevresel problemleri önlemek,
- Çevreye karşı duyarlı turizm türlerini geliştirmek,
- Yeni turizm çekiciliklerinin keşfi ile turizmi ülke geneline yaymak,
- Özellikle, yoğun olan kıyı turizmine alternatif olarak doğal, tarihsel ve arkeolojik alanları değerlendirmek,
- Doğal, tarihsel ve arkeolojik alanların turizm amaçlı kullanımının az gelişmiş bölgeler için iyi bir gelişme aracı olarak kullanılabileceğini görmek,
- Doğal, tarihsel ve kültürel mirasın korunması ve sürdürülmesi amacıyla alternatif turizm alanları yaratmak,
- Doğal, tarihsel ve arkeolojik alanların turizm amaçlı kullanımları düşüncesini, çoğunlukla çelişki olarak görülen kalkınma ve çevre ilişkisinin uyumluluğa dönüştürülebileceği en uygun bir yaklaşım olarak görmek,
- Bir yandan mevcut turizm alanlarında çevre koruma ve hizmet kalitesini yükseltmek için çaba gösterirken, öte yandan turizmin kıyı alanlarında yoğunlaşmasını önlemek üzere ülkenin iç kesimlerinde yeni alternatif turizm alanları yaratmak ve geliştirmek,
- Özellikle sosyo-ekonomik yönden geri kalmış problemlili bölgeler için temel araçlardan biri olarak sağlıklı turizm gelişimini ele almak,
- Doğal, tarihsel ve arkeolojik alanlara sahip bir bölgede, bölgenin özgün niteliklerinin sürdürüleceği, yerel halkın uyum sağlayabileceği, turistlerin ve turizm girişimcilerinin hoşnut olacağı turizm türlerinin özendirilmesini sağlamak mümkün olabilecektir.

Dolayısıyla, bu yönde gerekli çalışmaların bir an önce, hızlı ve etkin bir şekilde yapılması ülke ve bölge gelişimi açısından yararlı bir girişim olacaktır.

KAYNAKLAR

- [1] **Alkan, A.**, 1993. Tarihi Çevre ve Planlama Çalışmaları, Prof. Dr. Yılmaz Önge Armağanı, Selçuklu Araştırmaları Merk., Selçuk Üniversitesi, Konya.
- [2] **Aysu, E.**, 1976. Eski Kent Mekanlarını Düzenleme İlkeleri, IDMM, İstanbul.
- [3] **“Arkeoloji”**, Büyük Larousse, 1986, Cilt II, s.38, İstanbul.
- [4] **Kültür Ve Tabiat Varlıklarını Koruma Kanunu**, Resmi Gazete, 23 Temmuz 1983, Ankara
- [5] **“Eski Eser”**, Büyük Larousse, 1986, Cilt IV, s.385, İstanbul.
- [6] **Toskay, T.**, 1989. Turizm Olayına Genel Yaklaşım, Der Yay., s.39, İstanbul.
- [7] **Ashwort, G. and Tunbridge, J.E.**, 1990. Touristic Historic City London, Newyork.
- [8] **Çoruh, S.**, 1969. Genel Turizm Bilgisi, Güven Matbaası, Ankara.
- [9] **WTO.**, 1997. Tourism 2020 Vision, A New Forecast Executive Summary, Madrid.
- [10] **Dinç. H.**, 1996. Kitle Turizmine Dönüşük Politikaların Faturası ve Bir Karşı Tepki: Alternatif Turizm Arayışları, Sürdürülebilir Turizm: Turizm Planlamasına Ekolojik Yaklaşım, Türkiye'de 19. Dünya Şehircilik Günü Kollokyumu, Mimar Sinan Üniversitesi, İstanbul, s.107.
- [11] **Göymen, K.**, 1993, The Role of the State In Tourism Development, The Turkish Case, Roundtable on Tourism Development and the Role of the State, 10. General Assembly, Bali, Indonesia.
- [12] **Örs, H.**, 1991. Tourism Policies of National Development Plans and Their Approach to Tourism Planning In Turkey, International Symposium on Architecture of Tourism In the Mediterranean, İstanbul, Vol. II, s.145.
- [13] **WTO**, 1993. Yearbook of Tourism Statistic, Vol.2
- [14] **Turizm Bakanlığı**, 1995. Turizm İstatistikleri Bülteni, Ankara.
- [15] **Yıllık Ekonomik Rapor**, 1998. Maliye Bakanlığı, Ankara.

- [16] **Atalık, G. ve Gezici, F., 1994. Çevre Duyarlı Planlama Kapsamında Turizm Eylemlerinin Değerlendirilmesi, 4. Ulusal Bölge Bilimi/Planlama Kongresi, Bildiriler Kitabı, Trabzon, s.447)**
- [17] **Holder, J.S., 1988. Pattern and Impact of Tourism on the Environment of Caribbean, Tourism Management, Vol. 9.**
- [18] **İpek Yolu, 1994. Turizm Dünyası, Turizm Bakanlığı, Tatil, Ankara.**
- [19] **Akoğlu, T., 1965. Turizm Gerçeklerimiz, Turizm ve Tanıtma Bakanlığı, Ankara.**
- [20] **Beş Yıllık Kalkınma Planları, 1967. DPT, Ankara.**
- [21] **Beş Yıllık Kalkınma Planları, 1973. DPT, Ankara**
- [22] **Kültür ve Turizm Bakanlığı, 1982. On İki Öncelikli Yerleşim Merkezi, Planlama ve Yatırımlar Dairesi Başk., Yayın No: 1982/9, Ankara.**
- [23] **Kültür ve Turizm Bakanlığı, 1985. Kalkınma Planları, Yıllık Programlar ve İcra Planlarında Turizm, Ankara.**
- [24] **Yalçındağ, S., Çoker, Z., 1993. Yayla, Dağ, Doğa Yürüyüşü ve Kış Sporları, Merkezlerinde Kamu Yönetimi Örgütlenmesi Araştırma Projesi ,Turizm Bakanlığı, Ankara.**
- [25] **7. Beş Yıllık Kalkınma Planı, 1995, Ankara.**
- [26] **Coscossis, H. and Parpairis, A., 1991. The Realitionsip Between Historical/Cultural Environment and Tourism Development, International Symposium on Architecture of Tourism in the Mediterranean, Yıldız Üniversitesi, İstanbul.**
- [27] **Usal, A., 1977. Turizmde Eskiden Yararlanma-Tarihsel Yapılar, Ege Üniversitesi, İktisadi ve Ticari Bilimler Fakültesi Dergisi, İzmir.**
- [28] **Eralp, Z., 1983. Genel Turizm, A.Ü.S.B.F. Basın ve Yayın Yüksek Okulu, Ankara.**
- [29] **Çubuk, M., 1996. Sürdürülebilir Turizm, Turizm Planlamasına Ekolojik Yaklaşım, Sunuş Bildirisi, Sürdürülebilir Turizm: Turizm Planlamasına Ekolojik Yaklaşım, Türkiye'de 19. Dünya Şehircilik Günü Kollokyumu, Mimar Sinan Üniversitesi, Şehir ve Bölge Planlama Bölümü, İstanbul, s.17.**
- [30] **Ertuğrul, S., 1998. Turizm İşletmelerinde Kuruluş Yeri Seçimi, Eğirdir ve Yöresinde Alternatif Turizm Çeşitlerinin Geliştirilmesi, I. Ulusal Turizm Sempozyumu, Süleyman Demirel Üniversitesi, Eğirdir Meslek Yüksek Okulu, Turizm ve Otelcilik Programı, Eğirdir, Isparta, s.61.**

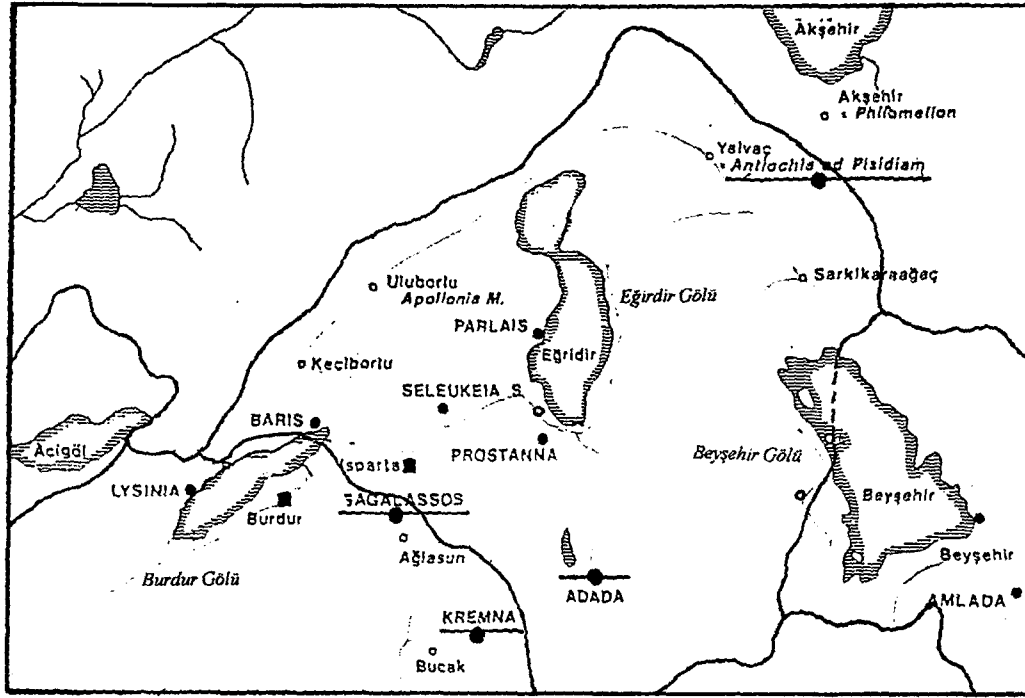
- [31] Zeren, N., 1988. Planlı Dönemde Türkiye'de Tarihi Çevre Değerlendirmesi ve Konya Örneği, Tarihi Çevre Değerlendirmesi ve Konya Örneği Sempozyumu, Konya.
- [32] Öründü, N., 1990. Tarihi Eserlerin Turizm Amaçlı Kullanımı, Y. Lisans Tezi, Hacettepe Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara.
- [33] Iris, Aravat., 1991. Historical Heritage As a Basis for Urban Design, International Symposium on Architecture of Tourism in the Mediterranean,, Yıldız Üniversitesi, İstanbul, Vol.II, pp.221.
- [34] Greer, D. Howard, Hunter, Colin., 1991. Environmental Impact and Tourism Developments, International Symposium on Architecture of Tourism in the Mediterranean, Yıldız Üniversitesi, İstanbul.
- [35] Korça, P., 1992. Environmental Consequences of Tourism Development on the Turkish Coastline, Architecture of Soft Tourism, Proceedings, Yıldız University, Karadeniz Technical University, pp.43-53.
- [36] Sönmez, R., 1996. Kıyı Alanları İçin Yeni Bir Yaklaşım Modeli, Entegre Kıyı Alanları Yönetimi, Bayındırlık ve İskan Bakanlığı ve Belediyeler Dergisi, Ankara sayı 34, s.5-6.
- [37] Gezici, F., 1998. Sürdürülebilir Bölgesel Kalkınma Amacında Turizm Eylemlerinin Etkisi: Türkiye Üzerine Karşılaştırılmalı Bir Araştırma, Doktora Tezi, İ.T.Ü. Fen Bilimleri Enstitüsü, İstanbul
- [38] Britain's Historic Buildings, 1980. A Policy for Their Future Use, British Tourist Authority, London.
- [39] Dower, M., 1982. Tourism Enterprice by Local Authorities, Tourist Board, pp.16, England.
- [40] The World Tourism Organization, 1983. The Unites Nations Environments Program, Workshop on Environment Aspect of Tourism, Madrid.
- [41] Van Der Abeckle, A., 1975. Brugge Belgium, European Heritage, Issue 4, Paulton, U.K.
- [42] Dökmeci, V. ve Kerimoğlu E., 1996. Küçük Şehirlerde Turizm Potansiyeli ve Assos Örneği, Sürdürülebilir Turizm: Turizm Planlamasına Ekolojik Yaklaşım, Türkiye'de 19. Dünya Şehircilik Günü Kollokyumu, Mimar Sinan Üniversitesi, Şehir ve Bölge Planlama Bölümü, İstanbul, s.232.
- [43] Tekin, A. and Irklı, D., 1991. The Use of Ancient Buidings for Tourism Purpose: Espicialy Theatres in Mediterranean Region, International Symposium on Architecture of Tourism In the Mediterranean, Yıldız Üniversitesi, İstanbul, Vol.II, pp.249.

- [44] **Olalı, H.**, 1983. Dış Tanıtım ve Turizm, Türkiye İş Bankası Yayınları, s.291, Ankara.
- [45] **Altınoluk, Ü.**, 1981. Eski Yapılar, Yeni Fonksiyonlar, Turing, s.16, İstanbul.
- [46] **Türkiye Turing ve Otomobil Kurumu**, 1985. Genel Kurul Çalışma Raporları, s.7, İstanbul.
- [47] **Hacıoğlu, N., Alpar, Ö.**, 1998. Eğirdir ve Yöresinde Alternatif Turizm Çeşitlerinin Geliştirilmesi, I. Ulusal Turizm Sempozyumu, Süleyman Demirel Üniversitesi, Eğirdir Meslek Yüksek Okulu, Turizm ve Otelcilik Programı, Eğirdir, Isparta.
- [48] **Smith, V.L. and Brocay, Philipppines.**, 1992. A Case Study in Alternative Tourism, Tourism Alternatives Potantials and Problems in the Development of Tourism, pp.133-157.
- [49] **Dowling, R.**, 1993. An Environmentally-Based Planning Model for Regional Tourism Development, Journal of Sustainable Tourism, Vol.1, No:1, pp.17-37.
- [50] **Pearce, D.**, 1992. Tourism Alternatives, Potantials and Problems in the Development of Tourism, Smith and Eadington (eds), University of Pensilvanya Press, pp.15-30, Philedelphia.
- [51] **Ülker, İ.**, 1978. Dağ Turizminin Gelişimi, Turizm ve Tanıtma Bakanlığı, s.174-175, Ankara.
- [52] **Kırzioğlu, M. I.**, 1996. Erzurum Palandöken Dağları, Kış Sporları ve Turizmi Planlama Çalışmaları, Sürdürülebilir Turizm: Turizm Planlamasına Ekolojik Yaklaşım, Türkiye'de 19. Dünya Şehircilik Günü Kollokyumu, Mimar Sinan Üniversitesi, Şehir ve Bölge Planlama Bölümü, İstanbul, s.246.
- [53] **Özel Projeler**, Turizm 1994. Turizm Bakanlığı, s.13, Ankara.
- [54] **Lawrence, R.J.**, 1996. Urban Environment, Healt and the Economy, our Cities, our Future, Policies and Action Plans for Health and Sustainable Development, OECD, WHO, pp.38, Madrid.
- [55] **Olalı, H.**, 1984. Turizm Dersleri, İstiklal Matbaası, s.86, İzmir.
- [56] **Barutçugil, S.İ.**, 1986. Turizm Ekonomisi ve Turizmin Türk Ekonomisindeki Yeri, s.5, İstanbul.
- [57] **Edwards, R. W.**, 1987. The Fortifications of Armenian Cilicia, Dumbarton Oaks Studies, pp.23, Washington D.C.

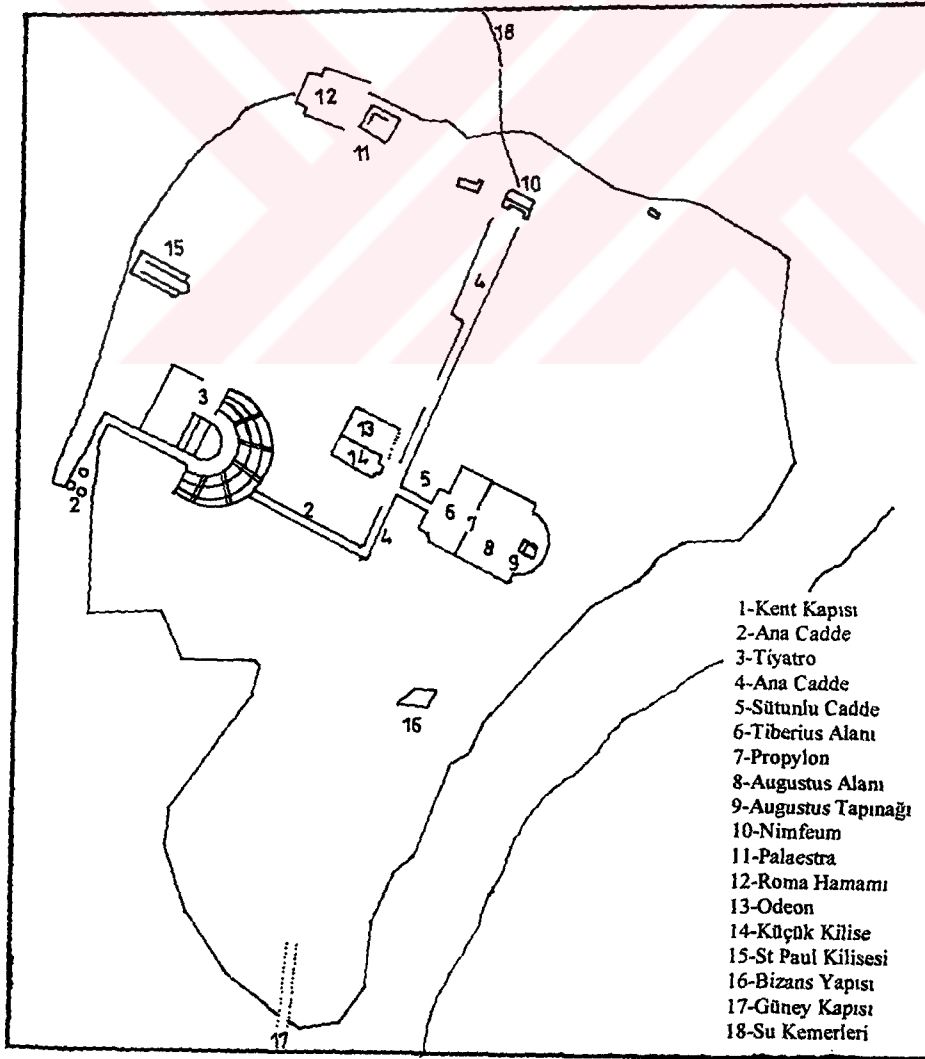
- [58] **İnskeep, E., 1991.** Tourism Planning-An Integrated and Sustainable Development Approach, VNR Tourism and Commercial Recreation Series, New York.
- [59] **Var, T., 1991.** Sustainable Tourism Development, annals of Tourism Research, Vol.18, pp.327.
- [60] **Karaman, A., 1996.** Sürdürülebilir Turizm Planlaması İçin Ekolojik Bir Çerçeve", Sürdürülebilir Turizm: Turizm Planlamasına Ekolojik Yaklaşım, Türkiye'de 19. Dünya Şehircilik Günü Kollokyumu, Mimar Sinan Üniversitesi, Şehir ve Bölge Planlama Bölümü, İstanbul, s.99.
- [61] **Inskeep, E., 1993.** Sustainable Tourism Development: Guide for Local Planners, Roundtable on Planning for Sustainable Tourism Development, 10. General Assembly, Bali, Indonesia, WTO, pp.3-7.
- [62] **Ömür Gönülşen, Uğur., 1990.** Turizm ve Çevre İlişkileri Üzerine Eleştirel Bir Bakış, Anatolia Aylık Turizm ve Kültür Sanat Dergisi, sayı 2, s.31-34.
- [63] **Will C.Robert., 1990.,** Tourism The International Business Prentice-Hall, International Editions, London.
- [64] **Özgüven, S., 1994.** Tarih-Kültür Varlıkları Eski Yapıların Korunması, Yeniden Kullanımı ve Turizm Açısından Önemi, Yüksek Lisans Tezi, İstanbul Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul.
- [65] **Ramazanoğulları, S., 1991.** The Application of the Rational Conservation Plan in a Touristic Area-The Kaş Example, International Symposium on Architecture of Tourism in The Mediterranean, Y.Ü., İstanbul, Vol.II, pp.239.
- [66] **Dullupçu, M., 1995.** Göller Bölgesi'nin Sosyo-Ekonomik Açından Swot Analizi, Y. Lisans Tezi, Süleyman Demirel Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Isparta.
- [67] **Görcelioğlu, E., 1982.** Batı Toros Göller Bölgesi'nde Özellikle Burdur Gölü Çevresindeki Sedimentasyonun Yaygınlığı, Önemi ve Alınması Gereken Havza Islah Önlemleri. İstanbul Üniversitesi, Orman Fakültesi, s.10, İstanbul.
- [68] **Büyükkolancı, M., 1996.** Psidia Bölgesi Tapınak Mimarisi, Doktora Tezi, İstanbul Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul.
- [69] **ANSİAD, 1992.** Burdur-Antalya-Isparta İlleri Arasında Ekonomik Entegrasyon İmkanlarının Arttırılması, ANSİAD, s.1, Antalya.
- [70] **Türk, A., 1995.** Kentsel Koruma Yaklaşımlarında Kentsel Kimliğin Korunması, Isparta Örneği, Yüksek Lisans Tezi, İ.T.Ü. Fen Bilimleri Enstitüsü, s.42, İstanbul.

- [71] **Isparta İli Turizm Envanteri ve Turizm Geliştirme Planı**, 1996. Turizm Bakanlığı, Sezer Yatırım Danışmanlığı ve Pazarlama, Ankara.
- [72] **Burdur İli Raporu**, 1996. Bölgesel Gelişme ve Yapısal Uyum Genel Müdürlüğü, DPT., Ankara.
- [73] **Bütün Yönleriyle Orta Anadolu'daki Cennet, Beyşehir**, 1997. Beyşehir Ticaret ve Sanayi Odası, Konya.
- [74] **Ekonomik Yönü İle Denizli**, 1984. Denizli Ticaret Odası Başkanlığı, Denizli.
- [75] **Afyon İli Dazkırı İlçesi**, 1982. Yurt Ansiklopedisi, Anadolu Yayıncılık, Ankara.
- [76] **OECD.**, 1994. Tourism Policy and International Tourism in OECD Countries, 1991-1992, Special Feature: Tourism Strategies and Rural Development.
- [77] **V. Beş Yıllık Kalkınma Planı Özel İhtisas Komisyonu Raporu**, 1984. Bölgesel Gelişme, DPT, Ankara.
- [78] **Kılınçaslan, İ.**, 1995. Çevre Koruma ve Turistik Gelişme İkilemi, Sürdürülebilir Turizm: Turizm Planlamasına Ekolojik Yaklaşım, Türkiye'de 19. Dünya Şehircilik Günü Kollokyumu, Mimar Sinan Üniversitesi, Şehir ve Bölge Planlama Bölümü, İstanbul, s.179-183.
- [79] **Özer, A.Ö.**, 1990. Turizm Amaçlı Fiziksel Planlamada Koruma-Kullanma Dengesi, Çevre ve İnsan, Ankara, sayı 11, s.58.
- [80] **Burdur İlinin Yıllık Ekonomik - Ticari Durum Raporu**, 1993.s.30, Burdur.
- [81] **Çayır, C.**, 1992. Doğal Kaynakların Önemi-Kullanılması ve Korunmasında Turizmin Rolü, Doktora Tezi, İstanbul Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul.
- [82] **Kültür Envanteri**, 1998. Isparta Valiliği İl Kültür Müdürlüğü, Isparta.
- [83] **Eyüboğlu, B.**, 1979. Düünden Bugüne Beyşehir İlçesinin Tarih, Coğrafya ve Turizm Kılavuzu, Beyşehir.
- [84] **Burdur İli Turizm Envanteri ve Turizm Geliştirme Planı**, 1994. Turizm Bakanlığı, Sezer Yatırım Danışmanlığı ve Pazarlama, Ankara.
- [85] **Taşhalan M.**, 1998. Anadolu'nun Ortasında Antik Bir Başkent: Psidia Antiocheia, SkyLife, Ankara, sayı 9798, s.90.
- [86] **Dünya Ekonomi-Politika Gazetesi**, 1996. Bölge Raporu-Isparta, "Yalvaç Dini Turizm Merkezi Olmaya Namzet", s. 3. İstanbul.

- [87] **Cater, E. and Goodall, B., 1992. Must Tourism Destroy Its Resource Base?, Manninon, A.M. & Bowlby, S.R.(eds), Environmental Issues in 1990's, John Wiley & Sons, pp.309-323**
- [88] **Secall, R.E., 1990. The Spatial and Demographic Influence of Tourism on the Spanish Mediterranean Coastline, 30. European Congress of RSA, İstanbul.**
- [89] **Loukissas, P.J., 1982. Tourism's Regional Development Impacts, A Comparative Analysis of the Greek Islands, Annals of Tourism Research, Vol.9, No:4.**
- [90] **Pearce, D., 1989. Tourism Development, London: Longman.**
- [91] **Korça, P., 1994. Halkın Turizmin Çevresel Etkilerini Algılaması ve Değerlendirmesi, TUGEY Yayını, No:31, İstanbul.**
- [92] **Ataç-Rösch, İ., 1991. An Analysis of the Regional Economic Impacts of Tourism: Lake Van, International Symposium on Architecture of Tourism in the Mediterranean, pp.79-97.**
- [93] **İpek Yolu Dergisi, 1994. "Karavanla İpek Yolu Turu", sayı 6, s.6, İstanbul.**
- [94] **Tüzün, C.O., 1995. "Mavi Lekeler", Atlas Aylık Gezi Turizm Dergisi, sayı 25, s. 103, İstanbul.**

Şekil A.1 Gölle Bölgesi (Psidia)-Tarihsel ve Arkeolojik Alanlar

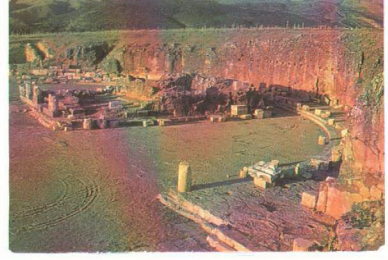

Şekil A.2 Isparta-Yalvaç Psidia Antiocheia Antik Kenti Planı

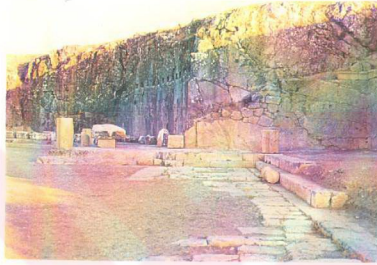
YALVAÇ-PSIDIA ANTIOCHEIA ANTİK KENTİ

Şekil A.3 Yalvaç Psidia Antiocheia Antik Kenti-Batı Kapısı

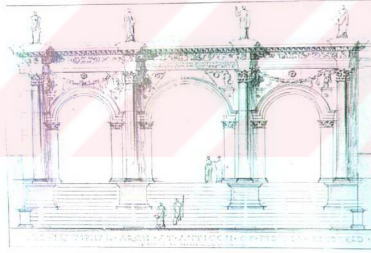
Şekil A.4 Psidia Antiocheia Antik Kenti-Augustus Tapınağı

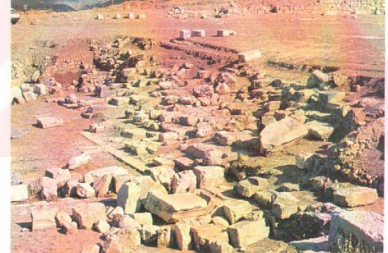
Şekil A.5 Augustus Tapınağı-Güneyden Görünüş

Şekil A.6 Augustus Tapınağı-Üstten Görünüş

Şekil A.7 Psidia Antiocheia-Antal's Giriş (Propylon)

Şekil A.8 Psidia Antiocheia Antik Kenti-Tiberius Alanı

Şekil A.9 Psidia Antiocheia Antik Kenti-Sütunlu Cadde

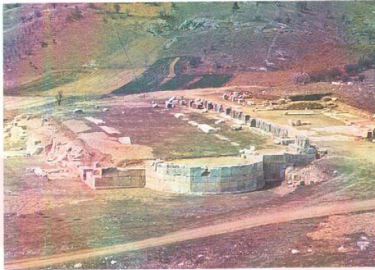
Şekil A.10 Psidia Antiocheia Antik Kenti-Antik Tiyatro

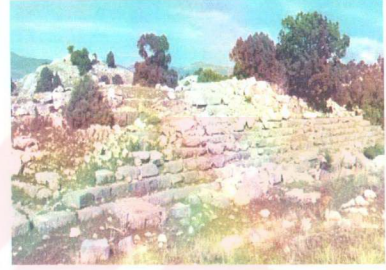
Şekil A.11 Psidia Antiocheia Antik Kenti-Roma Hamamı

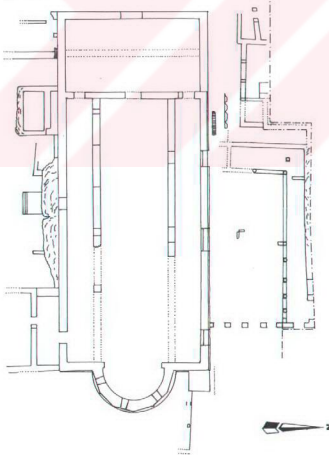
Şekil A.12 Psidia Antiocheia Antik Kenti-Su Kemerleri

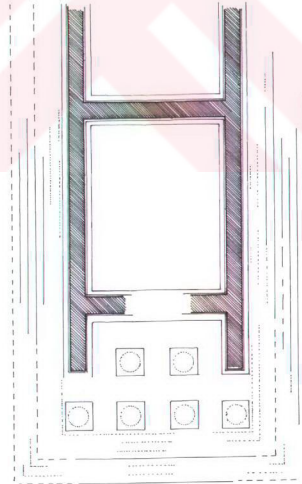
Şekil A.13 Psidia Antiocheia Antik Kenti-St. Paul Kilisesi

Şekil A.14 Men Kutsal Alanı ve Men Tapınağı

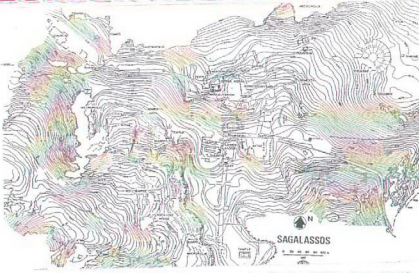

Şekil A.15 Psidia Antiocheia-St. Paul Kilisesi Planı

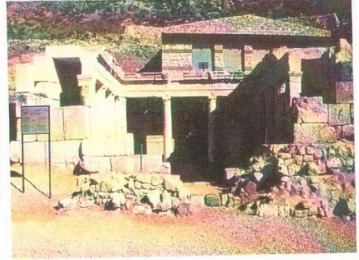

Şekil A.16 Men Tapınağı Planı

BURDUR AĞLASUN-SAGALASSOS ANTİK KENTİ

Şekil A.17 Burdur-Ağlasun Sagalassos Antik Kenti (Vaziyet Planı)

Şekil A.18 Sagalassos Antik Kenti-Giriş Bölümü

Şekil A.19 Sagalassos Antik Kenti-Tiyatro Kapısı

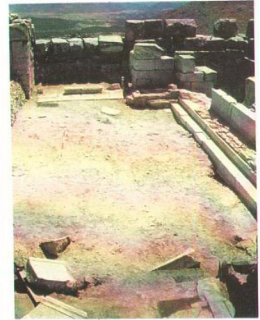
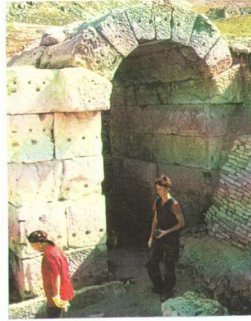
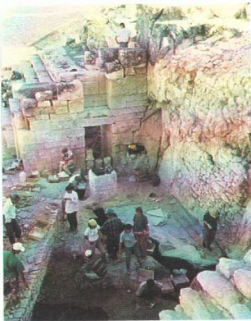
Şekil A.20 Sagalassos Antik Kenti-Çeşme Yapısı

Şekil A.21 Sagalassos Antik Kenti-Kaya Mezarları

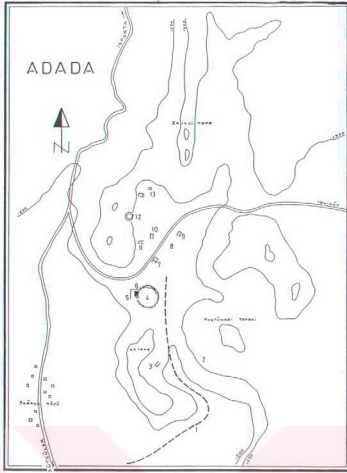

Şekil A.22 Sagalassos Antik Kenti-Yukarı Agora

Şekil A.23 Sagalassos Antik Kenti-Kazı Çalışmalarından Görüntüler

ISPARTA SÜTÇÜLER ADADA ANTİK KENTİ

1-Antik Yal	8-Ağna ve Avlu
2-Nekropol	9-İmparator Traianus Tapınağı
3-Bizans Bazilikası	10-İmparatorlar Tapınağı
4-Akropol ve Helenistik Kuleler	11-İmparatorlar ve Zeus-Serapis Tapınağı
5-Roma Forum ve Bazilikası	12-Tiyatro
6-Apık Hava Toplantı Yeri	13-Mezar Anıtı
7-Çarşı Binası ve Yönetici Sarayı	

Şekil A.24 Isparta-Sütçüler Adada Antik Kenti Planı

Şekil A.25 Adada Antik Kenti-Roma Forumu ve Bazilikası

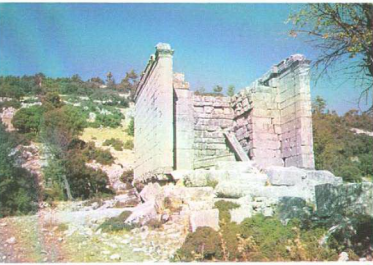
Şekil A.26 Adada Antik Kenti-Çarşı Binası & Yönetici Sarayı

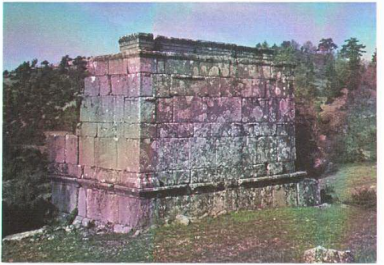
Şekil A.27 Adada Antik Kenti-İmparator Traianus Tapınağı

Şekil A.28 Adada Antik Kenti-Antik Tiyatro

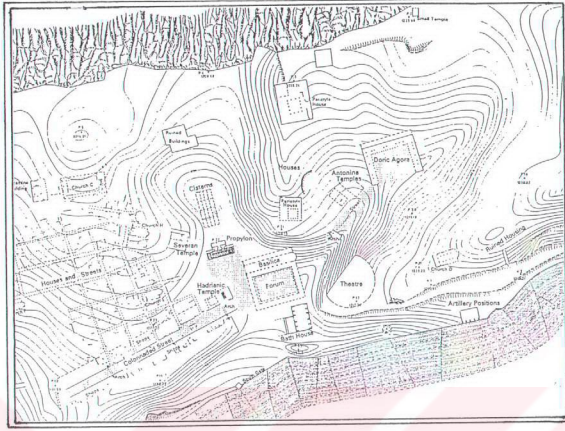

Şekil A.29 Adada Antik Kenti-İmparatorlar Tapınağı

Şekil A.30 Adada Antik Kenti-Mezar Anıtı

BURDUR BUCAK-KREMNA ANTİK KENTİ

Şekil A.31 Burdur-Bucak Kremna Antik Kenti (Vaziyet Planı)

Şekil A.32 Kremna Antik Kenti-Antik Tiyatro

Şekil A.33 Kremna Antik Kenti-Odeon

Şekil A.34 Kremna Antik Kenti-Kütüphane Yapısı

Şekil A.35 Kremna Antik Kenti-Sunak

ISPARTA EGİRDİR-DOĞAL ÇEVRE VE TARİHSEL DOKU

Şekil A.36 Isparta-Eğirdir İlçesi-İlçe Merkezi ve Yeşil Ada

Şekil A.37 Eğirdir-Tarihi Eğirdir Kalesi

Şekil A.38 Eğirdir-Barla'da Hagios Georgios Kilisesi Kal.

Şekil A.39 Eğirdir-Zindan Mağarası

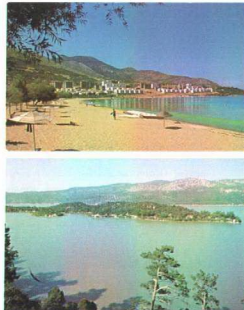
Şekil A.40 Eğirdir-Yazılı Kanyon

Şekil A.41 Eğirdir-Tarihi Roma Köprüsü

Şekil A.42 Hızırbey Camisi

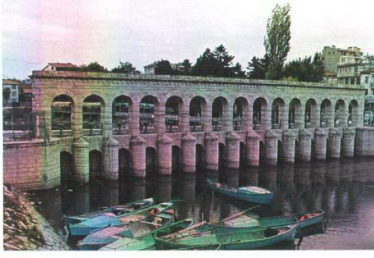

Şekil A.43 Eğirdir ve Kovada Gölü

Şekil A.44 Dündar Bey Medresesi(Kapısı)

KONYA BEYŞEHİR-DOĞAL ÇEVRE VE TARİHSEL DOKU

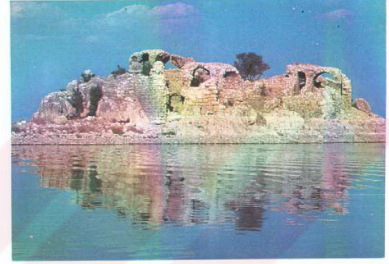
Şekil A.45 Konya-Beyşehir İlçesi-Tarihi Beyşehir Köprüsü

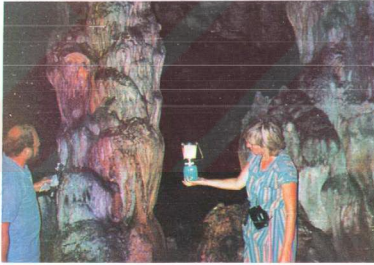
Şekil A.46 Beyşehir-Eşrefoğlu Camisi ve Külliyesi

Şekil A.47 Beyşehir-Eflatun Pınarı Anıtı

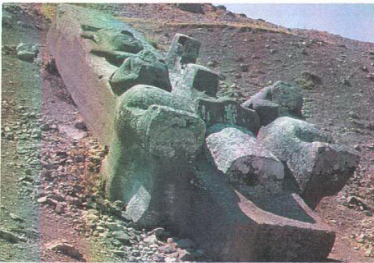
Şekil A.48 Beyşehir-Göl İçinde Kız Kalesi

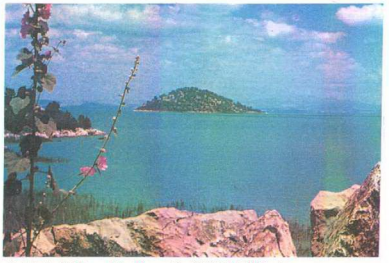
Şekil A.49 Beyşehir- Hacı Akif Milli Parkı-Mağaralar

Şekil A.50 Beyşehir-Lükyanus Anıtı

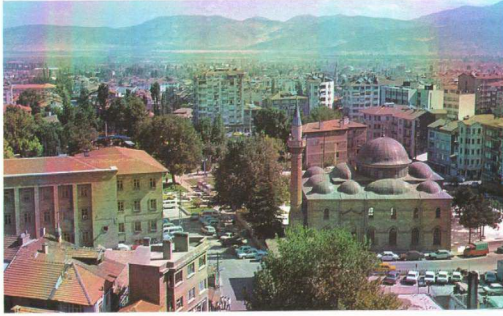

Şekil A.51 Beyşehir-Fasıllar (Kurt Beşiği) Anıtı

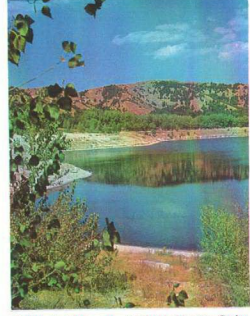

Şekil A.52 Beyşehir-Beyşehir Gölü Milli Parkı

ISPARTA MERKEZ-DOĞAL ÇEVRE VE TARİHSEL DOKU

Şekil A.53 Isparta Merkez-Kentten Genel Görünüş

Şekil A.54 Isparta-Gölçük Krater Gölü

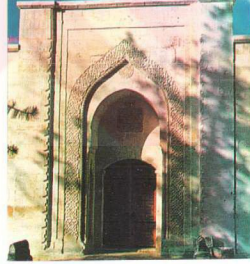
Şekil A.55 Isparta-Tipik Tarihi Isparta Evi

Şekil A.56 Isparta-Aya Yorgi Kilisesi

Şekil A.57 Isparta-Ayazmana Mesireliği

Şekil A.58 Ertokuş Medresesi (Kapısı)

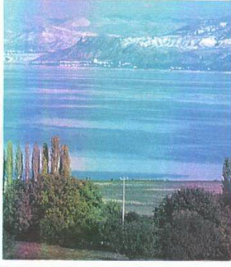

Şekil A.59 Isparta-Davraz Dağı (Kayak Tesisleri Alanı)

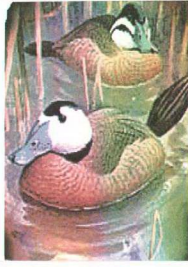

Şekil A.60 Isparta-Şarkikaraağaç Kızıldağ Milli Parkı

BURDUR MERKEZ-DOĞAL ÇEVRE VE TARİHSEL DOKU

Şekil A.61 Burdur Merkez-Burdur Gölü ve Dikkuyruk Kuşları

Şekil A.62 Burdur-Tarihi Mısırlılar Evi

Şekil A.63 Burdur-Saldı Gölü

Şekil A.64 Burdur-Tarihi Çelikbaşlar Konağı

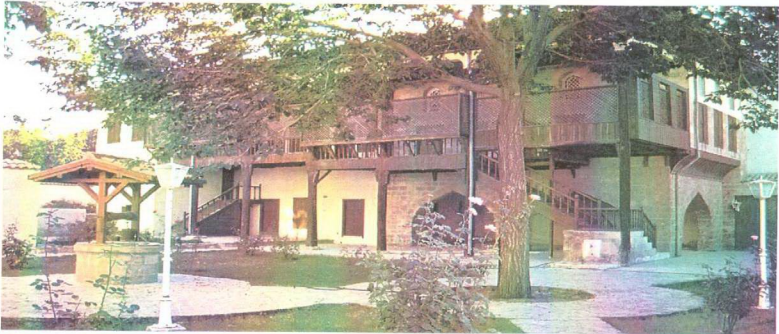
Şekil A.65 Burdur-İncirhan

Şekil A.66 Burdur-Susuz Han

Şekil A.67 İnsuyu Mağarası-Sarkıtlar

Şekil A.68 Burdur-Taşoda (Tipik Tarihi Burdur Evi)

İstanbul Teknik Üniversitesi Fen Bilimleri Enstitüsü
Şehir ve Bölge Planlama A.B.D. Şehir Planlama Programı
Doktora Tezi Araştırması-Yük. Şehir Plancısı Ali TÜRK
Anket Uygulaması (Yerli Turistler İçin)

Anket No:	Anketin Yapıldığı Yer:	Anketin Yapıldığı Tarih:
1- Nereden Geliyorsunuz?		
2- Geliş nedeniniz nedir?	☐ a- Gezmek için ☐ c- İş için ☐ e- Doğal güzellikleri görmek için ☐ g-geçerken uğradım	
	☐ b- Alışveriş için ☐ d- Tarihsel yerleri görmek için ☐ f- Tedavi amacıyla	
3- Yaşınız?	☐ a- 0-20 ☐ b- 21-40 ☐ c- 41-60 ☐ d- 60+	
4- Eğitim düzeyiniz nedir?	☐ a- İlkokul ☐ b- Ortaokul ☐ c- Lise ☐ d- Üniversite ☐ e- Master ☐ f- Doktora	
5- Mesleğiniz nedir?	☐ a- Öğrenci ☐ b- Öğretmen ☐ c- Doktor ☐ d- Esnaf ☐ e- Çiftçi ☐ f- Tüccar ☐ g-	
6- Gelir düzeyiniz nedir?	☐ a- Düşük ☐ b- Orta ☐ c- Yüksek ☐ d-	
7- Nerede kalıyorsunuz?	☐ a- Turistik otelde (4-5 yıldız) ☐ b- Turistik otelde (2-3 yıldız) ☐ c- Kent otel ☐ d- Pansiyonda ☐ e- Kamping alanında ☐ f- Arkadaşımın evinde ☐ g- Akrabamın evinde ☐ h-	
8- Yeme içme gereksiniminizi nereden karşılıyorsunuz?	☐ a- Kaldığım otelin restoranında ☐ b- Yöresel yemeklerin yapıldığı bir lokantada ☐ c- Herhangi bir lokantada ☐ d-	
9- Turizm deyince ne anlıyorsunuz?		
10- Bu kentte nereleri gezip gördünüz?	☐ a- Antik Kentleri ☐ b- Dinsel yerleri ☐ c- Tarihi evleri ☐ d- Mesire yerlerini ☐ e- Sivil mim. Yapılarını ☐ f- Doğal güz. olan yerleri ☐ g-	
11- Göller Bölgesi'ni biliyor muydunuz?	☐ a- Evet ☐ b- Hayır	
12- Bu bölgeyi kimden nasıl öğrendiniz?	☐ a- Ülkenin tanıtım propagandasıyla ☐ b- Kendim araştırarak ☐ c- Bir arkadaşımın ☐ d-	

- 13- Bu bölgeye hangi ulaştırma aracıyla geldiniz?
☐ a- Uçakla ☐ b- Uçak+Otobüsle ☐ c- Otobüsle
☐ d- Trenle ☐ e- Otomobile ☐ f-
- 14- Geliş şekliniz?
☐ a- Tur ile ☐ b- Bireysel
- 15- Göller Bölgesi'nde nereleri gezip gördünüz.
☐ a- Yalvaç Psidia Antiocheia Antik Kentini
☐ b- Eğirdir ilçesini
☐ c- Sagalassos Antik Kentini
☐ d- Kremna Antik Kentini
☐ e- Adada Harabelerini
☐ f- Beyşehir ilçesini
☐ g- Herhangi bir sivil mimari yapıyı
☐ h- Doğal güzelliği olan alanları
☐ ı- Termal kaynakları
- 16- Göller Bölgesi'nin turizm açısından en önemli tarihsel değeri hangisidir?
☐ a- Yalvaç Psidia Antiocheia Antik Kenti
☐ b- Eğirdir ilçesinin tarihsel çevresi
☐ c- Sagalassos Antik Kenti
☐ d- Kremna Antik Kenti
☐ e- Adada Harabeleri
☐ f- Beyşehir ilçesinin tarihsel dokusu
- 17- Göller Bölgesi'nin turizm açısından en önemli doğal değeri hangisidir?
☐ a- Beyşehir Gölü ve çevresi ☐ b- Eğirdir Gölü ve çevresi
☐ c- Burdur Gölü ve çevresi ☐ d- Kızıldağ Milli Parkı
☐ e- Kovada Milli Parkı ☐ f- Davraz Dağı
☐ g- İnsuyu Mağarası ☐ h- Çamlık Mağarası
- 18- Sizce bu değerler Göller Bölgesi'nde turizmin gelişmesi için yeterli midir?
☐ a- Yeterlidir ☐ b- Yeterli değildir ☐ c-
- 19- Bu bölgede turizm açısından aradığınızı bulabildiniz mi?
☐ a- Evet ☐ b- Hayır ☐ c-
- 20- Bu bölgede kaç gün kalacaksınız?
☐ a- 1 gün ☐ b- 2-5 gün ☐ c- 1 hafta
☐ d- 2 hafta ☐ e- 1 ay ☐ f- Hemen görüp geçeceğim
☐ g-
- 21- Sizce bölge aşağıdaki kriterlere göre nasıl tanımlanabilir?
	İyi	orta	kötü
Ulaşım olanakları	☐	☐	☐
Konaklama olanakları	☐	☐	☐
Teknik altyapı	☐	☐	☐
Tarihsel-Kültürel değerleri koruma	☐	☐	☐
Turizm çeşitliliği	☐	☐	☐
- 22- Göller Bölgesi'nde mevcut turizm altyapısı dışında aşağıdakilerden hangisinin geliştirilmesi sizin için bu bölgeyi daha çekici kılar?
☐ a- Mağara turizmi ☐ b- Yayla turizmi
☐ c- Dağ turizmi ☐ d- Tarihsel-Arkeolojik turizmi
☐ e- İnanç turizmini ☐ f- Göl turizmi
☐ g- Termal turizmi ☐ h- Kamp ve karavan turizmi

23- Göller Bölgesi sınırları içindeki mevcut ve kullanılabilir durumda olan turizm arzına gerekli talebi oluşturmak için neler yapılmalıdır?

- () a- Göller Bölgesi turizm arzını tanıttak çok yönlü ve çok kapsamlı sistematik bir program yapılmalı ve uygulanmalıdır.
() b- Önemli turizm alanları için günübirlik organize turlar düzenlenmelidir.
() c- Bölge halkına yerel televizyon kanallarıyla yaygın turizm eğitimi verilmeli, dolayısıyla turizm bilinci aşılanmalıdır.
() d- Göller Bölgesi'nin turistik el sanatlarını (kuyumculuk, gülcülük, halıcılık, bakırcılık vb.) turistlere ucuz satacak ve gerekirse adrese teslim edecek bir dağıtım sistemi kurulmalıdır.
() e- Isparta Süleyman Demirel Hava Limanının daha yoğun çalıştırılması.
() f-

24- Turizmin Göller Bölgesi'nde bulunan yerleşmelerin ekonomisi için olası faydalarından ne gibi örnekler verebilirsiniz?

- () a- İstihdam artırır. () b- Halkın gelir düzeyi artar
() c- Yerel üretim malları satışı artar () d- Halkın kültür düzeyi artar
() i-

25- Sizce bu bölgenin turizm potansiyeli ve çevresel kaynaklar açısından aşağıdaki özelliklere göre önemi nedir?

-Turizm	Yüksek önemde	Orta önemde	Düşük önemde
Doğal-Kültürel çekiciler	()	()	()
Ulaşılabilirlik	()	()	()
Konaklama kapasitesi	()	()	()
Tarihsel-Arkeolojik Alanlar	()	()	()
-Çevre			
İklim	()	()	()
Flora-Fauna	()	()	()
Aqua özelliği	()	()	()
Arazi yapısı	()	()	()
Doğal sit	()	()	()

İstanbul Teknik Üniversitesi Fen Bilimleri Enstitüsü
Şehir ve Bölge Planlama A.B.D. Şehir Planlama Programı
Doktora Tezi Araştırması-Yük. Şehir Plancısı Ali TÜRK
Anket Uygulaması (Yerel Halk İçin)

Anket No:	Anketin Yapıldığı Yer:	Anketin Yapıldığı Tarih:
1- Doğum Yeriniz?		
2- Yaşınız? () a- 0-20 () b- 21-40 () c- 41-60 () d- 60+		
3- Eğitim düzeyiniz nedir? () a- İlkokul () b- Ortaokul () c- Lise () d- Üniversite () e- Master () f- Doktora		
4- Mesleğiniz nedir? () a- Öğrenci () b- Öğretmen () c- Doktor () d- Esnaf () e- Çiftçi () f- Tüccar () g- Emekli () h-		
5- Gelir düzeyiniz nedir? () a- Düşük () b- Orta () c- Yüksek () d-		
6- Kaç yıldır burada oturuyorsunuz? () a- 0-5 yıl () b- 6-10 yıl () c- 11-20 yıl () d- 20+		
7- Bölgede bulunan turistik yerlere ne kadar sıklıkta gidiyorsunuz? () a- Haftada bir () b- Ayda bir () c- Yılda bir () d- Hiç gitmedim		
8- Bölgenin turizm olanaklarından yararlanıyor musunuz? () a- Evet () b- Hayır		
9- Bölgenin turistik özelliği olması bölge için yararlı mıdır? () a- Evet () b- Hayır		
10- Bu kentte nereleri gezip gördünüz? () a- Antik Kentleri () b- Dinsel yerleri () c- Tarihi evleri () d- Sivil mim. yapılarını () e- Mesire yerlerini () f- Doğal güz. olan yerleri () g-		
11- Göller Bölgesi'nin turizm açısından en önemli tarihsel değeri hangisidir? () a- Yalvaç Psidia Antiocheia Antik Kenti () b- Eğirdir ilçesinin tarihsel çevresi () c- Sagalassos Antik Kenti () d- Kremna Antik Kenti () e- Adada Harabeleri () f- Beyşehir ilçesinin tarihsel dokusu () g-		
12- Göller Bölgesi'nin turizm açısından en önemli doğal değeri hangisidir? () a- Beyşehir Gölü ve çevresi () b- Eğirdir Gölü ve çevresi () c- Burdur Gölü ve çevresi () d- Kızıldağ Milli Parkı () e- Kovada Milli Parkı () f- Davraz Dağı () g- İnsuyu Mağarası () h- Çamlık Mağarası () i-		
13- Sizce bu değerler Göller Bölgesi'nde turizmin gelişmesi için yeterli midir? () a- Yeterlidir () b- Yeterli değildir () c-		
14- Göller Bölgesi turizm arzını geliştirmek için öncelik sırasına göre aşağıdakilerden hangilerine yatırım yapılması gerekmektedir? () a- Mağara turizmine () b- Yayla turizmine () c- Dağ turizmine () d- Tarihsel-Arkeolojik turizme () e- İnanç turizmine () f- Göl turizmine () g- Termal turizme () i- Kamp ve karavan turizmine		

İstanbul Teknik Üniversitesi Fen Bilimleri Enstitüsü
Şehir ve Bölge Planlama A.B.D. Şehir Planlama Programı
Doktora Tezi Araştırması-Yük. Şehir Plancısı Ali TÜRK
Anket Uygulaması (Yabancı Turistler İçin)

Anket No: **Anketin Yapıldığı Yer:**

Anketin Yapıldığı Tarih:

1- Which country do you come from?

.....

2- How old are you?

() a- 0-20

() b- 21-40

() c- 41-60

() d- 60+

3- What is your education?

() a- Primary school

() b- Secondary school

() c- University

() d- Master-Phd

4- What is your occupation?

() a- Student

() b- Teacher

() c- Worker

() d- Officer

() e- Businessman

() f- Tradesman

() g- Farmer

() h-

6- Have you ever visited here before?

() a- Yes

() b- No

7- Why did you choose this region for holiday?

()

8- Where do you stay in this city?

() a- Touristic hotel (4-5 stars)

() b- Touristic hotel (2-3 stars)

() c- Centroom hotel (1 star)

() d- Pension

() e-Camping

() f-The others

9- How did you come here?

() a- By plane

() b- By plane +bus

() c- By bus

() d- By train

() e- By car

() f-

10- How long will you stay here?

() a- Last than 1 week

() b- 1 week

() c- 2 weeks

() d- More than 2 weeks

11- What kind of places have you visited in this city?

() a- Ancient cities

() b- Religious places

() c- Historical buildings

() d- Recreational places

() e- Naturel places

() f-

12- Did you know Lakes District before?

() a- Yes

() b- No

13- How did you get information about this district?

() a- By the help of introductory propaganda of the country

() b- By the my own research studies

() c- From one of my friends

() d-

14- Which places have you visited in Lakes District?

() a- Yalvaç-Psidia Antiocheia Ancient City

() b- Eğirdir Town (Historical Sites and Naturel Places)

() c- Ağlasun-Sagalassos Ancient City

() d- Bucak-Kremna Ancient City

() e- Sütçüler-Adada Ancient City

() f- Beyşehir Town (Historical Sites and Naturel Places)

() g- Any historical buildings

() h- Natural places

() i- Thermal resource

15- According to you, which of them has the most historical significance due to tourism in this district?

- ☐ a- Yalvaç-Psidia Antiocheia Ancient City
☐ b- Eğirdir Town (Historical Sites)
☐ c- Ağlasun-Sagalassos Ancient City
☐ d- Bucak-Kremna Ancient City
☐ e- Sütçüler-Adada Ancient City
☐ f- Beyşehir Town (Historical Sites)

16- According to you, which of the following is the most important natural value due to tourism in this district?

- ☐ a- Eğirdir Lake and surroundings
☐ b- Beyşehir Lake and surroundings
☐ c- Burdur Lake and surroundings
☐ d- Kızıldağ National Park
☐ e- Kovada National Park
☐ f- Davraz Mountain
☐ g- İnsuyu Cave ☐ h- Çamlık Cave

17- In your view, are these values sufficient to improve tourism in Lakes District?

- ☐ a- Yes ☐ b- No ☐ c-.....

18- In order to improve the tourism supply of Lakes District, which of the following should be invested respectively?

- ☐ a- Cave Tourism ☐ b- Plato Tourism
☐ c- Mountain Tourism ☐ d- Historical & Archeological Tourism
☐ e- Belief Tourism ☐ f- Lake Tourism
☐ g- Thermal Tourism ☐ h- Camp & Caravan Tourism

19- What should be done to create the necessary demand for the existing and available tourism supply in the limits of Lakes District?

- ☐ a- A systematic program to introduce the tourism supply of Lake District should be formed and applied
☐ b- Daily tours should be organized for important tourism areas
☐ c- Widespread tourism education by local televisions and tourism consciousness should be given to the people
☐ d - A distributive system should be organized to sell discountly or deliver -if needed- touristic handworks of Lakes District (such as rose business, jewellery, carpet business, cupper business, etc.)

20- How do you evaluate this district according to the following criteria?

	Good	Moderate	Bad
-Transportation facilities	☐	☐	☐
-Accommodation	☐	☐	☐
-Technical infrastructure	☐	☐	☐
-Diversity of tourism activities	☐	☐	☐
-Environmental conservation	☐	☐	☐

21- According to you, what is the significance of tourism and environment for this region (check every criteria by row)

	High significance	Moderate	Low significance
-Tourism			
Natural-Cultural Attractions	☐	☐	☐
Transportation	☐	☐	☐
Accommodation	☐	☐	☐
Historical-Archeological Sites	☐	☐	☐
-Environment			
Climate	☐	☐	☐
Flora-Fauna	☐	☐	☐
Aqua	☐	☐	☐
Land forms	☐	☐	☐
Natural Sites	☐	☐	☐

İstanbul Teknik Üniversitesi Fen Bilimleri Enstitüsü
Şehir ve Bölge Planlama A.B.D. Şehir Planlama Programı
Doktora Tezi Araştırması-Yük. Şehir Plancısı Ali TÜRK
Anket Uygulaması (Konaklama-Dinlenme Tesisleri İçin)

Anket No: **Anketin Yapıldığı Yer:** **Anketin Yapıldığı Tarih:**

- 1- Tesisin türü nedir?
☐ a- Turistik otel (4-5 yıldız) ☐ b- Turistik Otel (2-3 yıldız)
☐ c- Kent oteli ☐ d- Pansiyon ☐ e- Diğer
- 2- Tesisin sahibi?
☐ a- Yerel halk ☐ b- Devlet ☐ c- Dış sermaye ☐ d- Diğer
- 3- Tesiste çalışan sayısı?
☐ a- 1-5 ☐ b- 6-10 ☐ c- 11-20 ☐ d- 21-50 ☐ e- 50+
- 4- Tesiste çalışanlar nerelidir?
☐ a- Buranın yerlisi.....kişi ☐ b- Bu bölgeden.....kişi
☐ c- Bölge dışından.....kişi ☐ d- Diğer.....kişi
- 5- Çalışanlar turizm konusunda yeterli düzeyde eğitilmiş mi?
☐ a- Eğitilmiş (%....) ☐ b- Eğitimsiz (%....)
- 6- Tesis yıl boyunca kaç ay hizmet veriyor?
☐ a- 1-3 ☐ b- 4-6 ☐ c- 7-9 ☐ b- Tam yıl
- 7- Sizce bu bölge turizm yatırımı için uygun koşullara sahip mi? ☐ a- Evet ☐ b- Hayır
- 8- Bölgede sizce hangi turizm türü daha hakim? ☐ a- Tur turizmi ☐ b- Bireysel turizm
- 9- Tur turizmi programlarına (Ege ya da Akdeniz tur programlarına) Göller Bölgesi de dahil ediliyor mu, ya da Göller Bölgesi'nin ayrı bir programı var?
☐ a- Dahil ediliyor ☐ b- Dahil edilmiyor ☐ c- Ayrı bir programı var
- 10- Tesiste konaklayanlar bu bölgede daha çok nereleri gezip görmektedirler?
☐ a- Antik Kentleri ☐ b- Dinsel yerleri
☐ c- Tarihi evleri ☐ d- Sivil mim. Yapılarını
☐ e- Mesire yerlerini ☐ f- Doğal güz. olan yerleri
- 11- Bölgeyi aşağıdaki kriterlere göre nasıl değerlendirirsiniz?
	İyi	orta	kötü
Ulaşım olanakları	☐	☐	☐
Konaklama olanakları	☐	☐	☐
Teknik altyapı	☐	☐	☐
Tarihsel-Kültürel değerleri koruma	☐	☐	☐
Turizm çeşitliliği	☐	☐	☐
- 12- Sizce bu bölge hangi turizm türlerinin gelişmesine daha uygundur?
☐ a- Mağara turizmine ☐ b- Yayla turizmine
☐ c- Dağ turizmine ☐ d- Tarihsel-Arkeolojik turizme
☐ e- İnanç turizmine ☐ f- Göl turizmine
☐ g- Termal turizme ☐ h- Kamp ve karavan turizmine
- 13- Sizce bu bölgenin turizm potansiyeli ve çevresel kaynaklar açısından aşağıdaki özelliklere göre önemi nedir?
	Yüksek önemde	Orta önemde	Düşük önemde
-Turizm			
Doğal-Kültürel çekiciler	☐	☐	☐
Ulaşılabilirlik	☐	☐	☐
Konaklama kapasitesi	☐	☐	☐
Tarihsel-Arkeolojik Alanlar	☐	☐	☐
-Çevre			
İklim	☐	☐	☐
Flora-Fauna	☐	☐	☐
Aqua özelliği	☐	☐	☐
Arazi yapısı	☐	☐	☐
Doğal sit	☐	☐	☐

ARKEOLOJİ SÖZLÜĞÜ

- Agora** :Pazar yeri; antik kentin merkezi.
- Akropolis** :Yukarı kent. Kentin bu en yüksek ve savunmaya elverişli kesimi, erken dönemlerde saray ve konutları içermiş, ancak İ.Ö.5. yüzyıldan başlayarak tümüyle kutsal yapılara ayrılmıştır.
- Apsis** :Bir mekanda yarım daire plana sahip bölüm.
- Arkhitrav** :Baştaban. Sütunların üzerindeki üst yapının en alttaki elemanını oluşturan, yatay bloklar.
- Bouleuterion** :Senato binası.
- Cavea** :Bir tiyatroda izleyicilerin oturduğu kademeli bölüm.
- Cuneus** :Bir tiyatroda caveanın merdivenlerle bölünmesi sonucunda ortaya çıkan üçgen biçimli alanlardan her biri.
- Diazoma** :Bir tiyatroda caveayı yataylamasına ikiye bölen geçit.
- Dor düzeni:** Yunanistan'daki tapınaklarda çok sık, fakat Anadolu'da ender kullanılan bir düzen. Sütunlar doğrudan taban düzlemine oturur, sütun kaidesi yoktur. Sütun gövdesinde genellikle yirmi adet sığ yiv, keskin bir kenar oluşturacak şekilde birleşir. Sütun başlığı, dörtgen bir tabla biçimindeki abakus ileonun altındaki bombeli ekhinustan oluşur.
- Friz** :Bir şerit gibi, uzunlamasına gelişen bezeme.
- Gymnasion** :Gençlerin bedensel ve düşünsel yönden eğitim gördükleri yapı.
- Heroon** :Tanrılaştırılarak bir kahraman (heros) kabul edilmiş, bir ölü onuruna inşa edilmiş yapı.
- Hieron** :Kutsal yer; tapınak ya da kutsal alan.
- İon düzeni** :Anadolu'daki tapınaklarda en sık kullanılan düzen. Sütunlar profilli kaideler üzerinde yükselir ve Dor düzenindekilere oranla daha ince yapılıdır. İnce bir silmeyle ayrılan derin sütun yivleri yirmi dört adettir. Sütun başlıkları basıktır; ön ve arka yüzde (ve bazen dört yüzde de) sağ ve solda birer volüt ("koç boynuzu") ile sonuçlanır. Volütler İon düzeninin tanıtıcı özelliğidir.
- Kesme taş** :Dikdörtgenler prizması biçimindeki taş blokların yatay düzlemler oluşturarak dizilmesini içeren duvar örgüsü.
- Kült** :Tapım.

Mausoleion	:Anıt mezar. Karia Satrabı Maussollos için Halikarnassos'ta yaptırılan mezar anıtını ifade eden sözcük, daha sonra genelleştirilmiştir.
Naos	:Cella. Bir tapınakta, kült heykelinin korunduğu, en kutsal mekan.
Nekropolis	:Mezarlık.
Nymphaion	:Çeşme yapısı.
Orchestra	:Bir tiyatrodaki sahne yapısı ile izleyicilerin oturduğu bölümün arasında kalan, koro için ayrılmış dans alanı.
Parodos	:Bir tiyatrodaki sahne yapısı ile izleyicilerin oturduğu bölümün arasında yer alan, yan girişlerden her biri.
Peristyl	:Sütunlar ile çevrelenmiş avlu.
Pilastr	:Dörtgen biçimli ve duvara bağlı yarım sütun.
Postament	:Roma mimarlığında, sütun kaidesinin altında yer alan yüksekçe bir prizma biçimindeki altlık.
Pronaos	:Bir tapınakta, cellaya geçit veren ön oda. Genellikle doğudadır.
Propylon	:Anıtsal kapı yapısı.
Stadion	:(1) Bir uzunluk ölçüsü; yaklaşık 180 m.dir, fakat değişkenlik gösterir. (2) Bu mesafede yapılan bir koşu. (3) Koşu ve diğer atletizm yarışmalarının yapıldığı kademeli oturma yerlerine sahip ince uzun yapı.
Stoa	:Bir sokak, agora ya da başka bir yapının yanında yer alan, üstü kapalı, sütunlu galeri.
Temenos	:Bir duvarla çevrelenmiş kutsal alan.
Tümülüs	:Bir mezar ya da mezar odası ile onun üzerinde oluşturulan yığma tepe.
Vomitorium	:İzleyicilerin bir tiyatroya giriş çıkışını sağlayan üstü kapalı geçit.

Ören yerleri SABAH 19 EKİM 1996

darphane gibi

Antalya yöresindeki ören yerlerini yılın ilk 8 ayında, **1 milyon 763 bin 609** yerli ve yabancı ziyaretçi gezerken, gişelere **725 milyar 619 milyon 800 bin lira** para bıraktı

DOĞAL ve tarihi güzellikleriyle Türk turizminin lokomotifleri olan Antalya genelindeki ören yerleri ve müzeler adeta para basıyorsa, Kültür Müdürlüğü'nden yapılan açıklamada, 1998 yılının ilk 8 ayında Antalya'daki ören yeri ve müzeleri gezen 1 milyon 762 bin 609 yerli ve yabancı ziyaretçinin gişelere, 725 milyar 619 milyon 800 bin lira para bıraktığı açıklandı.

ANTALYA II Kültür Müdürü Musa Seyirci, 296 bin 784 kişinin ise müze ve ören yerlerini parasız ziyaret ettiğini kaydetti. Kültür Müdürü Seyirci, Türkiye'nin eser bakımından en zengin müzelerinden Antalya Müzesi'ni 8 ayda 71 bin 536'sı yabancı, toplam 100 bin 284 kişi ziyaret ettiğini belirterek, 44 milyar 872 milyon 200 bin lira gelir elde edildiğini bildirdi.

ÖREN yerleri arasında 348 bin ziyaretçi ile Aspendos ilk sırada yer aldı. Yerli ve yabancı ziyaretçiler, Aspendos'un kasasına 200 milyar 515 milyon lira döviz bıraktı. Yöre'de en çok ziyaret edilen ören yerleri şunlar: Alanya Kalesi, Perge, Myra, Phaselis, Noel Baba Kilisesi, Side Tiyatrosu, Patara, Termessos, Karain, Olimpos, Selge, Arykanda, ÖMER MIZL.

Sagalassos kenti kazılıyor

Antik çağların en önemli seramik üretim merkezlerinden Burdur'un Gölhisar ilçesi yakınındaki antik Sagalassos kentinde, 10 yıldır devam eden arkeolojik kazı ve restorasyon çalışmalarının bu yılki bölümü başladı.

Belçikalı arkeolog Mark Waelkens başkanlığındaki çalışmaların bu yılki bölümünde ilk olarak, antik kentin Yukarı Agora ve Roma Çeşmesi bölümleri restore ediliyor. Bu çalışmaların tamamlanmasının ardından temmuz ayında kazı çalışmalarına başlanacak. Açığa çıkarılan eserler, restorasyon çalışmaları ve ekip açısından Türkiye'deki yabancı bilim adamları tarafından gerçekleştirilen en büyük kazılardan biri sayılan Sagalassos kazısında, bugüne kadar bilim dünyası açısından önem taşıyan çok sayıda eser ortaya çıkarıldı.

Öte yandan, Burdur Müzesi ön-

ceki yıllarda gerçekleştirdiği kurtarma kazılarına, gerekli durumlarda bu yıl da devam edecek. Müzenin geçen yıllarda yaptığı kurtarma kazılarında "tarih talanı" ile ilgili çarpıcı gerçekler ortaya çıkarılmıştı. Geçen yıl Karamanlı ilçesi yakınında esdi bir mezarı kazan arkeologlar, kendilerinden önce bu mezarın soyulduğunu görmüşlerdi.

Burdur'da yaşanan tarih talanı, yalnızca bu mezarla sınırlı değil. 1993 yılında Gölhisar yakınlarındaki antik Bubon kentinde kurtarma kazısı yapan arkeologlar, ören yerinin neredeyse "metre metre" kazıldığına tanık olmuşlardı.

Yapılan araştırmalarda, Bubon'un özellikle 1960-1970 yılları arasında adeta yağmalandığı tespit edilmiş ve ören yerindeki çok değerli bronz heykellerin ABD'deki sanat galerilerine kaçırıldığı ortaya çıkarılmıştı. **BURDUR**

Kaçakçılık teşvik ediliyor

Gaziantep Arkeoloji Müzesi Müdürü Dr. Rifat Ergeç, ön- lo eserler için ödenen astronomik rakamların, kaçak kazı ve eski eser kaçakçılığı teşvik ettiğini belirtti.

Dr. Ergeç, Avrupa ve bazı zengin Arap ülkeleri ile özellikle Amerika ve Japonya'nın önde geldiği zengin ülkelerdeki kişilerin hobilerini tatmin etmek, bilimsel ve eğitim amaçlı resmi ve özel müzelerin ise yapıldıkları koleksiyonlara eser temin etmek üzere Doğu Akdeniz ülkelerinden, özellikle de Türkiye'den gidecek eserlere büyük ilgi gösterdiklerini bildirdi. Dr. Ergeç, şöyle devam etti: "Bu eserlere bizim ölçülerimize göre yüksek, hatta eksiklerini tamam-

layacak ön- lo eserler için bazen astronomik rakamlar ödediklerinden, ülkemizdeki kaçak kazılar ve eski eser kaçakçılığı teşvik görmüş olmaktadır. Gerek kaçak kazılardan elde edilen arkeolojik eserler ve gerekse kendi Türk-İslam kültürünün ürünleri olan; fakat bizce kanaksandığı için henüz dikkatimizi çekmeyen ve bu suretle önemsi- gibi görünen, ancak koruma bilincine varamadığımız eserlerimiz var." Dr. Ergeç, bu eserlerin kıymetinin bilinmesi; çeşitli isim ve senaryolar altında yurt dışına kaçırılmaması için herkesin kendisini görevli kabul edip "tedbirli ve uyanık olması" gerektiğini kaydetti. **GAZİANTEP**

Salı 3 Aralık 1996

SABA

Efes modeli

Yalvaç Belediye Başkanı Tekin Bayram, ilçenin Hristiyan alemi açısından hac merkez olabileceğini belirtti.

Yalvaç, turizm atağına kalkıyor

Isparta'nın Yalvaç İlçesi 2 binli yıllara girerken turizm atağına kalkıyor. Kendilerine Efes'i örnek aldıklarını belirten Belediye Başkanı Tekin Bayram, tarihi bir geçmiş bulunan ve yabancı turistlerin büyük ilgisini çeken Yalvaç'ı, turizmin atağına kaldıracaklarını söyledi. Tarihi bir geçmişi bulunan Yalvaç'ta önümüzdeki yıl büyük bir kongreye ev sahipliği yapmaya

hazırladıklarını belirten Başkan Bayram, "Turizmciiler Yalvaç'ın Hristiyanlar için hac merkezi olabileceğini ifade ediyorlar. Yalvaç'a din turizmi bağlatılması halinde il- ce oldukça büyük gelişme sağlayacaktır. Biz inanıyoruz ki Yalvaç'ta, tipki Efes gibi korunabilir. Kültürel ve turizm yapısını ortaya çıkarmak için çalışmalarımızı sürdürüyoruz" dedi. **Şevket KARAHAN**

HÜRRİYET

29 Ocak 1999, Cuma

TURİZMDE 2000'İ YAKALAMA TELAŞI

Hülya GÜZEL / ANKARA

Türkiye, Hazreti İsa'nın doğumunun 2000'inci yıldönümü kutlamaları nedeniyle hareketlenecek inanç turizminden pay kapmak için hazırlanmakta geç kaldı. Türkiye Seyahat Acentaları Birliği (TÜRSAB), devletten umudunu kesince tanıtım için bir dizi çalışma başlattı. TÜRSAB, Karadeniz'e kıyısı olan 11 ülkenin içinde yer alacağı Karadeniz Turizm İşbirliği Projesi'nin çalışmalarını sürdürüyor. Proje, ortak bir turizm paketi hazırlanmasını ongoruyor. 3 Şubat tarihinde Yunanistan'da yapılacak komite toplantısında projeye son şekli verilecek. Proje özellikle ABD'li turistleri hedef alıyor. TÜRSAB 18-21 Şubat tarihleri arasında İstanbul'da düzenlenecek Doğu Akdeniz Turizm Fuarı'nda 150 metrekare büyüklüğünde bir stand açacak. Akdeniz ve Avrupalı tur operatörlerinin de katılacağı fuarda, Türkiye'nin din turizmi potansiyeli tanıtılacak. TÜRSAB, bu yıl içinde Berlin, Moskova ve İtalya'da açılacak turizm fuarlarında da tanıtım yapacak. TÜRSAB Başkanı Talha Çamaş, Turizm Bakanlığı'ndan organizator ve surukleyici bir rol üstlenmesini beklediklerini söyledi.

SABAH

30 OCAK 1999, Cumartesi

BU FIRSAT KAÇMAZ

İbrahim GÜNDOĞ

2000 yılı kutlamaları için 250 milyon Hristiyan'ın dini merkezlere akın edip 50 milyar dolar harcama yapması bekleniyor. Türkiye en şanslı ülkelerden biri.

DÜNYANIN en önemli dini merkezlerinden biri olan Türkiye, 2000 yılı kutlamalarındaki turizm pastasından en büyük payı kapacak ülkeler arasında gösteriliyor. 2000 kutlamaları çerçevesinde 250 milyon Hristiyan'ın bu din için önemli merkezlere akın ederek, yaklaşık 50 milyar dolar harcamada bulunacağı tahmin ediliyor.

Bakanlık devrede

Bu fırsatı en iyi şekilde değerlendirmeyi planlayan Ankara da, Vatikan Büyükelçiliğimiz aracılığıyla, İncil'de yer alan Türkiye'deki kutsal mekanları belirledi. Bu alanlarda restorasyon yapılması ve tanıtım için ilgili kuruluşlardan yardım istendi. İncil'de Antakya, Tarsus, Yafaç ve bazı büyük kiliselerin bulunduğu yerlerin sözü geçiyor.

CUMHURİYET

22.9.1998 Salı

Arkeoloji ve Arkeologlar Derneği, "Cumhuriyetimizin 75. Yılında Kültür Bakanlığı'nın Arkeolojiye Bakışı" başlıklı bir rapor hazırladı. Raporda, özellikle kültürel alanda ve arkeolojik kazılarda izlenen yanlış politikaların, tarihi ve arkeolojik mirasa zarar verici boyutlara ulaştığını belirten arkeologlar, müze ve ören yerlerinin uzman ve güvenilir personeli eksikliği nedeniyle kapanma durumuna geldiğine, bazı müzelerde ise uzman depolandığına dikkat çekerek, "Bakanlık, müzelerde gerçekçi ve ihtiyaca göre bir personel politikası izlememektedir" dediler. Müze depolarındaki eserlerin yayımlanmayı beklerken kendi kaderlerine terk edildiğini kaydeden arkeologlar raporda şu görüşlere yer verdiler. "Arkeolojik kazılardan çıkan eserler yayımlanmadığı, kamuoyuna sonuçlar iletilmediği zaman sadece seyirlik güzel eserler olmaktan öteye gidemezler. Arkeolojide amaç bu değildir. Kültür varlıkları, müzeler ve ören yerlerine turizm geliri getiren yerler olarak bakan anlayışın terk edilmesi zamanı gelmiştir artık."

YATAKLI VAGONDAN 8 MİLYAR DOLARA

Turizm sektörüyle ilk kez 1924 yılında tanışan Türkiye Cumhuriyeti, 75'inci yılda 8 milyar dolarlık turizm gelirin'e ulaştı. Bugün 250 turistik işletmede yılda 10 milyon turisti ağırlayan Türkiye'de, 98 yeni tesisin yapımı da sürüyor

GİLENCİ Türkiye Cumhuriyeti'nin turizm sektörüne yönelik başlangıç adımını 1924 yılında ilk yataklı vagonunu hizmete sokarak attı. Bunu, denizcilik alanında Seyr-i Sefain İdaresi'nin kurulması izledi.

Türkiye Teyyare Cemiyeti'nin kurulmasından sonra THY 5 uçak ve 28 koltukla turizm sektörüne destek vermek üzere faaliyete geçti. Türkiye, 1930'lu yıllarda ise yılda 40-50 bin turist geliyor diye seviniyordu. 75. yıldönümünde ise Türk turizmi 8 milyar dolarlık döviz girdisi ile İtalya, İspanya, Fransa gibi dünya turizminin cazibe merkezlerinden biri haline geldi.

Bugün yılda 10 milyon turisti ağırlayan Türk turizmi en çok turist çeken ülkeler arasında 19. sırada yer alıyor. 1930 yılında 10 seyahat acentası ile turist çekmeye çalışan Türkiye'de bugün 4 bin 185 seyahat acentası dünyanın dört bir yanında faaliyet gösteriyor.

Ote yandan Türkiye Turizm Yatırımcıları Derneği üyelerinin Türk turizmüne yaptıkları tesis yatırımı 10 milyar doları buldu. Bugün Türkiye'de şu an faaliyette bulunan 250 işletmede 85 bin kişi istihdam ediliyor. 98 yeni turistik tesisin de yatırımları devam ediyor. Türkiye'de halen işletme halinde 8 marina var, 9 marinanın da yapımı sürüyor. Türk yatırımcıların yurt dışında işlettiği 21 tesis var. Yatırım aşamasında olan 64 otel mevcut. 51 tatil köyü faaliyet gösterirken 19 tatil köyünün yapımı sürüyor. Halen, TURSAB'a kayıtlı 4 bin 185 seyahat acentası var.

Çağdaşlık turizme de yansıdı

Türkiye Seyahat Acentaları Birliği Başkanı Talha Çamaş, Cumhuriyet'in ilanıyla birlikte gelişen Türk turizminin bugün uluslararası arenada dev rakipleriyle kıran kırana mücadelede büyük başarı gösterdiğini söyledi. Çamaş, Cumhuriyet 75'inci yılı nedeniyle yaptığı açıklamada, şu görüşlere yer verdi:

"Türkiye bugün eğer uluslararası seyahat pazarında dev rakipleri kıran kırana rekabet ederek varlık gösterebiliyorsa bunda sektörün deneyim birikimi ve iç dinamiklerinin yanı sıra Cumhuriyet'in kazanımlarının da önemli bir payı vardır. Çünkü yapısı gereği varlığı barış ve refaha bağlı olan ve ulusların birbirine yaklaşmış kavnaşmasıyla büyüyen turizmin gelişmesi, ancak Cumhuriyet'in varlığı ile mümkündür."

Turizmde zengin tarihsel ve kültürel miras ile büyük bir potansiyele sahip olmak önemli bir şanstır. Türkiye bu şansa sahip bir ülkedir. Ancak bu şansın varlığı yetmez, bunun kullanılıp değerlendirilebilir olması da gerekir. Bu da ekonomik gerçeklerin yanı sıra ülkelerin sosyal ve toplumsal yapıları, dolayısıyla siyasal rejimleri ile de bağlantılıdır.

Ülkeler tarih, kültür, doğa ve diğer açılardan en zengin potansiyele sahip olsalar bile, sosyal ve toplumsal olarak özgür değilseler turizmde gelişme gösteremezler. Otoriter sistemler ya da çağdışı rejimlerde turizmin gelişmesi mümkün değildir.

Bunu daha iyi anlayabilmek için Cumhuriyet'in kuruluşundan bu yana geçen 75. yılda turizmde yaşanan gelişmelere göz atmak yeterlidir. 1950 yılında Türkiye turizmden 2.2 milyon dolar gelir elde ederken şimdi yılda 8 milyar dolara yakın turizm geliri elde ediyor. 1960'lı yıllarda Türkiye turizmi yıllık yüzde 15'lik artışla 94 bin turistin geldiği bir noktadaydı. 1950-60 döneminde 6 milyon dolar olan turizm geliri Türkiye'nin toplam ihracat geliri olan 320 milyon doların sadece yüzde 1.5'i kadardı. Bugün turizm gelirleri toplam ihracatın gelirlerinin dörtte birini oluşturuyor.

Turizm sektörü 1980'lerin ikinci yarısından sonra büyük bir atılım gerçekleştirdi. Nitekim Türkiye bugün dünya seyahat pazarı da birinci lige oynuyor.

Türkiye şimdi Cumhuriyet'in kuruluşundan bu yana edindiği deneyim ve kazanımlarla turizmde ikinci büyük atılımın eşğine gelmiştir.

İnanç turizmi treni de kaçıyor

Önümüzdeki yıl 11z. İsa'nın doğumunun 2000'inci yılı olması nedeniyle Kudüs'ten Vatikan'a uzanan coğrafyada büyük bir turizm hareketi olacak. Ancak Türkiye yeterli tanıtımı yapmadığı için şansını kaybetmek üzere

Nedim Şener

Gelecek yıl Hazret'i İsa'nın 2000'inci doğum yıldönümü olduğu için dünyada önemli bir turizm hareketi ortaya çıkacak. Hıristiyanlık tarafından kutsal sayılan kentlerin bulunduğu ülkelerde bu turizm pasusundan pay almak için önemli bir hazırlık yapılıyor. En büyük payı İsrail'in bu kentli Kudüs, İsa'nın doğduğu ve çarmıha gerildiği kent olarak olacak. 2000 yılı ile ilgili olarak tur operatörlerinin yaptığı tatilemlerde ve uluslararası toplantılarda sonucunda 4 milyon kişinin beklendiği Kudüs'ten arkadaşları Kıbrıs Rum kesiminde bulunan kiliseler kutsal ziyaret'in ikinci önemli ayağı olurken, milliyetçiler dolar tutarında gezinin son ayığını Vatikan oluşturmamak.

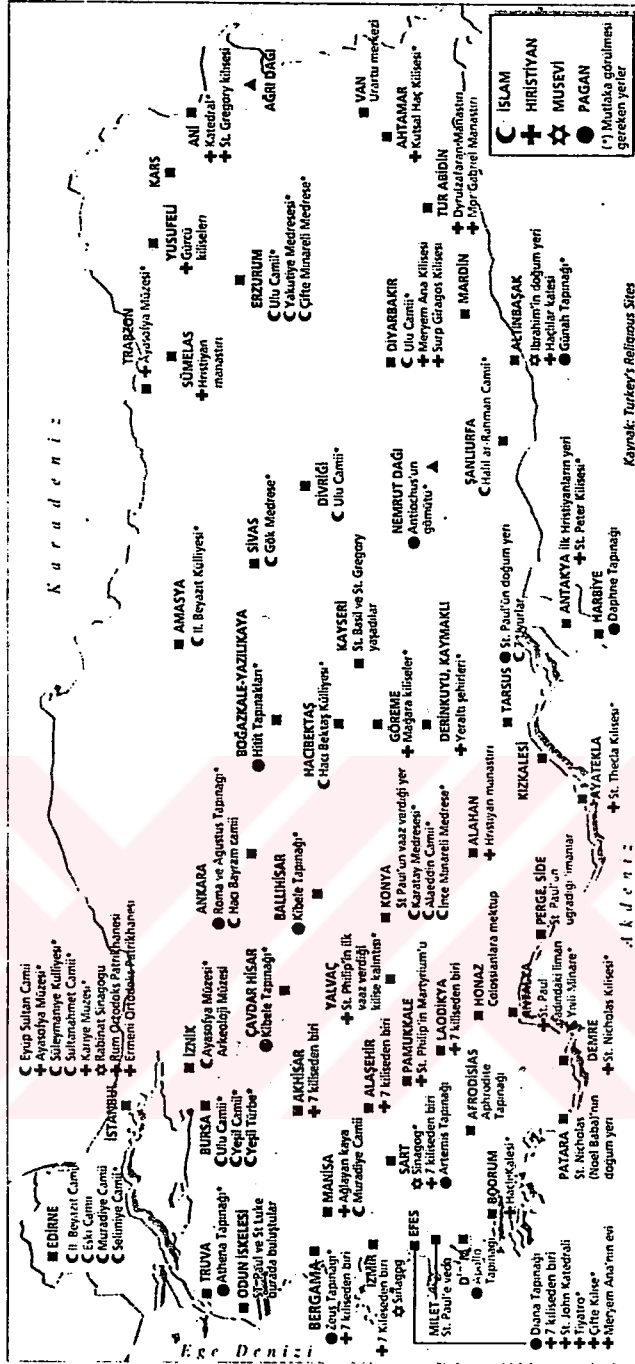
Ancak Hıristiyanlar'ın önem verdiği yerin bulunduğu Türkiye birkaç yüz kilometre ilerisinden geçen 5 milyar dolara yakın paraya seyirci kalıyor. Kişi başına 1500-2000 dolar harcama yaparak Japonya, Kanada, ABD ve Avrupa'dan gelecek turistler için, Antakya ve Tarsus başta olmak üzere İncil'de geçen kutsal 7 kilisenin bulunduğu Türkiye, bu konuda birsey yapmıyor.

Tanıtım yok

İnanç turizmi konusunda uzmanlaşmış tur şirketlerinden birisi olan Genos Turizmin sahibi Erdoğan Özgüç kaçırılan fırsat konusunda şunları söyledi:

"İnanç turizmi konusunda devletten önemli bir tanıtım olmadı. Türkiye Hıristiyanlık konusunda önemli merkez olmasına rağmen, yeterli tanıtım yapılmamasından dolayı rahatsız 2000 yılı turizmi de kaybetmek diyoruz."

11z. İsa'nın 12 havarisinden birisi olan ve Hıristiyanlığın yayıcısı St. Paul'un doğum yerinin Tarsus olması ve ilk vaznının verildiği Antakya'da kendilerini ilk kez "Hıristiyan" olarak tanımlamaları ve St. Pierre Kilisesi Türkiye'nin bu turizm hareketindeki avantajları.

Kaynak: Turkey's Religious Sites

Ayrıca İncil'de adı geçen Efes, İzmir, Bergama, Thyatira (Akhisar), Sırd, Philadelphia (Alaşehir), Laodicea gibi yerler, 2000 yılında doğacak inanç turizmi için Türkiye'nin içindeki önemli kuzlar. Ancak Kıbrıs Rum Kesimi Vatikan tarafından gidilecek yerler listesine alınırken, Türkiye'nin bunların dışında tutulması şikâyet konusu oluyor.

'BÜYÜK BULUŞMAYA HAZIRIZ'

Turizm Bakanı Ahmet Tan Türkiye'nin 2000 yılı turizm projelerini açıkladı. Öncelik Güneydoğu'ya ve inanç turizmine veriliyor

Türkiye'nin 2000 yılı turizm projeleri hazırlandı. Güneydoğu'nun potansiyelinin harekete geçirilmesi ve inanç turizminin ağırlık taşıdığı projeleri dün Turizm Bakanı Ahmet Tan ilginç bir basın toplantısı ile açıkladı. Büyük Ankara Garı'nda yaptığı basın toplantısında gazetecilere sahlep ve simit ikram eden Tan, 2000 yılı için Türkiye'nin hazırlıklarının tamam olduğunu, 2000'de "Büyük Buluşma"nın Anadolu'da gerçekleşeceğini söyledi. Terorizmle turizm arasında ilişki kurmamak gerektiğini belirten Tan, "bu yıl hedefleri açacağız" dedi

Ankara'daki ilk basın toplantısını Gar'da yapan Tan, eşi Aylin Tan'ın da katıldığı toplantıyı "50 günlük çalışmalarını ve projelerini anlatmak için" düzenlediğini söyledi. Turizm Bakanı toplantı mekanı olarak neden Gar'ı seçtiğini ise, "2000 yılı taze başlangıçlar için bir fırsattır. İstasyonlar da başlangıçlara adım atılan yerler. 2000 yılında buluşmaların istasyonlarda olacağı mesajını vermek için burayı seçtim" sözleriyle açıkladı.

İnanç turizmi

Türkiye'nin Doğu ile Batı arasında bir "merkez ülke" olduğuna dikkat çeken Bakan Ahmet Tan, 2000 yılı kutlamaları için şunları söyledi:

"2000 yılı bir buluşmayı simgeliyor. Bu buluşmanın olacağı yer de Anadolu'dur, Ankara ve İstanbul'dur. Kıtalararası buluşma için her türlü planlama, hazırlık yapılıyor. 2000 yılı Türkiye için diğer ülkelerden farklı bir önem taşıyor. 2000 yılında Türkiye çok büyük rekorlara imza atacak. Dünya Turizm Örgütü verilerine göre sadece inanç turizmi kapsamında 70 milyon turist bölgeyi ziyaret edecek. İsrail'de rezervasyonlar kapandı. Türkiye'nin fırsatı alternatif olmaması bakımından büyüktür."

"Turizm hayatı güzel yaşamakla ilgili faaliyetlerdir" diyen Tan, şimdiye kadar "yabancı turistlerin" ön plana çıktığı turizmde, önceliğin Türklere verilmesini öngördüklerini söyledi. "Bunun için her Türk bir turist haline getirilmelidir" diyen Tan, "Bu amaçla her kesim, her yaş, her ay, her bütçe için turizm projesi hazırladık" dedi.

Terör ve turizm

Basın toplantısından sonra gazetecilerin sorularını yanıtlayan Tan bir gazetecinin, "APO'nun yakalanması turizm nasıl etkileyecek?" sorusu üzerine, "Turizmle terör arasında bir ilişki olmadığını Türkiye kanıtlamıştır. Son 10 yılda Türkiye turizmde roket hızıyla yükseldi, ki bu dönem kanlı terörün en yaygın olduğu dönemdi. Ben bunun turizmi etkilemeyeceği görüşündeyim."

Tan Gar'ın VIP salonunda yaptığı toplantının ardından basın mensuplarıyla birlikte sahlep içti, simit yedi. Mangalda yapılan kestanelerden de yiyen Bakan Tan, burada ayakkabısını boyattı. Tan Gar'dan ayrılmadan önce özel defteri imzaladı.

TAN'IN PROJELERİ**Beşikten tanıtım geliyor**

Çocuk Turizmi: Türkiye bu açıdan şanslıdır. 23 Nisan'da farklı ülkelerden 100 kadar çocuk ülkemize gelip bir ay kalıyor. Biz bu 23 Nisan'dan itibaren bu süreyi iki haftaya yayacağız. Çocukluk hatıraları gençliği ve yetişkinlik dönemini etkiler. Yani bir anlamda Türkiye'nin tanıtımını beşikten başlayarak yapmayı öngörüyoruz.

Tanıtım: Klasik tanıtım dönemini doldurdu. Artık turizmde halkla ilişkiler dönemine geçilmesi gerekiyor. Bu amaçla ülkemize gelen turistleri sadece döviz getiren kişiler olarak değil, ülkelerine döndüklerinde Türkiye'nin halkla ilişkilerini yürütecek kişiler olarak görmeliyiz.

Gençlere Yönelik Turizm Faaliyetleri: Güneydoğu ve Doğu Anadolu ile batının bütünleşmesi amacıyla gençlere yönelik turistik tren seferleri yapacağız. Ankara'yı hiç görmemiş olan Güneydoğu'daki çocuklarımızı trenle Ankara'ya getirip, Anıtkabir, TBMM gibi yerleri tanıtacağız. Akşam da aynı trenle memleketlerine gondereceğiz. Aynı şekilde İstanbullu gençlere İç Anadolu, Doğu Anadolu ve Güneydoğu Anadolu'yu tanıtacağız. Turizm Yelpazesi Genişletilecek: Türkiye'ye gelen her 4 turistten 1'i Alman. Biz bu yelpazeyi genişletmeyi hedefliyoruz. Nisan ayında İstanbul-Pekin uçak seferleri başlıyor. Böylece geçen yıl 12 bin Çinli turist sayısı artacak. Aynı şekilde Filipinler, Malta, Romanya ve Mısır'la turizm ilişkilerimizi genişletiyoruz.

Güneydoğu'da patlama yapacağız'

TÜRSAB Başkanı Talha Çamaş turizmde Güneydoğu atağının başlamasını çok olumlu buldu

Turizm Bakanı Ahmet Tan'ın önceliği Güneydoğu'ya vermesi turizmcipleri memnun etti. Türkiye Seyahat Acentaları Birliği (TÜRSAB) Başkanı Talha Çamaş, "Güneydoğu'da Yeniden Turizm Kampanyası"nın yoğun talep gördüğünü belirtti. Çamaş, Başbakan Bülent Ecevit'in "Güneydoğu'yu Kalkındırma Projesi" ile ilgili açıklamalarının da turizm sektörü açısından çok olumlu bir gelişme olduğunu bildirdi.

Güneydoğu'da yaratılacak istihdamın, en kolay ve çabuk yönteminin turizm sektörü olduğunu anlatan Çamaş, "turizm sektörü en kolay hazırlanan iş sahasıdır. Buradaki turizm potansiyelinin kullanılmasıyla, az parayla daha çok istihdam açılacaktır" dedi. Güneydoğu'nun 1980 öncesinde turizm için en karlı ve en çok talep alan bölge olduğuna değinen Çamaş, Haziran ayında gerçekleştirilmesi planlanan "Güneydoğu'da Yeniden Turizm Kampanyası"nın da şimdiden talep aldığını söyledi. Yörenin inanç turizmi açısından da büyük önem taşıdığını belirten Çamaş bölgeye yapılacak yatırımlarda artık finans sorununun da kalmadığını vurguladı.

kabuğunu Hedef turizm kırıyor

Vali Süleyman Oğuz, tarihi ve doğal güzellikler olan İnsuyu Mağarası, Sagalassos Antik Kenti, Burdur ile Salda göllerini dünyaya tanıtmak için kolları sıvadı

İOMER FARUK GÖDER

Akdeniz'in yıllardan beri ihmal edilmiş olan Burdur, geri kalmışlık kabuğunu kırmak için hedefini turizme yöneltti. M.O.7 binli yıllara kadar uzanan Burdur, tarihinde birçok medeniyetler barındırdı. Bugünümüzde Salda Gölü, İnsuyu Mağarası, Burdur Gölü ve diğerleri en önemli kazılarının bir sonucu olarak Sagalassos Antik Kenti turizm sektöründe cazibe merkezleri haline getirilmeye çalışılıyor. Bu konuda kolları sıvayan Burdur Valisi Süleyman Oğuz Burdur için büyük bir tanıtım atışı başlattı.

Kullanılmayan zenginlik

Burdur'un sahip olduğu değerler üstünden kullanılmayan bir zenginlik olduğunu vurgulayan Vali Süleyman Oğuz, "Burdur çevresindeki illerin gölgesi altında bırakılmış. İlimiz bu nedenle hep göç vermiş yatağını yazmış.

Tarihimize böyle mi sahip çıkıyoruz! İncirhan bakımsızlıktan dökülüyor

Bucak ilçesi'nde bulunan tarihi İncirhan Kervansarayı, bakımsızlıktan dökülüyor. 13. yüzyılda Selçuklu Hükümdarı Gıyasettin Keykhusrev bin Keykubat tarafından yaptırılan Avlu

mamı, değerleri ön plana çıkarılmaması. Şimdi bizim yapmak istediğimiz Burdur'u çevresindeki illerin karşısında başını dik duruma getirmektir. Bunu da turizmle yapabileceğimize inanıyorum. Turizmle görümlerimizi devam ediyor, biz elbisekilerimizi gidereceğiz, onlarda Burdur'a daha çok turist getirecek. Amacımız ilk etapta gezi turlarını artırmaktır. Salda'yı, İnsuyuyu, İncirhanı Burdur Gölü'ni gören Avrupalı turist, en büyük reklam aracı olacak" şeklinde konuşuyor.

Burdur'un güzellikleri

M.O. Pisidia adıyla anılan Burdur 1389 yılında Osmanlı İmparatorluğu'na bağlandı. 1923'te Cumhuriyet'in ilanıyla birlikte il olan Burdur, ev sahipliği yaptığı Eri, Frikya, Lidya, Pers, Roma ve Bizans uygarlıklarının göç alıcı eserlerini bünyesinde bulundurmaktadır. Büyük lakazda'nın de baki-niyet sürdürdüğü Ağlasun ilçesi

yakınındaki Sagalassos Antik Kenti'nde ünlü arkeologlar, dünyanın en önemli kazılarında birini sürdürüyor. 34 kilometre uzunluğu ve 180 kilometrelik alanı ile nesli tükenmekte olan Dik-kuyruk larm yaşadığı tel yer olan Burdur Gölü, ayrıca 85 çeşit kuş türüne de ev sahipliği yapıyor.

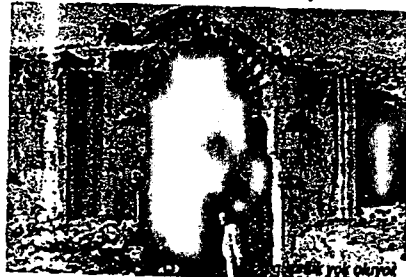
İlk turistik mağara

Yeşilova ilçesi'ndeki Salda Gölü Türkiye'nin en derin ve en temiz gölü olma özelliğini taşıyan en çok turist çeken yerlerin başında geliyor. Türkiye'nin turizme açılan ilk mağarası da Burdur'da bulunuyor. 597 metre uzunluğundaki İnsuyu Mağarası'nda sayıları 30'u aşan gökçuk bulunuyor. Rengarenk sarkık ve dikiklerden oluşan İnsuyu Mağarası'nın yeni keşfedilen ikinci bölümü de yakında turizme açılacak. Birçok barajları, Osmanlı evleri, Yörük Yaylaları, Selçuklu Medreseleri ile Burdur kabuğunu kurmaya başlanıyor.

Fotoğraf: Mesut Nispet

Burdur

4
KASIM
1999

1883 yılında ilk kez keşfedilen Psidia Antiokyası araştırmalar ilerledikçe bulunan arkeolojik değerlerle iyice ortaya çıkmış, bu geniş uygarlıkla ilgili zengin veriler bulunmuş 1997'deki Uluslararası Sempozyum'dan sonra, şimdi, 2000 yılında dinler tarihi adına büyük bir toplantı planlanıyor Yalvaç'ta

YALVAÇ'TA DA ANTİK PSİDİA...

PROF. DR. SEZİR Ş. KOMİŞOĞLU

Isparta'nın Yalvaç ilçesinde, Sultan dağlarının eteklerinde M.O.'nun antik Psidia kenti yeni yeni arkeolojik turizme açılıyor 1883 yılında ilk kez F. V. Anundell tarafından İzmir'de çalıştığı yıllarda keşfedilen Psidia Antiokyası, araştırmalar ilerledikçe bulunan arkeolojik değerlerle iyice ortaya çıkmış, bu geniş uygarlıkla ilgili zengin veriler bulunmuş

1997'de 25 000 nüfuslu Yalvaç'ta Türk bilim adamlarının yanı sıra, Avrupa, Amerika ve Uzakdoğu'dan gelen birçok arkeolog ve dinler tarihi ile ilgili bilim adamlarının katılımı ile uluslararası bir sempozyum düzenlenmiş. Sempozyumu Süleyman Demirel Üniversitesi, Yalvaç Belediye Başkanlığı, Yalvaç Kültür Derneği ve Isparta Valiliği desteklemiş

Antiokya'nın kuruluşu M.O. 25'lere kadar uzanıyor. Bilim Dünyası Antiokya'yı 19. yüzyılda tanımaya başlıyor M.S. 3. yüzyılda Psidia eyaletinin metropolü olduğu keşfediliyor. Roma döneminde, Roma ile kardeş şehir ilan ediyor. Roma'nın yedi mahallesinin adı Anadolu'da Psidia'daki semtlere veriliyor. Şehrin kurucusu İmparator Augustus adına inşa edilen tapınak, mevcut kalıntılara göre 5000 kişiyi alabilecek kapasitede olduğu tahmin edilen tiyatro, en dikkat çeken kalıntılar. Profesör Thomas Bear'e göre, tiyatromun koltuklarında o zamanki protokole ait isimlerin yazılı olduğu ifade ediliyor

Dr. Mehmet Taşhalan'a göre, kentin sosyal yaşamının geçtiği Tiberius alanında, dünyanın ilklerinden biri, çalışanların grevi gerçekleşiyor. Hayat şartlarının iyileştirilmesini isteyenler mevcut su kemerlerinden ikisini yıkıyorlar ve isteklerini elde ettikten sonra yeniden onarıyorlar. 1920'lerde Ramsay, 1936'da Hamilton yörede önemli kazılar yapıyorlar, bu eserlerin bir bölümünün İstanbul, Ankara ve Afyon müzelerinde olduğunu öğreniyoruz. Taşların ve heykel parçalarının bir kısmı da Yalvaç'taki eski yapıların temel duvarlarını süslüyor. "Değerini bilemediğimizden veya hatıra olsun diye koyuverdik" diyor, sonuçta eski Yalvaçlılar

Antiokya'da 7 kilise var, en önemlisi ise, dünyanın ilk ve tek büyük St. Paul Kilisesi Yalvaç'ta. St. Paul'un ilk vaazını burada verdiği ifade ediliyor. Kente 5 km mesafede Karakuyu tepesinde Men tapınağı yer alıyor. Ay Tanrısı Men I.O. III. bin yıldan beri ibadet edilmiş bir çok tanrı. Eski Anadolu'da sağlık dağıtıcısına inanılmış. Men'e adanan bu tapınak İ.S. 400. yılda Hristiyanlığın yaygınlaşması ile kısmen tahrip edilmiş. Men ile ilgili ilk çalışmalar 1924'te American Jour. of Archeology'de yayımlanmış. 1962'de Micheal Ballence, 1982'de Stephan Mitchell çalışmalara devam etmişler. İnanılmaz güzellikte bir yer. M.O.'ki yıllarda gri kireç taşı üzerine işlenen Ay motiflerinin günümüze dek kalabildiğini görmek olağanüstü duygular yaşıyor. O'ya doğru uzandıkça, Roma çağında şehrin buyumesi ile artan su ihtiyacını karşılamak üzere yapılan muhteşem su kemerleri halen dimdik ayakta

Yöreden toplanan arkeolojik ve etnoğrafik eserler yıllarca Yalvaç Ortaokulu'nun bahçesinde, o zamanki okul muduru Turan Bey'in katkıları ile depolanmış. Daha sonra 1966 yılında Yalvaç Müzesi açılınca M.O. 300. yılından itibaren, Roma ve Bizans eserleri bugünkü çok değerli müze'yi oluşturmuş. Müzenin 17 yıllık muduru Dr. Mehmet Taşhalan'ın emekleri gerçekten çok büyük. Yalvaçlılar bu çalışmaların yıllarca 2-3 işçi, at arabası ve birkaç kazma ile sürdürüldüğünü anlatıyorlar. Bu emekler Taşhalan'a master ve doktora derecesi kazandırmış. Prof. Dr. M. Orsait, Prof. Dr. A. Çınaroğlu, Prof. Dr. I. Zoroğlu ve ekipleri Psidia'yı gün ışığına çıkaran değerli bilim adamlarımız

Ben bir tıp hekimiyim. Amacım tarihi bilgiler vermek değil. Arkeologlarımız, sanat tarihçilerimizin ortaya çıkardığı bu muhteşem tarihî ve kentin, ülke turizmine ve din turizmine açılması ve desteklenmesi dileğini sunuyorum. Bir sempozyum Isparta'dan 100 km uzaklıktaki Yalvaç'a uç yıldızlı pek de güzel bir otel kazandırmış. Otel Antiochela Konferans salonları, yemek salonları tertemiz odaları ile hizmet sunuyor

Belediye başkanı büyük bir ısrarla Yalvaç'ın meşhur yoğurt-kaymak-halı pazarını otelin karşısındaki bir alana taşımış. Yalvaç pazarı bana hep Bedri Rahmi'nin "Denizli Pazarı" şiirini hatırlatır. Başında pullu yazması ile kendi emeğini sunan Türkmen köylüleri, yorükler. Ne kara çarşaf görüyorsunuz, ne fesli cuppeli adamlardan yüz orten, kaçışan kadınlar. Otel muduru, çok sık olmasa da ağırladıkları turist kafilelerinin Psidia kadar bu pazardan da hoşlandıklarını anlatır. Ama tabii ki antik kent Psidia kentin turizm umudunu oluşturuyor. Kültür, arkeoloji ve dinler tarihi ile Yalvaç yore için önemli arkeolojik turizm potansiyeli taşıyan bir merkez olma yolunda

1997'deki Uluslararası Sempozyum'dan sonra, şimdi, 2000 yılında dinler tarihi adına büyük bir toplantı planlanıyor. Yalvaç'ta Belediye Başkanı Tekin Bayram ilçeyi yeniden imar ediyor, ciddi hazırlıklar yapıyor. Dunvadaki 20. Antokyanın 15'inin Anadolu'da olduğu ve Psidia'nın da bunların en gözdelelerinden biri olduğu biliniyor

Yalvaç, merkezden ve ilgilenen herkesten destek bekliyor. İlk müze muduru Muzaffer Tutuncu'ye, 17 yılını Psidia'ya adan Dr. Mehmet Taşhalan'a ve emeği geçen tüm arkeologlara saygı ile

Referanslar

Dr. Mehmet Taşhalan, Psidia Antiocheia, 1997

Christine M. Thomas, Prof. Dr., University of California, (Söyleşi, 1998)

Thomas Drew Bear, Prof. Dr., University of Lyon Fransa, (Söyleşi, 1998)

Barbara Levick, Roman Colonies in Southern Asia Minor, Oxford Uni. Press 1967

ÖZGEÇMİŞ

Ali TÜRK, 1969 yılında Isparta İli Sütçüler İlçesinde doğdu. İlkokul öğrenimini 1980 yılında Konya İli Beyşehir İlçesinde, Ortaokul öğrenimini 1985 yılında Konya Merkez Meram Ortaokulu'nda ve Lise öğrenimini de 1988 yılında Konya Gazi Lisesinde tamamladı.

1988-1992 yılları arasında lisans öğrenimini tamamlayarak İstanbul Teknik Üniversitesi Mimarlık Fakültesi Şehir ve Bölge Planlama Bölümü'nden mezun oldu.

1992 yılında İstanbul Teknik Üniversitesi Fen Bilimleri Enstitüsü Şehir ve Bölge Planlama Anabilim Dalı Şehirsel Tasarım Programında Yüksek Lisans öğrenimine başladı ve 1995 yılında Yüksek Lisans öğrenimini tamamladı. Bu arada, 1992-1993 yılları arasında Serbest Şehircilik Bürosu açarak mesleki çalışmalar yaptı.

1996 yılında İstanbul Teknik Üniversitesi Fen Bilimleri Enstitüsü Şehir ve Bölge Planlama Anabilim Dalı Şehir Planlama Programında Doktora öğrenimine başladı.

1993 yılında, Isparta Süleyman Demirel Üniversitesi Mühendislik-Mimarlık Fakültesi Mimarlık Bölümü'ne Araştırma Görevlisi olarak girdi ve halen bu göreve devam etmektedir.

Evli ve bir ocuk babası olan Ali TÜRK, İngilizce bilmektedir.